

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

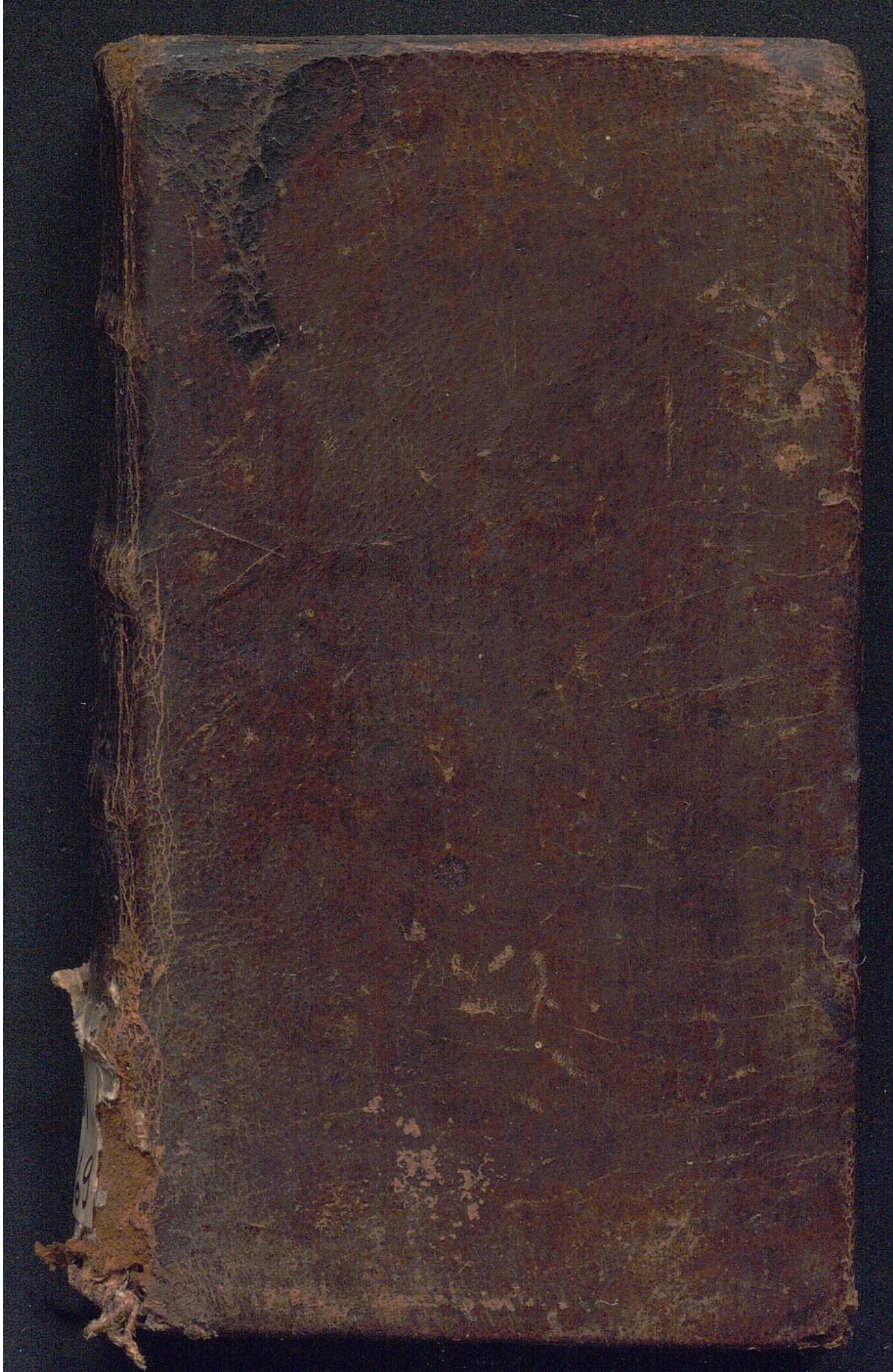
Veteris Hominis Per Expensa Quatuor Novissima Metamorphosis, Et Novi Genesis

Stanyhurst, Guillaume

Coloniae, Anno 1702

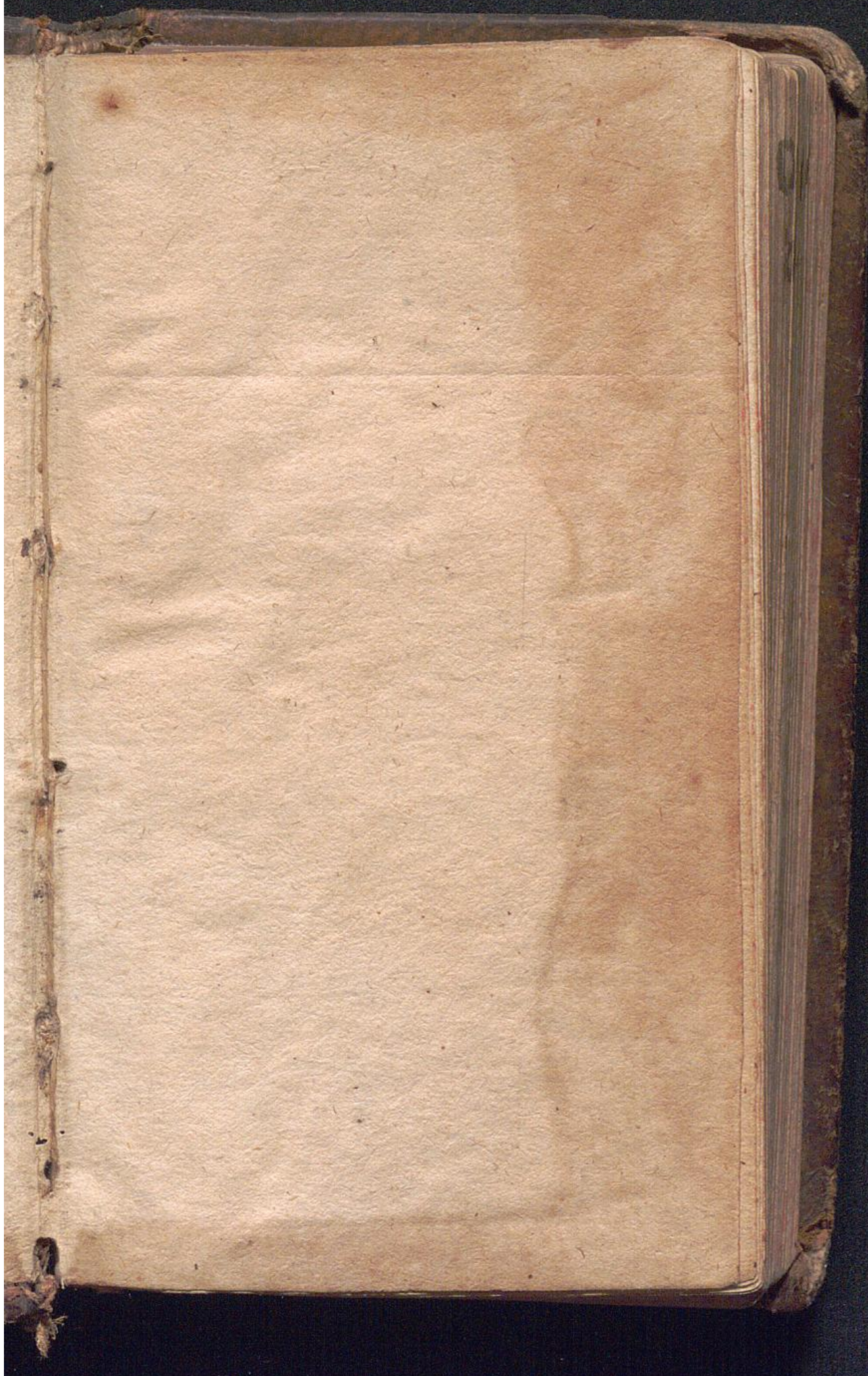
VD18 1237699X

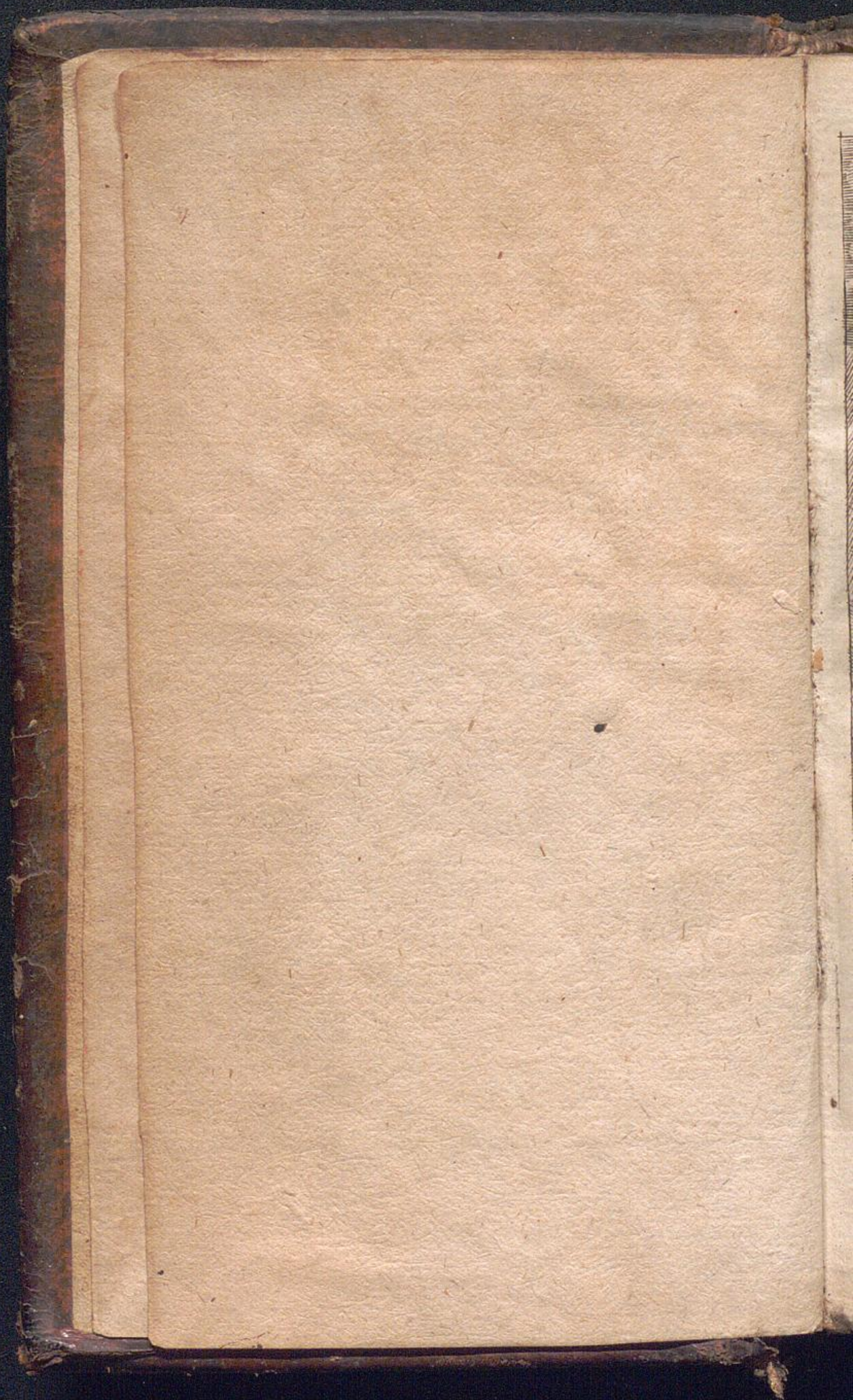
[urn:nbn:de:hbz:466:1-51849](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51849)

Th 3069.

J. II
12

Colonice Apud Hermannum Dermen 1682.

406
VETERIS
HOMINIS
PER EXPENSA
QUATUOR
NOVISSIMA
METAMOR-
PHOSIS.

Collegii Soc. Jesu Bavar. a. 1726
ET.

NOVI
GENESIS.

AUCTORE

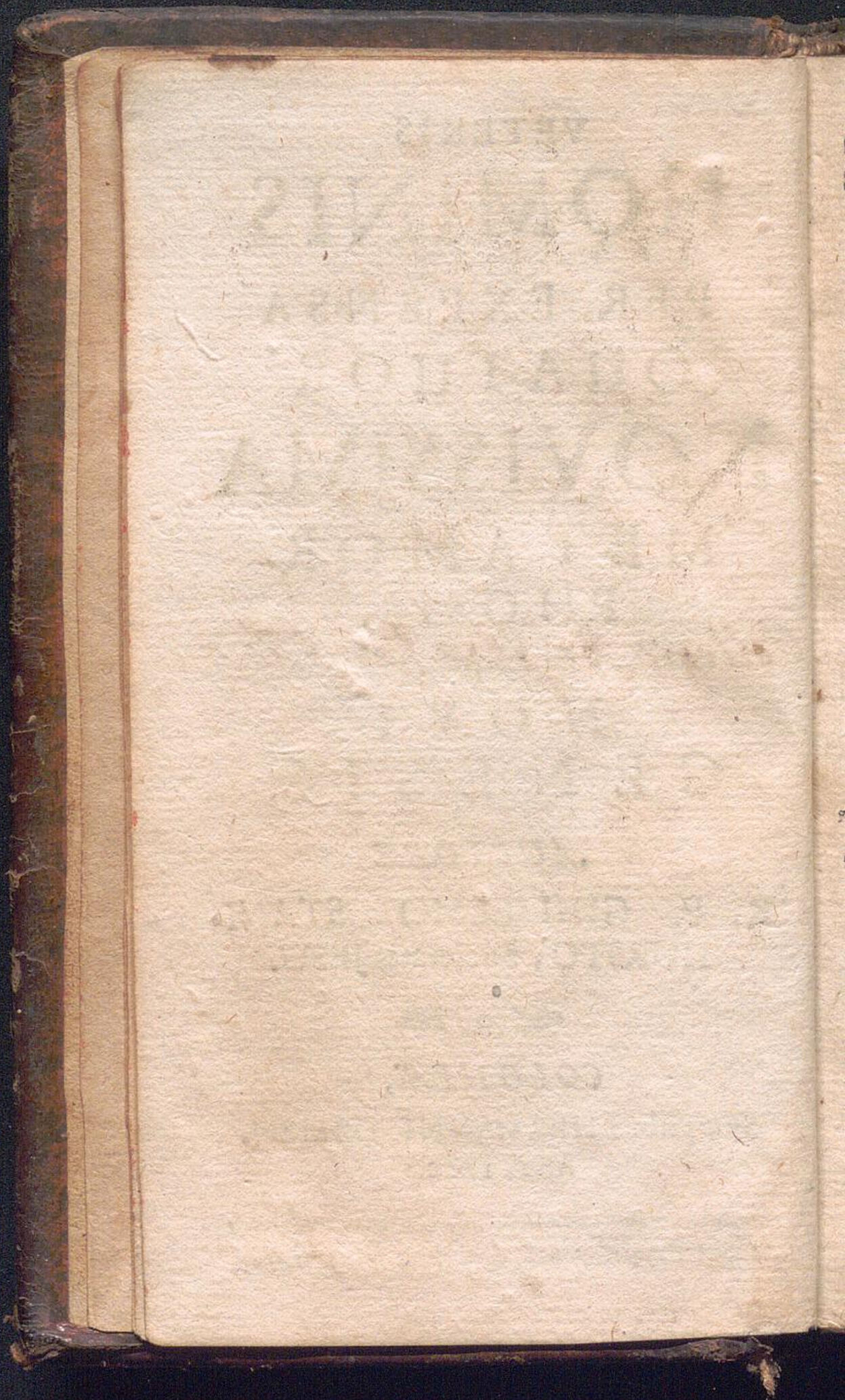
R. P. GUILIELMO STAN-
HURSTO, Societatis JESU.

COLONIAE,

Sumptibus HERMANNI DEMEN,
Anno 1702.

Cum Privilegio S. Caesaris Majestatis.

AD LECTOREM.

DUos, in uno homine, esse homines, est testatissimum Spiritus Sancti effatum, magno maximi Apostoli calamo exaratum. Sic enim ipse ex Saulo olim, jam Paulus; hoc est, ex homine veteri, jam novus (a) Deponere, secundum pristinam conversationem, *VETEREM* hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritum mentis vestrae; & induite *NOVUM* hominem qui secundum Deum creatus est. Homo *VETUS* est Adami; Novus est Christi. Ille de deorsum: hic de sursum: ille de terrâ, hinc de caelo: ille à Naturâ: hinc à Gratiâ: ille est

* 3

in

a Ephes. 4. 22.

AD LECTOREM-

inferior: hîc superior: ille est homo animalis: hîc spiritualis: ille est in domo Adami, Cain: hîc Abel: ille est in familia Isaaci, Esau: (a) hic Jacob: ille est ex Agar, *filius ancilla*: (b) hic ex Sarâ, *filius liberae*. Denique homo VETUS, est *de terra terrenus*: Homo NOVUS, *de cœlo cœlestis*. Quantum ergo est intervallum inter terram, & cœlum: tantum est & discrimen inter hominem Veterem, & Novum. Nonne igitur, si homo Vetus, fiat Novus, talis erit illa Metamorphosis, qualis nec unquam commentus est Ovidius in suis Metamorphoseos libris? Quid est Metamorphosis, nisi formæ Mutatio, Transmutatio, Transformatio, Conversio? An non esset magna rerum conversio, atque adeò stupenda Metamorphosis, si lolium fieret

a Gal. 4. 2. b Gor. 15. 47.

AD LECTOREM.

fieret liliū , zizanium triticum ,
 palea frumentum , hædus agnus ?
 qui erat *Vas in contumeliam* , (a)
 fieret *vas in honorem* : si *Æthiops*
mutaret pellem , & *pardus varie-*
tates suas ? Major , adeoque &
 mirabilior fit rerum transmutatio ;
 dum homo *Vetus* , fit *Novus*. In-
 audita fit transformatio , dum la-
 pides à *Deucalione* , & uxore
 trans tergum jactati , conversi sunt
 in homines , sed quod in *Ovidio* est
 fabula ; modo in *Ecclesia* , est histo-
 ria. Etiam lapides vertuntur in ho-
 mines. Audi *Oraculum Joannis*
Baptistæ : (b) *Potens est Deus de la-*
pidibus istis facere filios Akrabæ. (c)
 Audi & *Dei promissum*. *Anseram*
cor lapideum de carne vestrà ; & *dabo*
vobis cor carneum. Sed obstupe-
 scendas illas in hominibus , quas

* 4 Spiri-

a *Rom. 9. 22. Jerem. 3. 23.* b *Matt.*
39. c *Ezech. 36. 60.*

AD LECTOREM.

Spiritus Sanctus, beneficio Gratiae operatur Metamorphoses, accipe à Sanctis Patribus. Chrysostomus sic loquitur: (a) *Invenit* (scilicet Spiritus Sanctus) *publicanum*, & *fecit Evangelistam*: *invenit persecutorem*, & *Apostolum reddidit*: *invenit latronem*, & *in Paradisum induxit*: *invenit meretricem*, & *Virginibus coequavit*: *fugavit malitiam*, & *induxit benignitatem*: *exterminavit servitutem*, & *induxit libertatem*. Nos miramur in Ovidio Aëtonem mutatum in cervum; Danaides, in vespertiliones; Atlantem, Mauritaniae Regem, in montem. Hæc, & majora ab Ovidio ficta, sæpius à Spiritu Sancto sunt facta. Convincit id læteus Orator Laëtantius: (b) *Damihivirum, qui sit iracundus, maledicus, effrenatus; paucissimis Dei*

a *Ex variis in Matt. locis hom. 21.*
b *L. instit. c. 15.*

AD LECTOREM.

Dei verbis, tam placidum, quam ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem; jam cum tibi liberalem dabo, & pecuniam suam plenius manibus largientem; da timidum doloris, ac mortis: jam cruces & ignes, & periculum omne contemnet; da libidinosum, adulterum, ganeonem: jam sobrium, castum, continentem videbis; da crudelē, & sanguinis appetentem; jam in veram clementiam furor ille mutabitur, &c. Tanta divina Sapientia vis est, ut in hominis peccata infusa, matrem delictorum, stultitiam, uno semel impetu expellat. Non igitur immerito libro meo præfixi hunc titulum: *Veteris hominis Metamorphosis*. Et cum fieri non possit, ut Vetus homo moriatur, quin Novus nascatur: addidi illud, & *Novi Genesis*, id est, Nativitas. Sed quo pacto fiet hæc Veteris hominis Metamorphosis,

AD LECTOREM.

& Novi Genclis d sine longa temporis mora , citissime ; sine ulla corporis molestia , facillime ; sine ullo tædio aut fastidio , jucundissime. Sic enim idem Lactantius : (a) *Gratis ista fiunt , facile , citò ; modò pateant aures , & pectus sapientiam sitiat , &c. Quis hæc Philosophorum aut unquam præstitit , aut præstare , si velit , potest ? Qui cum atates suas in studio Philosophia conterant , neque alium quenquam , neque seipsos (si natura paululum obstitit) possunt facere meliores. Itaque sapientia eorum u' plurimum officiat , vitia non exscindit , sed abscondit. Pauca verò Dei præcepta totum hominem immutant ; & ex posuo Vetere , Novum reddunt , ut non cognoscas eundem esse. Pondera illa verba : Pauca præcepta totum hominem immutant. Plus dico ; inter pauca , sufficit unum præ-*

a *Suprà.*

AD LECTOREM.

præceptum, ut homo Vetus mute-
tur in Novum, videlicet illud Sa-
pientis : (a) *Memorare novissima*
tua, & in æternum non peccabis. Si
memineris novissimorum, qui fue-
ras virtute novissimus, fies primus:
si recorderis novissimorum, dili-
ges eum, (b) *qui est primus & no-*
vissimus: eris & securus in novissima
hora: (c) imò per expensa novissi-
ma, fies in Christo nova creatura;
id est, è Veteri homine fies Novus.
Meditatio mortis, erit tibi inno-
vatio vitæ. Si tibi proponas sæpè
extremum Judicium: illicò, qui
tibi erat quasi ignotus, (d) à reco-
gnosceretur Dominus, *Judicia faciens.*
Si descendas vivus ad Infernum
cogitatione tua: non amplius du-
ces in bonis dies tuos, ne in puncto

* 6

ad

a Eccles. 7. 40. b Apoc. 1. 17.
c Joan. 18. 2. Corin. 5. 17. d Ps. 9. 17.

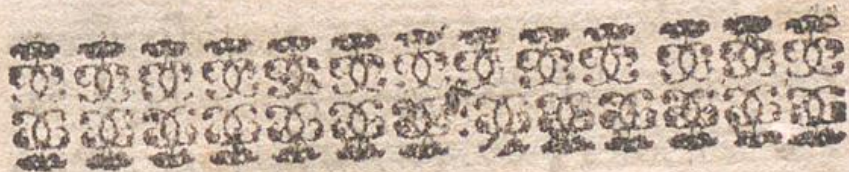
AD LECTOREM.

*ad inferna descendas. (a) Si mente
sæpius ascendas ad cælos: conver-
satio tua erit in cælis. (b) Atque ita
de terreno, fies cælestis; hoc est
de Veteri, homo Novus. Ut talis
evadas, hæc pauca, quæ de Novis-
simis scripsi, evolvas: & ei,
qui scripsit, fave,
& vale.*

PRO

a Job. 21 13. b Philip. 3 20.

AD LECTOREM.

PRO HOMINE
VETERI CON-
SILIUM,
PRO
NOVO MONITUM.

Omnes morimur. Eccl. 26.

UT ardore novo fias ex veteri, *Ho-*
mo Novus, sint tibi altè animo
infixa, gemina Ecclesiastici ver-
ba. *Omnes morimur*, quid
dici posset ad brevitatem succinctius?
quid ad veritatem nervosius? *Omnes*
morimur. Est oraculum, non è tripò-
de effusum, sed è cœlo prolatum: non de-
promptum è Sybilla foliis, sed excer-
ptum è Spiritus Sancti paginis: *Omnes*
morimur. Sunt duo verba, sed quo-
rum veritatem confirmant infinita ex-
empla,

AD LECTOREM.

empla, sexcenta funera, quotidiana experientia, SS. Patrum testimonia, historiarum fides, Oratorum lumina, Parnassi oracula, Philosophorum placita, lex Divina & humana: denique omnia haec clamant, inculcant, hortantur. Omnes morimur. Si dubitas, reminiscere, ubi sint avi tui? ubi abavi, atavi, proavi, majores? ad experientiam te revoca, respice cimiteria, tumulos visita, quotidiana attende funera: Omnes morimur. Qui omnes? viri? etiam feminae? senes? etiam juvenes, pauperes? etiam divites: Ignobiles? etiam Nobiles; Philosophi? etiam Jurisperiti: Omnes morimur. Forsan horres illa tam inauspicata verba, quae mortem praeannuntiant & si votis tuis Deum obsecundare velle censeris, optares tibi indulgeri illud singulare privilegium, quod olim ab Alexandro Magno, magno ambitu flagitabant Philosophi quidam. Cum Alexander latè per orbem terrarum arma victricia circumferret, ac remotissimas orbis Regiones non magis suis cursibus per-

AD LECTOREM.

ex- peragraret, quàm triumphis, atque vi-
 sto- cloriis illustraret, audivit propè adesse
 ar- catos, ac eruditos quosdam Philosophos,
 lex quorum verba, tanquam Apollinis ora-
 hac cula omnes suspiciebant. Hos, ut ex
 m- responsis, recondita cujusdam sapientiae
 ere, viros esse, experientiâ ipsâ comperisset;
 o. Petite, (ait Alexander) à me quod-
 vo- cunque munus & accipietis: cui Philo-
 ca, sopher; volumus, à te immortalitatem
 no- obtinere. Risit ad hac verba Alexan-
 ce- der, & irrisit Philosophos: sapientes
 s? vos ait, esse censebam; nunc verò judi-
 es; co vos esse ignorantes: mihi id, quod
 nes flagitatis, præstare nequeo; quomodo
 n- vobis tribuam? Mortalis ergò (ajunt)
 n- est tu? sum. Ut quid ergò tanquam im-
 re mortalis mundum universum turbas,
 il- ejusque dominatum tanto ambitu qua-
 ab ris? Hoc in mente Alexandri infixio
 ri- aculeo abiêre Philosophi, ad se rediit A-
 le- lexander. Hoc si exposcis Privilegium,
 ad petis aliquid, quod à nullo potest do-
 as nari; atque ideo à nullo prudente de-
 es bet postulari. Nulli enim mortali in
 vita

AD LECTOREM.

vita mortali conceditur immortalitas; quia ut antea dixi. Omnes morimur. Unde benè Tertullianus. (a) Mutuum debitum est inter se civitati cum mortalitate: forma moriendi, causa nascendi est. Cui accinit Divus Cyprianus: (b) Nascimur, morimur, ideoque nascimur morituri, quia prius morimur nascituri. Et quid mirum? (c) Commorandi nobis natura hospitium, non habitandi dedit, ait Romanae eloquentiae non tantum lumen, sed inexhaustum flumen Tullius. Denique hanc gratiam frustra ab ullo peti, ex Seneca verbis intellige (d) Nemo tam imperitus est, ut nesciat sibi quandoque moriendum, tamen cum propè accesserit, tergiversatur, fremit, plorat. Quid fies miser? quid ploras? omnes hanc necessitate ducuntur. Eò ibis, quò omnia eunt?
Ad

a L. de carne Christi. cap. 6. b Ser. 6. in Psalm. Qui habitat. c Philip. 4. d Epist. 67.

AD LECTOREM.

Ad hanc legem natus es. Hoc Patri
tuo accidit, hoc Matri, hoc omni-
bus ante te, hoc omnibus post te.
Quantus te populus morituro-
rum sequetur? Quantus comitabitur?
Fortior opinor esses, si multa
millia hominum tibi commoreren-
tur, atqui multa millia hominum, &
animalium hoc ipso momento, quo
tu mori dubitas, animam variis ge-
neribus amittunt. Tu autem non
putabas te ad id aliquando perventu-
rum, ad quod semper ibas? Credo
te ex his verbis intelligere non posse,
a mortali concedi immortalitatem. For-
tasse juvenes prerogativam quam ju-
venis quidam a Parente sibi impertiri
postulabat, flagitabunt. Rem obiter
perstringo. (a) Vir quidam, ut stem-
mate inclytus, ita & opibus splendidus
de Mingorri nomine, filium habebat,
quem ad disciplina militaris tyroci-
nium,

a Vincentius Tom. 3. Spec. Moral. f.
693. l. c.

AD LECTOREM.

nium, Marti devotum, armis probe instructum destinavit. Sed alia esse hominum consilia, quam Dei decreta, eventus docuit Patrem, & eventu didicit Filius. Nam cum Divino magis instinctu, quam fortuito casu Filius Claramvallem, D. Bernardi fama celebrem, pertransiret, illic contemplatus alterius militiae tyrones, sub Dei aquilis stipendia facientes, & praelia Domini praeliantes: ac deinde animo secum reputans, & qui sacra, & qui profanae militiae auctorati sunt, morti esse obnoxios: hoc tamen discrimine, quod qui Deo militant, eos amplius longè maneret donativum, corona quippe gloria immarcescibili exornari: peritatus profanae militiae, iussit mundum res suas habere, & ad Christi castra, sub ejus vexillis meriturus, transfugit, ibique exuens arma iniquitatis, induit se armaturam Dei, ut adversus rectores tenebrarum harum, bonum certamen certaret. Quod ubi parens intellexit, ratus turpissimam inustam esse

AD LECTOREM.

esse notam suae familiae; ob hoc novum genus, quod filius amplexus fuerat, militia insigniter stomachatus, concito gradu fertur ad illud, quo se filius contulerat claustrum; ubi ruptis omnibus juris humani, ac Divini claustris, extremum toti monasterio minatur excidium, ni confestim remittant, quem admiserant filium. Antistes foras egressus, his verbis insolentis hominis furorem inflammatum sopivit, non extinxit; Filium non gravatè ad parentem rediturum, si modo unam, quæ in Regione ejus vigeret, consuetudinem aboleret; sin minus acquiesceret, & filium votis gaudere sineret. Placuit homini incondito conditio. Exhebetur ejus conspectui filius, conditionem exponit: Una, inquit mi parens in vestra Regione mihi displicet consuetudo, quod illic aequè juvenes moriantur, ac senes. Hanc rogo, ut abroges, sin minus, illic persistam vivere, ubi mori juvenis non timeam, senex expetam. [a] His verbis parentem sibi

prius

a Ita Vallensis de regimine vite humane s. Cxx. xii.

AD LECTOREM.

prius succensentem accendit, ut militiam & ipse non quidem desereret, sed mutaret. Enimverò & ipse eidem, cui filius, voluit adscribi militia, ut eadem cum filio donaretur corona Justitiæ. Q gratum Juveni privilegium, si possit vita produci usque ad senium, usque ad decrepitam ætatem; si posset antiquari hac Juventuti nimium quantum ingrata consuetudo, ne hinc morentur æquè juvenes, ac senes. Juvenes mori possunt, senes debent: imò verò Juvenes non tantum mori possunt, sed ut plurimum solent. Fortasse non displicebit quibusdam domum, quod quidam referunt largitum fuisse filiis suis, alterum illum mundi instaurati parentem Noemum: [a] Is post prodigiosum illud mundi submersi naufragium, maximamque eluvionem, cum filios, filiasque in varias emitteret terrarum Regiones, ne illi cupiditate longius evagante liberè volitarent, sed intra

a Jacobus Edissenus Syrus. Labatæ Apparat. T. 1. f. 367.

AD LECTOREM.

tra modestiæ gyrum continerentur
munus cuilibet obtulit non quidem uti-
le censu, sed fertile fructu. Quod il-
lud? singulis distribuit è lipsanis, ossi-
busque Adami portionem aliquam:
Unidedit Calvariam; alteri manum,
isti costam pectoris, alteri coxendicem,
ut illorum aspectu; in amplissimo, quem
ut hereditatem adibant tetrarum do-
minatu, mortales se meminissent, &
ne nimium se efferrent. Quid si è cemi-
terio selecta hujusmodi ossa mortualia
tibi in manus offerrem? sed apage, in-
quies: ossa canibus projiciuntur. Quid-
quid ad mortem spectat, v. ventibus
displicet. Mortis cogitatio percellit
mentes, commemoratio offendit aures,
contemplatio lædit oculos. Tamen si
velim quid impertiri accommodatum
tuo statui, ac conditioni, nil Mortis
imagine possum offerre opportunius,
nec utilis ad evitandam aternam
mortem, ad obtinendam sempiternam
viam. Quia ex illis, de quibus lo-
quitur

AD LECTOREM.

quitur Ecclesiasticus : Omnes morimur , tu unus es , qui morieris ; ut mortem non tantum non metuas , sed expetas ; dic cum Paulo , sed & fac , quod Paulus : Quotidie morior . Qui debes in mundo mori semel , mundo morere semper . Qualibet dies vitæ , sit tibi mors alicujus culpæ . Hodie morere tuæ Iracundiæ , cras Luxuriæ , perendie Invidiæ , post Acediæ , semper alicui vitio . Qui in peccatis natus est totus ; ut vivas , morere peccato . Hoc facis dum illi peccata aperis ; qui habet potestatem demittendi peccata . Si ita moreris : mors tibi erit non modo votum , sed summa votorum : mori tibi erit , non solum nunc , antequam moreris , desiderium : sed tunc , cum morieris , gaudium . Fateor , jam passim vivitur , (ut quidam dextrè observavit) pro Honore , Ore , Ære , Re ; hoc est , eo referentur propè omnes cujuslibet hominis conatus , ut vivat , ditescat , comedat , honoretur . Hoc modo , si vivas
modo.

AD LECTOREM.

modo : finis peritura vite , erit tibi
initium sempiternæ mortis. Morere
ante mortem , sed ut Paulus , quotidie
mорий , cur ? pro vestra gloria , tu
quotidie morere ; si non pro aliena , cer-
te pro tua gloria : quæ una est tuæ
militiæ Corona , tuæ pere-
grinationis patria.

Morte morieris. Gen. 2.
Ne mortem paveas, à malo caveas.

PROOEMIUM

DE MORTE.

Auctores non pauci, in paucis fi-
de digni, referunt, Athenien-
sibus Proceribus tam delicatas
fuisse aures; ut Mortis non di-
cam commemorationem, sed neque no-
men solum possent sustinere. Hinc lex
fuit apud illos; quam infringere, capi-
tale erat facinus, ut si necesse esset de-
nuntiare mortem Patris, aut Matris,
aut alterius, consanguinitate, necessi-
tudine, vel affinitate conjuncti; illud
præstari debebat per aliquem, qui jam
ob letale crimen, reus mortis è tribuna-
li fuisset pronuntiatus. Propterea,
quod judicarent hominem illum qui
tam fennale nuntium deferret, ac tam
funestâ commemoratione eorum aures
laderet, indignum esse vitâ, dignissi-
mum morte; atque adeo è numero ho-
minum ejiciendum, & è finibus hu-
manæ naturæ exterminandum. Si vos,
qui

quicumque hæc legitis, similis cum Atheniensibus indolis esse crederem; haud equidem tantum mihi præsidere, ut auderem & oculos vestros tam horridis funestare spectaculis; & aures tam tristibus sauciare nuntiis, & animos tam inquietis perturbare cogitationibus, & terriculamentis; qualia gigni solent, dum de terribilium omnium terribilissimo, Morte, instituitur sermocinatio. Sed quia vos, & indole, & naturâ, & genio, certè fide, & Religione ab Atheniensibus discrepare non ignorem; ideo vobis omnibus hujus argumenti Lectoribus, quin & Parentibus vestris, consanguineis, affinibus, ac amicis, liberâ voce, funestum, triste, horrificum, ego ipse reus mortis, defero mortis nuntium; verbis Paulini Oraculi: (a) Divino instinctu fusi, & a magno Apostolo scripti: nimirum: Statutum est hominibus semel mori. Morieris tu, quisquis hæc lætitas, & de morte minimè cogitas? Morieris tu, qui viribus valens, ingenio florens, scientiâ pollens,

(a) Heb. 4. 27.

DE MORTE.

3

pollens, pleno gradu in curriculum avi-
 ingrederis, spe latus, & erectus, qui
 grandia meditaris, insolentia moliris,
 & ambulas in mirabilibus super te Mo-
 rieris. Non credis? Statutum est. Ubi?
 In magno illo foro, in secreto sanctissimæ
 Trinitatis Concilio, in sublimi Divina
 Potentiæ prætorio, in arcano æternæ Sa-
 pientiæ gymnasio, in metuendo Justitiæ
 tribunali, ubi de omnium capitibus ha-
 bita sunt comitia. Statutum est [a]
 A quo? Ab eo, apud quem non est
 transmutatio. Ab eo, qui de se loqui-
 tur: Ego Dominus, & non mutor.
 Ab eo, cujus statuta & verba, eventu
 tam sunt certa, ut dicat: [b] Cæ-
 lum, & terra transibunt, verba au-
 tem mea non præteribunt. [c] Sta-
 tutum est. Quomodo? Æterno Dei
 decreto, quod non potest mutari; in-
 violabili lege, quæ non potest infrin-
 gi. Illud ergo, quod in principio, ante
 omne principium, fuit à Deo statutum,
 erit mihi scribendi, tibi legendi argu-
 mentum.

A 2

[a] Jac. 1.17. [b] Malac. 3.6. [c]
 Matth. 24.35.

mentum. *Utinam? quanto meo conatu, tanto & tuo fructu: Illa igitur, quæ mortem antecedunt, quæ comitantur; quæ sequuntur, denique regulas mortis utiliter oppetenda, charactere magis ad motum pio, quàm ad plausum docto, succinctè exponam. Tu è lectis selectiora selige; selecta mentibus imprime, moribus exprime: sic erit pretium operæ, me inscribendo, te in legendo hoc argumento impendisse operam.*

CAPUT I.

Novi hominis, ex attenta Mortis Consideratione, Genesis.

UT homo vetus ex utero; sic homo novus, nascitur ex tumulo. Novi hominis idem est, & pater, & mater, Mortis memoria. Audi loquentem è suo fimeto, optimum morum magistrum Job; (a) *Putredini dixi, pater meus es, mater mea, & soror mea, vermibus. Ecce hic patrem & matrem novi hominis? putredo: quæ putredo? sepulchralis. Ex putredine,*

(a) Job. 17.

dine, sanie, pure, vermibus, & cinere
cadaveroso, nascitur novus homo.
Nec opus, ut homo novus concipia-
tur, & nascatur, vel longâ temporis
diuturnitate, vel magnâ laboris dif-
ficultate; novus homo, & facillimè
concepitur, & citissimè nascitur. Hoc
fit uno contuitu oculi, & brevi actio-
ne animi. Nunquid quoties oculos
convertis ad speculum, nascitur no-
va effigies in speculo? Ita ut idem sit,
speculum aspicere, & in speculo ima-
ginem affingere? Nostim, quem ad
finem inventa sunt specula; Seneca
(a) putat inventa, ut homo seipsum
nosceret. Socrates usus est speculo ad
morum disciplinam; unde discipulis
suis suadebat, ut se in speculo con-
templarentur; ut qui sibi pulchritu-
dine placeret, satageret, ne corporis
dignitatem, morum dehonestamen-
to contaminaret; qui verò minus
visendam in se formam spectasset,
gnaviter contenderet, ut virtutis
splendore, inopiam formæ collustra-

A 3

ret.

[a] i. Natur.

ret, ac ingenio, corporis damna compensaret. Profunt ergò specula, si nobis illa inserviant, non tam ad criminum censuram, quàm ad morum disciplinam. Sed ut magni æstimandum; sic & maximè commendandum est speculum, quod dum aspicitur, repentè novus homo concipitur. Accipite hîc speculum, cujus intuitus, si vis, erit novi hominis partus. Refert auctor Neotericus, [a] quendam ex sacra D. Dominici familiâ, celeberrimū Divini verbi, quod ad populum Parisiis exponebat, Oratorem, solitum quadraginta esurialium dierum tempore subindè ad alias excurrere civitates, ut populum è suggestu ad virtutes, & virtutum adhortaretur exercitia. Itaque exeunte jam Quadragesimâ, matrona quædam magis spectatæ formæ, quàm vitæ; nobilis ut sanguine, sic & libidine, cum Patrem abiturum ultimum saluaret, obsecravit impen-

[a] Spoelberg in Concion. parte Æstival. p. 317.

DE MORTE.

7

pensè , & flagitavit importunè , ut proximâ quâ rediret vice, secum conferret speculum Parisiense. Hoc se facturum, sanctè promisit alter; & quam fuit in promittendo liberalis, tam fuit in exequendo fidelis. Quapropter elapsis aliquot mensibus , cùm ad illius Matronæ rediret ædes , contulit secum speculum ; non vitreum sed osseum ; non sumptum in foro à mercatoribus , sed in cœmiterio à vespillonibus. Ingressus domum , jubet per Dominam convocari omnes domesticos , asserens se contulisse speculum Parisiense , exquisitissimi artificii. Illa de munere læta , præcipit actutim adesse famulos, ancillas , omnesq; contubernales , jactitans exponendum omnium oculis concinnũ aliquod speculum , Parisiis allatum. Tum vir Religiosus , amoto quo speculum texerat velo , producit in omnium conspectum , horrificam calvariam. Post hæc ipse nervosâ , & aculeatâ oratione ad hoc spectaculum , pupugit spectantes. Tu, ait , ô Do-

A 4

mina.

mina, speculum flagitasti? En speculum aptum non concinnandis crinibus, sed reformandis moribus! fuit illa olim, quod tu es modò: ubi jam sunt geminæ sine lumine cavernæ, fuerunt quondam blandæ oculorum pupillæ: cranium illud depile, exornavit crispata calamistris cæsaries, circa oculos jam effossos, rosæ rubuerunt genæ: circa dentes, fuerunt corallina labra, intus lenocinans lingua. Quod tu es modò, fuit illa olim; eris & tu olim, quod est modò; simul ad hæc verba & obstupuere, & conticuere omnes, cunctis vox faucibus hæsit. Hujus speculi aspectus, fuit aspicientium salus. Sed illa præ cæteris Domina, quæ speculi obtinendi erat præ aliis cupida, spreuit præsentia, & cœpit cogitare futura. Unde non tantum sui dissimilis; sed jam propè alia, talem ab illa die instituit vitam, qualem se duxisse, sciebat se optaturam, cum esset appetitura mortem. Atque ita, mortis cogitatio, fuit novi hominis generatio.

Ecce

DE MORTE. 9

Ecce tibi forsan non optabile , sed tamen utile pro animi salute speculum , haustum è cœmiterio cranium. Tale si in tuo habeas musæo , quod sæpè intuearis speculum , stabis semper quasi in specula; & ut præsentia despicias , & de futuris tibi prospicias. Hoc speculum non est veneris illud fallax , & subdolum , quo in lubrica , ac fragili glacie fluxam corporis pulchritudinem intueberis ; sed velut in diviniore crystallo , rerum sublunarium , vitæ fugacitatem , mortis certitudinem , id est, ut Plato sentiebat, veram Philosophiam , speculando discas. Ito ergò ad cœmiterium , tanquam ad Christianæ Philosophiæ seminarium? aperi demortui hominis tumulum. Sta illic paulisper , ubi brevi cades. Sepulchrum cadaveris exanimis, mutabit tibi animum. Incipies jam nunc mundo mori , si cogitaveris te brevi moriturum. Consideratio mortis , erit tibi inspiratio novæ vitæ. Deinde , confer inde mortis spolium , informe cranium ; confer ad tuum cu-

biculum, ut illud identidem intuearis, quasi speculum. Multa, quæ te officii moneant, non tantum videbis, sed audies. Illud enim cranium licet elingue est, tamen loquax: multa dicit dum nihil dicit: licet taciturnum, est tamen verbum; suo silentio, altum clamat: licet mutum, canit classicum: sine lingua docet, sine voce monet, sine verbis movet: dum nil pronuntiat, multa tibi pronuntiat. Placet audire Laconicam huius muti Rhetoris orationem; Hoc tibi tacite dicit cranium, quoties ad illud conversus attendas animum: Vix natus coepi vivere; & mox ad vitæ metam, incepti currere. Illud quod inter matris uterum & tumulum, spatium est medium, est punctum, quod in tempore est minimum, Unde inter illa duo extrema, Nasci, & Mori, minus est, quam ictus oculi. Ubi incipis, statim desinis, idem est fabulæ prologus, & Epilogus. Sæpè illius memento, salutem dependere ab ultimo momento, Summa erunt omnia,

nia, ubi venerit summa dies. Sit tibi non modo prima, sed tota, & sola cura, salutem curare. Hoc unum tibi est necessarium, aliud quidlibet supervacaneum. Nunquam tibi hoc excidat; pati potius omnia, quam ut excidas Dei gratiâ. Inter omnia hoc unum cave præ omnibus, ne quid agas, quod egisse pœnitebit, dum animam ages. Denique eris homo novus, si sæpè cogitas novissima. Hæc erit hujus muti Oratoris ad te exhortatio, & post eam fors in te erit vitæ, morumque innovatio.

P R A X I S.

Fuit hoc familiare D. Antonio pronuntiatum. *Ut quis evadat perfectus, duo tantum sunt necessaria. Primum, credere se hodie incepisse Deo servire: Deinde, hodiernum diem esse ultimum vitæ.* Si hæc dies quam Deo consecrasti, sit prima, cum nihil Dei causa sit à te actum, quid non agendum? si ultima, quomodo non agendum? Hic ergo collige omnes corporis, & animi, Gratiae, & Naturæ vires;

ut nulla sit vel mentis cogitatio, vel
cordis desiderium, vel oris verbum,
vel manuum opus, quod non totâ ro-
tius hominis contentione dirigatur
ad Deum: sic totam, cum sit ultima,
diem exigas, quam mereatur corona-
re felix Æternitas. Mane altè animo
imprime hæc aurea verba D. Schola-
sticæ. *Dies unus benè impensus ob-
sequio Dei, plus valet, quam milliones
annorum ad obtinendum universum
mundum.*

CAPUT II.

*Homo vetus ad intuitum sepulchri evi-
gilat; Et jam novus, sibi
invigilat.*

Quid aliud est sepulchrum, quàm
Mortis domicilium? inde tamen
sæpe hauritur vitæ præsidium. Ex
morte ipsa ritè considerata, resultat
in anima novæ vitæ præstans simu-
lacrum. Sic fæditas inservit decori,
deformitas venustati, peccati stipen-
dium Virtuti, somnus vigiliæ. Patet
id ex verbis Job, loquitur is de homi-
ne

ne insignitè scelerato: (a) *Ipse ad sepulchrum ducetur; & in congerie mortuorum evigilabit.* Exquisitissimis coloribus exprimit hîc Job lineamenta hominis impii, ac potentis, qui fractis omnibus juris humani, ac Divini repagulis, Dei contemnit monita, violat præcepta, explodit consilia; imò qui sacrilego ore hæc plena impietatis verba in Deum deblaterat: (b) *Quis est omnipotens, ut serviamus ei? & quid nobis prodest, si oraverimus eum? Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus?* Et id genus alia execrabilia, quæ recenset Job. Tandem Job, quasi desperans de hujusmodi hominis salute, certum illius exitium denunciat, his verbis: (c) *Quia in diem perditionis servatur, & ad diem furoris ducetur.*

Quasi dicat; Actum est de illo, conclamatum est de ejus salute, perditissimus est. Quid, inquires, nullumne homini illi reliquum est obtinendæ salutis præsidium? Vix occurrit, quia ut Job

A 7

paulo

(a) *Job. 21. 32.* (b) *Job. 21. 15.*(c) *Job. 11. 30.*

paulò post testatur: *Quis arguet coram
eo viam ejus; & quæ fecit, quis reddet
illi: Quis illius erit roboris, ut audeat
quis illius fiduciæ, ut præsumat? quis
illius virtutis, ut valeat, posito omni
metu, Principem valentem viribus,
pollentem divitiis, scatentem vitiis,
admonere officii, insignia illius carpe-
re flagitia, ac salubria suggerere con-
silia? Res nimium quantum difficilis,
imò periculosa plenum opus alex.
Arguit Joannes Herodem; sed jacturæ
capitis. Arguit Propheta à Deo lega-
tus Jeroboam; sed & in carcerem fuit
relegatus. Arguit Jeremias Regem, &
Principes impios; sed projectus fuit in
lacum, sustentandus pane doloris, &
aquâ angustia. Quis igitur arguet co-
ram eo viam ejus? vix reperietur: vel
si quis surdo canet, non audiet. Quid
igitur agendum cum homine, de quo
jam est actum? Non est remedio locus,
ubi quæ fuerunt vitia, sunt mores.
Quid subsidii ô Job? Restat unum, &
præter illud, aliud nullum. Quod il-
lud? *Ipsè ad sepulchra ducetur; & in**

con-

congerie mortuorum evigilabit. O præ-
sidium expeditissimum cuiusvis et-
iam desperatissimi hominis ad salu-
tem adducendi ! Non cum huiusmodi
homine agendum est rationibus stu-
diosè excogitatis, non proferenda ex-
quisita, quibus illum convincas, argu-
menta; non adducenda horribilia,
quibus terreas exempla; non promen-
da, quibus illum attones, verborum
fulmina: sed ut eum errantem reducas
ad viam vitæ, adducas ad receptacula
mortis, ad sepulchra: exhibe ejus ocu-
lis spectabilem mortuorum conge-
riem: & dicto citius, qui fuerat sur-
dus, audiet sana consilia; qui fuerat
cæcus, videbit præsentia pericula; qui
fuerat imperterritus, horrebit futura
supplicia; qui fuerat paralyticus, sur-
get; qui claudus, ambulabit; qui mor-
tuus, resurget; qui dormiebat, *Evigi-*
labit. Placet historiâ rem hanc con-
firmari? Lissardus Religiosus Cister-
ciensis, inclytæ vir prosapiæ, diu Mo-
nasterii sui subulcus, denique officii
sui tam inofficiosi pertæsus, nescio
quâ

quâ arrogantia ductus ; hæc ipse se-
cum : Liffarde, quid agis? Absit à te
tuisque tantum dedecus, ut grunni-
tes pecudes pascas. Maeste animo Liff-
arde, ad ea, quæ tuo genere digna
sunt, enitere. Tuumne decet gentili-
tium genus, tam humile munus? Si-
se abjicere, quid est, nisi ad probrum
familia, avitum sanguinem protere-
re? pudeat te non pudere tam infamis
servitutis. Major es, quam ut te despi-
ciant minimi. Eripe te hoc ascetico
ergastulo ; in pristinam libertatem,
nobilitatemque te vindica? Dixit, cer-
tusque jam erat cucullum excutere,
& asceterio profugere: sed jam, jam
abiturum, retinuit nox, quam cum
duceret insomnem, ecce tibi sese ocu-
lis ejus obtulit vir humanâ major
majestate, quem sequi jussus, præeun-
tem secutus est, januis omnibus, qua-
cunque incederet, spontè reclusis: ven-
tum ad cæmiterium, in quo cum se-
pulchra vasto deducerentur hiatu;
Liffardus ad tumulum, in quo puti-
dum quoddam cadaver haud ita pri-
dem

dem humatum verminabat, ductus
audiit: *Miser, quo vis abire?* cumque a-
lia, atque alia huiusmodi cadavera,
contemplari juberetur, & ille propter
horrorem deprecaretur, dicens: Parce
Domine mi, exanimes illæ larvæ pro-
pè me exanimant: heu! nequeo porrò
illas contemplari. Rursus audiit: Age
igitur, & si tibi vis parci, noli superbiâ
elatus, Religiosæ vitæ statum desere-
re. Quid plura? Ille constantiam polli-
citus, ad lectum reversus, horrifico
mortis simulacro fuit ab omni super-
bia liberatus. Sic ad sepulchra ductus,
reductus est ad modestiæ gyrum, &
virtutis tramitem, ex quo pedem ef-
ferre in animum induxerat. Dicam
ergò, non quod Salomon: (a) *Vade ad
formicam piger*; sed vade ad sepulchrū
piger, & mox cum Davide: (b) *Curres
per viam mandatorum Dei*. Vade ad
cæmeterium avare, & statim dices
cum Zachæo: (c) *Ecce dimidium bono-
rum meorum Domine, do pauperibus*.
Vade

(a) *Prov. 6. 6.* (b) *Psal. 147. 15.*

(c) *Luc. 19. 8.*

Vade ad congeriem mortuorum superbe, & illicò exclamabis cum Ecclesiastico : (a) *Quid superbis terra, & cinis?* Denique vade Cosmophile, qui mundum sectaris, & ea, quæ sunt mundi, admiraris, ad congeriem mortuorum, & voluta te inter ossa mortualia; & confestim occines tibi illud cum Salomone acroama: [b] *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.*

P R A X I S.

Sit tibi Mors à secretis, & consiliis. Nihil committas, quod non commisisse optares; nihil omittas, quod omisisse te poeniteret in novissima hora. Sic ergò ante omne opus, seu illud sit animi internum, seu corporis externum, familiariter sermocinare: Ecce Mors, tu Divinæ es Justitiæ administratrix, tuo subditus sum imperio: mihi enim quod patri meo, jam pridem dictum est: [c] *Morte morieris.* Cum igitur nullum sit mihi effugium, audiam Sapientis consilium: [d] *Consiliarius*

(a) *Eccl. 10. 9.* [b] *Eccl. 1. 2.*

[c] *Gen. 2. 17.* [d] *Eccl. 6. 6.*

liarius sit tibi unus de mille. Quoties
pendebo animi dubius, quid pro sa-
lute animi me facere vel deceat, vel
oporteat; tu unus mihi eris, qui, quæ
sunt obscura, illustres; quæ ambigua,
explanes; quæ ignota, patefacias, con-
siliarius? Ecce impotens sui iracundia
instigar, ut de illata injuria sumam
vindictam? vult manum proferam ad
ferrum, jubet me cum inimico des-
cendere in arenam. Quid hîc factum o-
pus? Cave, reponet mors: Olim quod
vis facere, poenitebit fecisse? Dum mi-
hi lenocinatur caro? iterum adi tuum
consiliarium, & dic ei cum Paulo: [a]
Caro concupiscit adversus spiritum;
pellicit me suis illecebris, ut saltem
vel cogitando, illis me oblectem; ti-
tillat me suâ voluptate, ut illi saltem
desiderando assentiar. Quid hîc mihi
suades? si sapias, respondebit illa, audi
meum consilium, quod est Spiritus
Sancti oraculum: [b] *Si secundum
carnem vixeritis, moriemini.* Quantum
ergo metuis mortem, tantum oderis
car-

[a] Gal. 5. 17. [b] Rom. 8. 13.

carnem. Iterum, dum te avaritia invitatur, ut vel obtineas, vel possideas contra fas aliena bona; dum Intemperantia te impellit, ut helluando te ingurgites, vel potando inebries; semper ante quodcumque opus, sit tibi perfugium ad tuum Consiliarium: audi, quid ille suadeat. O quàm multa, ut facias, suadebit! quàm non pauca, ne facias, dissuadebit. Nec Salomon cum omni sua sapientia suggerit tibi utiliora, quàm Mors, consilia. Tibi igitur consules, si illam semper consulas; si ad illius consiliorum normam instituas vitam, stupebunt alii tuam vivendi formam, eritque omnium interrogatio, quæ est apud Isaiam: [a] *Quis consiliarius ejus fuit.*

CAPUT III.

Hominis fragilitas, temporis pernicitas.

NObilis ille Vates, cælestium arcanorum interpres Isaias, audiverat fortè resonantem ex alto vocem, & dicen-

[a] *Isa. 40. 13.*

dicentem: [a] *Clama*. Quasi diceret? Illud quod tibi dicturus sum, & quod à me auditurus es, nolo in aliquo angulo, sed in publico; non in obscuro aliquo gurgustio, sed in celeberrimo theatro; non modestâ aut gracili voce, sed contentissimo clamore; non aliquibus, sed omnibus annuntiari? *Clama*. Quid clamabo: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus, quasi flos agri: Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos.* Hoc est: tam futilis, & fragilis, & caducus est homo: ex carne licet & ossibus conflatus, cum omni, quâ fulget gloriâ, quâ floret dignitate, quâ valet auctoritate, quâ pollet potestate, quâ abundat opulentiâ, quâ se jactat scientiâ, quâ eminet sapientiâ, totoque Fortunæ & Naturæ choragio; & mundi, quo tumet apparatu, ut minimo minimi venti corruat afflatu. Quid mirum? *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus, quasi flos agri.* Scitè expendit hanc similitudinem floris D. Augustinus: [b] *Isti florent felicitate sæculi, & pereunt*

[a] *Isa. 40. 7.* [b] *In Psal. 35.*

pereunt in virtute Dei: Non enim quomodo florent, sic pereunt: florent enim ad tempus, & pereunt in æternum: florent falsis bonis, & pereunt veris tormentis. Confer te ad agrum, aspice Maji tempore fœnum, quomodo floret in pascuis, viget in campis, viret in agris, quàm amænum præbet viatoribus spectaculum? quàm mollem fatigatis torum? At exeunte Julio, quod antea virebat in agro, aret in horreo; quod prius gratum præbebat hominibus spectaculum, jam servit brutis animalibus in pabulum. O delicatule Trossule? illa tua caro, quæ in capite flavis crispatur comis, quæ in vultu, roseis purpurascit genis, quæ in cervice, lacteo candet nitore, quæ in ore corallinis rubet labiis: illa caro, quæ induitur bysso & purpurâ; cujus auribus, quidquid jucundum; oculis, quidquid pulchrum; naribus, quidquid odoriferum; faucibus, quidquid dulce; manibus, quidquid molle est, offertur, non est nisi fœnum. Exspecta adhuc paulisper juvenis formose, brevi

brevi de te dicetur: *Cecidit flos*. O quàm
benè non malus Poëta: [a]

*Nos quoque floruimus, sed flos fuit
ille caducus.*

Hodie sumus validi, cras morbidì,
perendie mortui, deinde sepulti, pau-
lò post à vermibus exesi, tandem in
cineres conversi: eodemque sæpè, &
temporis momento, & loci puncto,
& exhalamus animam, & accipimus
decretoriam sententiam; & calente
adhuc corpore, stamus coram Iudice;
nosque prius ad æternitatem mira-
mur abreptos, quàm metuebamus
abripiendos. Sic uno momento sta-
mus, altero cadimus, uno vivimus,
altero morimur. Non modò summa
est hominis, dum vivit, fragilitas, sed
& maxima temporis, ut vivat, brevi-
tas. Est effatum Paulinum: [b] *Tempus
breve est*. Quid aliud clamat Sol, dum
annuam orbitam emensus, eandem
remititur, quàm *Tempus breve est*?
Quid aliud illa frequens noctium ac-
dierum vicissitudo? quid aliud succe-
dens

[a] Ovidius. [b] 1. Cor. 7.

dens infantia pueritia, pueritia adolescentia, adolescentia juvenus, huic reliquæ ætatis partes clamant, quàm *tempus breve est*? Idipsam asserit Job: [a] *Breves dies hominis*. Pondera suis momentis, quia sunt magni momenti singula verba. Non dicit breves dies hominis senis, decrepiti, deponenti, sed hominis. Adolescens es, sed homo: fortis, vegetus, validus, sed homo: ebullit in venis juvenilis sanguis, stant firmæ in corpore vires, sed homo es? *Breves dies hominis*. Sæpè adolescens florens ætate, nobilitate, ingenio, tanquam flos egreditur, & repente conteritur. Non rarò Juvenis comptulus manè procedit velut sponsus de thalamo, & vesperi jacet in tumulo. Hanc temporis brevitatem confirmabit tragica Saulis historia: Saul decretoriam cum Philisthæis pugnam pugnaturus, jussit per Pythionissam Samuelem è funere excitari. Adest metuendâ majestate suspi-ciendus Samuel. Vide hîc inter unius

dici

[a] *Job. 14. 5.*

diei & noctis moram minimam, maximam rerum omnium conversionem. Stabat utrimque copiosissimo bellicæ pompæ apparatu instructissimus exercitus: Versabatur hic Saul inter quadrigas & carpenta, inter turmas equitum & cohortes peditum, inter lituos & cornua, Martio pulvere non indecorè sordidus: ducebat exercitum, instruebat aciem, cogitabat victorias, meditabatur triumphos, sperabat trophæa; Regnum denique suum ad seram posteritatem firmare moliebatur. Interim dum hæc animo agitat, ecce tibi feralem Samuelis ab inferis exciti vocem: [a] *Cras tu, & filii tui mecum eritis, sed & castra Israel tradet Dominus in manus Philistinorum.* O quanta & quàm admiranda rerum omnium repente vicissitudo? quàm præcipites rerum vices? Hodie stat in campo exercitus ferro metuendus, cras jacebit mortis manu prostratus. Quot hodie stant hîc animata corpora, tot cras jacebunt

B

bunt

[a] 1. Reg. 28. 17.

bunt inania cadavera. Quàm benè
 Tullius: [a] *Quis est tam stultus, quam-
 vis sit adolescens, cui sit exploratum, se
 ad vesperam esse victurum?* Præclare
 item Seneca: [b] *Id ago ut mihi instar
 totius vitæ sit dies; sic illum aspicio, tan-
 quam esse vel ultimus possit.* O si cum
 vel Seneca quemlibet diem aspicere-
 mus tanquam vitæ postremum, æ-
 ternitatis primum? quid ageremus?
 Accerferemus pollinctores, locum se-
 pulchralem in cœmiterio quisque si-
 bi metaret, linteum funebre appara-
 ret, cum vespillonibus de efferendo
 funere pacisceretur: tumbam mortua-
 lem sæpe inspiceret, testamentum
 conderet, tum aliis omnibus curis
 sepositis conscientiae latebras discuti-
 teret, inde erutas animi labe in aures
 Sacerdotis conjiceret, Sacro Viatico
 immensum æternitatis iter initurus,
 mentem corroboraret, præcingeret
 lumbos, pararet lampadem, exspe-
 ctaret sponsum, vigilarer, teneret lu-
 cernam in manibus; denique unum

[a] Senec. [b] L. de Epist. 61.

id ageret, salutem consulere. Hæc ageres, si non nescires hunc diem tibi postremum elucere. Quid differs poenitentium in crastinum poenitere, qui hodie commisisti poenitenda. Audi Gregorium: [a] Qui poenitenti veniam spondit, peccanti diem crastinum non promisit: semper ergo postremum diem debemus metuere, quem nunquam possumus praevidere. Cave ne cum steteris in limine æternitatis, tibi occinas illud serum Hannibalis, negligentis Romæ occupandæ post victoriam Cannensem, occasionem: Cum potui, nolui; cum volui, non potui. Hodie potes, quidquid velis, cras forsitan non poteris, licet volueris. O quam erit triste ab arrodente conscientiae verme æternum cruciari! toties mihi ingeminanti: Heri potui æternam nancisci gloriam, nolui; heri potui hos declinare cruciatus, nolui. heri potui æternum esse beatus, nolui. heri potui nunquam esse miser, nolui. Quid ita? in crastinum distu-

B 2

li,

[a] Homil. 12. in Evang.

li, qui ignorabam, quid esset futurum in crastinum. Imitare, si tibi vis consultum, illud cujusdam viri Religiosi monitum, qui cum ad insequentis diei convivium esset invitatus, respondit invitantibus: [a] *Si quid à me vultis, præsto sum; quid enim cras agendum sit, vos, quibus vacat, cogitate; ego enim à multis annis crastinum non habeo.*

P R A X I S.

Si vis in hac mortali vita, ubi homo repletur multis miseriis, stare in ipso fastigio supremæ felicitatis, semperque vivere sine metu, tutus: sine luctu, lætus: sine ærumnis, beatus: ita vitam institue, ut omni tempore Conscientia tibi dicat: si hanc horam & momento mihi esset moriendum, nihil occurrit Sacerdoti aperiendum, nisi fors ab ultima confessione. Adeoque si vox illa mihi insonet: [b] *Ecce Sponsus venit; paratus sum in hoc statu illi occurrere. Si mihi sub-*

tò

[a] *Petrarcha lib. 3. Memorial.*[b] *Matth. 24.*

tò dicatur : [a] *Dispone domui tue ,
quia morieris.* Reponam: jam pridem
disposui, lubens moriar. Si hoc mo-
do vivas, potes mortem non modò
expectare cum desiderio, sed invitare
cum gaudio; potes securè in utram-
que aurem dormire, quia si mors
subitò te opprimat, in Domino ob-
dormies.

CAPUT IV.

Quid sit mori?

(U)icumque contigit nasci, eidem
necesse est & mori. Obrevem vo-
culam! mori; non continet nisi duas
syllabas & quatuor literas; sed actus
moriendi complectitur omnes, quæ
timeri solent, miseras. Mori, non est
nisi unicum verbum, sed quæ mor-
tem antecedunt, comitantur, sequun-
tur, nullus nec verbosissimus Ora-
tor poterit unquam dicendo expli-
care. Faciamus hîc quasi Anato-
miam illius arcani, & prodigiosi ver-
bi videlicet Mori. Quid est Mori?

B 3

Mori

(a) *Isa. 38. 1.*

Mori est relinquere omnia in hoc modo aspectabilia & sensibilia. Primum, quàm est perpeſſu acerbum proſcribi patria, mitti in exilium? Cùm Tullius amandaretur in exilium, viginti millia civium Romanorum, pullo amictu, luctus teſtandi cauſâ, eum comitabantur. Quid hoc eſt collatum cum morte? Mori, eſt, debere pro omni tempore deſerere, in quo vixiſti, mundum; in qua natus es, Patriam; ubi vixiſti, urbem; quam incoluiſti, domum; in quo manducaſti, triclinium; in quo ſtudiſti, muſæum; in quo quieviſti, lectum; in quo ambulaviſti, hortum: omnia penitus loca; ſicut nullus in toto orbe futurus ſit angulus, in quo poſſis amplius, vel ad momentum conſiſtere. Alia jam proſequere. Mori, eſt dicere perpetuum vale parentibus, fratribus, ſororibus, conſanguineis, affinibus, amicis, famulis, domeſticis, civibus, popularibus, (verbo) omnibus hominibus; ſicut nullus omnino ſit futurus, qui te
pro-

proficiscentem in illam ignotam, peregrinam, admirandam comitetur Regionem æternitatis. Princeps quidam impiè potens, & iniquè dives, cum morti se proximum cerneret, conversus ad sibi adstantem Palatinam Familiam: (a) Eja, inquit, vos fideles Palatini mei, succurrite quæso, & ab imminente morte hâc me vice eripite: Et si nunc omnino moriendum erit, saltem comites mihi itote, & ne in periculosa hac & ignota profectione solum relinquitte: & hoc æquum est, ut qui fuistis participes meæ gloriæ & felicitatis, ne in tam calamitoso statu me deferatis? Ad hæc ipsis silentibus, nulloque condicere volente, in rabiem actus Princeps, perjuros illos, & perfidos insanis clamoribus vociferans, per summam indignationem spiritum infaustum ejecit. Mori est, deferere omnia bona corporis. Fortunæ, Naturæ: Tunc igitur spoliatur omnibus vestibus, suppellectili, pecuniâ

B 4

a Bellard. in Prato exemp. l. 21.

niâ, opibus, thesauris, agris, fundis, prædiis, ædificiis, possessionibus; omnibus jumentis, quæ habebat in stabulo, piscibus, quæ in vivariis; arboribus, quas in silvis, fructibus, quos in agris; floribus, quos in hortis; frumento, quod in horreo; dolis, quæ habebat in caveis, [a] *Nudus in hunc mundum venisti, nudus exhibis?* Etsi Cræso fueris ditior; non licebit tecum sumere, nec ex agris, spiculam; nec ex thesauris, obulum, nec ex armentis, ungulam; nihil penitus, Nihil, Nihil. Mori est, deferere semel, & simul omnes voluptates, delicias, convivia, tripudia, spectacula, aucupia, venationes, ludos; omnia, quæ vel oculos blandè oblectant; vel aures suaviter demulcent; vel nares odore recreant, vel palato sapore blandiuntur; vel tactum molliculè afficiunt. Nunquam ampliùs posse oblectare oculos aliquo lumine, solis, lunæ, stellarum, lampadis, cerei, facis. Mori est, pati extremas undique in

cor-

[a] *Job. 1. 21.*

corpore, & animo angustias : tunc enim supini sunt vultus ; oculi patentes, immobiles, & extincti, contractæ nares ? os lividis dentibus hians, longum, difficilem, raucum, & graveolentem reciprocans halitum ; are-scunt fauces, stupet omnis sensus ; qui superat in facie color, diffluit ; omnis venustas in ore evanescit ; erumpit ex omnibus poris frigidus sudor, abit à genis rubor, succedit pallor, paulò post rigor, tum foetor, deinde rancor, tandem omnium, qui intuentur, horror. Non fit minor in adstantium affectibus mutatio ; fluunt lachrymæ, personant suspiria, audiuntur ejulatus, editur planctus, excipiuntur novissima verba, conclamatur, quamdiu spirat, foveretur moriens, mortuus statim nudatur, deseritur à propinquis ; & qui prius in illis erat amor, desinit in abominationem. Mori, est in lubrica arena cum formidando illo hoste, cum potestatibus tenebrarum, cum mundi Principe, cum leone rugienti decertare, congregi,

gredi , luctari pro sempiterna salute animæ ; ut huic æternum benè , vel æternum malè sit : Et quidem pugnabis toto corpore infirmus , omnibus artubus debilis , gravissimâ calamitatum mole circumvallatus , letali sudore perfusus , mortifero morbo oppressus , & solus : [a] *quoniam non est tunc , qui adjuvet , aut adjuvare possit : & pugnabis cum invisibili , [b] cum hoste vaferrimo , cui mille nocendi artes ; cum hoste ferocissimo , qui tunc insurget in te , cum ira magna , furore insatiabili , & horrifico , sciens quod modicum ubi residuum , tempus habeat . Tunc omnia ossa , artus , nervi , arteriæ , articuli , singulaque totius corporis membra si possent humanâ voce resonare ; non aliud clamarent , quàm illud Susannæ : [c] *Angustia mihi sunt undique .* Mori est corpore rigido , & frigido jacere in stramine , involvi abjectâ sindone , includi angusto loculo ; efferri per vi-*

cos;

[a] *Psalm. 41. 14.* [b] *Apoc. 12. 12.*[c] *Dan. 13. 13.*

cos, & compita sarcophago ad templum, pone comitantibus amicis, & vicinis; inde deduci ad cæmiterium, ex cæmiterio ad sepulchrum, passis funibus demitti in cæcum telluris antrum, obtegi terrâ, lapidibus, ac defunctorum ossibus, tum fætere, tabere, consumi, rodi à vermibus, putrefieri, ac tandem in pulverem referri. Quid deniq; est mori? Mori est, animam migrare ad alteram vitam, in alium orbem, in domum æternitatis, in Regionem incognitam; ubi terræ opes, nullius sunt valoris; honores, nullius pretii; scientiæ, nullius æstimationis: ubi omnia, quæ sunt mundi, quia momentanea, nullius sunt momenti. Est animam iusti coram inevitabili æquissimi judicis tribunali; illic accusari, judicari, ac tandem æternum vel in cælo gloriâ coronari, vel in orco pœnâ cruciari. Ecce Iliadem mirabilium, quæ complectitur una illa vocula, Mors; binæ illæ syllabæ, Mori? Jam forsitan quæres, quod Discipuli olim à Christo: a)

a *Matth. 24. 3.*

Dic

Dic nobis, quando hæc erunt, & quod signum adventus mortis, & consummationis vitæ? Respondeo cum Christo: [a] Vigilate, nescitis diem, neque horam. Fors illa omnia à me prædicta, à te prælecta evenient tibi sequenti horâ; fors vesperi, vel certè cras; vel hoc mense, aut anno: quidquid fuerit, illud certum est, quod aliquando; nec illud incertum quod brevi, quia [b] Tempus breve est.

P R A X I S.

Ne Mors, quàm certò expectas, tibi veniat inexpectata, ad illam tua omnia dispone, animumque totum compone. Quotidie tibi ipse, quasi morienti prælege preces illas usitatas Ecclesiæ, quæ recitari solent ad spondam lecti, dum quis moritur, videlicet: *Proficiscere anima Christiana de hoc mundo, &c.* Itemque Litanias omnium SS. ac B. Virginis, ardeatque ad latus cereus benedictus. B. Albericus, qui se, suosque omnes ex asse B. Virgini manciparat, morti jam proximus,

a *Matth. 25. 12.* b *1. Cor.*

mus, post accepta morientium Sacra-
menta, Litanias dicere aggressus, cum
collecto ad extremum spiritu tenerri-
mè diceret: [a] *Sancta Maria ora pro*
nobis; facies ejus (inquit Auctor vitæ)
coepit quasi Divinâ luce perfusâ, in-
termicantes effundere radios; & mox
velut in somnum leviter solutus, a-
nimam efflavit sanctissimam, postea-
quam suis, quos Mariæ omnes addi-
xerat, dixisset: O si vidissetis cælestem
illam gloriam, quàm omnibus vobis
jam paratam aspexi? O quàm sanctè
Litanias, quamque non è frigida con-
suetudine diceres, si post illas recitatas
mox te moriturum tibi persuaderes!
Colebat Antiquitas Deos Limentinos,
quibus cura liminis in domo erat
commissa: tibi Limentini sint sancti,
quos in æternitatis limine, ut benè in
domum Æternitatis inducant, in Li-
taniis oras.

C

CA-

a *Apud Bollandum 26. Januar. c. 5.*

CAPUT V.

Homo vetus, reddit animum ex deformi pulchrum, inspiciendo sepulchrum.

*M*aria stabat ad monumentum, plorans. [a] Quid mulier facis ad monumentum? quid quæris in sepulchro? Quæro, quem amisi, dilectum. Sed illa jam abiit, evasit; erupit: abiit è vita; evasit è mundo; erupit è tumulto. Quid vitæ Auctorem quæris inter mortuos? Quia nusquam, dum perditus est, vel certius quæritur, vel citius invenitur Auctor vitæ, quam in loco mortis. Si mortem contempleris, morietur in te mundus; nascetur Christus. Sepulchrum, natale est solum omnium Virtutum. Cæmeterium, est Christianæ Philosophiæ gymnasium. Urna illa feralis, schola est, in qua uti docentur omnes Virtutes; ita & dedocentur omnia vitia. Descende in hanc arenam; proinde bis inde non indecoro pulvere sordidus,

a Joan. 20.

didus , dum intelliges te è pulvere
conflatum , in pulverem brevi rever-
surum. Imitare hanc mulierem, ne sis
effæminatè mulierosus , ut evadas vir.
Maria stabat ad monumentum. Tu, qui
tam pertinaciter stetisti in via pecca-
torum ; sta cum Maria ad monu-
mentum. Brevi jacebis in monumen-
to : sta priùs ad monumentum, ut illic
suis momentis ponderes ultimum , à
quo æternitas pendet momentum.
Sta ad monumentum , dum vita agi-
tat pedes : sta , antequam morte ca-
das : sta, dum tempus fugit; dum cur-
ris ad metam , dum properas ad do-
mum Æternitatis. Doctior evades ,
stando ad monumentum cadaveris ;
quàm frequentando lyceum Aristote-
lis : utilius tibi erit stare ad monu-
mentum ; quàm studere in musæo ,
sedere in caupona , ambulare per fo-
rum , venari per silvas , stertere in le-
cto , quiritari in curia. Hoc enim lo-
cò , nullus est vitiis locus. Sta ad mo-
numentum , in quo jacebis , sine voce
mutus ; sine auditu , surdus ; sine visu ,

cæcus; sine motu, rigidus; sine calore frigidus; sine sensu, stupidus; sine vita, mortuus. Sta ad monumentum, in quo putebis, fætebis, contabesces, computresces: in quo putore, & sanie diffles, à vermibus corroderis, & tandem in cineres convertereris. Stanti ad tumulum, cadent tibi de capite, quibus coronatus es, rosæ; diffluet è manibus, quam tenes, testudo, & cythara; quiescent agiles, quibus solum pulsas, pedes; conticescet arguta, quâ epithalamia concinis, lingua; claudes vagos, quibus vana intueris, oculos. Ad tumulum confundetur Superbia; submittet se Arrogantia; obmutescet Jactantia; pallescit Audacia; frigebit Luxuria. Contemplatio sepulchri, vitiorum omnium erit sepulchrum. Stans ad sepulchrum, hæc Jobi verba menti imprime: [a] *Dies mei abbreviabuntur; & solum mihi superest sepulchrum.* Post exactam olim infantiam, pueritiam, adolescentiam, Juventutem, Senectutem

a Job. 17. 10.

salutem, & omnes ætatis partes ; post
 tot labores, curas, sollicitudines, co-
 natus, studia, contentiones ; post tot
 gaudia, convivias, tripudia, specta-
 cula, certamina, victorias, trium-
 phos ; post sanitatem, morbos, ulti-
 mum halitum, postremum momen-
 tum, mortem denique, post omnia,
 unum superest omnibus. Quid il-
 lud ? Respondeat, cuius responsum est
 velut effatum : *Solum mihi superest se-
 pulcrum.* Ecce hîc tuum, ô Rex pala-
 tium ? tua, ô Princeps, Basilica ! tua,
 ô Consul, curia, tuum Causidice, fo-
 rum, tuum, Advocate, musæum ; tu-
 um, Philosophe ; Lyceum ; tua Magi-
 ster, schola, tuus, ô miles, campus ; tua
 Orator, rostra ; tuum, Concionator,
 pulpitum, tuum, Cœnobita, clau-
 strum ; tuum, Sacerdos, Templum ; tua
 denique, ô homo domus ? post obi-
 tos agros, vicos, oppida, provincias,
 regiones ; post lustrata omnia terra-
 rum loca, unus tibi superest locus :
 quis ille ? loculus, tumulus, angusta
 trium ulnarum caverna ; angustior

quatuor palmorum urna. Postquam vixisti diu super terram; unum superest, ut jaceas sub terra. Et hæc omnia tibi brevi evenient. Audi enim Job: [a] *De utero translatus ad tumulum.* Cuicumque contigit concipi in utero; ei necesse & jacere aliquando in tumulo: *De utero ad tumulum*; hoc est, de angustiis, ad angustias; de tenebris, ad tenebras; de carcere ad carcerem. Totum verò quod intercedit inter uterum, & tumulum, vitæ spatium, quantum est? Vix tantum, quantum est in loco punctum; in tempore momentum; in re minimâ, quid minimum? hoc est, propè nihilum. Et in hoc puncto loci, & momento temporis, quid agimus? quid non agimus? qualia agitamus? Inter omnia porro quæ agis, ne actum agas, hoc est, frustra vivas: Sta sæpè ad monumentum; & cogita, post omnia quæ egimus, diximus, cogitavimus, hoc erit postremum, cadere in sepulchrum, Hic est nostræ fabulæ

a Job. 10. 39.

læ ultimus actus nostræ Scenæ Epilogus; nostri operis colophon, omnium dictorum epiphonema, omnium gestorum clausula, omnis consummationis finis. Hæc cogita; & pervenies in vitæ fine, ad ultimum tuum finem.

P R A X I S.

Quodlibet horæ sonantis præludium, sit tibi quasi ad pugnam ineundam classicum, & adhortatio ad vitæ novæ exordium. Quâlibet hora insonet auribus tuis illa Spiritus Sancti tuba (a) *Hora est, jam nos de somno surgere. Surge ergo, qui dormis. Dic tibi ipsi, quod familiare S. Terefiæ: Jam sum una hora vicinior morti, sepulchro, æternitati. Si horam, quæ sequitur, impenderis cum animi quæstu, cum magno meritorum cumulo, quanto exultabis gaudio? Si daretur æternitatis vel in cælo, vel in orco incolæ, frui unâ nostri temporis horâ: quomodo illam insumeret! Iste ut augeret gloriam, hic ut evaderet poenam. Non est in hora momentum,*

C 4

quod

a Rom. 12. 11. Eph. 5. 14.

quod non sit infiniti momenti: quia quolibet momento potest operari æternum gloriæ pondus. Et hoc non ponderas?

CAPUT VI.

Novus homo, nova videt, audit, intelligit, dum sepulchra inspicit.

UT veluti homo novus, nova omnia facias, necesse est, nova videas, audias, intelligas. Hoc, quod est necessarium, nancisceris, si non modo stes ad monumentum foris, & aspicias, sed inspicias. Cùm enim dixisset Joannes de Maria: (a) *Stabat ad monumentum foris; sequitur, Inclinauit se, & prospexit in monumentum.* Qui ergò steteristi ad monumentum, inclinate, prospice in monumentum. Tu ergò Rex, descende de tuo solio; Princeps, de throno; Judex, de tribunali; Senator, de subselliis; tu superbe, descende de tuo fastigio, & inclina te, ut declines à malo. Ad quid? inclina te ad terram, ad ultimam tuam domum

a Joann. 20. 11.

uia
i æ-
non
elli
om-
leas,
ne-
odò
spi-
isset
mo-
avit
Qui
lina
er-
rin-
nali;
de-
a te,
lina
do-
num
mum, ad monumentum, & prospice,
ut tibi prospicias, in monumentum,
& erit tibi firmissimum, quo te pro-
pugnes, munimentum. Si in illud
prospicias, prò qualia videbis, audi-
es, intelliges! Quid tibi videbis, nisi
capulum è quatuor asseribus compa-
ctum? in eo sepulchralem sindonem,
sub ea putidum cadaver, in eo osseum
monstrum, horrificum spectrum?
in capite, squamosos serpentes; su-
per oculos, ventrosos bufones in
ventre, teretes lumbricos: per omnia
membra, rodentium vermium fæ-
dum examen. O spectaculum, quod
intueri, mors est propè intuentis!
Quid illic olfacies? Quid? quod nul-
lius possent excipere nares, sine vitæ
propè dispendio, sine mortis pericu-
lo: incredibilem foetorem, intolera-
bilem odorem, inexplicabilem me-
phitim, quæ si latè exhalando sese ex-
plicaret, totum vicinum aërem pesti-
lentissimè lue inquinaret. Quid illic au-
dies? profectò: quam fuisti mirabi-
lium spectator, tam eris terribilium

auditor. Non mihi consilium est eorum, qui perennibus addicti sunt poenis, lugubres nœnias, lessus, elegias, epicedia recensere; totum hunc aërem clamorosis ululatibus implerent; imò omnes colles, valles, antra, specus, agri, saltus, tesqua, maria, loca omnia inaccessa & recondita, denique tota hæc rerum universitas, lamentabilibus eorum questibus horrendum personarent. Age! ita ad monumentum hominis, quem hominum omnium censes fuisse felicissimum. Aperi tumulum, admove aures, & quid dicat, diligenter attende? Non percipies alia verba, quam digito Dei expressa in libro Sapientiæ: [a] *Lassatissimus in via iniquitatis, & perditionis: ambulavimus vias difficiles, &c. Quid nobis profuit superbia, aut divitiarum jactantia: Transierunt illa omnia tanquam umbra. Si aliud accedas sepulchrum; ut illam, quæ illic latet, umbram audias loquentem, hæc ab illa excipies verba:* [b] *Dies mei transierunt*

Sap. 5. 7. Job. 17. 11.

runt. O dies, quàm multi numero!
quam æstimabiles pretio! quàm cele-
stes tempore: in ictu oculi transierunt!
Tot dies trivi in infantiâ, futiliter; tot
dies consumpsi in pueritia, inutiliter;
tot dies expendi in adolescētia, negli-
genter; tot dies exegi in juventute,
perniciosè; tot dies recensui per om-
nem ætatem: ubi dies illi? *Transie-
runt.* Ubi dies illi geniales, quos lætus,
& alacer traduxi in conviviiis, hellu-
ando, in nuptiis, tripudiando, in pha-
risteriis, ludendo; in theatris, spectan-
do; in foro, otiano, ubiq; peccando?
Transierunt. Transierunt dies salutis,
dies meriti, dies Jubilæi, dies placan-
di Dei, promerendi cæli, agendæ pœ-
nitentiæ, augendæ gratiæ, obtinendæ
gloriæ, *Transierunt*: sed quomodo?
Transierunt vacui, sine merito: steri-
les, sine fructu: inanes, sine lucro. Si
alterius orationem è manibus, non
pigeat excipere auribus: hæc tibi
attendenti occinet. Sta viator, ante-
quam jaces cadaver? Nusquam tibi
opportuniùs fui locutus, quàm è lo-
culo?

culo? nec utilius monui, quàm è monumento? Crede mihi jam umbræ, omnia bona, præter summum Bonum, umbræ sunt: & velut umbra prætereunt. Tum primum cognovi: quod omne quod in mundo, est mundi, non sit nisi fumus, dum jacui funus. Sum, quod eris; fui, quod es. Si sapias, hîc vive Deo, morere mundo: & memento, quia hæc, quæ æstimamus omnia, non esse nisi somnia, credes in ultimo vitæ momento. Hæc, & id genus alia, ex alterius mundi incolis excipies, quibus sapias, pronuntiata. Sed quid illic intelliges? quid discēs? Disces contemnere tui ipsius contemptum, despiciere despiciabilia mundi: quæ nulli sunt bona, nisi malis. Intelliges, nihil in hoc rerum statu esse stabile: nihil constans, nisi inconstantia: nihil non sub Luna fragile: nihil in hac vita esse miserius, ipsâ vitâ: vanum esse, quidquid non est Deus, vel ex Deo, vel ob Deum? Denique intelliges omnia in hoc mundo esse futilia: in altero admirabilia. Hæc sunt

sunt, quæ in tumulis conspicias, è tumulis audies, per tumulos intelliges. Prostrans ad hæc defunctorum receptacula tenebricosa abjicies opera tenebrarum. Evades ex veteri, homo novus, videndo, audiendo, intelligendo è manibus tot nova. Ita contigit Sylvestro Auximano, qui cum otio subsisteret ad sepulchrum cujusdam nobilis, juxta ac divitis adolescentis: fixit illic paulisper gradum, & cogitabundus aliquamdiu hæsit: ac tandem alto ex imo pectore, educto gemitu, sibi ipse dicebat: *En ego sum, quod hic fuit, & brevi ero, quod hic est.* Plus illi profuit hic tam succinctus Latconismus, quàm quivis potuisset verbosissimus Syllogismus: Nam repente didicit omnia, quæ sunt in mundo, iis, quæ sunt supra mundum, posthabere: jussitque sine mora, mundum res suas habere: & ut esset suus, deseruit sua: egressus quippè cæmeterium, ingressus est Asceterium. Tanti refert, ut Christiani hominis officio perfungaris, consulere vitâ defunctos.

Cū multū referat , imō plurimū conferat ad suscipiendum in illa ineluctabili mortis lucta , ē cœlo patrociniū , multos ē cœlitibus habere patronos , ut illos in ultima tua necessitate habeas tibi propitios : consulo , cū incerta tibi sit certissimæ mortis dies : ut illos Sanctos singulari cultu prosequaris , qui in Ecclesiæ fastis , aut Martyrologio , ut vocant , coluntur illo die , qui tibi erit postremus. Dies unus certō tibi erit aliquando novissimus : quis ille , tibi est incognitus. Illis ergo tuum sæpē offeres obsequiū , quos Ecclesia illo die colet , quo tibi ex hac vita erit migrandum. Vel certē si id minus arrideat , aliud suggero. Confice syllabum omnium tuorum , quos in mensuris suffragiis , sortitus es , præsidium : illorumque Litanias indies ad illum finem , ut tibi in novissima hora patrocinentur , recita : & tibi morienti jube à Sacerdote recitari. Quas non ē cœlo experieris suppetias : ubi tot habebis , qui in lubri-

DE MORTE.

51

ca illa arena succurrant, cælitum copias? Cùm B. Cherubinus, ex D. Francisci Familia, piissimus Asceta ageret animam: [a] occurrerunt ei sexaginta sex millia Animarum, quas ipse suis Concionibus, cælo inferuerat. Non poterat illi deesse auxilium. cui patrocinebantur tot cohortes auxilia-
ria.

C A P U T VII.

Mors multis est invisæ; quia non paucis improvise.

INter omnia, quæ mortalibus in hac vita solent evenire mala, nulla sunt quæ vel acrius pungunt, vel gravius affligunt, vel acerbius cruciant, quam quæ repente, subito, improvise contingunt. Si urbs aliqua repente, & inexpectatè ab hoste invaditur, proli-
quanta est confusio, quæ clades, quæ funera! communi omnium voce mox conclamatur ad arma; *Arma viri, rapite arma viri, hostis habet muros!* Curritur sine ordine per vicos, & compita,

a Minorum Chronico parte 3.

ta ; non sunt arma ad manum , itaque passim obvii ab hoste contrucidantur : ardent tecta , profanantur delubra , expilantur domus ; urbs tota , militi est præda. Unde tanta illius civitatis calamitas ? Unde incendia , rapinæ , compilationes , strages , cædes ? Quia repente hostis supervenit. E terra , vela demus in mare. Si post diuturnam oceani pacati malaciam , aëris quietem , ventorum institium , repente tetro nubium globo inhorrescat cælum. Si subito undique venti: [a]

*Incubuerunt mari , totumque à sedibus
imis*

*Una Euræusque , Notusque ruunt , creberque
procellis*

*Africus , & vastos volvunt ad sidera
fluctus.*

*Insequitur clamorque virum , stridorque
rudentum:*

*Franguntur remi , tum propria aver-
tit , & undas ,*

*Dat latus , insequitur camulo , pra-
ruptus aqua mors :*

En

Et tandem oppressa fluctibus navis, petit ima fundi. Unde illa, & navis & nautarum, & vectorum ruina? Quia repentè, & improvisò, illis fœda incubuit tempestas. Nihil periculosius peregrino, quàm si ex insidiis, & latebris repentè exiliat latro, vel grassator, eumque impetat. Nihil luctuosius ~~hominis~~ opulento; quàm si repentè ex summo felicitatis fastigio, velut turbine quodam deijciatur ad extremas calamitates. Unde & ipse Deus; cùm propter enormia, quæ comiserunt flagitia, malis extrema minatur mala, omnia repentina sunt, quæ minatur. Sic enim detornat ore Jeremiæ: [a] *Repentè veniet Vastator super vos.* Ore Isaïæ: [b] *Repentè veniet in te miseria, quam nescis.* Ore Pauli: [c] *Cùm dixerint pax, tunc repentinus veniet interitus.* Unde rectè Plutarchus: [d] *Subita, & improvisa, facile de statu rationis dejiciunt.* Hæc si vera sint de strage civitatis,

a Jerm. 6. b Isa. 47. c Thes. 5. d De Ira cohib.

tis, de naufragio navis, de jactura bonorum gravissima esse, quia sunt repentina; quid dicam de eo, quod est terribilium omnium terribilissimum, de morte, inquam? si illa sit repentina, quid homini contingere potest funestius? Mortem, tanquam malorum ultimum, omnes vulgò exhorrescunt, licet tardè prævisa, expectata veniat; quid erit, si illud, quod malorum est extremum, veniat non expectatè, sed improvise? Quàm hoc sit formidolosum homini etiam innocentissimo, liquet ex Job, his ejus verbis: [a] *si repentè interroget, quis respondebit ei?* Illa, de qua hic facit mentionem Job, interrogatio: est raptus quidam hominis ante Dei tribunal, judicialis quæstio, & examinatio, inopinata mors. In judicio autem non respondere, tacitam commissi criminis innuit confessionem: Nam si quis in Judicio interrogatus, & postulatus taceret; lis ei æstimatur ut victo, *si ergò repentè interroget, quis respon-*

a Job. 9. 12.

DE MORTE.

55

respondebit ei ? Quis est tam innocens criminis, tam purus sceleris, tam integer vitæ, tam vacuus culpâ, tam remotus ab omni suspitione delicti, qui ei possit respondere, seque ab objectis purgare criminibus? profectò, si Deus sic repentè interroget, homo obmutescet; si obmutescat, jam se accusat; ne dicam, condemnat. Quando quis morbo corripitur: & mortem non subitò irruentem, sed pedentim adrepentem prævidet, eam certò expectat: itaque ad eam, eo quo par est modo, sese componit; cum otio & maturè secū præmeditatur, quemadmodum respondeat Judic iinterroganti: conscientiam expiat; sacro se viatico præmunit, Sacramenta omnia suscipit; iniquè possessa restituit; inimicis injurias remittit; testamentum condit; heroicos heroicarum virtutum actus elicit; eleemosynas distribuit; & totum se, suæque omnia Deo committit; atque ita paratus, securus, munitus, non tantùm mortem adventantem non formidat; sed
tare

tardantem invitat. Quamobrem, si
Judex illum interroget de commissis
criminibus, facile respondebit : Fa-
teor, commisi, inquiet, prænitenda,
sed eorum me pœnituit; aliena sustu-
li, sed & ablata reddidi; intuli injuri-
as; sed & contuli eleemosynas : si te
graviter offendi, offensum piis ope-
ribus te mihi propitiavi. Quapro-
pter pœnitentia factorum, respon-
dendi ut facultatem, sic præbet & faci-
litatem. At verò, si repente interroget
de Naturæ, & Gratiæ dotibus tam
munificè tibi impensis, de beneficiis
propè innumeris in te congestis; de
tot bonis ad bona opera instinctibus;
de occasionibus merendi à te negle-
ctis; de socordia in negotio salutis;
de ejus præceptis à te violatis, de mo-
nitis non auditis: si, inquam; de re-
bus plurimis, maximis, difficillimis
subito, nihil minus expectantem in-
terroget, Deus immortalis, quî illi
respondebis? Claudetur tibi os, filebit
lingua, obstupescet mens, trepida-
bunt artus; contremiscent membra,

ex-

exhorrescet animus, obrigescet spiritus; & tuo silentio, priusquam Iudex suâ sententiâ, te condemnabis. Nihil igitur potest homini in hac vitâ evenire formidabilius, aut tristius; quàm repentè spiritum intercludi; repentè ex hoc mundo abripi in domum æternitatis; repentè cogi ad reddendam rationem villicationis; repentè citari ad tribunal æquissimi Judicis. Tunc repentè mala omnia simul, & semel totâ mole in miserû incumbunt; tunc personare infausta illa Chrysaorii verba: Inducias usq; mane; Quid hoc est? novissima hora est? Necdum conscientia tot contaminatâ flagitiis expiavi; necdû rebus meis disposui; non solvi debita; non restitui iniquè ablata; non condidi testamentum; non sumpsi sacrum viaticum: hinc clamor, ejulatus, desperatio, confusio in familiâ, formido in conscientia, ubique angustia. Ex his fit manifestum; sic nos debere vitam instituere, ut parati simus quovis tempore, mortem oppetere. Sic vitam instituit, quisquis se pos-

posse quotidie mori cogitat, & quasi quovis die moriturus se præparat.

Nam prævisa minus ledere tela solent.

Et benè Seneca : *Aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit.* Refert ad salutem, diem mortis nobis esse ignotum. Reddit rationem D. Gregorius : [a] *Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies.*

P R A X I S.

Ut benè obeas ultimum diem; expende aliquot dies, feriò, & pensiculate tecum considerando, quid vulgò fieri soleat, vel quid tu ipse fecisse te optares, novissimo die & fac modò, quod tunc fieri solet. Tunc voles condere testamentum, fac modò, discutere latebras conscientie, & totius antea vitæ errata in memoriam revocare, ut illa sacerdoti patefacias, fac modò: ignoscere inimicis tuis, deponere odia, oblivisci injuriarum, inire cum adversariis pacem, hæc jam
sanus

Consol. ad Marc. cap. 9. de Dis. Christ.

fanus peragas : tunc singulari pietate
Christum, ritu viatici suscipies ; jam
nunc dum accumbes sacre mensæ,
semper eodem virtutum apparatu il-
luc accede, eoque desiderio, ac si sta-
tim à sacro illo epulo esses mortem
appetiturus. Hæc omnia si modò
exequeris, dum es incolumis sine æ-
gritudine ; mors tibi nunquam obve-
niet improvisa : illam enim expectas,
dum ad illam ita te præparas ; si ex-
pectas, nunquam tibi erit inexpectata,
sed potius veniet à te expetita. Ut sis
igitur in morte securus ; sepone prius
omnes, quæ cuivis in morte familia-
res sunt curas : (a) Nam serò parantur
remedia ; cum mortis imminet peri-
cula.

C A P U T VIII

Summi momenti summum momentum.
Quando venit summa dies, & illius
diei summum momentum ; tunc
quæ ab eo sequuntur, summa sunt o-
mnia. Quia post illud temporis pun-
ctum,

a Gregor. supra.

ctum, sequitur infinitæ Aeternitatis
linea. Itaque ut intellectus summum
illud momentum, suis momentis tru-
tinet; illius momentum fufius expla-
nabo. Propter hominis, quo vivet,
ultimum momentum, nihil non egit
æternus Pater: nihil non protulit æ-
ternus Filius; nihil non contulit Spi-
ritus sanctus. Propter illud momen-
tum; Pater è cælo misit Filium in ter-
ras, propter illud, Filius Dei, infans
natus est in stabulo, jacuit in præse-
pio, vagiit in fæno. Quidquid de-
inde per triginta tres annos à primo
momento quo cæpit spirare in Matris
utero, usque ad ultimū, quo expiravit
in Crucis patibulo, vel egit, vel dixit,
vel pertulit, vel cogitavit; fuit pro-
pter ultimum hominis momentum.
Ideò sunt quatuor Evangelia, ut inde
hauriremus documentum, feliciter
terminandi ultimum momentum.
Ideò sunt septem Sacramenta; toti-
dem Spiritus sancti Charismata: ideò
decem Dei, quinque Ecclesiæ præ-
cepta,

cepta, tria Religionis vota, ideo tot
 ubique terrarum habitæ Conciones,
 tot conscripta librorum volumina,
 tot excogitata salutis præsidia. Cur
 tot Anachoretæ in solitudine, in ca-
 vernis terræ, in ferarum spelæis, in
 summâ vitæ asperitate, ætatem om-
 nem exegerunt? Cur Laurentius in
 candenti torretur craticulâ? Cur Se-
 bastianus toto corpore excipit telo-
 rum silvam? Cur tot alii invicti Chri-
 sti pugiles in equuleo, *distenti sunt?* a-
 lii verò *ludibria*, & *verbera experti*,
insuper & vincula, & *carceres*? *lapi-*
dati sunt, *secti sunt*, *tentati sunt*, in oc-
 cisione gladii *mortui sunt*? cur alii cir-
 cuierunt in melotis, in pellibus caprinis
 egentes, angustiat, *afflicti*? propter
 ultimum vitæ suæ momentum. Ideo
 sunt tot Religiosorum virorum Asce-
 teria, tot Monachorum cœnobita, tot
 Virginum claustra, tot Sacerdotum
 Tempia. Cur tot juvenes, & puellæ
 in flore ætatis spreto mundo, & om-
 nibus mundi deliciis, reliquerunt do-

D

mum

Hebr. 11. 53. Matth. 19. 29.

num & fratres, & sorores, & Patrem
& Matrem? nonne fuit, ut vitam æ-
ternam possiderent? Ergo propter ul-
timum momentum: quia æternæ vi-
tæ possessio, non dependet à solâ vitâ,
sed à vitæ momento ultimo. Hinc
jam in confesso est, quanti sit momen-
ti, ultimum vitæ momentum: quan-
doquidem omnia, quæ prohibentur
mala, quæ jubentur bona; quæ ve-
rantur vitia, quæ imperantur virtu-
tes; quæ declinantur pericula, quæ
audiuntur pia consilia; quæcunque ab
Apostolis, ac deinde viris Apostolicis
sunt acta, dicta, scripta, cogitata, to-
lerata; quæcunque à Deo in cælo, vel
in terrâ sunt condita; omnia, singu-
la, universa, sunt propter ultimum
hominis momentum. Hujus rei ve-
ritas est testatissima, ideoque nec in-
diget testimoniis. Nunquid omnia
sunt propter nos homines, & propter
nostram salutem? hoc est, ut homo e-
vadat æternam mortem, acquirat æ-
ternam vitam? vita hæc, & mors, adeo-
que salus hominis dependent ab ulti-
mo

DE MORTE. 63

mo momento ; si enim ultimo illo momento fueris particeps Divinæ Gratiæ , es hæres æternæ Gloriæ ; si reus letalis culpæ , es hæres perennis pœnæ. Hinc jam consequitur , non posse , nec novem Angelorum Choros , nec omnes Cælites , nedum homines , licet forent singuli sapientia Salomones , exertis omnibus ingenii , industriæ , & intellectus viribus , vel secum concipere , vel nobis exprimere , quanti sit momenti , bonum vel malum esse hominis ultimum momentum ; sive quanti sit ponderis , benè vel malè mori. Res hæc est exploratissima : quia cum intellectus etiam Angelicus , certis sic circumscriptus limitibus , fieri nequit , ut concipiat infinita bona , & mala , quæ ex bona , vel mala morte consequuntur. Quæ cum ita sint , deberetne per omne totius vitæ nostræ curriculū fluere ullum momentū , quo non simus cum cura anxii , & cum timore pavidī , & cum circumspectio-
ne solliciti pro ultimo vitæ momento :

ut illud nobis sit finis omnis mali,
principium omnis boni; Sæpè, sed &
maturè tecum animo volve; qualia
videbis, audies, intelliges, optabis
soluta jam vinculo arētissimo corpus
inter & animam, post novissimum
momentum, post ultimum halitum,
post extremum emissum spiritum; om-
nia, quæ tunc occurrent in altero
illo mundo, erunt tibi nova, pere-
grina, inaudita; supra omnem fidem
incredibilia, supra omnem eloquen-
tiam inexplicabilia, suprâ omnem in-
telligentiâ incomprehensibilia. Nunc
igitur seriò, ne fors postea nimis serò,
cave, ne horæ novissimæ momento
novissimo, occupet te mors peccato
letifero obnoxium. Ne tibi contin-
gat, quod impio illi Dynastæ Bal-
thazari? Quantus subito invasit stu-
por, pavor, horror Balthazarem; cum
in illo sumptuosissimo convivio lege-
ret sibi imminere fatalem horam! ubi
minus expectandum est letum; quàm
in convivio, ubi omnia læta? Et sci-
tis, quale fuerit convivium? Audite
ejus

ejus apparatus ex Danielis historiâ,
 Balthazar Rex fecit grande convivium
 Optimatibus suis mille; & unusquisque
 secundum suam bibebat etatem. Pra-
 cepit ergo jam temulentus, ut afferen-
 tur vasa aurea, & argentea, quæ aspor-
 taverat Nabuchodonosor pater ejus de
 Templo, quod fuit in Jerusalem, ut bi-
 beret ex eis Rex, & Optimates ejus,
 uxoresque ejus, & concubinae. Itaque
 jam omnes in omne genus hilaritatis
 sese effundebant: edebant dapiliter,
 bibebant liberaliter, gestiebant hila-
 riter; sonabant cytharæ, & tibiæ, &
 buccinæ; circumstrepebant; omnia
 joci, risibus, cachinnis, tripudiis.
 O inexpectata rerum omnium con-
 versio! sequitur in eâdem historia
 Danielis. In eâdem horâ apparuerunt
 digiti, quasi manus hominis scribentis
 contra candelabrum in superficie parie-
 tis aulae Regiæ: & Rex aspiciebat arti-
 culos manus scribentis. Tunc facies
 Regis commutata est; & cogitationes e-
 jus conturbabant eum, & compages re-

num ejus solvebantur, & genua ejus ad invicem collidebantur. Expende illas voculas: In eâdem horâ, quâ nunquam inter omnes vitæ horas fuerat lætior, jucundior, securior; & ut sibi videbatur, felicior. In eâdem horâ quâ inter uxores, & concubinas, & optimates, omnibus, quas optare poterat, circumfluebat delitiis. In eâdem horâ, quâ fors Imperii sui fines propagare, victorias & manubias & trophæa, & triumphos meditabatur. In eâdem horâ, intelligit sibi migrandum ex hac vita. Cave ne in eâdem horâ, quâ indulges genio, & studes crapulæ, quâ vivis Bacchanalia, quâ agis Saturnalia; ne in eâdem horâ, quâ vertes in orbem pedes tripudiando; quâ tenebis cytharam, & tympanum; ne in eâdem horâ, quâ contaminatus fueris noxâ letali, invadat te letum: ne eâdem horâ moriatur corpus, quâ mortua est anima. Hoc si contingat, eâdem horâ in puncto ad inferna descendes.

P R A X I S.

Hæc pauca quotidie, vel manè dum

DE MORTE.

67

è strato confurgis, vel vesperi cùm decumbis tecum considera. Tot ab Adamo, hucusque fuere olim funera; totidem brevi erunt, quot jam in vivis censentur capita: tu inter omnes, unus ex omnibus? de quolibet jam defuncto, unum hoc dici potest. Fuit; de nobis, Sumus, de singulis, Erimus: Fuisse, nihil est; Esse, momentum est; Fore, æternum est. Semper enim, vel in pœna inter dæmones, vel in gloria inter Angelos, immortales erimus, ubi mortales semel esse defierimus? Unde inter futurum esse, & fuisse, mediū est punctum, & momentum: punctum loci; momentum temporis: nihil minus est in loco, quàm punctum; nihil minus in tempore, quàm momentum. Sic ergo vive in puncto loci, ut aliquando poriaris Regno cœli: sic impende momentum temporis; ut evadas æternitatem supplicii, acquiras æternitatem gaudii.

FINIS DE MORTE.

D 4

PRO-

Ite Venite, ex ore ludicis. Mors est mali, vita boni hominis.

PROOEMIUM

DE EXTREMO JUDICIO.

Nihil est ad salutem homini utilius communi omnium Sapientum iudicio, quàm crebrò sibi proponere, extremum Dei in justos & improbos Iudicium. Quantus ex tam uberi argumento, sperari & possit, & verò debeat fructus, paucis verbis innuit S. Augustinus. (a) Nihil est utilius populis quàm loqui de temporibus futuris. Imò S. Chrysostomus adeò hoc argumentum vult inculcari, ut dicat: Singulis diebus, & horis oportet ante oculos nostros proponere Dei Iudicium. Consentit cum illo D. Gregorius: [b] Præsentis temporis ita agenda est lætitia, ut nunquã amaritudo sequentis Iudicii recedat à memoria. Augustinus vult nos loqui, & cogitare de Iudicio Dei, sæpè; Chrysostomus, singulis diebus & horis; Gregorius, semper. Ubi tanta est tantorum

vires

a Epis. ad Exstim. Hom. 4. in Gen.

b Hom. 32.

virorum, qui hoc argumentum commen-
 dant auctoritas, qua inde non speranda
 utilitas? Sed si non satis permoveat hu-
 mana, accedat & divina auctoritas.
 Christus calo jam insertus, volebat to-
 tum innovari mundum, ubique gen-
 tium, ubique terrarum promulgari E-
 vangelicam doctrinam, destrui idola,
 everti inanum Deorum aras, confrin-
 gi illorum simulachra, refutari vanam
 Philosophorum doctrinam, adduci gen-
 tiles omnes ad novam & peregrinam re-
 ligionem; moveri omnes ut humilita-
 tem, castitatem, paupertatem reje-
 ctis opibus, honoribus, gloria, ample-
 terentur: ut omnes accurrerent meri-
 turi sub signo Crucis; quod Judais erat
 scandalum, Gentibus stultitia, om-
 nibus maledictum. Res magna. Quis
 perficiet? Pusillus grex. duodecim Pi-
 scatores. Recte. Sed quomodo ea mun-
 do persuadebunt? Quid dicent coram
 Oratoribus, Philosophis, Judicibus, Re-
 gibus, Tyrannis? Quibus argumentis
 confundent eorum sapientiam? Qui-
 bus rationibus confirmabunt suam
 quam

PROOEMIUM.

71

quam prædicant religionem? Quibus
 simulis excitabunt eorum socordiam?
 Quibus facibus inflammabunt ignavi-
 am? Quibus præfidiis flectent contuma-
 ciam? Extollent illis Virtutis pulchri-
 tudinem? Sed Virtus illis nec de facie
 nota est: Proponent vitiorum turpitudi-
 nem? Sed nil est ulli turpe, quod om-
 nibus est commune: quidquid est illicitum,
 apud illos est publicum. Forsan
 allicientur cæli gloria? Imò dicent,
 cælum cæli Domino. Horrebunt fors
 proposito Inferorum supplicio? Sed ne
 quidem an Inferi sint, sciunt: & si sci-
 unt, contemnunt. Tu ergo ô Christe,
 qui concionandi imponis præceptum,
 isdem concionandi præbe argumen-
 tum. Præbuit, & quid præbuerit,
 audite: & non aliud fuisse invenietis,
 quam hoc ipsum quod tractamus. Sta-
 bat primus Apostolorum Petrus in ce-
 lebri Gentilium corona, quibus ait
 (verba sunt D. Lucae in actis Apostolo-
 rum) [a] Ipse præcepit nobis prædi-
 care populo, & testificari, quia ipse
 est, qui constitutus est à Deo Iudex

Act. c. 10.

vivo-

vivorum, mortuorum. Nullum Ipsa
 æterna Sapientia judicabit esse argu-
 mentum, quod haberet plus vel roboris
 ad persuadendum, vel terroris ad per-
 cellendum, vel virtutis ad totum mun-
 dum innovandum, quàm quod omnibus
 instabat Judicium. Expertus hoc ipsum
 fuit is qui à Divo Chrysostomo vocatur
 argentea Spiritus S. Tuba, magnus ille
 Evangelicæ doctrinæ buccinator Div.
 Paulus. Stabat, ut reum decebat, Pau-
 lus abjectus, & humilis pro tribunali,
 in quo sedebat cum fastu Judex, Felix
 nomine? affidebant in subselliis, qui Pau-
 lum accusabant Judæi. Cepit Paulus
 summa cum gravitate, atque facundia
 disserere de Justitia, castitate, fide Chri-
 sti, ac tandem de futuro olim Judicio,
 perorare. Quo successu? Qui vix potuis-
 set sperari. Cum de Judicio disserteret
 Paulus, repente felix qui considebat in
 solio Judex, ac si ipse fuisset jam reus,
 cœpit mutare colorem, toto pallebat vultu,
 immutata est facies ejus, erecti stetere
 capilli, cohorruit animo, tremuit corpore,
 genua ad se invicem collidebantur, &
 Actor. cap. 20. jam

jam prope exanimis omnibus artubus
trepidabat: quasi non audiret loquentem
de Judicio, sed ipse jam staret judican-
dus. Quæ cuncta paucis his verbis ex-
pressit D. Lucas. Disputante autem illo
(nimirum Paulo) [a] de Justitia & ca-
stitate, & de Judicio futuro, tremefa-
ctus Felix, respondit. Quod nunc atti-
net, vade; tempore autem opportuno
accerfam te. Quod si ita tremuerit
Ethnicus, quid ni sperem à te lector Ca-
tholice, hoc tragico argumento injicien-
dum timorem Domini, qui est Initium
Sapientiæ, hoc est, principium Gratiæ.

CAPUT I.

*Evigilat homo vetus sonitu tubæ sepul-
chralis, citantis eum ad Ju-
dicium.*

NULLA re vel citius, vel facilius ex-
citabitur è suo, quo sopitus est ve-
terno, homo vetus, dum obstrictus
est lethali noxa, quam si ejus auribus
insonet ultima mundi tuba. Perce-
perat

E

perat

a Act. 24. 25.

perat illius tubæ clangorem auri
 prophetica Sophonias, ideo diem
 Judicii, [a] *Diem tubæ & clangoris*
 appellavit. Quod & Christus con-
 firmat juxta ac Paulus: Christus in
 verbis: [b] *Et mittet Angelos suos*
cum tuba & voce magna. D. Paulus
 [c] *In momento, in ictu oculi, in no-*
vissima tuba, canet enim tuba, &
mortui resurgent incorrupti. De hac
 tuba loquitur D. Gregorius: [d] *Vox*
tubæ terribilis, cui omnia obediunt
elementa, quæ petras scindit, inferos
aperit, portas areas frangit, vincula
mortuorum dirumpit. Dubitatur an
 unica tantum, an plures inflandæ sint
 tubæ, cum dicat Christus: *Mittet*
Angelos suos cum tuba: Si mittendi
 sint plures Angeli, plures inflandæ
 videntur tubæ. D. Chrysostomus,
 Anselmus & alii censent, plures mit-
 tendos Angelos, & singulos cum suis
 tubis. Sunt qui existimant Archan-
 gelos singulos, qui fuerunt tutelares

Præ-

a *Soph. c. 1. 16.* b *Matt. 24. 31.*c *1. Cor. 15. 52.* d *1. ad Corinth.*

Præsides Provinciarum, in singulis, quas custodierint Provinciis, tubam inflaturos. Itaque per totum Belgium tubam inflabit Archangelus custos Belgii, alii per suas Provincias. Hic porrò tubarum strepitus, paululùm ante Resurrectionem incipiet, & audietur à mortuis, vi & ope animarum, quæ sonos sentiunt, & colores, non secus atque Angeli, & offerent se corporibus suis, quæ eodem temporis puncto instaurabuntur, & suis restituentur animabus, simulque perstreptentium tubarum fragores exaudient. Præter tubam, putant aliqui, adhuc edendam sonoram per orbem universum vocem à tubæ sonitu distinctam: [a] cùm dicat D. Paulus: *Ipse Dominus in jussu, in voce Archangeli, in tuba Dei.* Putant ergò aliqui immensam quandam, & latè resonantem vocem, & articulatam efformandam, videlicet illam Ecclesiæ familiarem: *Surgite mortui, & venite ad Judicium.* Hæc

E 2

VOX

a Thess. 1. 15.

vox & tuba talem edet sonitum, qualis ab initio mundi usque ad illam horam non fuit auditus. Erit fragor, qui obstupescendo murmure per montes & valles, per aspera saxorum, ad plana camporum, per silvas & tesqua, per pagos & oppida, per terras omnes, mariaque omnia latè remugiet, ac rauco boatu personabit. Hic ipsæ tubæ clangentis sonus ad summa usque cœlorum pervadet, ut inde deducat beatas omnes illas animas, quæ post redivivum Salvatorem ad eam usque horam admissæ fuerunt in cœlum, ut antiquum cum corporibus suis connubium meliore codditione redintegrent. Idem illud tonitru totis illis Inferorum cavernis reboabit, abducatque omnes reproborum animas, quæ ab ortu rerum ad illud tempus illuc descenderunt. Illa tuba sepulchra omnia aperiet, & deposita corpora, ab omnibus elementis integra atque inviolata reposcet. Verè dici potest illa dies belli, & stragis, & sanguinis, dies, quæ toti orbi rupta pace,

pace, sed præcipuè improbis, bellum æternum indicet. Atque adeo in hujusce rei signum tubæ per sepulchra regionum perstrepent, & clangorem bellicum edent, adeò horribilem, ut ad imos^{usque} antipodes audiendus sit, & ad illius auditum, quidquid hic in terris prosternendum. Quale erit spectaculum ad primum hujus tubæ sonitum, non ut olim tantum muros Jerochontinos, sed pyramydes excellentissimas concidere, montes altissimos tremere, inferorum claustra reserari, mortuos sepulchretis egredi, ac totum mundum timore concuti? Tunc verum erit illud paradoxum: *Veniet tempus, quo damnati nolent egredi ex inferno, & beati nolent manere in cælo.* Damnati nolent egredi ex Inferno, partim ne videant faciem fulminatricem Judicis, partim ne subeant probrum publicum condemnationis, partim ne cogantur assumere corpora, quibus præter animæ poenas, novas alias luant, adeoque duplices. Beati contra optabunt egredi ex cæ-

lo, tum ut oculis suis aspiciant Judicem, & auribus percipiant illam optatissimam & expectatissimam sententiam, venite Benedicti; tum ut corpori suo jam glorioso uniantur: utinam tuba illa terribilis insonaret auribus nostris, dum jacemus molli-ter inter cygneas plumas, & nescio quas vel læva mente cogitationes volvimus, vel levi corde desideria concipimus. Utinam in mediis conviviiis, dum toto mento & mente sumus effusi in cupedias, & patinas, & struices, & calices, & cantharos, iterum streperet illa tuba. Si velis lætis auribus excipere illam formidandam, quam tum in die tribulationis inflabit tubam Divina Justitia, audi tubam illam Jubilæi, quam nunc in die salutis inflat Divina Misericordia. Quoties dum solus in cubiculo lectitas pium codicem, dum in sacro tribunali errata sacerdoti exponis, dum mensæ accumbis Eucharisticæ, dum verbum Dei è cathedra audis, Divini Spiritus instinctu, affla-
tuque

tuque cœlesti, percipis insonantem
animo illam Misericordiæ tubam:

[a] *Hora est jam nos de somno surgere,*

Nunquam Deus aliquem gravius ca-
stigmat, vel etiam subito mori permit-
tit, quin Misericordiæ suæ tubam, quæ
officii eum moneat, & ad resipiscen-
dum moveat, præmittat. Ideo tam se-
rò monet David: [b] *Hodie si vocem*

ejus audieritis, nolite obdurare corda
vestra. Non dicit si audieritis in Pa-
schate, quo lex jubet quemque Sacra-
mento expiatorio animum purgare,
si post annum, si post mensem, ne qui-
dem si cras. Sed *hodie si vocem ejus au-*
dieritis, id est tubam invitantis Mife-
ricordiæ ad gratiam, ad vitam, ad per-
fectionem, ad salutem: *Nolite obdurare*
corda, nec obturare aures. Plerumque
enim caro constat hic esse surdum. Id
olim expertus est maximo suo dam-
no, utpote animæ suæ exirio, nobilis
quidam de quo commemorat S. Bo-
naventura in vita S. Francisci. Hic ut
erat vir gnaviter impius, lethali cor-

E 4

reptus

a Rom. 12. 11.

b Psal. 94. 8.

reptus est morbo, quocum infestaretur, unicum sibi delegit in illa necessitate perfugium, D. Franciscum, qui fortè in eadem commorabatur civitate. Franciscus paucis ad Deum fufis precibus, homini morbido restituit valetudinem: quem incolumem seriò admonuit, ut seriò resipisceret, ad frugem rediret, ne quæ ei reddita erat salus corporis, esset interitus animæ. Promisit; sed promissi, simul & Dei, & à Deo obtenti immemor beneficii, rediit canis ad vomitum, sus ad volutabrum, revolvitur ad pristina scelera. Sed non gratis fuit Deo ingratus. Nam cum nocte quadam in plumeo jaceret, & quiesceret strato, nescio quo infortunio, indubiè Divino consilio, tectum domûs corruit, eumque somno, vitiisque sepultum improvise obrivit, nec prius oculos aperuit, quàm ubi se è plumis reperit in flammis, è lecto in orco.

OBSERVATIO MORALIS.

Alia erit vox Dei ultimo mundi die, alia est modò, cùm est dies salutis.

Tunc

Tunc erit tempus belli, nunc est tempus pacis. Tunc vox Dei erit tuba, nunc est aura, tunc erit tubæ sonitus, nunc est auræ sibilus, tunc erit sonitus terribilis, jam sibilus tenuis; Sic eum percepit Elias, (a) *Post ignem sibilus auræ tenuis.* Ne tunc horreas tubæ sonitum, nunc audi auræ sibilum. Quælibet inspiratio Sancti Spiritus, est cælestis auræ sibilus: si percipias hunc ex alto sibilum, erit ad animi jubilum, quia erit pro animo Jubilæum. Hic sibilus est vox Misericordiæ, quæ nunc loquitur minaciter, ut timeas, nunc suaviter ut diligas, nunc fortiter ut doleas, nunc hilariter ut gaudeas. Insonat variis locis, Salomoni in lecto, Saulo in campo, dicens Saule, Saule; Augustino in horto, cum audiret: Tolle, tolle; Francisco in templo, Huberto in sylva. Cave ad eam vocem sis surdus, quia sæpe ab illa dependet tua salus. Non percepisse hunc tenuis auræ sibilum, fuit multis ad exitium.

E 5

CA-

a 3. Reg. 19. 12.

CAPUT II.

Post tubæ sonitum sequitur Resurrectio corporum.

TUbâ ubique & per omnia cœlorum, terrarum, inferorum spatia resonante, mortui tanquam ab altissimo somno excitati, è tumultis patefactis resurgent, & celerrimè ad locum Judicii transferentur. Sed quanto discrimine resurgent electorum & improborum corpora! Petit S. Paulus: [a] *Quomodo resurgent mortui? Quali autem corpore venient?* Idemne erit corpus divitis Epulonis & Lazari? Caini & Abelis? Judæ Apostoli & Judæ proditoris? De discrimine itaque corporum, quibus omnes in magno illo theatro comparebunt, erit nobis sermo, 1. Contemplemur electorum, deinde reproborum corpora. Panduntur omnia in Ægyptiaca solitudine sepulchreta, ex quibus prodeunt illi ætate venerabiles, à canitie olim suspiciendi viri, Pauli, Antonii, Hilariones,

2 1. Cor. 15. 35.

DE JUDICIO.

83

riones, Pachomii, Paphnutii. Aspice
nunc illa corpora, in recessu olim so-
litudinis macerata, sole torrida, aqua
& paucis dactylis pasta, jejuniis ene-
cta, insomniis exanguia, exasperata
ciliciis, verberibus lacera: quæ tesqua
& sylvas, quæ specus & antra incolue-
runt, vepribus & spinis prope infe-
pulta. Nulla jam apparet in genis ma-
cies, nullus in vultu pallor, nullæ in
oculis lachrymæ, nullus in pectore li-
vor. Ubi jam saxum tuum Hierony-
me, quo pectus percutiebas? Ubi ô
Paule vestis tua è palmis contexta?
Ubi ô Joannes zona illa tua pilosa &
hispida? Ubi tuum ô Hilarion cili-
cium? Quanta in fronte serenitas, qua-
lis in oculis fulgor, quæ in genis ve-
nustas, quam insignis in omnibus
membris decor! Fulgent jam illa cor-
pora quatuor exquisitissimis dotibus
nobilitata, nimirum claritatis, agili-
tatis, subtilitatis. Quodlibet ergo cor-
pus electi immenso splendore corusca-
bit, afferente Christo, fore, ut [a] *Justi*
E 6 *fulgeant*

2. Matth. 13. 43.

fulgeant sicut Sol in regno Patris eorum. Mirabilis quoque erit eorundem corporum agilitas, ut huc illucque se pro arbitrio transferant, nulla gravitate tardante, adeo ut Sapiens Justos comparet scintillis, quæ vento agitante omnem in partem feruntur.

(a) *Tanquam scintillæ in arundineto discurrent.* Insigni quoque subtilitate prædita erunt illa corpora, adeo ut alia corpora facile penetrare possint. Sicut corpus Servatoris beatæ vitæ redditum, ingentem illum lapidem, quo sepulchrum tegebatur, sine ulla scissione penetravit in mortem spiritus, qui carcerum muris, portisque retineri non potest. Deinde nulli perpeffioni obnoxia erunt hæc corpora. Quatuor has corporis gloriosiores colligunt Theologi ex illis verbis Pauli : (b) *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.* Ecce dotem impatibilitatis. *Seminatur in ignobilitate, surget in gloria.* Ecce claritatis. *Seminatur in infirmitate, surget*

a Sap. 11. b Cor. 15. 44.

*surget in virtute: Ecce agilitatis. Seminatur corpus: animale, surget spirituale: Ecce subtilitatis dotem. Sed interim dum nos verbis exornamus beatorum corpora, ecce tibi summa pernecitate Animæ electorum è cœlo ad suos tumulos, inde ad corpora advolant. Deus immortalis, qualis hic erit occurfus, iude animæ in cœlo, hinc corporis è tumulo? quàm lætis oculis corpus aspiciet beatam suam animam! quales erunt animæ & corpori dialogi, quàm suavia colloquia, quàm dulcia oscula, quàm amabiles amplexus! audite panegyricam, quam tunc anima ad corpus habebit orationem. Occurret anima dicens carni: Eja Soror & Sponsa carissima salve: (a) *Jam hyems transiit, imber abiit & recessit, surge anima mea, & veni.* Implevit Deus desiderium nostrum: ô carissimum corpus, ubi hætenus delituiſti? Ubi per tot sæcula domicilium habuiſti? Deus bone, tune in obscura & fœcu-*

E 7

lenta

a Cant. 2.

lenta sepulchri caverna , in cineres
& pulveres redactum , in cadaverosa
ossium congerie jacuisti : & ego pa-
radisum huc usque incolui ? Hoc cine-
operum tuorum præmium ? Hæc
eine sudorum & laborum tuorum
merces ? Alia te manet mecum re-
muneratio. Tu comes itinerum &
laborum meorum fuisti , tu mecum
injurias & contumelias propter Chri-
stum pertulisti ; tu jejuniorum & vi-
giliarum laborem , tu crucem pœni-
tentiaë , tu victus difficultatem , tu re-
rum omnium inopiam mecum susti-
nuisti ? Quoties ori tuo panem sub-
traxisti , ut Christum in paupere ale-
res. Quoties vestem , ut pauperem ve-
stires , tibi ipsi detraxisti ? Quoties re-
nunciasti possessionibus tuis & opi-
bus , & juri tuo , ne pacem cum pro-
ximo non haberes ? Æquum igitur
est , ut quæ mecum in lacrymis semi-
nasti , mecum etiam in exultatione
metas ; & ut quæ fueras pœnitentiaë ,
jam comes sis & gloriaë. Exsurge
igitur de pulvere & conjungere mihi,
me-

mecumque ad percipiendum laborum tuorum præmium veni : Pergamus læti, atque alacres ad Judicis dexteram cum cæteris ; nam hodie æternam cœli gloriam nullo tempore finiendam ambo percepturi sumus. Tunc igitur animus carnem , & caro animum dulcissimè amplectentur , & felicissimo ac indissolubili nexu conjungentur , & in ictu oculi corpus quatuor illis gloriosis dotibus nobilitabitur. Tunc dicet spiritus carni: [a] *Ecce tu pulchra es amica mea , ecce tu pulchra es* : Et respondebit caro spiritui : *Ecce tu pulcher es dilecte mi , & decorus*. Sic ergo unà unientur corpus & anima, caro & spiritus.

VI. Sed modò ab electis ad improbos , & eorum corpora oculos convertamus. O quam erunt disparis conditionis corpora reproborum ! illa pro illustri splendore , tenebrosa obscuritate induentur , quæ congruat tum tenebroso illi carceri, exter-

a Can. 2.

ternisque tenebris , in quas projiciendi sunt , tum internis tenebris, in quibus vixere , æternumque vivent. Et sicut splendor beatorum corporum comitem habebit admirabilem quandam pulchritudinem, ita istorum corpora odiosissimam fæditatem. Eadem corpora prægravia erunt, ea præsertim, quæ pigritia à suo officio ritè fungendo abduxit. Etsi autem immortalia erunt corpora & indissolubilia, (nullius enim erit aut bonis aut malis ultra morti locus) erunt tamen mirum in modum patibilia! nec ullo membro carebunt, ut. quoniam membris omnibus peccato servierunt, membris omnibus patiantur. Nullo morbo laborabunt, quo ulla in parte corporis morsus doloris hebescat, aut retundatur, sed ubique potius acerrimè atque acerbissimè sentiatur. O infelix, qui unius dentis dolorem ferre non potes, quid facturuses, si in illo perditorum numero censearis, quibus post acceptam

à

à Deo maledictionem, omnes dentes, omnia ossa, omnes venæ, nervi, arteriæ, omnes pedum, manuumque digiti, omnia viscera, omnia intestinalia dolebunt. Erunt ergo omnia illa corpora tanquam fœdissima monstra squallida, lurida, nigra, gravia, fœtida, graveolentia. Sed videamus quo pacto illa resurgent. Aperitur in Babylone marmoreum mausoleum, indeque egreditur Alexander olim Magnus, jam minimus, illo erecto collo Bucephalum, coronam, ac sceptrum postulat: sed mox dimittit supercilium ac cristas, & mæsto vultu terram intuetur. Surgit in Græcia Xerxes, circumspicit ubi sint equitum turmæ, peditum cohortes. Videt se solum. Surgit in Italia Tullius, pulpitem flagitat, rostra quærit; sed mox confusus fileat. Prodit dives Epulo, quærit mensam, & byssum, ac purpuram: videt se iis destitutum. Egreditur è tumba impia Jesabel: requirit speculum, calami-stros, fucos, strophium, & nusquam

quam videt. Surgit hic Cæsar sine
~~diademate~~, Rex sine corona, Prin-
 ceps sine purpura, Senator sine toga,
 Miles sine fago, Philosophus sine
 pallio, Eques sine ocreis, Episcopus
 sine mytra, Abbas sine Peto, Sacer-
 dos sine casula: omnes nudi. Dum
 ita stant super tumulos illa maledi-
 cta cadavera, illa inauspicata cor-
 pora, ecce tibi è centro terræ, ex ca-
 liginoso Inferorum spelæo emergunt
 æquè maledictæ Animæ, quæ ubi
 venient in conspectum suorum cor-
 porum, proh Deus! qualis hic erit
 utrimque ululatus, quàm flebiles u-
 triusque Elegiæ, quàm aspera animæ
 in corpus satyra: quo vultu se mu-
 tuò intuebuntur. Quàm ægrè hoc
 par conjugum sibi dabit manus? quot
 maledictis se mutuò lacerabunt, quot
 diris se devovebunt? Quibus verbis
 se mutuò salutabunt: ô infelix cor-
 pus [inquiet anima] tu initium ac
 finis calamitatis meæ! ô non am-
 plius sodalis meus, sed infensissimus
 hostis: non amplius adjutor, sed per-
 secu-

secutor : non amplius mihi eris domicilium, sed ergastulum. O meritò infelix? quàm caro jam mihi constant momentaneæ voluptates illæ tuæ? ô fætida caro! quanta tu mihi tormenta tuis illecebris thesaurizasti! Hæccine est illa caro, propter quam tot commensationibus & ebrietatibus vacavi? propter quam tot fornicationes, tot sacrilegia, tot adulteria perpetravi: propter hunc saccum stercoreum regnum cælorum amisi? propter hunc vilem & putridum truncum vitæ æternæ jacturam feci? ô palatum infelicissimum! propter te ego terras & maria fatigabam. O venter infortunate, & quomodo ita insanivi, ut te pro Deo colerem? Hactenus ego quidem tartareis ignibus arsi; sed nunc tempus est, ut & tu mecum particeps sis poenæ, quia fuisti & consors culpæ. O centies millies maledictum corpus, cur tu mihi obviam occurris? cur non potius in tenebrosa & purulenta sepulchri caverna æternùm in cinere & pul-

pulvere delitescis? O te sceleratum,
ô me infelicem, quæ ad immaniora
tormenta experienda denuò tibi con-
jungor. Veni miserum & iniquum
corpus, nunc enim oportet nos co-
ram summo Judice comparere, atque
sinistram ejus manum cum improbis
tenere, ad infaustissimam maledi-
ctionis sententiam percipiendam. O
Furiæ, ô spiritus tartarei? quid mo-
ramini? cur me non discerpitis? cur
ad nihilum me non redigitis? O ma-
ledicta dies infelicis meæ nativitatæ,
quæ fatum hoc dirum & infaustam
hanc cœli figuram habuisti, ut pro
momentaneis voluptatibus cruciarer.
Hæc igitur atque alia generis ejusdem
anima in carnem suam cum ingenti
rabie atque odio evomet, quam ta-
men cum hic in terris cum illa mo-
raretur, tanquam Deam colebat, at-
que ut ejus libidinibus satisfaceret,
Dei legem frangere, ac violare non
verebatur. Quam violentum ani-
mæ tunc erit, denuo uniri tam in-
fausto corpori? Itaque tunc mise-
rum

rum illud corpus incipiet horrendum
 stridere dentibus, anima verò aëra
 implere lamentabilibus questibus.
 Quippe tam corpus quàm anima ex
 omni parte, & ab omnibus creatu-
 ris destituentur; Quia, ut bene Chry-
 sostomus: *Ibi non erit resistendi vir-
 tus, nec pœnitentiæ locus, nec defen-
 sionis tempus, nec fugiendi facultas,
 nec latendi possibilitas, nec apparendi
 securitas, nec satisfactionis utilitas;
 & ex angustia omnium nil remanet ibi,
 nisi luctus: Quia nec proderunt divi-
 tiæ divitibus, nec parentes filiis, nec
 Angeli pro hominibus intercedent. Ita
 ille.*

OBSERVATIO MORALIS.

Maximum hic futurum ostendi-
 mus discrimen inter proborum & re-
 proborum corpora. Hic debet fieri
 electio: Tale enim ibi corpus resur-
 get, quale hic vivet. Nam ut ait A-
 postolus, messis sementi responde-
 bit: [a] *Qua seminaverit homo, hæc &
 metet.*

a Gal. 6. 7.

metet. Non vis ad vitam suscitari appenso ad collum laqueo instar Judæ proditoris, & fronte notâ desperationis inscriptâ? Fuge illius avaritiam, prodicionem execrare. Non vis excitari à mortuis Caino similis, inustus stigmate perditorum? Ne illius invidiam de alienis bonis, multoque minùs cædes innocentium imiteris. Times tanquam alter Esau redivivus comparere ingratus Deo, infestus hominibus? ne ingluviem secteris, ne probos, ut olim Esau, persequare: Nullus aliquando inventus est canis, aut lupus, nullus ursus, aut leo, rabidiore fame stimulatus, ils qui hac olim vita ventrem quasi Deum coluere: jejunium & ciborum abstinentiam contempsere, & tenui brevique cœnâ dæmoni animam suam vendidere.

CAPUT III.

*Cruce ante adventum Judicis apparens
in aere, variis vario se exhibebit
Schemate.*

Post tubæ sonitum formidabilem,
post resurrectionem corporum ad-
mirabilem, post separationem Justo-
rum à reprobis terribilem, illico si-
gnum magnum apparebit in cælo,
illud ipsum quod erectum fuit olim
in monte Calvariæ, quod erit Justis
ad solatium, reprobis ad supplicium.
Patet ex verbis D. Matthæi [a] *Tunc
parebit signum Filii hominis in cælo.*
Plerique SS. Patres conspiranti assen-
su existimant, hoc signum fore ipsi-
simam crucem, in qua Redemptor
mundi, pro salute nostra, inclinato
capite tradidit spiritum. Deferetur
ergò Crux per Angelos, priusquam
in scenam prodeat supremus Judex,
statueturque in conspectu omni-
um, veluti signum Redemptionis
nostræ, & inclytum victoriæ tro-
phæum,

a 24.30.

phæum, ac nobile amoris in nos monumentum. Exponetur autem orbi vexillum Crucis in ipsa Judicii die, paulò antequam Judex in throno suo judicaturus confideat. Sunt qui existimant, unà cum cruce proferenda alia Dominicæ passionis instrumenta, lanceam, columnam, flagella, spinas. Favet Div. Thomas sic loquens [a] *Veniente Domino ad Judicium, signum Crucis & alia passionis indicia demonstrabuntur.* Alii censent, apparen- te Cruce, etiam electorum frontes vi Angelica, cruce notandas. Sic enim D. Joan. vaticinante Spiritu aliquando futurum edixit, cùm Angelicos sic inter se colloquentes induxit [b] *Signemus servos Dei nostri in frontibus eorum.* Quapropter electi omnes habebunt in fronte expressum signum Crucis, & ex illo signo, Pastor agnoscet oves suas, Magister discipulos, Judex electos, Dux milites, Pater filios. Sunt non pauci ex SS. Patribus, qui sentiunt, producendam cum Cru-

ce

a Opne cap. 24. b Apoc. 3. 7.

ce & Arcam fœderis, quæ fuit typus,
 & umbra Crucis. Et confirmant suam
 sententiam D. Joannis oraculo sic scri-
 bentis [a] *Et apertum est Templum Dei
 in celo, & visa est Arca testamenti ejus
 in celo.* Ut liqueat omnibus benè
 convenisse veterem legem cum nova,
 nec tam adversa, quàm diversa præ-
 cepisse. Ubi jam Crux omnium o-
 culis conspicua apparuerit in medio
 aëre, miro splendore circumfusa:
 Tunc (ait Evangelista) *plangent om-
 nes tribus terræ.* Hoc est, impii omnes
 aspectu crucis exulcerati, edent cla-
 mosissimum quendam cum mæstissi-
 mâ lamentatione planctum, qui toto
 aëre, confuso strepitu personabit. S.
 Augustinus sic loquitur de illo plan-
 ctu. [a] *Tunc plangent omnes tribus
 terræ, videntes accusatorem suum, id
 est, ipsam crucem, & in ipso arguente
 cognoscent peccatum serò & frustra fa-
 tebuntur suam cæcitatem.* Plangent er-
 gò impii, quia videbunt tunc instru-
 menta, & Christi stigmata, æquæ

F

ac

a Apoc. 11. 19. b Serm. 130. de temp.

ac sua scelera , quæ illorum fuerunt
 causa , v. g. Videbit Judas se sua pro-
 ditione Christum adegisse in crucem ;
 videbit dives Epulo , se suis deliciis
 confixisse Christum, videbit superbus
 se suis honoris punctis , avarus se suis
 fraudibus , ac usuris , adulter , se suis
 libidinibus , pugnax se suis mucroni-
 bus , transfixisse Christum , videbit
 quisque impius , quot plagas suis sce-
 leribus Christo inflixerit , quot spinas
 ejus capiti infixerit. Videbunt ergo
 Christum, non jam amplius tanquam
 sub Judice reum , sed verè Judicem
 reorum; videbunt non jam contemp-
 tibilem, sed plane terribilem , vide-
 bunt cum cruce quidem gloriosa , sed
 non in cruce ignominiosa. Ita enim
 Augustinus. [a] *Sedebit Judex , qui
 stetit sub judice , damnabit verò reos ,
 qui falso factus est reus.* Plangent ergo
 omnes tribus , pectora sua percutien-
 tes. O quam justam plorandi , & la-
 mentandi causam habebunt ! Plan-
 gent , eò quod non amplius possint a-
 gere

a De verb. Dom.

gere poenitentiam, nec effugere Dei
Justitiam, nec declinare maledictio-
nis sententiam. Plangent ob præteri-
ta scelera, præsentem confusionem,
futura supplicia. Deflebunt sortem
suam tristissimam, ortum suum inau-
spicatissimum, & finem suum infeli-
cissimum. Crux ergò quæ solebat es-
se amoris signum, & fæderis, spes
peccatorum, solatium afflictorum, re-
fugium desperatorum, tunc erit ma-
lorum omnium prognosticum, im-
piorum terror, belli signum, & ruina
peccatorum. Nullum ergò ô peccator
habebis refugium, tota spes concidit,
nullum asylum, dum arbor redem-
ptivæ, lignum vitæ contra te inso-
nabit, edetque vocem non ut modò
gratiæ, sed vindictæ. Si Crux terret,
quis consolabitur? si totius pietatis si-
gnum exanimat, quis animabit? si
Christi sanguis cōtra nos vociferetur,
quis pro nobis clamabit? Si in Christi
vulneribus, & visceribus, quæ miseri-
cordia affluunt, jam misericordia non
invenitur, ad cujus opē confugiem⁹?

Crux ergò exhibebitur ad maiorem improborum punitionem. Produce-
tur deinde Crux, ut omnes Judæi, qui
olim clamabant; Crucifige, Cruci-
fige, & impii Christiani, inimici Cru-
cis Christi; qui rursus crucifixerunt
eum, agnoscant, illud ipsum esse li-
gnum, cui illum confixerunt. Quo-
modo tunc stupebit Pilatus, qui tra-
didit eum voluntati Judæorum, ut
crucifigeretur? quid Annas, quid Cai-
phas, quid Sacerdotes, & Scribæ, &
Pharisæi dicent, qui nihil non ege-
runt, ut cruci affigeretur? quomodo
illi plangent? Rarum est, quod conti-
git nostro sæculo, in ditione Pervana,
uti refert Antonius Valthrinus. [a] In
ejus ditionis provinciam, cum qui-
dam Christiani fugissent, unus ex iis
inter sarcinulas, Crucifixi imaginem
fortè coniecit: qui cum postea ad il-
lius Provinciæ Metropolim pervenis-
set, multique admirabundi quærent
curiosius, quid illud esset? Respondit
illum esse Christianorum Deum.

Quæ

a Raderus viridar. p. 1. f. 273.

Quæ res hominum sermonibus celebrata, ad Principis aures pervenit is eadem videndi cupiditate inductus in aream palatii cum trecentis circiter viris processit, hominemque sibi cum imagine sisti jussit, quam cum in manus sumpsisset, diligenter contemplatus. Hiccine, inquit, Deus est Christianorum? Ille ipse, inquit Indus. Tum Princeps, ait tu? Hiccine Deus est, quo adiutore Christiani Indas, totumque regnum Pervanum subegerunt? Cum Indus affirmaret; At hic, ait Princeps, homo est, omnibus cruciatibus necatus; simul ad imaginem expuens, homini reddit. Mirum dictu; statim ut Indus in manus accepit imaginem, cepit illa caput, quod in dextram partem inclinatum habebat, ad sinistram convertere, & oculos in Principem, cæterosque qui aderant defigere, qui omnes continuo, præter eum, qui Crucifixi tenebat imaginem, conciderunt proni in terram, ac tribus horis sine sensu, ac spiritu mortuis similes jacuerunt. Quos cum

populus mortuos existimaret, ingens tota urbe luctus excitatus est. Interea Princeps, ac deinceps cæteri ad se rediens,, surgensque exclamavit. Verè magnus est Christianorum Deus: reliquisque omnibus stupore quodam defixis, ac pavidis, pœnâ propositâ edixit, ne quis impofterum Christianorum Deum blasphemaret: atque extructo, ornatoque juxta palatium sacello, ibi Crucifixi imaginem collocari, atque ab omnibus adorari iussit. Ille Princeps postea cum filio unigenito sexenni, mutatis vestibus, ne posset agnosci, contulit se ad oppidum proximum, ubi erant nostri Patres; ibique sacro Baptismatis fonte ablutus est, & statim post expiravit. Quod si Indi illi steterint ita attoniti, ad exiguum illud Crucifixi simulachrum: quid dicent in die iudicii omnes Judæi, Ethnici, Gentiles, quando videbunt sacrosanctum Crucis lignum in aëre sublime, tanto conspicuum fulgore? Nonne ille meritò inquirent. Hoccine est lignum illud, quod Judæis

dæis erat scandalum, Gentibus stulticia? Hoccine est lignum, quo fractæ sunt tartarorum fores, evacuatus limbus, aperti cœli, debellati hostes, devicti dæmones, sublata mors, dejecta idola, proscripta ex toto orbe idololatria? Hoccine est lignum triumphale, quo sibi Deus Christianorum totū subjecit orbē; quo sibi acquisivit potestatem omnem in cælo, & in terra?

OBSERVATIO MORALIS.

Jam Crux est arbor salutis: in ea Christus salus nostra extendit ad nos manus, ut nos amplexetur: in eâ inclinatur caput, ut nos osculetur, & orationibus nostris annuat, in eâ distillat balsamum sanguinis sui, ut vulnera nostra curet, in ea nobis pectus suum patulum offert, ut nos in visceribus suis condatur, & ab ira ventura abscondatur: juxta eam Virgo ac Mater ejus, ut pro nobis intercedat. Sed in illa die nihil horum amplius in Cruce reperietur. Ubi tunc Deipara? Ubi apertum latus, ubi sanguis, ubi caput inclinatum, ubi brachia

chia amplexantia, ubi Cbristus? Audi Oseam. [a] *Vadent ad quærendum Dominum, & non invenient, ablatum est ab eis.* O verbum asperum! Nos ut conspectâ illa cruce gaudeamus, & exulemus ob salutem per crucem obtentam, dicamus cum Paulo. [a] *Absit mihi gloriari nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi.* Veneremur hanc crucem Salvatoris, dum adhuc in nostro hemisphærio lucet dies salutis. Cōvertamur jam toto corpore & corde ad crucem & crucifixum, & dicamus cum matre nostra Ecclesia: *Quærens me sedisti lassus, redemisti crucem passus, tantus labor non sit cassus.* Te obsecramus per illam crucem quam incurvo corpore, inclinato vertice, capite spinis coronato, fractis humeris, lacero tergo, sanguinolentis pedibus, lachrymantibus oculis, suspiranti corde, pro nostra salute portasti, repens per plateas Jerusalem, ad montem Calvariæ; Per illam crucem te obsecramus, quam perfudisti tuo sudore, tuis lachrymis, tu sanguine, in

a. Gal. 5. 14. qua

qua pro inimicis Patrem orasti, latroni paradisum promifisti, Patri spiritum reddidisti, ut hæc Crux in die Judicii sit nobis instrumentum vitæ, non mortis; salutis, non perditionis, clavis denique cæli, ubi tecum æternum regnemus, qui regnasti à ligno.

CAPUT IV.

Bene expensus descensus è cælo supremi Judicis, erit ascensus ad cælum novi hominis.

QUidquid hætenus de supremo Judicio, de die Domini magno, de tremenda illa cælo, terræque, Divinæ Justitiæ tragædia, vel à me dictum, vel à te fuit lectum, non fuit nisi quoddam ad ea quæ sequuntur, leve præludium. Quod enim in hoc argumento est impiis maximè formidandum, est ipsa formidinis plena Judicis persona. Postquam Deus gravissima intulisset supplicia Samaritanis, quasi hætenus illis pepercisset, mox subjungit. *Postquam autem hæc fecerit tibi, præparare in occursum Dei tui.*

Ac

Ac si dicat Deus. Haftenus cum igne, cum fame, cum bello, cum elementorum omnium in vos conspirantium furore, & similibus plagis luctati estis: velites illi fuere, & quasi levioris armaturæ milites! nunc ventum est ad triarios, jam imminet pugna decretoria, nunc cum Deo tibi, non cum Dei creaturis, sine alicujus interventu, agendum est. *Præparare in occursum Dei tui.* Instar umbræ aut picturæ sunt poenæ hucusque recensitæ, si cum poenis tibi in occursum Dei inferendis comparentur. Ab enervi & imbecilli creaturæ brachio molles tantum ictus accepisti: in occursum Dei tui Judicis, vulnera senties à gigantea, ab omnipotente illata manu. Dominus Deus exercituum nomen illi. *Præparare* ô miser in occursum Dei tui. Modò, quali, quantoque, & quam formidando cum apparatu & gloriæ pompa venturus sit, erie stupor audire, horror cogitare. Certum est ad majorem formidinem incutiendam reprobis, igne, Judicis adventum antecessurū. Quod

ex

ex regio Vate est nimis quam explo-
ratum. [a] Ignis ante ipsū præcedet, &
inflammabit in circuitu inimicos ejus.
Et eodē Ps. Ignis in conspectu ejus ex-
ardescet, & in circuitu ejus, tempestas
valida. Sublimiori adhuc cothurno
ambulans tragicus Orator Isaias, exag-
gerat à quadā eloquentiā eundē hunc,
de quo agimus, terribilem apparatus
Judicis describit. [b] Ecce Dominus in
igne veniet, & quasi turbo quadriga ejus,
reddere in indignatione furorem suum,
& increpationem suam in flamma ignis,
quia in igne Dominus dijudicabit, & in
gladio suo ad omnem carnem. Quis non
horreat, audiens flammeas quadrigas,
ignea carpenta, fulminatrices rotas, a-
tram caliginem, procellosos turbines,
validā tempestatē, & id genus alia tri-
stia Justitiæ instrumentā? Ex quibus
verbis, aliisq; similibus, hīc rerū gerē-
darum ordo elici potest. Cū primū
Angeli cum crucis coruscante vexil-
lo, aliisque insignibus porpessionum
Christi

a Psalm. 96. 3. & 4. b Cap. 66. 15.

Christi apparuerint, ignē è cælo ubique fulgurante ruiturum, eumque latē in omnes terræ fines, hominibus desertos, devolaturum; & omnia circumquaque opera hominum, si qua prioribus cladibus superfuerint, infestum devoraturum, tanto ardore, ut montes ipsi instar ceræ liquecant. Interim Judicium magna celeritate fiet, dum ignis properando aut provolando potius eò perveniet, ut in circuitu Judicis, inimicos inflammet; Et cū primū ejus decreto, æternis ignibus addicti fuerint, eos flamma circumvoluta corripiat, tellusque horrendum dehiscens, excipiat in ima terræ viscera, ipsumque Tartarum præcipiti casu proruentes, cum flammis quæ stagnum efficient ignis, & sulphuris tot corporum mergendorum & cruciandorum capax. Cæterum Evangelistæ majestatem, qua Judex Deus è cælo veniet ita describunt, ut cogitare possimus tanquā ante ambulones Angelos, Archangelos, & Potestates, & Principatus, omnesque cælestium

estium Virtutum choros, armis Divinæ Justitiæ consentaneis accinctos. Hos præibit Archangelus Michael districto fulgurante gladio, tanquam summi Regis armiger. Cœlestem hanc cohortem severo vultu Apostoli consequentur, non jam martyrii quo quisque interfectus est insignibus ostentatis, sed judiciariâ potestate. [a] *Et gladii ancipites in manibus eorum ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Ponè sequetur B. Virgo non Matris misericordiæ, & peccatorum refugii prænotata titulo, sed severitatis in eosdem demonstratione formidabilis. Vestis illius purpurea, indicabit columbæ sine felle olim nobis notam mansuetudinem, eo die in sanguineam leenæ feritatem, contra peccatores convertendam. Hæc secum reputans Malachias, intuitus Comitatum igneum, & feralem Divini Judicis, sudoris anheli vi magna, & capillorum sese arrigentium tremore concussus, clausit oculos, ne

G illo-

a Psal. 14. 99.

illorum faceret jacturam, faciemque alio avertit. Atq; ne quis tanti timoris causam miretur, ait: [a] *Quis stabit ad videndum eum, & Ipse enim quasi ignis conflagrans. Quasi dicat: Quidquid vidi, ignis erat, flamma, incendium. Imò verò metus, qui ab illa flamma, tempestate, & metuenda Judicis majestate incutietur, tantus erit, ut Isaias dicat [b] *Ingredientur (nimirum impii) in scissuras petrarum, & cavernas saxorum: & in voragines terræ, à facie formidinis Domini, & à gloria majestatis ejus, cum surrexerit percutere terram.* Quis non obstupescat, juxta ac horreat, dum audit de hoc Judice loquentem Job? [c] *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus? Quid sibi vult hoc Iobi votum? Solenne est omnibus, qui in extremo versantur discrimine vitæ, ut ad securum confugiant locum, convolent ad asylum, ubi amicorum tutela protegantur. Sed quæ securitas sperari potest**

a cl.3. b Isa.2. c Job.13.14.

DE JUDICIO.

111

potest in ipsa Divinae Justitiae ferali officina. in malorum omnium, quæ ab homine timeri possunt, domicilio in illo ergastulo, ubi Deus omnis furoris sui indignantis effundit habenas? in illo loco, ubi nulli sunt nisi capitales Dei inimici, Animarum tortores, corporum tyranni, uno verbo, in inferno? Infernus est miseriarum omnium receptaculum, non miserorum refugium. Quomodo illum protegent juratissimi ipsius hostes, qui eum tot calamitatibus hic in terris involverunt, facultatibus exuerunt, fortunis spoliarunt, ulcere pessimo per totum corpus percusserunt. Dæmones inquam? Solent illi homines non servare, sed perdere, non protegere, sed interficere. Tamen Job cum non nesciret, quàm foret res plena immensi cujusdam horroris, intue-ri vultum irati Judicis, & coram ejus tribunali præsentem se sistere, mitius illi videbatur vel in ipso horribilium omnium horribilissimo loco, Inferno

G 2

com-

commorari, ibique inter truculentos
animarum carnifices cacodæmones
versari, & ab iis cruciari, quàm Deum
Judicem, ex arcuata nube in impios
fulminantem contemplari.

OBSERVATIO MORALIS.

Quis nostrum hoc timet? Forſitan
intra triduum, infelix, coram horri-
bili illius tribunali citaberis, quo
condemnatus ad Inferos detruderis,
perpetuis pœnis cruciandus! Morti
tamen cùm ita vicinus ſis, rides, la-
ſcivis, geſtis, in ipſo æternitatis limi-
ne jocaris, in ipſo prope naufragio
cantas, in ipſo unde deſcendiendus es pa-
tibulo, tripudias. Nunquam iram
Judicis animo volvis, nedum tibi
eum propitium reddis. Sed quid ver-
ſipellis ille ſathan, præſtigiis te ſuis
circumventum fascinat? Omni quip-
pe ratione conatur hanc hominum a-
nimis extremi Judicii memoriam pe-
nitentis eradere, Quod inſigni ſimilitu-
dine S. Antonius Patavinus [a] illu-
ſtrat. Solent, inquit, bombices tan-

toperè

a In Ser. quod.

toperè tonitru perhorrescere , ut ejus
audito fragore statim emoriantur , &
ipse glomus iis loco sepulchri sit. At
qui bombyces alunt , quo eos ab inte-
ritu eripiant , sonitu quodam exiguo
quotidie exitato eos ad majorem fra-
gorem excipiendū assuefacere solent ,
ne cū repente forsitan tonitruī fra-
gor insonuerit , confestim emorian-
tur : Eādē planē industriā , ne di-
cam versutiā utitur & adversarius no-
ster diabolus : quippe cū probè no-
rit nil magis ad peccata in animis suf-
focanda , & extinguenda conducere ,
quam sonitum , strepitum , tonitru , &
fragorem Divini Judicii ; omni ratio-
ne conatur ea ad mundi crepitacula ,
id est , ad exiguos & fractos vanitatis ,
inanis gloriæ , & ambitionis tinnitus
assuefacere , ut postea rei adeò neces-
sariæ memoria amissâ , etiamsi Divi-
norum Judiciorum fragorem ex con-
cionatoris detonantis ore excipiant ,
parum , aut nil moveantur , vitam-
que securè sine ulla prorsus formidine
traducant ; & sanè solent mundi hu-
jus

ius fragores & strepitus quibus nos diabolus assuefacit, aures nobis obtundere, ne Divinorum judiciorum, quæ instar tonitruû reboant sonitum, aut fragorê audire valeam⁹. Nos contra, non tantum Divini Judicii tonitrua è pulpito attentis excipiamus auribus, sed & tacitis imprimamus mentibus, sæpè in memoriam revocantes, quàm exacta, rigida non tantum de gravibus, sed levissimis, non tantum de maximis, sed de minimis reddenda sit ratio delictis. Ita ut ausus fuerit dicere Isidorus. *Ad districti Judicis examen nec justitia justi securæ est.* Imò ut Abbas Agaton ait. *Si Deus nobis imputaret distractiones cordis, & negligentias, quas in orationibus nostris & officio Divino incurrimus, salvi esse non possemus.* Non est quod nobis imponamus nostrâ hic scientiâ, prudentiâ, & astutiâ. Quia coram Dei Tribunali nil poterunt, nec valebunt allegationes Advocatorum, nil sophismata Logicorum, nil rationes Oratorum, nil Aristotelicæ argumenta subtilitatis.

CAPUT V.

Judicis è cœlo descendentis, & in throno confidentis magnificus apparatus.

TAndem præmissâ horrificâ ignium, ac flammarum tempestate, Judex è cœlo, aperto veluti sipario, in scenam prodibit. Pompam universam quâ prodibit, S. Spiritus Scribæ Evangelistæ breviter quidem, sed nervosè sacro stylo expresserunt. Matthæus duobus locis. *Videbunt Filium hominis venientem, &c.* & [a] *Cum venerit Filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli cum eo, tunc sedebit super sedem majestatis suæ.* [b] Marcus scribit venturum cum virtute multa, & gloria. [c] Lucas, cum potestate magna & majestate. Itaque ut quæ per Evangelistas sparsa sunt variis locis, in unum coacervemus cumulum, constat venturū primò in nubibus, 2. cum

G 4

Angelis,

a Matth. 24. 27. b Marc. 13. 26.

c Luc. 12. 7.

Angelis, tertio cum virtute, quarto cum gloria, quinto cum maiestate, & quidem multa, ac magna. Singula hæc modò pro nostro modulo accuratè exponamus. Ordiamur à nubibus. *Videbunt Filium hominis venturum in nubibus.* Hic primò dubium occurrit, sitne Christus venturus in una tantum nube, an verò in pluribus? Ratio dubitandi suboritur ex verbis D. Lucæ dissimilibus à verbis Matthæi & Marci: nam Lucàs dicit Christum venturum *in nube*, reliqui verò Evangelistæ, *in nubibus*. Communior est opinio descensurum Christum in una nube, sed quæ multis aliis nubibus erit circumfusa, ad maiorem gloriam ostentandam. Rupertus existimat fore uubes procellosas, ignem, fulminaque jaculantes. *Non erunt, ait, nubes pluviis vorantes, terramque refrigerantes, sed nubes tempestuosa, ignem spirantes, fulmina jacentes.* Verior erit hæc sententia, si dicamus ex parte superiori fulgidas & placidas

nu-

a *In Apoc. 5.*

nubes fore, ex inferiori verò procellosas ac turbulentas. Circuibunt ergò Dominum nubes tempestate plenæ, fulminibus, igneisque jaculis in impios vibrantibus. Alterum quod adhujus apparatus magnificentiam valebit, erit Judicis thronus. Dixit enim ipsemet sessurum se in throno magnificentissimo, & qui ejus deceat majestatem. Sic enim interpretari possumus illud. [a] *Sedebit super sedem majestatis suæ.* & David: *Paravit in iudicio thronum suum.* Erit quoque hic thronus aspectabilis, ex nubibus enim fabricatus erit, sed eo artificio ac magnificentia, quæ & Angelorum redoleat industriam singularem, & digna sit illo omnium electorum Principe, illo ipso die, quo supremus omnium gentium Judex sedebit, quo subditis omnibus specimen dabit dignitatis suæ, quo suis olim contemptoribus illudere quodammodo, & insultare volet, gloriæ, ac pulchritudinis suæ magnifi-

G 5

cen-

a Psal. 9. 5.

centiâ. Faceſſant omnia ſupremorum
 Judicum antiqua tribunalia , Præto-
 rum , Conſulum , Proregum. Faceſ-
 ſant omnia ſolia Regum, Pontificum,
 Imperatorum. Valeat ille quoque
 Salomonis thronus , ebore atque au-
 ro renidens , tantaque arte conſtru-
 ctus, ut verè de illo ſcriptum ſit. [a]
Non fuiſſe factum tale opus in univerſis
regnis. Sequitur jam in Matthæo : Et
omnes Angeli cum eo. Cum autem vene-
rit Filius hominis & omnes Angeli cum
eo. Quos intellexit D. Lucas cum dixit,
 (b) *Venturum cum poteſtate magna!* ſive
 ut habet Matthæus , *cum virtute mul-*
ta: id eſt , cum magnis Angelorum
 copiis. Hæ nimirum ſunt Angelicæ
 legiones , quas habebat in poteſtate,
 illo ipſo tempore , quo à militibus ca-
 ptus , vinc-tusque tenebatur , legiones
 innumerabiles, ordine pulcherrimo,
 & corporum fulgore gratiſſimo ince-
 dentes. Itaque in die judicii ne uni-
 cuſ quidem Angelus manebit in
 cœlo,

a 3. Reg. 10. 18. b Luc. 21. 12.

coelo ; sed omnes omninò cum eo descendunt , eumque quasi Deum & Dominum suum honoris causa , quasi ephæbi comitabuntur. Unde Chrysostomus clarè fatetur , cœlum tunc evacuandum , quia nullus erit in cœlo Sanctus , nullus quoque Angelus , neque etiam Christus. Erit igitur in cœlo solus , qui cœlum , & terram implet , Deus. Præterea est admodum probabile , Angelos omnes tunc assumpturos corpora , ex aëre condensato , in iisque splendidis gloriosè apparituros : alioquin enim hæc Christi Angelis stipati gloria & potestas , non posset videri ab impiis , & reprobis , quorum tamen causâ maximè exhibebitur. Cum ergò innumerabilis sit Angelorum multitudo , tunc longè lateque supremas aëris regiones undique per multa millia milliariū usque ad ipsos cœlos replebunt & immensi exercitus speciem præbent. Valde quoque credibile est , demones etiam in corporibus assum-

assumptis, sed tetrīs, horridis, & terrificis apparituros, vel quia alio quā ab impiis videri non possent, vel quia pertinet ad Christi quā homo est & Judex, gloriam, & impiorum confusionem, ut videantur. Quam admirandum igitur erit spectaculum, hic videre decies millies, centena millia, legionum Angelicarum aëris regione latissima fursum, deorsumque explicatura, nunc Judicis laudes canentium, tunc fortia facta Sanctorum, nunc improborum calamitati insultantium, juxta vererem Divinæ sapientiæ comminationem. Tunc implebitur illud, quod dixit Dominus Cai-phæ, in Concilio Judæorum. [a] *Videbitis Filium hominis sedentem a dextris Virtutis Dei.* Mirabile spectaculum, in sublimi aëre videre corpore glorioso, sedentem in throno splendido, circumfusum innumeris Angelorum legionibus, totum hæmisphærium usque ad cælum occupantibus, stipatum ad dextram immenso beatorum

a *Matth. 26.*

torum hominum exercitu, qui omnes
Solis instar splendebunt. Infernè in
terra ad sinistram, infinitam multi-
tudinem damnandorū humi prostra-
tam, gementem, ululantem, vocife-
rantem, quæ superficiem terræ longè
lateque occupabit. Furentibus in eos
dæmonibus, & omnem rabiem suam
in illos evomentibus? Aderunt ergò il-
lic omnes creaturæ rationales. Nullus
erit in toto coelo, nullus in tartaro,
nullus in purgatorio, nullus in aliquo
orbis angulo, sed omnia loca toto il-
lo temporis spatio, quo exercebitur
Judicium, erunt planè vacua, ade-
runtque in valle Josaphat omnes An-
geli, homines, dæmiones. Hic ergò
attolle oculos, ut spectes maximum
qui unquam Christo exhibitus fuit,
vel deinceps tota æternitate exhibe-
bitur, cultum, honorem, reveren-
tiam. Quamprimum Christus è coelo
per aëra delapsus venerit in conspe-
ctum immensi illius theatri, ac tam
celebris confessus: & jam in magnifico
throno Judex vivorū, ac mortuorum

federit, statim omnes quotquot ibidem præsentem consistent, tum in aëre sublimes, tum in terra depressi, Angeli, homines, electi, reprobi, & demones ipsi prono vertice, flexis poplitibus, submississima tum corporis, tum animi reverentia Christum ut naturalem Dei Filium; ut Regem Regum, ut supremum cœli, terræque Dominum venerabundi adorabunt; implebiturque illud magnificum Pauli de Christo effatum. [a]

Omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, tunc omnis lingua confitebitur, quoniam Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. De communi hac omnium adoratione evidenter scribit David. [b] Omnes gentes quasunque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine, & glorificabunt nomen tuum. Deinde Paulus. [c] Omnes stabimus ante tribunal Christi: scriptum est enim: Vivo ego dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua
con-

a Phil. 2. b Ps. 8. 5. c Rom. 14.

confitebitur Deo. Ubi nunc es Pilate, emerge ex illa execranda reproborum colluvie, caputque huc attolle, oculos eleva: Tua ipsa hic usurpabo verba à te olim die Parasceve prolata. Tu in amplissimo Jerosolymæ foro, coram immensa Judæorum multitudine, cum Christus staret vinctis manibus, redimito spinis vertice, vulneribus hiulcis plenus, toto corpore sanguinolentus, toto vultu lividus, clamabas coram omni populo: [a] *Ecce homo.* Huc, huc modò oculos converte. Ecce homo, Cui data est omnis potestas in cœlo & in terra. Ecce homo, qui à Deo constitutus est Judex vivorum ac mortuorum. Ecce homo, ô perfidi Judæi, quem furore rabidi petiistis in crucem agi: vociferantes, crucifige. Ecce homo, impii! quem postposuistis Barabbæ, dicentes: non hunc sed Barabbam. Habetis vobiscum jam homicidam & latronem Barabbam, reum, Christum verò Judicem. Vos clamabatis, non habetis

a Joann. 19. 5.

habemus alium Regem nisi Cæsarem,
 Confugite jam ad vestrum Cæsarem,
 adferat jam vobis opem. Non habe-
 bitis jam Christum qui vos det Re-
 gem, sed qui condemnet Judicem.
 Ecce quomodo jam sedet in magni-
 fico folio, qui jacuit novem mensibus
 in matris utero; sedet jam in throno,
 qui olim jacuit in fœno. Sedet in
 monte gloriæ, qui prostratus jacuit
 sudans aqua & sanguine in monte O-
 liveti, monte angustiae. Sedet in tri-
 bunali Justitiæ, qui toties stetit vin-
 ctus manibus coram tribunalibus in-
 justitiæ. Sed quid hic verbis meis cru-
 ento miseros Judæos, quos satis in die
 illo furoris punget Divina Justitia?
 converto sermonem ad Catholicos, &
 quid ni ad te lector, quem de rei illius,
 de qua ago dignitate, & non tam cu-
 pio esse lectorem quàm Judicem.

OBSERVATIO MORALIS.

Legisti quomodo in magnifico illo
 amphitheatro omnes & Angeli, &
 homines: & dæmones sacro quodam
 horrore undique circumfusi, præ glo-
 ria,

ria, & maiestate Judicis, eum prono corpore sint adoraturi. Tuum jam postulo iudicium. Possetne quid non dicam fieri, sed propè concipi indignius, quàm nos Christianos, qui tam certâ, & indubitâtâ fide credimus Christum in arâ adstare præsentem Judicem, quem credimus nos aliquando iudicaturum; tanta tamen adstare illic irreverentia, inverecondia, immodestia, quanta pueret adstare coram viro aliquo honorato, in dignitate constituto? Totum templi spatium repletur cœlestibus illis genis, nec in Templo aër tot scatet atomis, quod abundat Angelis; rubet ara Divino Christi cruore, offertur æterno Patri pro mundi expiatione piacularis victima, occupatur arcano mysterio sacer Mysta; nil hic agitur nisi quod est cœleste, Divinum, sacrosanctum: Et interim dum hæc peraguntur, stabit præcax aliquis juvenis, qui intolerabili impudentia, lænocinabitur oculis, gesticulabitur manibus, fabulabitur linguâ, vegabitur per

per quævis nefanda animo, perinde ac si non à Presbytero res Divina ageretur in delubro, sed ab histrione comædia exhiberetur in theatro. O impiè! quomodo audes coram tuo Judice, coram quo flectetur aliquando omne genu, vel erectus stare, vel nno tantum genu flectere? Vides quomodo populus universus ad illa verba: [a] *Et Verbum caro factum est*, statim incurvo corpore in terram se inclinat, quasi tanti beneficii, quanti est Verbum pro nobis incarnatum, pondere oppressus, stare amplius non possint; & tu non tantum audis verba illa proferri: *Et Verbum caro factum est*, sed & vides, & credis ipsum Verbum incarnatum, & pro tua salute incarnatum, illic præsens esse, & non majori honore prosequeris illic Filium Dei, quàm inane simulachrum Jovis, vel Mercurii. Et si ingrediatur crepitantibus calceis, & byssinâ togâ, nescio, quæ sordidula pellex tergum obvertes Filio Dei, totum corpus venera-

a Joan. 1.

nerabundus obvertes mancipio fors
diaboli. Quid dices, dum adstabis
tuo Judici? Non credidisti hæc? ergo
fuiſti perfidus; credidisti? ergo fuiſti
impius, & pro alterutro crimine con-
demnandus.

CAPUT VI.

*Ante ultimum Tragædiæ actum pro-
deunt varii reproborum
actores.*

PRoduximus improbos tanquam
primorum scelerum reos ad mag-
num forum, ad celeberrima comitia,
ad terrificum tribunal, ad latè patens
& immensum illud theatrum, ad æ-
ternam ignominiam illudendos ac
detestandos. Jam superest ut illi
omnium oculis objecti, coram in-
omnium luce & conspectu ab homi-
nibus, Angelis, dæmonibus, Deo co-
arguantur ac condemnentur, ut ita
tandem veluti publico totius universi
præconio voce & tabellis notentur,
& sempiternæ infamiæ objiciantur.
Postquam cœlum, terra, sol, sidera,
ele-

elementa, muta omnia atque inanimata impios redarguerint, & tota rerum universitas conspiranti voce clamaverit, quod olim in consilio suo Judæi contra Christum! [a] *Reus est mortis*: Surgent mox contra impios Catholicos, Gentiles, Ethnici, Turcæ, infideles omnes, quorum virtus major à sola natura, & imbecilli ejus lumine, quàm Christianorum cum natura eadem, à gratia, ejusque clarissima luce. Hic ergò cum impio Christiano gentilis. Tune Christianus? Ubi religio, ac sacrorum cultus? Is Christianus qui nec templa, nec aras, nec focos sacros, nec sacrificos, nec vestales ullas, neque divinos homines reveretur? Qui templa velut arces propugnat, impugnat, expugnat? arasque pro heris habet, neque amicus, aut inimicus est usque ad aras, sed & inter templum, & altare fundit sanguinem, vel in ara est sævus? Christianus tu? Imò infideli deterior. Jurabas trecentos Joves ac Deos

a *Matth. 27.*

Deos omnes passim , & quidquid in
tartaro est dæmoniorū ; juratus verò
etiam Evangelii, & crucis attactu peje-
rabas. Cū rebus adversis affligeba-
ris, mox erumpebas in verba blasphe-
miæ , & incesto ore superos omnes
persequeris. Contra illos assurgunt
Turcæ , de quibus ita scribitur. [a]
Inter Mahumetistas nullus tam durus
casus eis contingit, ut fracti impatien-
tia redigantur in blasphemia ; verum
quidquid evenit, non stomachantur ut
aurigæ & nautæ, sed illud habent in ore,
laus Deo. Pergent illi in suis accusa-
tionibus. Sacerdotes ac sacrorum mi-
nistros, itemque viros religione Deo
consecratos contemptui habuit, illo-
rum famam petulantissimè traduxit,
odio sectatus est, nomen fictis crimi-
nationibus, ac mendaciis obscuravit.
Surget tunc Alexander Magnus qui
Jaddo Sucania sacerdoti adgenicula-
tus, Attilus, qui Divi Leonis oratio-
ne cicuratus, Persæ prisci apud quos
Magi in summo honore ! Galli vete-
res

a Nicol. Clem. l. 1. cap. 15.

res qui Druydas suos maximè venerati, Romani Consules, quorum fasces Vestalibus occurrentibus inclinatis; sententiæ capitis (illis casu intervenientibus) revocatæ. Et hic Christianus his adversa gerens omnia; Hicci-
ne Christianus divitiarum regnorumque helluo, cui uni (ut olim Pellæo Juveni) non suffecit orbis, quique obulo mundi ultimo per fas & nefas inhians, in Lazarum Epulone crudelior vixit? & hic se Christianum jactat? Surget contra illum Crates, qui opes in mare mergere, quàm ab illis in vitia mergi maluit. Tu auro, & ostro in vestibus gravis, & si pretium spectro non pileos, sed arces in vertice geris, quotidieque nova ac novè ingeniosus in his nimis, stipes in cæteris, somnias. Surgent ergò viri non tantum Ninivitæ, sed & Romani & Græci, & Persæ, & Tartari, & Turcæ, & Indi, tota denique Barbaria contra impios Catholicos. Sed dum de Ethnicis sermonem instituto, ecce tibi assurgunt Catholici electi, & contra

contra Catholicos in reproborum
classe constitutos debacchantur. Qua-
les hic audiuntur innocentium contra
nocentes querelæ? Hinc apparent vi-
duæ, pupilli, orphani, clientes, servi,
ancillæ, afflicti, cæsi, trucidati, & lu-
culentis affecti injuriis. Inde impij
heri, iniqui judices, crudeles exacto-
res, tyranni, prædones, homicidæ,
pyratæ, & id genus vultures, leones,
harpia. Discutiuntur jam causæ, quæ
à tot sæculis abditæ latuerunt: con-
cutiunt Judicis tribunal lamenta vi-
duarum, gemitus oppressorum, pau-
perum lachrymæ, fletus orphano-
rum, vulnera occisorum, sanguis
Martyrum. Illic modò è latebris in
lucem prodeunt omnes iniquorum
advocatorum strophæ & technæ,
quæstiones eorum, qui aliquando
pro decem obolis in vincula conjecti
sunt. Quibus pro aliquot terunciis
dictus est dies; qui pro leviori verbo
graviter percussi sunt in maxillam.
Tunc Deum habebunt Patronum;
quem

quem hic videbantur habere adversarium ; tunc potentes potentior se sustinebunt. Tunc redundantur dentes eorum , quibus calamitosos momorderunt ; ungues quibus laceraverunt ; calces quibus percusserunt , rictus canini quibus infilierunt frendentes , hirsuta capita, quibus terruerunt, & omnia cornua, quibus impulerunt, ventilaverunt & quasi comminuerunt. Post hos omnes tandem accedet sævissimus omnium accusator , qui per excellentiam vocatur accusator fratrum suorum, cacoedæmon, multò acrius quàm unquam Tullius vel Clodium, vel Verrem, vel Catilinam, vel Antonium accusabit. Hic teste D. Augustino præsto erit, & recitabit verba professionis nostræ, & objiciet nobis in faciem quidquid fecimus, & quidquid peccavimus , & quo loco, & quidquid facere debueramus. Audite hic ejus orationem omni jambo, & satyra acerbior, Augustini verbis contextam. [a] *Æquissime Judex,*

a *Orat. contra Judæos & Pagan. F. 6. c.*
Psal. 88. 5. inqui-

inquiet, *judica*. *Judicium & Justitia*
preparatio sedis tuæ. *Judica* meum es-
se, qui tuus esse noluit, meus est, me-
cum damnandus est, post renuntiatio-
nem, ut qui invasit pannos meos? Quid
apud ipsum impudicitia faciebat, qui
ipse renuntiaverat? Quid intemperan-
tia? Quid avaritia? Quid ira? Quid
superbia? Quid cætera mea? Postremo
fugientem à me, confugientem ad te,
postea, cum meis, quibus renuntiave-
rat apprehendi, invasore detinui. In ipsa
quodammodo mea possessione à me appre-
hensus est. Quid enim in circo faciebat,
atque ibi furias, lites, insanas voces,
inanesque victorias miscebat, cum jam
à se alienus sibi met videbatur? Quid in
theatro faciebat renuntiator turpium
voluptatum? Quid in amphitheatro,
crudelitates sævas oculis suis intuendo?
Hæc omnia mea post renuntiationem in-
vasit, meus esse voluit, & mea concu-
pivit. *Judica, judica* æquissime, quia
quem tu non dedignatus es tanto pretio
liberare, ipse mihi se postmodum voluit
obligare. Non potes non sententiam con-

H

tra

tra hos perfidos pronuntiare, eosque mihi adjudicare. Mei enim semper fuerunt, & in omnibus voluntati meae satisfecerunt. Tui erant, quia tu eos creaveras ad imaginem, & similitudinem tuam; perditos quoque proprio tuo sanguine redemeras; sed obedientiam, quam tibi debebant, excusserunt, & mihi per omnia paruerunt: mandata tua praevaricati sunt, & mea semper observarunt. spiritu meo vixerunt; opera mea imitati sunt, vias meas ambulaverunt. Vide itaque *Aequissime*, quanto potius ius meum in illos sit, quam tuum. Nihil illis dedi, nihil pollicitus sum, corpus, meum pro illis non pependit, & tamen meis praeceptis per omnia, non tuis paruerunt. Si mandarem illis, ut iurarent, peierarent, furarentur, occiderent, adulterium committerent, & nomen tuum abnegarent, omnia hac animo promptissimo fecerunt; pro te autem, qui Deus, & Creator, & Redemptor eorum es, qui largitus illis eras opes, vitam, salutem, qui & gratiam illis offerebas, & gloriam pro-

miste-

mittebas, & qui super hæc omnia passus eras in cruce, ne minimum quidem pro his omnibus periculum adire voluerunt. Quoties tu ad ostia eorum venisti ulcerosus, nudus, pauper, atque famelicus; Illi tamen magis solliciti fuerunt, quomodo canes, & equos saturarent, quàm ut tibi stipem darent; magis quomodo adium suarum parietes serico, auro induerent, quàm ut te detrita veste cooperirent. Justum igitur est, ut vel semel tanta Majestatis tuæ injuriam, & contemptum ulciscaris. Hæc erit amarulenta illa dæmonum accusatio. Ea omnia dicta à me, dicentur olim, sed alio longè tono, in magno illo foro.

OBSERVATIO MORALIS.

Superest, ne nobis exprobreter à viris Ninivitis, quod pœnitentiam non egerimus, jam dum licet agamus, ne pœnitentiam nos non egisse, dum animam agemus, nos pœniteat. Uti contigisse fœneratori cui-dam scribit Joannes Algrinus Episc.

[a] & Cardinalis. Hunc quoties sanum valentemque adhortatus est sacerdos, ut ad certum, ac securum se reciperet pœnitentiæ asylum, semper cum fastidientis quadam stomachi nausea regeffit; huic negotio suum adhuc superesse tempus, nondum supremum sibi illuxisse diem, neque solem in proximo minari occasum ultimum, paulatim tamen adrepsit non suspecta, lethalis ægrotudo, aditumque stravit secururæ morti. Jamque iterum monetur à Sacerdote æger, periculum ne contemnere velit, hoc saltem prehensus rerum articulo, pœniteret scelerum, perque usurpata Ecclesiæ Sacramenta laboraret pro impetranda Numinis gratiâ. Sed & ille cantilenam suam rursus cantare, & consuetum illud repetere cæpit, nondum omnes effluxisse horas, diesque; amplexaturum se pœnitentiam, quo tempore opportunissimum videbitur. Tandem cùm sensim & valetudo incretceret, & fata propius accede-

a Specul. Exempl. V. pœnitentia.

derent, & fortius instaret sacerdos, subito ille magnis vocibus lamentabiliter inclamavit. *O pœnitentia ubi es? de cetero pœnitere non valeo, hoc judicante justo Iudice, quia facere pœnitentiam dum potui, nolui.* Ita infelicissimus sine resipiscentia, & testimonio dolentis animi super peccatis, æternum periit. Adeste vos hic qui cum pigro vultis, & non vultis, quando monemini de exacta conscientia cultura; quorum tota voluntas ad resipiscendum est marcida, enervis, elumbis. Mihi credite, nascentur denique nova vobis desideria, utinam nō & fatua, quibus prior segnities vestra plectatur. Clamabitis olim & vos; *O pœnitentia, ubi es?*

CAPUT VII.

Pronuntiatur faustissima in electos sententia.

A Ntequam proferamus in medium fortunatissimam illam sententiā, quā electi æterno præmio afficientur, & coronā gloriæ immarcescibili redi-

mentur, quæri hic posset, cur prius ferenda sit sententia illa optatissima in electos, quàm altera illa infaustissima in reprobos? Cur prius beati admittendi sunt in Regnum, quàm impii detrudendi ad carcerem? Spectat hoc ad Divinam Justitiam manifestandam, ut cum mali viderint bonos coronatos, non minùs de aliena gloria, quàm de sua crucientur miseria. Et hanc rationem adfert D. Bernardus: [a] *Prius benedicti vocabuntur in regnum, quàm maledicti in caminum deicientur ignis æterni: quò videlicet acrius doleant, videntes quid amiserint.* Neque solum dolebunt mali, cum beatos viderint, sed etiam cum ab illis videbuntur. Irrideri se ab illis, quos antea irriserant, iniquissimè ferent; suam miseriam videri ab illis, quibus ipsi antea suam gloriam objiciebant, ægerrimè sustinebunt: esse ludibrio, quibus antea erant spectaculo, molestissimè patientur. Ita tamen Divina Providentia disponet, ut mali

vi-

a Bern. in Psal. 90.

videant justos, & à justis videantur, quò acerbis crucientur. Sic enim Deus ad quemlibet Beatorum: [a] *Oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis.* Ut cum peccatores senserint suam miseriam prodi, & Beatorum oculis ingeri, acrius torqueantur. Itaque ex comparatione cum aliena gloria, dolor de propria miseria incredibiliter augebitur. Sed modò ad beatissimam Beatis omnibus sententiam quia illi ad gloriam festinant, properemus. Singulorum causis accuratè examinatis, evictaque manifestè veritate Judex jo ad Matrem electorum omnium Reginam, deinde ad reliquos electos vultu jucundissimo, & amabilis aspectu conversus, in conspectu reproborum ingenti dolore animi frementium, serena facie, suavissimeque blandiente eos alloquetur, eâ voce, quæ facilè ab omnibus circum populis exaudiatur. Poterit enim efficere, ut vocis suæ sonus,

H 4

quo-

2 In Psal. 99.

quousque voluerit, pertingat, cum
tubarum sonos ad imum usque tarta-
rum, cœlumque empyreum produxe-
rit. [a] Quod David significaf-
le videtur; *Ecce dabit voci suæ vocem
virtutis*. Sed priusquam verba illa ex-
pectatissima Judicis proferamus, hîc
enucleandum quo idiomate Christus
sententiam tam in justos, quàm re-
probos pronuntiabit, latino, an Græ-
co, an Hebraico. Tradunt Doctores
Theologi Syriacâ illum linguâ, quâ u-
sus est, dum inter mortales ageret cla-
râ, sensibilique id voce prolaturum.
Sic ergo Christus prius mente, quàm
voce eos alloquetur. O electi, ego o-
culis misericordiæ, quam diu fui, vos
aspexi, & charitate æterna dilexi, ego
ex infinita mea bonitate segregavi vos
à reprobis, & inter amicos, hæredes
& fratres elegi. Propter vos, & ve-
stram salutem descendi de cœlo, &
incarnatus sum. Ut vos regnaretis me-
cum in cœlo, exulavi ego in mundo.
Non mihi satis fuit vobis dedisse car-
nem in cibum, sanguinem in potum,
a Psal. 67. 34. anti

animam in pretium , superest ut jam
tradam regnum meum in præmium.
Eja igitur [a] *Venite benedicti Patris
mei ; possidete paratum vobis regnum &
constitutione mundi.* Prôh Deus im-
mortalis ! quod incrementum gaudii
in corda omnium electorum infun-
det illa tam amabilis , tam beata vox ,
omnibus divitiis ac thesauris , omni-
bus hujus vitæ molestis , ærumnisque
comparanda. Vox quæ illis omnes
cæli portas patefaciet ad triumphum.
Triumphum planè admirabilem tot
amicorum Dei , tot hæredum nobilif-
simi regni , tot fortissimorum bellato-
rum , a quibus toties devictus est dæ-
mon , calcatus mundi fastus , edomi-
ta caro , contempta mors , & formi-
dabiliores morte cruciatus. *Venite de
tenebris ad lucem , de servitute ad li-
bertatem filiorum Dei , de bello ad
pacem , de morte ad vitam , de exilio
ad patriam , de carcere ad regnum , de
agone ad triumphum , de mari ad
portum , de Babylone ad Jerusalem ,
de mundo ad cælum , de tempore ad
& Matth. 25.* æter-

æternitatem Pathetice hoc verbum
exaggerat S. Hyppolitus , Tract. de
consummatione sæculi in fine, descen-
dendo ad singulos Sanctorum ordi-
nes. *Venite*, ait , *Propheta* propter no-
men meum expulsi. *Venite Patriarcha*,
qui ante adventum meum obtemperastis
mihi , regnumque meum desiderastis.
Venite Apostoli , mearum afflictionum
participes. *Venite Martyres* qui confes-
si me coram Tyrannis tormenta multa,
atque supplicia pertulistis. *Venite Pon-
tifices* , qui purum mihi sacrificium die
noctæque obtulistis. *Venite Sancti*, qui
in montibus , speluncis , & cavernis
terræ exercuisti: vos , qui per continen-
tiam , preces , & virginitatem servuistis
nomini meo. *Venite adolescentula*, qua
chalamum meum exoptastis , nec præter
me sponsum alium dilexistis. *Venite* qui
charitatem meam servastis , sicut sum e-
go charitas. *Venite socii pacis*, ego enim
sum ipse pax, Sic ipse. *Venite benedicti*.
Quantis lætitiis incedent electi , dum
audient illa verba dulciora super mel
& favum. *Venite benedicti*. O vox ve-

re gaudii & lætitiæ , vox victoriæ & triumphii. O finis omnis desiderii. O portus bonæ spei ? Italiam, Italiam quondam clamabat Achates. At hi coelum, coelum clamant. *Venite, ô lætitiā ! Benedicti ; ô sanctitatem ? Patris mei ; ô divinitatem ! Possidete, ô securitatem ! Regnum , ô majestatem ! Vobis paratum ; ô amorem ! Ab origine mundi. O vetustatem ! Quæ causa tantæ felicitatis ? [a] Esurivi enim & dedistis mihi manducare ; sitivi , & dedistis mihi bibere ; hospes eram , & collegistis me ? nudus eram , & vestistis me ; infirmus & in carcere eram , & visitastis me. O remunerationem copiosissimam pro tam exiguo beneficio ! ô beneficium immensum pro tam vili dono ! ô donum inæstimabile pro tam modico obsequio ! tum demum electis admirantibus tantæ remunerationis magnitudinem, ac simul querentibus quomodo ea , quæ commemorata sunt præstiterint, respondebit. Amen dico vobis , quamdiu fecistis uni de his*
frat

a Matth. 25.

fratribus meis , mihi fecistis. Non est ergò contemnendus pauper , nec deferendus , ne in eo deferatur Christus. Comparentur ab aliis agri , & prædia , ædificentur villæ , construantur urbes , ut inde annui reditus referantur ; alii glorientur ; alii manibus laborent , alii militent , alii navigent ; alii aliis artibus indulgeant , ut pecuniam acquirant : Vis tu omnibus iis minùs fatigari , & plus acquirere ? Opera exerce pictatis , & misericordiæ. Modicum est quo pauper indiget , immensum est quod largienti compensatur. Hic mihi occurrit quod refertur de Cæsare , proposito nostro peropportunum. Causam dicebat apud Julium Cæsarem miles unus veteranus , & causâ premebatur. Itaque timens ne causâ caderet , quid egit ? Reddidit Cæsarem memorem cujusdam beneficii , quod illi in extrema necessitate contulerat. Meministi , ait , Imperator , sub quadam arbore umbram non spargente , cùm velles residere ferventissimo sole , & esset as-

per-

perrimus locus , quomodo ex commilitonibus unus, penulam suam substraverit? Memini, ait Cæsar, & quidem siti confectus, quia impeditus ire ad fontem proximum, non poteram, nisi commilito, homo fortis, & strenuus aquam mihi in galea attulisset. Potes ergò (ait miles) ô Imperator agnoscere illum hominem, aut illam galeam? Respondit Cæsar, non posse galeam se noscere, hominem posse; & adjecit. Tu utique ille non es. Meritò, ait alter, me non agnoscis Cæsar: nam cum hoc factum est, integer eram. Postea ad Mundam in acie oculus mihi effossus est. Nec galeam istam si videres, agnosceres: machæra enim Hispanicâ divisa est. Quæ cum audiret Cæsar, mox vetuit illi exhiberi negotium, & agellos de quibus lis erat, militi suo donavit. Longè major quàm Cæsaris in hunc suum commilitonem, erit Christi in suos amicos, qui ei obsequium aliquod præstiterunt, munificentia, & benignitas. Quandoquidem quidquid exhibe-

I

hibe-

hibetur officii pauperi, fiat pauperum patrono Christo, poterit quivis in pauperes officiosus, & clemens dicere Christo, quod miles ille Cæsari. Meministi ô Domine, quomodo, cum sub frigido Jove, sæviente brumâ seminudus algeres, & tremulo corpore pulsares ad ostium meum, te in ædes exceperim, & nudum cooperuerim? Meministi quomodo cum inedia exhaustus, & fame pallidus frustum panis emendicares, sic esurienti mensam straverim, ibique manducaveris? Ostendet profectò se memorem esse, quando coram toto mundo tua misericordiæ opera deprædicabit dicens; *Venite benedicti. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, &c.*

OBSERVATIO MORALIS.

Omniū mentes anhelant, omnium aures expetunt percipere ex ore Judicis illa verba. *Venite benedicti.* Quid præsidii ad percipiendam illam vocem, *Venite*? Paucis suggeram. Jam vox Christi sonat ad omnes omnium gentium

gentium homines. (a) *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Ad quosdam etiam clamat, quod olim ad Petrum, & Andream. (b) *Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum.* Jam etiam hac hora, hoc momento, Christus clamat ad vos, *Venite ad me omnes.* Tu juris Doctor, veni ad me per semitam æquitatis, & justitiæ: tu Medice, veni ad me per opera Charitatis in ægros pauperes exhibita: tu Advocate, veni ad me per exercitia pietatis in viduas & orphanos expensa: tu Paterfamilias, veni ad me per vitæ bonæ exempla domesticis præstita. Tu Nobilis, veni ad me per eleemosynas in pauperes erogatas: tu Juvenis, veni ad me per castitatem corporis, & puritatē animi. Cur tam pauci audiunt verba Christi clamantis. *Venite ad me?* Quia mundus altiori tono clamat ex opposito. (c) *Venite, & fruamur*

I 2

mur

a Matth. 11. b Matth. 4. 6. c Sap. 2.6.

mur bonis quæ sunt, & utamur creaturâ
râ tanquam in juventute celeriter. Vino
pretioso, & unguentis nos impleamus. Illa
vox magis titillat aures, hinc clausæ
sunt Christo clamanti; *Venite ad me.*
Quisquis ergo ambit audire, *Venite*
Benedicti in die Justitiæ, audiat nunc
vocem Christi; *Venite ad me omnes*, in
die misericordiæ. Pulchrum est quod
refertur de S. Aproniano: [b] hic
cùm adhuc gentilis esset, & S. Sisinium
è carcere educeret ut Læodicio re-
præsentaret, vocemque è coelo fa-
ctam audiret: *Venite benedicti patris*
mei, percipite regnum quod vobis para-
tum est à constitutione mundi: credens,
baptizatus est, & postea in confessio-
ne Domini finem vitæ capitali sen-
tentiâ accepit. Utinam & nos spe au-
diendæ illius vocis, *Venite*, conver-
tamur à via lata, & spatiosa, ad ar-
ctam & angustam, ut hac via venien-
tes post Christum, audiamus à Chri-
sto: *Venite benedicti.*

a Martyrolog. Rom. 3. Februar.

CAPUT VIII.

Fulminatur decretoria in improbos sententia.

Non sine ingenti horrore animi, ac membrorum omnium concussione, ac artuum trepidatione, accedo ad illam luctuosissimam, & omni tragædia funestio-rem Divinæ Justitiæ catastrophem, quam cum immenso quodam totius universi stupore, ac pavore in valle Josaphat Judex exhibebit. Cum jam ab æquissimo Judice, jucundissimâ voce prolata fuerit ad electos optatissima illa sententia, qua una, mox perfruetur æterna gloria, frudentibus interim præ invidia, & livore, iracundia, & furore, desperatione & mœrore impiis, illico Judex omnes iracundiæ, furoris, indignationis, & Justitiæ vires convocabit, ut eas exerat, & simul ac semel in perduelles sibi inimicos, & capitales hostes effundat. Itaque Christus ad reprobos humiljacentes, & præ metu in solo palpitantes, iratum ac plenum in-

dignatione vultum convertet , qualem describit Isaias , qui sibi videre videbatur venientem de longinquo Dominum scintillantibus oculis , & toto ore emicantibus flammis , horribiliorem quam ut sustineri aut expectari posset , sono vocis incitato , ac frementi , utpote qui vindictam anhelat & linguam ejus quasi flammam ignis , qui cuncta populetur , & vorat. Pergit Propheta , & comparat spiritum sive halitum ex pectore ejus effusum torrenti vehementi , atque præcipiti , qui ad medium usque cololum hominum intumuit , ideoque ad resistendum impotentes secum trahit ac perdit. Denique intentaturum , ait , hostibus suis horribile brachium ad inferendam plagam , quam jam pridem fuerat comminatus , & flammam devorantem , quam ore gestare videbatur , quæ turbinis instar , aut lapidosæ grandinis , inimicos suos humi allidet , atque prosternet. Itaque severa oratione primò illorum scelera , & ingratitude sic exprobrabit.

O

O natio perversa, ô genimina viperarum, ô impia capita, quomodo omnium beneficiorum, totque favorum quos in vos contuli immemores, in me tam ingrati, perfidi, impii fuistis? (a) *Quid potui facere vobis, & non feci?* Propter vos, & propter vestram salutem incarnatus, vestram naturam indui, ut in ea vos perditos quærerem & servarem, famem & sitim pertuli, ut vos cœlesti cibo, & potu reficerem: laboravi & sudavi, ut ab humeris vestris molestum & grave peccatorum onus tollerem: proditus fui, ut salvarem, apprehensus, ut liberarem, vinctus, ut solverem, flagellatus, ut flagella iræ Patris mei à vobis averterem. *Quid potui facere vobis, & non feci?* Spinis aculeatis coronatus fui, ut vos cœlesti gloria coronarem, vulneratus, ut sanarē, sanguinem fudi, ut lavarem; brachia in cruce expandi, ut amplecterer; manus aperui, ut benedicerem; mortuus fui ut vitam vobis conferrem; à mor-

tuis denique resurrexi, ut certum vobis resurrectionis vestræ pignus donarem. *Quid potui facere vobis & non feci?* Ingrati extitistis passioni meæ, tormenta mea contempnistis; Sacramenta sprevistis, sanguinem meum conculcastis. Tunc detonabit in illos terribilia illa verba Ezechielis: [a] *Nunc ergo finis super te, & immittam furorem meum in te, & judicabo te juxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas. Nunc de propinquo effundam iram meam super te, & complebo furorem meum in te &c. & scietis quia ego Dominus percussiens.* Et ne quid desit illis poenitentiae, doloris, indignationis, desperationis, extollet felicissimam quâ ipsi exciderunt, justorum sortem, & miserissimam, quam ipsi mox subibunt conditionem, verbis illis Isaia. [b] *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: ecce servi mei bibent, & vos sitietis: ecce servi mei latabuntur, & vos confundemini: ecce servi mei lau-*
da-

a Ezech. 7. 1. b Isa. 95.

dabunt præ exultatione cordis, & vos
clamabitis præ dolore cordis, & præ
contritione spiritus ululabitis. His di-
ctis excitatus tanquam dormiens Do-
minus, tanquam potens, [a] *Crapu-*
latus à vino, ut loquitur David, evo-
met totam suam rabiem, effundet o-
mnes thesauros furoris sui, quos jam
inde ab initio mundi per tot sæcula
coacervavit, & sicut parturiens lo-
quetur; vociferabitur & clamabit,
pronuntians diremptoriam, ac ful-
minatricem sententiam, ad quam
tinnient ambæ aures omnium repro-
borum, [b] Hæc est illa vox quam
ipse Job, qui licet adversus omnia ad-
versa esset rupes, horrebat, dicens:
Super hoc expavit cor meum, & emo-
tum est de loco suo, audiet auditionem
in terrore vocis, & sonum de ore ejus
procedentem; post eum rugiet sonitus,
tonabit voce magnitudinis suæ, tonabit
Deus in voce sua mirabiliter. De hac
voce loquitur David. [c] *Vox toni-*
trui in rota. Hæc vox instar rotæ vol-

I 5

vet

a Ps. 77. 65. b Job. 3. c Ps. 76.

vet reprobos de pœnis in pœnas, in-
star rotæ semper à furente vento agi-
tata, & hoc in sæcula sæculorum. E-
rit vox ultima Christi, sed erit vox o-
mni turbine violentior, omni tuba
clarior, omni elegia tristior, omni
rota concitator, omni fulmine terri-
bilior, omni tonitru formidabilior.
Audite, & horrete. Sed quomodo
poterit illa sententia ab homine mor-
tali enuntiari, si ad solam ejus memo-
riam sanguis congeletur, & membra
obrigescant? O cœli subsistite! ô ter-
ra concutere! ô mare expavesce!
Hic detonet aër; hic stellæ de cœlo
cadant; hic rupes, petræ, saxa, dif-
fringantur; hic herbæ, plantæ, & ar-
bores exarescant: hic ululent anima-
lia, hic rugiant leones, hic omnes crea-
turæ tristem, ac lugubrem sonum e-
dant, ac miserorum sorti ab nimis de-
plorandæ compatiantur. O vox mea
tremula, ingredi, & resona per au-
las Regum, per palatia Cæsarum, per
consistoria Cardinalium, per parla-
menta Præsidum, per curias Senato-
rum,

rum, per Acadamias Doctorum, per delubra Sacerdotum, per musæa Advocatorum, per tribunalia Judicum, per domos Mercatorum, per cubilia, Conjugatorum, per officinas Opificū ut ad sonitum hujus vocis, ipsis præ timore capilli erigantur, membra contremiscant, expallescant ora, exhorrescant animi. Sed ecce glomerat metuendos gressus per flammeas nubes Dominus exercituum, leo rugit, quis non expavescet? Aperit os suum ut tonet,] a] *Discedite à me maledicti in ignem æternum.* Actum est, conclamatum, desperatum; quia sententia est immutabilis, decretum irrevocabile. *Discedite*, ô verbum amarum! *à me*, ô calamitas! *Maledicti*, ô infelicitas! *in ignem*, ô pœnam, *æternum*! ô duratio! *Qui paratus est diabolo, & angelis ejus.* O horror! ô dolor! ô pudor! *Discedite*, ô infelix discessio; *Maledicti*, ô dira reprobatio! *in ignem*! ô dolorem! *æternum*, ô sæva

I 6

puni-

a Matth. 25.

punitio ! *Qui paratus est*, ô præparatio ingrata : *Diabolo* ! ô monstrum ! *Angelus ejus*, ô incomparabilis afflictio ! Singula verba sententiæ hujus immensi cujusdam doloris ac pœnæ augmentum complectuntur. Nos modo dum licet, singula expendamus, ne illa aliquand inviti audiamus. *Discedite*, pœnam damni continet ; *Maledicti*, pœnam injuriarum ; *In ignem*, pœnam sensus : *æternum*, pœnam desperationis. *Qui paratus est diabolo*, pœnam aspectus dæmonum. *Et angelus ejus*, pœnam pessimæ societatis. Singula fusius exponam, vos exposita accurratè expendite. *Discedite à me*, qui Deus vester sum, primum principium, & finis vester ultimus. *Discedite* ab amicitia mea, protectione, regno, cælo, essentiæ meæ visione, & à perenni æternarum deliciarum fonte. *Discedite* à suavissimo sanctissimæ Matris meæ contubernio, ab omnibus electis, ab Angelorum Hierarchiis, ab Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Virginibus. Proh quan-

quantus est homini opulento dolor, qui plurimorum floret amicitia, si à Patriæ conspectu, à parentum complexu, ab amicorum consortio, à familiarium suavissimo contubernio, segregari, & patriam sedem cum exilio commutare cogatur. Audite quid de suo exilio scribat Æschines. (a)

Cum in mentem venit non tantum amicorum, quod istic habeo, sed & cognatorum, & concionis, & colloquiorum, quæ ibi tecum & cum Philino habuimus, sanguis omnis in alium viscerum locum refluit.

Deus immortalis, si sanguis è venis in viscera illi refluxerit ob exilium à Patria, segregationem ab amicis : quis dolor erit impiis à Patria cœlesti, ad quam jus habebant ratione baptismatis, idque non ad breve tempus, sed in æternum proscribi ; Ah quàm multi ex iis, qui ad sinistram consistent, videbunt parentes, amicos, fratres, sorores, & sibi olim familiares à dextris Judicis stare, seque ab eorum amplexu in omnem æternitatem divelli. Quàm multi

a Epist. 5.

I 7

ex

ti ex illis, qui unius, ejusdemque ur-
bis unius domus, unius familiæ, u-
nius professionis, quid dico? unius
recti consortes extiterunt, se ab invi-
cem separari, uno ad dextram inter
electos, altero ad finistram inter re-
probos manente, dolebunt! Separari
ergo à conspectu Dei, est planè quæ
timeri possunt terribilium omnium
terribilissimum. Nam sicut ait Phi-
losophus, *Oppositorum eadem est disci-
plina*; cum in cœlo, teste D. Augu-
stino, *visio est tota merces*, erit quoque
in Inferno privatio visionis, tota pœ-
na; id est, omnium pœnarum
gravissima. Ingens igitur supplici-
um est illud, quod Judex in hac sen-
tentia damnatis infligit. *Discedite à
me*, convertamus jam sermonem ad
secundum supplicium, *Maledicti*. Ex
illo momento tota æternitate, omni
ex parte erunt maledicti: Maledicti
in anima, maledicti in corpore, ma-
ledicti in memoria, maledicti in in-
tellectu, maledicti in voluntate,
maledicti in oculis, auribus, pe-
dibus,

dibus, manibus, odoratu, gustu, & tactu: maledicti super terram, maledicti in tempore, maledicti in æternitate. De Esau refertur, horrendum infremuit, & rugiit cum à Jacobo fratre sibi esset erepta paterna benedictio. [a] *Auditis Esau sermonibus Patris, irrugiit clamore magno, & consternatus ait, Benedic etiam & mihi pater mi.* Qualem rugitum per totum aëra emittent reprobi, cum videbunt se non tantum privari Patris sui benedictione, sed ab eodem æternum maledici, idque pro tam abjectis reculis pro momento voluptatis, pro puncto, honoris, pro aura vanitatis, pro exiguo lucello, pro filiquis porcorum, Sequitur. *In ignem æternum.* In hoc, poena sensus consistit. Itaque ablegabit illos vivos in ignem, non ad momentaneam exustionem, sed ad perpetuum cruciatum. Ignis enim ille ardebit sed non consumet; inflammabit, sed non in cinerem convertet, cruciabit, sed non occidet; immensum dolorem adferet, sed vitam non auferet;

feret ; non emittet splendorem , sed
immittet horrorem ; non effundet lu-
cem , sed caliginem ; non lucidam
flammam , sed piceum fumum. Sed in
immenſum auget pœnam ignis , unica
illa quæ ſequitur vocula , *Æternum*.
Hoc verbum erit verè fulmen quod
attonabit aures , perstringet mentes ,
tremefaciet corpus , totumque homi-
nem inexplicabili dolore perturba-
bit. Refert Benevenius Medicus Flo-
rentinus quidam , quod ipſe fuiſſet
haufit oculis. (a) Vidi ait duos ho-
mines , Patrem & Filium , qui cùm
ſubito fulmine è nubibus lapſo afflati
fuiſſent , eorum corpora reddita ſunt
adeò attonita , & ſtupida , ut ſeptem
diebus non potuerint comedere . bi-
bere , nec ſe movere. Quod ſi illos ita
attonuit commune fulmen , quod
non poterat niſi corpus lædere , vel
occidere , quid erit perstringi illo Ju-
dicis fulmine , quod & corpus , & a-
nimam mittet in gehennam ignis ?
Tandem colophon omnium pœna-
rum

a Cap. 15. de abderis.

rum erit, infausta, tristis, horrida societas dæmonum. *Qui paratus est diabolo & Angelis ejus.* Deus bone, quis horror, quis terror, quis metus erit perpetuò degere, ac conversari inter tam terribiles spirituum larvas; aspicere tam horrenda monstra ante oculos semper obversantia. Si magnum nobis terrorem incutit umbra defuncti alicujus apparens, ideoque formidamus nocturno illo in tenebrarum horrore sepulchra, & cœmeteria pertransire, aut cubiculum in quo defuncti alicujus cadaver jacet, sine lumine ingredi, ne forsan à spiritu ejus terreamur, si verò contingat cadaver vel minimum se movere, congeletur præ metu sanguis, vox faucibus hæreat, pili in vertice erigantur præ trepidatione: quis terror, quis tremor ille erit damnatis, cum undique in illa spissa horribilium tenebrarum caligine, qua involvuntur, innumera multitudine malignorum spirituum, larvarum turpissimarum, atque horribilium dæmonum, assumptis

sumptis vel ex aëre , vel ex illa orci caligine , vel aliunde corporibus , varias formas induentium , ac sua monstrositate terrentium , circumdatos se esse conspexerint ! Pronunciata hâc infauitissima sententiâ , ut videbunt miseri spem omnem sibi ereptam ullius vel minimi solatii , æternumque de sua salute desperatum ; tunc ipsi horrendis ululatibus , ac boatu terribili cælum , terramque replebunt. Tunc ponent in cœlum os suum , & immanes blasphemias in Deum evoment. Tunc maledicent diei , & horæ quâ nati sunt , parentibus qui eos genuerunt , uberibus quæ eos lactaverunt , aëri quo spirarunt , terræ quam calcarunt , & videntes se tota æternitate fore miseros , omni jam spe destituti , tanquam furentes leones irrugient horrendum , ut rabidi canes ululabunt ut , desperati totos se dedent lachrymis , & lamentis , atque oculis in cœlum , terramque , & omnes mundi partes circumjectis , exclamabunt. O cæli nobiscum plorate , & sempiternos

nos gemitus nostros sociate ! ô elementa ! nostrarum miseriarum commiseratione tangimini ? ô ignis combure ! ô aqua submerge ! ô terra absorbe nos , ita ut prorsus enecemur , conteramur , atque in nihilum redigamur ! ô montes , & colles cadite super nos , necem nobis inferte atque sub vestris ruinis æternum sepelite. Hæc omnia , & his infinities graviora venient super vos , nisi pœnitentiam egeritis.

OBSERVATIO MORALIS.

Utinam vos Judices dum jam è tribunali estis prolaturi in reos sententiam , vos Advocati , dum jam in foro dirimitis pupilli aut orphanilitem , vos nobiles , dum ob minimam injuriam descenditis in arenam certaturi duello , vos juvenes dum noctu in cubilibus consensu-rititillatione carnis , peccare decernitis , utinam tum mentibus vestris occurrerent , auribus insonarent illa terrificaverba. *Discedite à me. Discedite,*

dite, ah dum cogito, exalbesco. A me, palleſco, Maledicti, horrent comæ. In ignem æternum, voce deſtituor. Qui paratus eſt, contremiſco. Diabolo, palpitat cor. Et Angelis ejus, præ metu ac formidine emorior. Verè [a] Horrendum eſt, incidere in manus Dei viventis.

CAPUT IX.

Utriusque ſententiæ executio, & omnis temporis conſummatio.

POſt citationem cunctorum, & citationum congregationem, poſt diſceptationem accuratam, & diſcuſſionem exactam omnium meritorum, poſt prolatam ſententiam juxta cujuſque merita, jam unum tantum ſuper eſt, ipſa utriusque ſententiæ executio. Non enim exiſtimandum eſt, quod in illa ſummi Regis curia fiat, ſicut in quibuſdam Conciliorum aut Principum curiis: in quibus aut veritas cauſæ non inquiritur, aut inquiſita

a Hebr. 10. 31.

fita tacetur, aut sub pecuniæ acervo
sepelitur, aut sententia non profer-
tur, aut saltem Judicibus auro cor-
ruptis in tempus diuturnum differtur.
Sed latâ sententiâ statim fiet executio:
nam cum Judex sit omnipotens, ser-
mo ejus efficax; non est, qui ei vel se
opponendo resistat, vel loquendo
contradicat. Unde dicitur à Mat-
thæo. Statim ut utramque senten-
tiam Judex pronuntiaverit: [a] *Et hi*
ibunt in supplicium, &c. Sententia ve-
rò executioni mandabitur eo modo
atque ordine, quo fuerit promun-
tiata, id est sicut prius dicet Christus
ad electos, *Venite*, quam ad repro-
bos, *Discedite*, ita prius electi admit-
tentur in gaudium Domini, quàm
reprobi rapiantur ad pœnas tartari.
Ut impleatur Psalmographi, [b] *Peccator*
videbit & irascetur, denti-
bus suis fremet & tabescet, desiderium
peccatorum peribit. Proh Deus im-
mortalis, qualis erit illa pompa;
quod spectaculum, quando tot cæli
Prin-

a Matth. 25. b Psal. 111. 10.

Principes , tot filii Dei cum Rege suo triumphantes per aëra efferentur in curru aureo , in veste regia , in dotibus gloriosi corporis , in splendore mirabili , pulchritudine insatiabili , lætitia infinita. Quàm decoræ manus , victrices palmas circumferentes , & laureas immortali viriditate rutilantes. Quàm illustre caput cinctum corona mille carbunculis , & pyropis latè fulgurante ! Auribus autem quid potest jucundius accidere , illa harmonia , quæ ex novem choris muscorum cœlestium efflorescet , canticum illud Apocalypiticum læta voce integrantium ; [a] *Benedictio & claritas , & sapientia , & gratiarum actio , honor & virtus & fortitudo Deo nostro in secula seculorum , Amen.* Quibus homines vicissim respondebunt : *Redemisti nos Deo in sanguine tuo , ex omni tribu , & lingua , & populo , & natione , & fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes , & regnabimus super terram.* Proh qualis hic ascensus !
qui

a. Apoc. 7. 12.

qui cursus ! qui clamores ! quæ collo-
quia ! quæ congratulationes ! quæ
Angelorum , & hominum acclama-
tiones ! qui virginum lætissimus af-
pectus ! qui Vatum & Patriarcharum
intuitus ! qui ingressus ! qui cœlestium
Spirituum plausus ! quam latè patens
civitas ! quæ beatæ sedes ! quæ segura
& clara domicilia ! quam tranquil-
la possessio ! quæ secretorum com-
municatio ! quæ gratia nunquam
peritura ? quæ visio ! quæ voluptas !
quæ gloria semper & in æternum , &
in sæculum sæculi , & ultra permanfu-
ra ! Hic erit lætissimæ , quam divina
Misericordia peraget , comedix epi-
logus. Clamat jam Divina Miseri-
cordia , claudite cortinas , scena per-
acta mea est. Mox Divina Justitia
flammeo vultu terribilis , tragœdiæ
suæ catastrophem peractura , acce-
det ad reprobos. Quando jam vi-
debunt illi intrasse electos cœlum ,
clausam ejus januam , accurrentes
dæmones , terram paulatim disce-
dere ; Proh quis tunc erit planctus ,
quis

quis clamor, quis flebilis ululatus inter illos audietur: quàm miserabile spectaculum illud erit, cùm & pectora pugnis, & ora unguibus fœdantes incedent? laniabunt capillos, percutient fœmora, complodent palmas, compriment digitos, totis artubus contremiscent, omnibus membris trepidabunt: alii in terram proni corruent, alii horrore attoniti rigeunt; alii lymphatico pavore acti, huc illuc velut amentes discurrent, ora pallor, corda dolor, mentem stupor, membra tremor, languorque occupabunt; atque interea incessabilis immugiet gemitus, personabit planctus, obstrepet ejulantium nunquam mœstior auditus clamor. Ad hæc etiam justorum gloriam videntes, turbabuntur timore horribili, stupebunt, ac dicent: [a] *Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum aestimabamus insaniam, & finem illorum sine honore:*

2 Sap. 5.

nore : Ecce quomodo comparati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est. At nos ubi decidimus ? Quod perduxere nos concupiscentiæ nostræ, delitiæ molles ? lauta convivia ? obscenæ libidines, avaræ opes, blandi sopores, ignava otia, joci, risus, luxus, luxuria, voluptas ? Illa ocellissimè desinere, & successit nunquam desitura calamitas, cur concepti fuimus ? Aut cur conceptos non est abortiva mater, vel cur non statim natos abolevit mors ? vel adultos oppressit valetudo, vel dispoliavit, & in servitutem captivos abduxit hostis ? O quam brevi labore, quam magnam potuimus adipisci beatitudinem ? Et ecce pro quam modica voluptate in quam immensas incidimus ærumnas. Hic iis miserè lamentantibus, aderit repente ignis ille, qui mira celeritate mundo intulerat vastitatem, qui promoto usque ad damnatam turbam incendio, in eam furibundus involabit, & undique circumplectetur, jux-

ta illud: (a) *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.* Tum repente terra latissimo hiatu ad inferos usque sub pedibus eorum sese aperiet, & dissiliet, sive uno in loco, sive quod credibilius est, in pluribus; statimque infelix hæc turba, flammis dæmonibusque insultantibus circumfusa, præcipiti ruina devolvetur simul in tartarum cum iis sordibus, quæ ex mundi deflagratione reliquæ erunt. Qui tum excitabuntur fragores? quam insani tumultus? quam horrendi clamores ex crepitantibus flammis, undique à disrupta multis in locis tellure, maximèque à confusa vociferatione pereuntium, qui cum dæmonibus confusi clamores edent, atque ululatus, quibus tanquam ab ingenti tonitru cælum ipsum tellusque circumsonabunt. Porro Divina virtute fiet, ut brevi tempore ad terminum perveniant: alioquin facilè quatuor, aut quinque horis opus esset, ut naturali pondere tan-

a *Psal. 96. 3.*

tantum spatium absolvant, quod putatur esse minimè mille leucarum. Simul atque ad terminum pervenerint, terra firmissimè se claudet, & in omnem æternitatem clausa manebit, ita ut nullus damnatorum posset unquam exire, vel ad supera emergere. Itaque terra omnium reproborum colluvione devorata, totoque illo incendio, quod sola terrarum vastaverat, unam in faciem coibit, qualem ante istam discessionem ostentabat, & undique portas æterni illius carceris obserabit feris, vectibusque adamantinis, ne quando illi cœlum, ejusque lumen videre possint, aut portam aliquam patentem viderent, spem aliquam possent concipere libertatis, aut misericordiæ, si fortè horrendi eorum clamores ad Beatorum usque aures pertingere posse putarentur.

OBSERVATIO MORALIS.

Hic finis erit omnis temporis, & initium æternitatis, nunquam terminandæ. Ut nos igitur cum fine mundi, finem imponamus huic funestissimo argumento, adfero hic quæ in Concione de Judiciï die aliquando è pulpito dixit disertissimus ille juxta ac piissimus Divini verbi in Hispania præco Ludovicus Granatensis: qui disertis verbis afferebat, certissimum signum esse reprobationis non commoveri ad virtutem, vel amoveri à peccato, ultimi judiciï commemoratione. (a) Si quis, ait, ad hæc ipsa quæ dicimus (nimirum de die Judiciï) torpet ac languet, nihiloque magis afficitur, quàm si hæc omnia ad illum minimè pertinerent, vehementissimum hoc cecitatis, obdurationis, & reprobationis argumentum est. Quod quidem vel ex eo, ait, perspicitur, quod modo dum hæc ipsa tractamus, religiosa & pia mentes, quæ nos morte dignum ad-

mi-

2 Con. 1. Dom. 2. Advênt.

miserunt, trepidant, stupevt, pallent,
obmutescunt: perditì verò homines, &
omni scelere contaminati, quorum ca-
pitibus hæc tantorum malorum tempe-
stas incumbit, non modò siccis oculis, sed
lapideis etiam cordibus, hæc ipsa quæ
dicimus, audiunt. Sic ipse. Quid enim
potest horribilius ab homine timeri,
quid terribilius ab Angelo fingi, quàm
excipere auribus illud formida-
bile tonitru: *Discedite
à me maledicti.*

Perierunt propter iniquitatem. Qui hic se querit, aeternum perit.

PROOEMIUM
DE INFERNO.

Homo vetus descendat cogitatione
ad inferos, ut inde novus ascen-
dat perfectione ad su-
peros.

QUod fuit olim inclyti in purpura
Vatis seu voventis desiderium, seu
monentis consilium, ut quibus est
cupido ascendere ad Superos, ubi desi-
nent vivere, [a] descendant in infer-
num viventes; hoc ipsum & meum est
votum, ut quotquot sunt per omnes om-
nium terrarum regiones homines, [b]
descendant in infernum viventes, ne
descendant morientes; ut loquitur
D. Bernardus. Descendant eò, dum
adhuc sunt sine morbo incolumes, ne
descendant, dum erunt sine vita exani-
mes.

a Psalm. 54. b Orat. ad frat. de
monte.

mes. An forsan tibi arduum dices, quin
 & inusitatum, descendere? An tibi ex-
 cidit Evangelica illa parabola: [a] Ho-
 mo quidam descendebat de Hierusa-
 lem in Jericho? Illa parabola, de te est
 fabula, imò historia. Tu es homo ille.
 Non prius cœpisti vivere, quàm descen-
 dere. In ipso si nescis, conceptus matris
 utero, jam inde descendisti de Hierusa-
 lem in Jericho. In peccatis enim conce-
 pit te mater tua. Quid est autem pecca-
 tum, nisi quidam descensus, videlicet
 à summo bono ad summum malum?
 Quoties peccatum committis, toties
 descendis. Nihil igitur tibi, si laborem
 spectes, est facilius, si usum familiaris,
 quàm descendere. Non sapiēs quæ sunt
 supra terram, si frequenti cogitatione
 descendas infra terram. [b] Qui des-
 cendit, ipse est qui & ascendit supra
 omnes cælos. Observa ordinem, ne
 descendas illic, ubi nullus est ordo.
 Christus primò descendit ad inferos,
 deinde ascendit ad cœlos. [c] Si nolis
 ab

a Luc. 10. 30.

b Ephes. 4. 9.

c Job. 10. 22.

aberrare à via cœli, sequere eum, qui est
via ad cœlum. Si ambis ascensum ad
Superos, prius descende ad inferos. Con-
templare illic summi mali, summa mala,
& nihil tibi proclivius erit, quàm decli-
nare à malo, & facere bonum. Illa enim
expendendo fugies scelera, & effugies
scelerum supplicia. Pigebit peccare, pu-
debit peccasse, dum horrebis pœnas, quæ
manent peccantes. Hæc, ut olim Lovanii
Jurisconsultis consulerem, magisque
essent cœlestis, quàm civilis juris periti,
suggeri è suggestu; sed quia semel ex-
cepta auribus, facile excidunt menti-
bus, volui quæ dixi olim ad eos è cathe-
dra, omnibus exhibere spectanda in te-
nui tabula; non nescius altius inhære-
re sapius lecta, quàm semel ab aliis au-
dita, à me dicta. Itaque timor, quem ti-
mebis, ea legendo non erit ad mortem,
sed ad vitam. Nam juxta adagium,
Qui pavet, cavet, atque adeo sæpe quod
nocet, docet. Tu igitur ad ea, quæ sunt
scripta, animum attende, & nullus
dubitatur, magno nisu ad Superos con-
tendes.

DE INFERNO.
LOCUS
ET
SOCIETAS.

] Nfernus est regio Mortis, regia Dæ-
monis, cujus porta est desperatio,
aula carcer, tapetes tenebræ, mense
vincula, cibus fames, potus sitis, horo-
logium ululatus, lecti ignes, ordo
chaos confusionis. Est tenebricosum
ergastulum æternis undique seris,
claustris, repagulis, catenisque obsera-
tum; cui supernè iræ Dei imminet si-
gillum. Ad hoc subterraneum spe-
læum cogitando descenderat melli-
fluus Doctor, qui ubi ea, quæ geruntur
spectavit; quæ dicuntur, audivit; in
hæc verba exclamavit: [a] O regio du-
ra, & gravis! regio extimescenda, regio
fugienda, terra oblivionis, terra affli-
ctionis, terra miseriarum, in qua nullus
ordo, sed sempiternus horror inhabitat!
locus letifer, in quo ignis ardens, ubi
frigus rigens, vermis immortalis, fætor
intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ
pals

a Serm. de Region.

palpabiles, horribiles demonum facies!
Totus tremo atque horreo ad memoriam
istius regionis, & concussa sunt omnia
ossa mea. Paucis ejusdem loci condi-
tionem perstrinxit Hugo à S. Victore,
dum ait, locum esse, [a] ubi nulla spes
boni, nullaque desperatio mali: ubi
jurati Dei inimici omnibus, quæ op-
tare possunt, bonis privantur, omni-
bus, quæ timere possunt, malis cru-
ciantur.

Quis illo loco erit miserorum
Princeps? quis Dominus? Is, qui à
fœditate & truculentia dicitur Dra-
co; à versutie & calliditate Serpens:
à nocendi desiderio Leo rugiens: à
magnitudine & potentia Behemoth:
ab ira magna Diabolus. Quos habe-
bunt amicos? Ne quidem unum in
tota rerum universitate, sed singuli
& damnati, & Beati, & Angeli, & dæ-
mones, & homines, illos immenso
quodam odio prosequuntur: erunt
omnibus creaturis invisi, exosi, ex-
ecrabiles, abominabiles, tanquam
ipsa

a Lib. 4. de Ani. cap. 23.

ipsa abominatio. Quos, qualesve so-
 cios habebunt? Malitiâ improbos,
 specie horribiles, conditione miseros,
 rabie furiosos, malevolentiam obstina-
 tos. Tu igitur, si sapias, imo ut sapias,
 hæc loca, ubi nulli bono est locus, sæ-
 pe cogitando adeas: abdas te sub ter-
 ra, & omnia tibi displicebunt, quæ
 sunt supra terram. Imitare illum in
 deserto Ascetam, de quo in vitis Pa-
 trum traditur: [a] Ego (inquebat ipse)
ob peccata mea Inferno adjudicavi
meipsum, dicoque: Esto cum illis, qui-
bus dignus es: istis post modicum annu-
meraberis. Aspicio ibi stridentes den-
tibus, & salientes toto corpore, & tre-
mentes à capite usque ad pedes. Video &
mare ignis bullientis, & circumfluen-
tes & mugientes, ut putant aliqui, usque
ad cælos attingere fluctus ignis, & in
tremendo illo mari innumerabiles ho-
mines dejectos, &c. O quàm vicinus
 es huic loco jam expresso! Notum est
 illud Philosophi: Navigantes tribus
 tantum digitis distare à morte. Non
 quan-

a Lib. 7. cap. 44.

quantum distant navigantes à morte, tantum distant viventes à regione mortis. Aveſne, ô peccator, ſcire quantum diſtes ab inferno? tantum, ut ſi hoc momento vivere deſinas, altero momento in orco ardere incipias. Totus infernus cum toto ſuo tormentorum apparatu, non diſtat à te, niſi temporis puncto.

Si illuc timeas, cadendo deſcendere; hic caveas, ſuperbiendo aſcendere. Primus deſcendit in tartarum, ille cœleſtium ſpirituum primas, cum diceret: [a] *Aſcendam ſuper altitudinem nubium.* Hinc memor Angelicæ cladis David, exclamat: [b] *Non veniat mihi pes ſuperbiæ, & manus peccatoris non moveat me.* Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem; expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare. [c] Quæ verò ſic exponit D. Ambr. *Non ſim ſuperbus, ne peccem; non peccem ne movear; non movear, ne cadam: non cadam, ne expellar.* Et paulò poſt:

L

Nescit

a Iſa. 14. 12. b Pſal. 35. c In Pſalm:

Nescit stare superbia; & si ceciderit, non
 novit resurgere. Vistibi proponi Lu-
 ciferi æmulos? suis illos lineamētis ad
 vivum expressit D. Amb. [a] Ejusmodi
 sunt erigentes supercilia, inflato corde,
 elato pectore, cervice resupinā, qui so-
 lum quidē vestigiis pedum perstrin-
 gunt, toto autem se librant corpore, &
 inani suspendunt examine; in priora
 gressa procedunt, ad posteriora cervicem
 reclinantes, cælum spectant, terram
 autem fastidiunt, tanquam cervicis do-
 lore suffixi, ut eam inclinare non possint.
 Ecce Luciferi, in scholā discipulos: in
 familiā servos; in palæstra milites. Il-
 la vox plena fastu, quam ex turgido
 spiritu eructabat, *Conscendam*: dice-
 bat enim is: *In cælum conscendam*;
 transfusa est ad omnes omnium sæcu-
 lorum homines. Nullus est, qui non
 ambiret conscendere. Est plebeius ali-
 quis civis, qui videt Magistratum in
 excelsioribus subselliis confidentem,
 mox ipse secum; In subsellia illa con-
 scendam. Est pedarius quispiam, qui
 ambit dignitatem Judicis, & ille; In

a L. de Arca & Noe, c. 16.

tribunal conscendam. Est aliquis qui vix à limine salutavit Jurisprudentiam, intelligit Cathedram vacare: In Cathedram conscendam. Nemo est, qui non arrogantiae typo inflatus, non crepat illud plenis buccis, cum Luciferò: *Conscendam*. Hinc tam multi ad inferna descendunt. Toto ergò cœlo, à cœlo aberrant, qui, ut eò pertingant, ascendere contendunt, si quæris, quomodo ascendat quis in cœlum? dicam, Descendendo, contra verò ascendendo, rectâ descenditur ad infernum. Non opus est alio exemplo, quàm quod jam exposuimus, Luciferi, qui cum ascendere vellet in cœlum, descendit ad orcum. Via ergò cœli, est per descensum: via inferni, per ascensum. Licet cœlum sursum sit supra nostrum caput: Infernus deorsum, infra pedes; tamen, ut illuc attingas, necesse est te demittas, subicias, verbo, descendas. Scriptum enim est: Omnis, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur: sic humiliatus est super-

bus Lucifer , exaltatus humilis Mi-
chaël.

T E N E B R Æ.

Tenebræ & palpatio facta sunt super
speluncas usque ad aeternum. [a] In
tartarea illa spelunca ac latebroso &
prærupto specu , dicuntur [b] tene-
bræ exteriores esse , id est alterius ge-
neris quàm nostræ hic tenebræ ; non
enim sunt aëris obscuratio , sed hor-
ridæ, sulphureæ, fœtentes, caliginosæ,
crassæ, densæ ; & quidem tanta den-
sitate , ut veluti palpari possint , tan-
to horrore , ac pavore , ut palpitare
faciant miseros ex pavore. Quare
anima primo momento , quo hanc
aspectabilem lucem deserit, quasi jam
extremum vale dicens Soli , Lunæ,
planetis, stellis, sideribus omnibus,
sibi ipsi occinit illud Jobi , [c] *Vadam
& non revertar ad terram tenebrosam
& opertam mortis caligine, terram mi-
seria & tenebrarum.* Dicitur terra te-
nebrarum.

a Isa. 32. b Mah. 22. c Jobi
10. 21.

tenebrarum: quia ibi tanquam in nativo solo obscuritas provenit, sicut dicitur terra auri, aut argenti, ubi res illæ proveniunt. Ex hoc tenebricoso antra, & fumoso vaporario, velut è tenebrarum pelago ad Ægyptios caligo & obscuritas exundavit. Hinc Sapiens Ægyptias tenebras vocat: [a] *impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altissimis inferis supervenientem*: sicut voragines quædam eructantes sulphureas flammæ, quod Vulcani os, inferni ostia & fenestras vocamus. Hunc locum lethales, & immedicabiles umbræ occupant. Ibi obscura & cæca mors, & caliginosus orcus sedem atque regiam constitutam habent. Ibi per obscurissimam lucem & spissos tenebrarum globos horrida spectra, tristia simulachra, ferales imagines mortis, & lethales manium umbræ obversantur ante damnatorum oculos. Nullus præterea ulla in re erit ordo, sed incredibilis confusio, quæ in ipsis damnatorum mentibus

L 3

per-

a Sap. 17.

perturbatis potissimum cernit : in tenebris enim maximis omnia misceri, confundi, perturbari necesse est. Aliud igitur in his tenebris exterioribus & interioribus damnati non valebunt cogitare quam de poenis suis. Illic namque dirigunt totum impetum cogitationis, ubi sentiunt vim doloris : Quare refert Innocentius discipulum quendam apparuisse Magistro suo post mortem. [a] Quem cum Magister intellexisset esse damnatum, quæsit ab eo, num aliquæ quæstiones apud inferos moverentur? Respondit: *Apud inferos quaritur solummodo, quid non sit poena.* Ut has tenebras evitetis, *ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant.* [b] De his tenebris loquitur S. August. O quisquis es flagitiosus, qui soles propter tua malefacta & adulteria non solum tenebras non horrere, sed quærere: qui soles plus gaudere, quando lucerna extinguatur: non tales tenebras habet

a Lib. 3. de contem. mund. c. 7.

b Joann. 12.

habebis, ubi gaudeas, ubi voluptatibus
carnis oblecteris. Non sic erunt tene-
bra. Quomodo ergò erunt? Ibi erit fle-
tus, & stridor dentium: Tortor sine de-
fectu, tortus sine defectu. Ut hasce de-
clinemus tenebras consilio Pauli [a]
*Abjiciamus opera tenebrarum, & in-
duamur arma lucis.*

Nonne hâc nostrâ ætate, plurimos
est reperire; qui, si verum fateri ve-
lint, cogentur de se asserere, quod Ju-
dæi illi apud Isaiam? [b] *Palpavimus
sicut cæci, &c.* Nonne hoc plurimis
convenit? *Palpavimus sicut cæci, pa-
vierem* Rectè: quia Christi Fide, Ju-
sticiâ, ac gratiâ ubique propagatâ, &
longè, lateque coruscante; quasi cæ-
ci, eam non vidimus; & quasi pal-
pantes incessimus, (cæcus enim ma-
num habet pro oculo; unde prius ma-
nu palps, vestigium explorat, quàm
in eo gressum figat) Deîn addit: *In ca-
liginosis, quasi mortui*, Leo Hebræus
vertit *In sepulchris versamur, quasi
cadavera*; quasi dicat, sicut mortui

L 4

degunt

a Rom. 13. 12. b Isa. 59. 10.

degunt in terris, putidis, & tenebrosis sepulchris: Ita nos, nostris flagitiis & spurcitiis dediti, in eis hæremus, jacemus, volutamur; in ea impingimus, ruimus, labimur; ut nunquam nobis lux gratiæ, fulgor lætitiæ, splendor veri boni illucescat: ac si planè essemus mortui, exangues, exanimæ. Quot sunt in plurimis Regionibus, Athei? in Palatiis, aulici; in curiis, politici; in Academiis, scioli, qui norunt regere, Imperio populos, gubernare urbes, ferre leges: interim in rebus arcanis fidei, in mysteriis Christi, negotiis cæli, sunt tanquam pueri elementarii; *palpant*, tanquam cæci, *parietem*; *impingunt meridie*, *quasi in tenebris*. In salutis negotio, fæda illis est caligio; in rebus Divinis, alta nox, in percipiendâ rerum æternarum veritate, Cimmeriæ tenebræ. Cæci & obscurati iudicii perversitate, bonum malum, & malum bonum dicunt; contemnunt æstimanda, æstimant contemnenda: cœlestibus terrestria, æternis momentanea, spiri-
tuali-

ualibus carnalia, salutaribus noxia
 anteponunt: atque ita cæci, stulti, a-
 mentes, furiosi, perversi; ut illi apud
 Isaiam: *Palpant, sicut cæci, parietem;*
iungunt meridie, quasi in tenebris.
 Nihil illis prodest frequens Concio;
 nec Dei inspiratio, nec amicorum
 monita, nec conscientiae vermis, nec
 timor mortis; nec formido ge-
 hennæ: non terriculamenta, non
 lenimenta, nec minæ, nec blan-
 ditia: hi cæci, magnis passibus
 tendunt ut ad tumulum, ita & ad tar-
 tarum. Ne his ego involvar tenebris,
 clamo ad te, ô Pater luminum!
 [a] *DEUS meus illumina tene-*
bras meas! [b] *Faciem tuam illu-*
mina super servum tuum. O lux cordis
 mei! quàm cæca & supra Ægyptiacam
 caliginem, atrâ nocte circumseptus
 vivo; cum mihi vultus tui lumen non
 affulget. Impingo undique, velut qui
 in tenebris incedit: & nec vitanda,
 nec sequenda secerno; sed modò in
 hanc, modò in aliam peccati foveam
 rolabor, non sine præsentis periculo,
 a Psal. 17. 29. b Psal. 118. 135. ut

ut in viâ tam lubricâ hujus mundi,
 tandem in præcipitium salutis meæ
 devolvar. Exorere ô Sol meus supra
 Horizontem cordis mei, & umbras
 omnes expelle, illuminare his, qui in
 tenebris, & umbrâ mortis sedent. Da
 mihi, ô Amor meus! ô lux mea, ar-
 dere, & lucere! Amore arde-
 am; exemplo luceam; donec vide-
 am. [a] *Te in splendoribus Sanctorum:*
ubi electi tui fulgebunt, quasi splendor
firmamenti; [b] & quasi stellæ in per-
petuas æternitates.

FOETOR.

DE cadaveribus eorum ascendit fœ-
 tor: (c) Dixit id de Assyriis Isaias;
 verius id asserueris de damnatis.
 Quot illic sunt corpora, tot sunt fœ-
 culenta cadavera, Stomachi eorum
 pestilentibus humoribus gravati, &
 igne circumfuso bullientes, teterri-
 mam perpetuò mephitim exhalabunt;
 nec tamen vicissitudo, vel epotandi
 sordida, vel exhalandi graveolentia
 unquam

a *Psal. 109. v. 3.* b *Dan. 12. v. 3.*
 c *Isa. 34.*

unquam cessabit : Illa foetida , & olida
cadavera tanquam emplastra empla-
stris adhærebunt. Unde tam imma-
nis , & pestilens erit ille foetor (teste
D. Bonaventura) [a] ut si unius tan-
tum hominis damnati corpus in hunc
mundum adduceretur , omnes con-
festim domus , pagos , urbes , provin-
cias , omnes pisces , volucres , bestias ,
homines , totum hunc aërem , univer-
sum denique orbem , pestiferâ lue in-
ficeret , & quidquid spirat , interficeret.
Quid facient ergo infinita propè dâ-
natorum cadavera , à tot annorum
millibus igne tartareo tosta ? Qualis
erit ille odor qui ascendet ex sulphu-
reis ignium globis , è tetrīs exhala-
tionibus , & execrandis putoribus ;
ex obscœnissimo illo volutabro , ex
graveolenti vomica , ac colluvie , u-
bi monstra illa verminosa in sterco-
ribus suis volutantur , & veluti com-
putrescunt ? Augebitur in immen-
sum foetor ille ex igne sulphureo ,
qui crasso , & tetro fumo totam il-
lam cavernam replebit. Solus ille

infernī foetor satis sit damnatis ad moriendum, nisi divino miraculo ad poenae aternitatem mori prohiberentur.

Abominabatur Martha cadaver fratris Lazari, quod quattriduo in sepulchro jacuerat, adeo ut vix foetorem naribus sustineret; ut patet ex illis ejus verbis: [a] *Domine quattriduanus est, & jam foetet.* Quis igitur horror erit videre, tangere, & olfacere putrescentia illa cadavera, quae in tartarorum barathro jam inde à quatuor, aut quinque annorum millibus sepulta jacuere? sed rem hanc historiam confirmemus. Quod dico, sumpsi ex vitis SS. Patrum. [b] Duo erant viri sanguinis claritate illustres, qui cum ad Aedem sacram sese conferrent, forte audiebant de horribilibus inferorum suppliciis differentem è pulpito sacrum Ecclesiasten; qui tartarorum cruciatus summâ vi eloquentiae, ac dicendi ubertate mirificè exaggerabat, & patheticè exprimebat. Aperiebat illis

a Joann. 11. b Busto T. 2. 559.

illis illam profundissimam inexplicabilium miseriarum voraginem; in quibus Divinæ Majestatis perduelles supplicio æterno mactantur: proponebat varia, quibus fontes in Erebo cruciantur tormentorum genera: ostendebat locum illum esse omnium acerbissimum officinam, olidam mephitim, dunticulos halantes, cloacam mundi, sordium omnium faciem & colluviem; & alia complura nata metum incutere, & horrore perfundere. Illorum unus, cum hæc veritate majora censeret, & magis ad pompam, quam ad veri normam dicta indicaret, dicentis verba ridendo explofit, & sacrum illum Oratorem ut hyperbolicum Rhetorem contempsit: Alter contra, quæ de orco dicta audiverat, tanquam sibi, ut resipisceret, aliquando eventura, metuens, immodicè tremuit, & oppidò consternatus; spretis & mundi illecebris, & corporis lenociniis, Religiosæ vitæ amplexatus est institutum, ut evaderet Animæ interitum. Inter hæc tam disparia vitæ

instituta, alter ille, Divini verbi contemptor, post morbum diuturnum, devolutus est ad diem extremum: Cùm jam conclamatũ esset de ejus vita; accessit alter amicus, quem & obtestatus est, ut ei à morte appareret; & quis esset alterius mundi status, edoceret. Itaque vitã jam defunctus, nocte quãdam videndum se illi exhibuit. Et cùm alter, quo loco esset, quove in statu versaretur, quæreretur: Respondit alter, malè secum agi; jam se æternis pœnis addictum. Cui Monachus; sunt ne, ait; tam horribiles in orco cruciatus, ut Divini verbi Præcones è suggestu annuntiant? Tunc damnatus; ô frater, ait, nec omnes omnium hominum linguæ vel numerare possunt pœnarum multitudinem, vel explicare magnitudinem. Non possum, inquit Monachus, experienciã, quantæ sint pœnæ, cognoscere; planæ inquit alter: Quo pacto placet pœnas experiri, videndo, tangendo, aut gustando? Reposuit Monachus: Nolo videre, quia sum naturã

naturâ meticulosus, & videndo terribilia, animus me deficeret. Nolo etiam tangere, quia tactu sum admodum delicatus: Nolo gustare, quia habeo debilem stomachum; sed fac, ut odoratu aliquid percipiâ. Tunc alter explicuit, quo erat involutus, pallium: & ecce repente erupit inde tanta putredo, tam intolerabilis putor, tam incredibilis foetor, tam abominabilis, & pestilens odor; ut omnes illius Ordinis Monachi, velut amantes, phrenetici, ac planè mentis impotes hinc inde vagando discurrerent, clamando vociferarentur, velut insani; necesseque illis fuerit, ex illo Monasterio migrare ad locum inde longissimè diffitum, ne foetore infecti, extinguerentur. Si unum unius damnati corpus talem mephitim ediderit: quid erit illic esse inter trigies mille milliones corporum damnatorum?

Quid illic ages delicatule? Ubi tunc peregrini muris olentes pelli-
culæ? ubinam flosculi toties naribus
ad-

admoti? ubi aromata, ubi balsama?
 ubi transmarina suffimenta? [a] *Erit
 pro suavi odore foetor.* Vel ut Vatablus
 vertit, [b] *Erit pro muscotabes.* Quid
 agetis, si contingat vos in hanc arden-
 tem conjici fornacem, pice bullien-
 tem, sulphure foetentem, tenebris hor-
 ridam, fumo vaporantem? In illo ste-
 rili solo non erunt horti, non tempe,
 non viridaria, ubi violas & rosas, ubi
 lilia & narcissos, quos naribus admo-
 veatis, invenietis: Ne vos, ut hœdos
 illos tartareos infestet æternus foetor,
 estote hîc [c] *Christi bonus odor.*

F L E T U S.

V *Æ vobis qui ridetis, quia lugebitis,
 & flebitis.* [d] Afferit D. Bonaven-
 tura damnatorum fletum fore tam
 copiosum, ut si singulorum damna-
 torum asservarentur lachrymæ, tan-
 tum olim ex iis confici lachrymarum
 posset, quantum est aquarum in toto,
 quantus patet, Oceano. Nihil sanè,
 prout

a Isa. 3. b 2. Corinth. 1. 15. c 2. Cor. 2.
 d Luc. 6.

prout res habet , dicit S. Bonaventura : adde proinde tu vasto Oceano tot lachrymas , quot aquarum guttas , non modò Rhenus , vel Scaldis , sed & cætera totius orbis flumina , non modò uno die , sed omnibus retrò sæculis in mare exonerarunt : quot guttæ pluvix ab orbe condito in terram defluerunt ; adde porrò tantum insuper lachrymarum , quantum fuit in abyſſo illa immensa , primâ mundi luce à Deo conditâ : adde , si ita vis , decuplo , centuplo , imò & millecuplo , denique quantum voles plura ; nil hæc omnia ad immanem illum quem damnatus quilibet effundet fletum. Illa siquidem omnia finita sunt , hic fletus est futurus infinitus. Beatus Macharius dicit in inferno lachrymas fore igneas , quæ comburant corpora. Edent præterea horrendos ejulatus , gemitus , clamores , inconditos strepitus sonorum , qui in maxima illa caverna tonitruorum instar latè remugient. Illic collachrymantibus oculis , adgemiscente

te

te pectore , ductis ex corde suspiriis ,
 evocato ex pulmonibus lamentabili
 clamore , & miserabili ejulatione ,
 infinities verba illa ingemi-
 nabunt : [a] *Ergò erravimus à via*
veritatis , & justitiæ lumen non luxit
nobis ? Accipite flebiles damnatorum
elegias & funebres nœnias ex S. Eph-
rem : [b] *Tunc amarissimè illachry-*
manentes , ejulantesque dicunt : O quo pa-
cto in negligentia , atque torpore tempus
nostrum transégimus ! ô quomodo illusi
fumus ? quomodo Divinam Scripturam
audientes , irridentesque nos ipsos irri-
simus ! Ibi Deus loquebatur nobis per
Scripturas , & non attendebamus ; hic
jam nos clamamus , & ipse suam à no-
bis faciem avertit. Quid nobis prode-
runt fines mundi ? Ubinam qui nos ge-
nuit Pater ? Ubi qua nos peperit mater ?
Ubi filii ? Ubi amici ? Ubi divitiæ ? Ubi
substantia , atque possessiones ? Ubi tur-
ba ? Ubi convivium ? Ubi varii , & in-
tempestivi cursus ? Ubi Reges atque po-
tes ? Quomodo à nullo illorum sal-
vari modò possumus , neque verò nobis
a Sap. 5. 6. b Trac. de Abre. ! opem

*opem adferre ? At penitus derelicti sumus, & à Deo & à Sancto ejus. Hæc erant quæ pangent miseri carmina. Quanta dementia, non prævenire fle-
tibus fletum : in valle lachrymarum effusæ redire, & quidem amissâ Dei gratiâ, ac jure ad cælestem gloriam ? Et hoc est quod S. Thomam adeo præ aliis omnibus capere se non identi-
dem dicere solitum ferunt : quî vide- licet fieri posset, ut qui se peccati le-
thalis reum sciret, læto, atque hilari unquam animo esse posset : utpote qui se tantis fletibus, atque mœroribus obnoxium esse intelligeret.*

Sed quid miramur, miratum fuisse D. Thomam ? cùm plurimi sic vi-
tam instituant, ac si damnatorum sup-
plicia, essent vigilantium somnia, aut
anicularum deliria ? Hinc nisi vide-
rint aliquem ab orco reducem : vel le-
gant epistolam aliquam ab inferis
scriptam ; & pœnarum illarum indi-
cem, non credunt. Itaque, ne quid
ad hujus articuli veritatem confirmân-
dam deesset ; permisit subinde Deus,
etiam

etiam à damnatis, damnatorū pœnas,
scriptis inde litteris confirmari, [a]
Cum enim vir quidā profligatissim⁹,
ab uxore suā blandè corripere, &
officiosè admoneretur, ut ad frugem
rediret, è cæno emergeret, ne, ut
Divini è Cathedrâ verbi præco minabatur,
æternas flammâs incurreret.
Maritus ad hæc uxoris verba: Abi, ait,
stulta, tu credis seriò hæc à Concionatoribus dici? Comminiscuntur hæc
& fingunt, & Inferorum cruciatus
exaggerant, ut panico timore homines
deterreant, & in officio contineant:
quia si Infernus sit, nec ne, Deus
scit. His dictis, repentinâ morte correptus,
tetrerrimum fumum emittere cœpit:
exiit lecto mulier, vocantur ancillæ,
afferuntur lumina; & ecce truncum
jacens cadaver, in carbonem fumigantem
conversum, invenitur, has literas carbone
Inferni descriptas in manu tenens: *Jam certus factus
sum, quod sit infernus.* Ita nimirum,
qui Evangelio non credunt, hâc ratione

a Garcias T.2.452. Conci. Evang.

tionē erudiuntur, misso scilicet igne
 de cælo, ut ait Jeremias: [a] *Misit
 ignem in ossibus meis; & erudit me.*
 Nullus opportunior, qui nos erudiat,
 & doceat timorem Domini, Magister,
 quàm hic ignis, mente, & crebrâ co-
 gitatione expensus, & ante oculos
 propositus. Hoc ultimum est, quod
 cælestis ille Medicus, ad salutem jam
 propè depositam conservandam, ad-
 hibet remediū. Sicut cum tumor ulce-
 rosus in corpore fit; & blanda phar-
 maca non prosunt, ferrum adhibetur
 candens, & adurens: sic Deus, post-
 quam pietatis remedia, postquam la-
 chrymarum suarum antidota, post-
 quam sanguinis sui adhibuit pharma-
 ca; nec illa prosunt, ferrum, & flam-
 mas adferri mandat. Quod ne nobis
 accidat; hîc oculos fidei amplissimè
 aperiāmus, quæ Deus minatur suppli-
 cia, identidem contemplemur:
 he oculos, quos hîc clausit
 culpâ; postea aperiat
 poena.

Fa-

à Trê. 1.

F A M E S.

Famem patientur ut canes. [a] Sicut canes præ famis magnitudine occupantur circa sordes, cadavera, fimum, fimeta, & quæcunque ob grave olentiam, & corruptionem, aut inutilitatem ejiciuntur extra civitatem; sic impii ut canes famelici seipsum mordebunt, & consumere vorando contendunt. Innuit hic Isaias. *Erit populus quasi esca ignis: (b) Vir fratri suo non parcat, unusquisque carnem brachii sui vorabit.* Quis nescit fame stimulante homines foedissima quæque comedere, feles, mures, rancidos canes, quin & propria membra, ac etiam liberos? Nec deerunt foeda, & amara æternum esurientibus fercula. Nam in primis lingua & palatum damnatorum humore aliquo semper imbuentur, sed tam amaro, ut neque fuligo, neque fel, neque absinthium, illi æquari ullo modo possint. Sed nulla major fitis, famisque est præ illa,

a Psal. 58. b Isa. 9.

illa, quam damnatus quilibet avidi-
simè desiderat, Deo frui, ejusque cæ-
lesti mensa, nunquam saturandus. Ista
porrò animæ ad Agni nuptias, ad cœ-
nam illam magnam aviditas, non ni-
si canis sagacis impetu, & celeritate
indagando potest explicari; qui dum
fame stimulatur, si semel catenâ col-
ligatus est, & hora cœnæ, aut prandiî
imminet, atque acutissimo olfactu
cibos per nidorem odoratus est, vide-
as brutum animal, ire, redire, morde-
re catenam; huc, illuc ferri, horren-
dum ululare, & quasi catenâ solutus
sit, iterum atque iterum ad odorem
pergere, sic ut nec voce, nec minis, nec
virgâ, nec catenâ queat vis ejus appe-
titiva cohiberi. Scitis miserum illum
destitutum veste nuptiali, è domo
convivii, ligatis manibus, ac pedibus
fuisse ejectum in tenebras exterio-
res. En canem ligatum. O anima!
quæ in tenebrosa illa spelunca semel
alligata ultimum tuum finem sub-
odorata es, quid si in aula æterni il-
lius convivii epulas olfeceris? Quid
fi

si accumbentes videas torrente voluptatis potari ? Quid si Deum accinctum, ministrantem audias ? Quali imperu in finem tendis ? Quanto desiderio illi mensæ affidere expetis ? Infinito ; atque adeo impatientissimo. Siste ; frustra conaris. Non videbis Deum in terra viventium. Quis me hîc ligatum tenet ? Culpa. Quis huc me damnavit ? Deus. Hic nonne est qui me procreavit ? Ita, Cur igitur sic suam exagitat creaturam ? Quia sua jam non est. Jam ego Dei non sum, nec penes Deum cura est de me ? Nulla. Execror igitur summum bonum ; odi Deum, & ab omnibus odio haberi cupio. Sic miseri illi tanquam canes firmissimè ligati, ad odorem celestis convivii avidi, cum videant se invitos tanto cum impetu illic cohiberi, furore ac fame rabidi, contra Deum latrant, blasphemant, ululant. Cave, quia non paucis dum calix est in manu, vinum in labiis, cibus in gutture ; dum eructant crudam & indigestam crapulam, repente intercludi-

ditur spiritus & jam benè sature , ac
strenuè temulenti, reperiunt sese inter
ignes, ubi *famem patientur ut canes.*

Quàm illi mereantur intolerabile,
famis , & sitis tolerare tormentum;
facile intelliget, qui illorum epulo-
num vitam brutæ pecudi, quam ho-
mini similiorem sibi ob oculos pro-
ponat. [a] Illam nobis proponit,
quasi in tabulâ expressam D. Chryso-
stomus, qui certè illos voracissimos
lurcones; ac bibacissimos helluones,
tam appositis coloribus depingit, ut
nil illis ad veritatem exponendam
nec addi, nec demi possit. Cui non est
onerofus homo, aqualiculum pingui-
mum parans, & quasi bellua marina,
trahendus? Non loquor de his, qui na-
turâ sunt tales; sed his, qui delicatâ vi-
tâ, corpora sua effecerunt talia. Ori-
tur sol, & claros ubique radios diffun-
dit, excitat singulos ad opera. Agricola
arrepto ligone properat; faber ferrarius
suos folles apprehendit, & singuli opi-
fices, quod sibi congruit; & invenies u-

M

num

a. 7. A. 6. Hom. 35.

unumquemque sua instrumenta in manus sumere. Mulier, fusum & telam. Ille autem, quasi porcus statim à matutinis horis ad pascendum ventrem egreditur; quærens, ut mensam sumptuosam instruat: tametsi hoc solum sit brutorum primo mane pasci, quoniam ad nil utilia sunt, quam mactentur. Illa autem, quæ dorso gerunt, & operibus apta, ipsâ nocte ad opus egrediuntur. Hic etiam è lecto surgit, Sole jam totum implente forum, & omnibus labore satialis. Surgit autem sese distendens, sicut porcus, qui saginatur: optimâ diei parte, in tenebris consumptâ. Deinde sedet longo tempore in lecto, præbesternâ crapulâ invenire vestes, & alia non valens, & consumptâ magnâ parte in illis; tum seipsum comit, & ornat, & procedit turpitudinis spectaculum; nil habens hominis, sed omnia, quæ sunt bestia, in humana forma apparent. Oculi lippiunt; vinum os olet: misera anima quasi in lectum coniecta, ob varietatem ciborum sine fine in forum, pondus carniū circumferens,

ferens, sicut elephas: tandem veniens,
sedet in locis; dicit, facitque talia, ut
melius esset, illum adhuc dormire,
quàm vigilem esse; si tristia narrentur,
quàmvis puellâ trepidior sit; sin lata, puel-
lo quovis letior, ac mollior. Vultus e-
ius oscitationibus plenus est; omnibus
adhaeret, qui volunt malè agere. Quo-
modo non omnes, talem condemnabunt,
& domestici, & amici, & cognati?
quis non justè dicet, onus hic est terræ?
frustra advenit in mundum talis? imò
non frustra, sed in malum sui capitis,
in damnum proprium, in detrimentum
aliorum, Vestro jam iudicio; quis
hominem huiusmodi, quem sanctus
Chrysostomus cum porco, belluâ ma-
rinâ, elephante, & cum quâlibet be-
stiâ meritò confert, dignum iudicabit,
qui ad nuptias Agni, qui ad Cœnam
illam magnam, qui ad illam immen-
sam, cui Deus ipse administrat, qui
denique in domum cœlestis convivii
admittatur? Egregiè ventrosos illos
gnatones, & patinarios parasitos fu-
gillat idem, qui supra Christianus

ille Demosthenes: [a] Tempus belli, tempus certaminis est; tu autem sedes in delitiis! Tu impinguas teipsum, certaturus? stat adversarius stridens dentibus in te; tu autem effusus es; & mensa additus? Christus præ fame tabescit: tu autem præ gulâ teipsum disrumpis? Nunquid sacrificandi sumus, quod impinguamus nos ipsos? Quid suppeditas vermibus tam splendidam mensam? Quid amplius facis, quàm saniem? Cur fontes sudoris & faeces, in te deponis? Cur defodis animam? Cur crassum parietem, crassiorem facis? Cur magnum fumum, & nebulam? Nullus ergo speret post bacchanalia, & saturnalia, cæleste convivium, sed timeat æternum jejunium.

VERMIS CONSCIENTIÆ.

VIndicta carnis impii, ignis & vermis. [b] Conspirans est Theologorum, quin & SS. Patrum opinio, damnatos veris torqueri vermibus:

adeo:

a In Acta. c. 13. Hom. 27. b Eccl. 7. 19.

adeoque in Averno esse propè innumeros vermes horribiles, fœdissimos, immortales, æternos, qui peculiari præter ignem poenâ, corpora scelestorum affligant, & acutissimum dolorem inferant, ipsi doloris expertes. Ita D. Basilius : [a] *In inferno vermium innumerabilium genus venenosum ac carnivorum erit, esitans quidem, nec tamen se satians, intolerabiles dolores moribus infligens.* S. Anselmus in Elucidario : *Tertia in inferno poena est vermes immortales, id est, serpentes & dracones visu & sibilo horribiles, qui ut pisces in aqua, ita vivunt in flamma.* Itaque scaturiet undique per nares, oculos, aures, os, examen fœdissimorum vermium, qui perpetuis moribus omnia intestina, & singula membra acrimè vellicabunt. Quod tormentum eò erit intolerabilius, quòd cum singuli ictus, ac morsus sint mortiferi, nullus tamen vitam auferat, etiam optantibus mori.

Alius ad hæc est vermis, qui non

M 3

cor-

a In Psal. 33.

corpus, sed animum corrodit: nimirum quod neglexerint per omnem vitam, oblatam occasionem salutis, ac temporis non redituri irreparabilem jacturam fecerint. Docet id S. Humbertus è sancta D. Dominici familia vir unde quaque magnus sequenti historia. Homo quidam religiosus piis aliquando precibus occupatus, seriâ futuri ævi consideratione distinguebatur, cùm ecce tibi vocem lugubrem accipit, & ignarus unde adlaberetur. Quæsit ergò quis gemeret, quid etiam ploraret? Ad quem tristis iterum sonus: Sum unus ex damnatorum turba. Quid verò, inquit ille, tam lætuosè suspiras? quid defles tam calidè? Cui denuò querula vox: Noveris ô magne Numinis amice, me, ceterosque Averni incolas, nil acerbius lugere, nil amarius deplorare, quàm inter vanitates sæculi, brevesque illocebras, dilapidari temporis jacturam. Post hæc stygis umbra evanuit, summumque auditorem, metu non vano perplexum reliquit: Dum miser il-

li cogitant sine ullo fructu transiisse
 sibi dies salutis, tempus acceptabile,
 tempus seminandi, nundinandi, pla-
 candi Deum, lucrandi cælum, totos
 dedunt lamentis, laxant omnes habe-
 nas lachrymis, effundant se in fletum.
 O mortales sat temporis perditum,
 sat datum vanitati, sat Baccho, Cere-
 ri, Veneri. Quod reliquum est, Deo,
 Virtuti, Cælo, Æternitati consecre-
 mus. Audies brevi in domo æterni-
 tatis incola: [a] *Tempus non erit am-
 plius.* Non erit amplius tempus se-
 minandi, negotiandi, nundinandi:
 nullum amplius tempus agendæ po-
 nitentiæ, augendæ gratiæ, accumu-
 landæ gloriæ, placandæ divinæ Justi-
 tiæ: [a] *Ergo dum tempus habemus,
 operemur bonum.*

Non finamus inter manus elabi il-
 lud tempus, quod nunc est acceptabi-
 le, postea erit irrevocabile, & ejus
 damnum irreparabile? Hoc tempus
 est super omne pretium inæstimabile:

M 4

&

a Apoc. 6, 10. b Gal. 6, 10.

& tamen, quàm parvi illud æstiment
mortales, intelliges, ex Innocentio
Pontifice; ubi graphicè exprimit varia
variorum hominum negotia, quibus
expendunt dies salutis. [a] Currunt
& discurrunt mortales per sepes &
semitas; ascendunt montes, tran-
scendunt colles, transvolant rupes, per-
volant alpes, transgrediuntur foveas,
ingrediuntur cavernas; rimantur visce-
ra terræ, profunda maris; incerta flum-
inis, opaca nemoris: in viâ solitudinis
exponunt se ventis, & ruinis, & pra-
cipitiis, imbribus, tonitruis, fulmini-
bus, fluctibus, & procellis: Metalla cu-
dunt, & conflant, lapides sculpunt, &
poliunt; ligna succidunt, & dolant; te-
las ordiuntur, & texunt; vestes inci-
dunt, & consuunt; ædificant domos,
plantant hortos, excolunt agros, pastu-
rant vineas, succendunt clibanos, ex-
truunt molendina; piscantur, venan-
tur, & aucupantur: meditantur & co-
gitant; consiliantur, & ordinant; que-
relant, & litigant; diripiunt, & fu-
rant.

rantur; decipiunt, & mercantur; contendunt & praliantur, & innumeralia, ut opes congerant, ut quæstus multiplicent, ut lucra sectentur, ut honores acquirant, ut dignitates extolant, ut potestates extendant: & hæc quoque labor, & mentis afflictio. Sic miseris transeunt dies salutis, donec diem obeant; & dum illi sine fructu transeunt, isti sine fine pereunt.

I G N I S.

TAm erit vehemens ille ignis, ut nec omnes omnium hominum lachrymæ, nec omnes omnium rivorum, torrentium, lacuum, fontium, fluminum aquæ, nec omnes abyssi & maria, in unum conflata, nec omnes dæmones, vel Angeli exertis omnibus viribus possint vel unicam illius extinguere scintillam. Miraris vim flammæ? Defines, si causam ex Isaia consideres. [a] *Flatus Domini sicut torrens sulphuris succendit eum.* Quasi dicat: Indefessus Divini furoris halitus, quasi sulphureos evomet torrentes,

a Cap. 30.

es, efficietque, ut ignis ille nunquam
 langueat, nedum deficiat. Deinde,
 ignis corpora quidem comburit, non
 tamen consumit; unde ne unus qui-
 dem pilus inter tantos, totque flam-
 marum crepitantium globos, totâ æ-
 ternitate peribit. [a] Ex Cajetani
 mente, idem ignis damnatis ergastu-
 lum erit & vincula, quibus corpora
 constringantur in gehenna, nexus
 quo mens adigatur ad cogitandum a-
 cerbitatem supplicii, & voluntas co-
 gatur ad impatientiam pœnæ, & in-
 de orietur lugubris mœror, absoni
 gemitus, luctus perennis, ejulatus
 impatiens, feræ lahrymæ, & insanus
 furor. [b] Refert Granatenfis, vi-
 rum quendam sanctitate clarum illi
 dixisse, sibi cauterium in aure inu-
 sum, ut à morbo quodam curaretur,
 dolorem verò brevi illo tempo-
 re tantum fuisse. Ut si Deus ei optio-
 nem dedisset alterutrum eligendi, aut
 secundum cauterium perferre, aut
 ordinem aliquem religiosum quan-
 tum

a In cap. Matth. 25. b Tom. 3.

tumvis asperum, & rigidum ingredi, se maluisse hunc ingredi, quàm novè cauterii cruciatum sustinere, proh! si tantus est dolor, brevissimâ temporis morâ pati in aure cauterium, quid erit toto corpore per omnem æternitatem sustinere voracissimum incendium? ubi singula corporis membra, quin & venæ, & arteriæ, fibriæ, & intestina, & viscera, & ossa, non secus quàm sponsia in medio oceano aqua, sic illa in stagno illo ardente igne replebuntur. [a) *Quis habitabit ex vobis, cum ardoribus sempiternis?* Quis ex vobis, qui nil oletis nisi balsamum, & unguentum nil calcatis nisi rosas, & violas; nil expetitis nisi delicias, & epulas? qui ducitis in bonis dies vestros, in lascivia noctes? Quomodo vos delicatuli trosculi, quibus tormentum videtur intolerabile, summâ cute, momento uno; perferre minimam minimæ flammæ scintillulam; poteritis æternam noctem dormire in candenti lecto, in ardenti

fur-

a Isa. 33.

furno? Attendite, & expendite verba S. Augustini, ut evadatis flammam ardoris sempiterni! [a] Non erit iste ignis, sicut focus tuus, quò tamen si manum tuam mittere cogeris, facies quidquid voluerit, qui hæc minatur. Si dicat: Scribe contra caput patris tui, scribe contra caput filiorum tuorum; nam si non feceris, manum tuam immittam in focum hunc; facies, ne ardeat manus tua: Minatur ergo inimicus tuus tam leve malum, & facis malum; minatur Deus æternum malum, & non facis bonum?

Intellexerat hoc æternum malum, ille D. Dominici magni Patriarchæ filius, vir morum integritate celebris. [b] Hic Rege Castellæ connivente, per quosdam ad flagitium pellectus fuit; qui pellicem adornarunt, quæ eum falaciter, & fallaciter invitaret ad scelus ei locum, tempus, opportunitatem omnem condicit. [c] Adest illa nocte concubina, à Monacho dum intro-

a In Psal. 49. b Cantiprætell. 2. 6. 3. n. 45. c Spinellus de B. Virg.

intromittitur : sed clam ipso , testes ex insidiis rei eventum operiebantur. Dum Ecce , ut ad cubile venit , in medio pavimento , ex succensis carbonibus , ad mensuram corporis sui , flammam stratum exhibet ; nec mora , super illud se nudum conjicit , si eam compellans : veni , hic lectus dignus , ubi libidinem expleas. Accurrunt ex insidiis Proceres , hominem attolunt : sed citra adustionem , & ni hic intercessisset , ipsam pellicem igni addixissent , sed suffecerat sibi ignem ignibus extinxisse.

DESPERATIO.

Clausula janua [a] Rex Balthasar cum in convivio vidisset tria arcanæ verba scribi in pariete , quasi à manu hominis. (a) *Mane, Thekel, Phares: facies commutata est, & cogitationes ejus conturbabant eum, & compages rerum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur.* Ita nimirum inauspicati ominis illa tria verba erant, licet nondum à Rege

N

in-

Match. 25. b Dan. cap. 5.

intellecta. Tria sunt verba quæ damnatos atrociter perturbant, ob quæ omnium gēna ad se invicem colliduntur: nimirum, *Clausæ est janua*. Primo momento quo infausti anima ingreditur illud ferale ergastulum, omnis infelicitatis receptaculum, clauditur illi janua spei, misericordiæ, quietis, felicitatis, gratiæ, pietatis, solatii, omnis boni. Omnes consolationis aditus illi sunt obstructi, luctus ac mœroris omnes aperti, Adamantinis seris clauditur Infernus: clathris ferreis hic carcer munitur. Hinc desperati ab omnibus tanquam rabidi canes, jugiter ululant contra cœlum, cœlites, Deiparam, Christum, Deum: optarentque omnes secum damnari. Intellectus enim damnatorum, qui Deum non vident nisi in effectibus perniciosissimis, flammis ultricibus, pice liquatâ, ardenti sulphure, horrenda societate, plagisque dæmonum, scetenti, ac tenebricosæ carcere, aliisque id genus malis, quibus accedit æternitatis incre-

crementum , quo exigui temporis
peccata vindicantur : Intellectus , in-
quam , damnatorum nil aliud videns,
aut voluntati repræsentans , furioso ,
atque implicabili odio in Deum feretur,
à quo tota hæc vindicta proficiscitur :
& vicissim ex desperatione ardebit
infinito vindictæ desiderio , Dei-
que (si fieri possit) conculcandi , at-
que exterminandi. Nihil igitur intel-
lectui offeretur , quod vel minimum
possit adferre solatium. Patet id ex-
emplo Aristotelis , quem ajunt à mor-
te cuidam suo apparuisse discipulo , ac
dixisse : [a] *Omnia quaecumque scie-
bam , oblitus sum , solum mihi superest
hoc scire , quòd in æternum perierim.*
Hoc ne æternum cogites , hic modi
omnes excogitandi , ne pereas. Tunc
ferò seria voles ; quia , ut scitè Epipha-
nius , [b] *post hominis mortem obfig-
nata sunt promptuaria . & impletum
est tempus , & certamen perfe-
ctum est , evacuatum est stadium , &*

N 2

co-

a Magalinus in Judic. n. 43. b He-
esi 59. lib. 2.

coronæ datæ sunt, & qui decertarunt, quiescunt, & qui non certarunt, non amplius adsunt, & qui in stadio victi sunt, dejecti sunt, & omnia palam consummata sunt, post factum hinc discessum. Hic ergo antequam animam agis, agenda est poenitentia, ne fatuus cum fatuis virginibus audias triste illud, *Clausæ est janua.* (a) Quæ janua? Clausæ est janua omnis solatii; ô luctus! omnis gratiæ: ô jactura! omnis meriti: ô infelicitas! omnis misericordiæ: ô miseria! omnis spei; ô desperatio! omnis boni: ô malum! Tibi ergo ipse consule, quia si momento illo, quo in ictu oculi clauduntur omnia, fuerit anima tua destituta gratiâ, æternum audies; *Clausæ est janua.*

Memoriæ proditum est in fastis Ordinis Cisterciensis, quendam, qui illius Ordinis intraverat familiam, & amplexatus fuerat institutum, inchoatæ illic vitæ poenituisse; [a] atque adeò, voluisse, unde pedem extulerat, & Ordinem deserere. Quod, cum jam

jam firmiter secum decreverat, apparere illi, qui dudum fuerant, mortui, parentes ejus, qui hoc ejus decretum damnabant; & ne exqueretur, dissuadebant. Tandem, cum nec sic à proposito, & quod animo agitabat consilio, posset revocari; mater moesta penitus, denuo se spectabilem exhibuit; & ab eo, cur Ordinem deserre proposuisset, quærebat. Respondit is, non posse se tantam tam rigidi Ordinis sustinere asperitatem. Tum ad illum mater. Et amabo te, inquit, fili, inferorum pœnas qui sustinebis: Cum reponeret alter, Ordinem hunc videri sibi ipsas inferorum adæquare pœnas; cujus vigiliæ, quasi perpetuæ, silentium amarum, lectus ferreus, cibus insipidus, vestitus asper: intulit mater: Placet, ait, fili unum, sed modicum inferni experiri tormentum; & cum alter placere sibi oppidò responderet. Audivit tam horribilem porcorum grunitum, ut nullum quantumcunque fragosum tonitru posset cum eo conferri: videbatur ei

totum supra caput ejus scindi , & in
 partes findi cœlum ; & cū præ dolo-
 re ac timore clamaret , & animo de-
 ficeret ; mater deficientis animum con-
 firmavit , & mox cessavit ille sonitus.
 Vel ille clamor satis illi fuit , ut in ar-
 repto vitæ instituto persisteret , & ad
 mortem usq; perseveraret. Sed quales
 erunt desperatorum querelæ , cujus-
 modi ululatus , quid lamentando mi-
 seri illi deplorabunt ? Accipite mæstas
 damnatorum elegias , flebilesque nœ-
 nias , ac lugubres lessus ex D. Ephrem.
 [a] Tunc amarissimè illachrymantes ,
 ejulantesque dicent : O quo pacto , in ne-
 gligentia , atque torpore tempus nostrum
 transegimus ! O quomodo illusi sumus ?
 O quomodo Divinam scripturam audi-
 entes , irridentesque , nos ipsos irrismus !
 Ibi Deus loquebatur nobis per scripturas ;
 & non attendebamus : hîc nos iam cla-
 mamus ; & ipse suam à nobis faciem a-
 vertit. Quid nobis proderunt fines
 mundi ? Ubinam , qui nos genuit pater ?
 Ubi , quæ nos peperit mater ? Ubi filii ?
 Ubi

Tract. de abrenunt. sub finem Tom.

Ubi amici? Ubi divitiæ? Ubi substantia? atque possessiones? Ubi turba? Ubi convivia? Ubi varii & intempestivi cursus? Ubi Reges, atque Potentes? Quomodo à nullo eorum salvari modò possumus: neque verò nobis ipsi opem adferre. At penitus derelicti sumus, & à Deo, & à sancto ejus? Hæc erunt, quæ pangent desperati carmina.

ÆTERNITAS.

[N]ter infinita tormentorum genera unum est quod damnatos acutissimè urit, quod sibi dictum esse nimis verè illud Jeremiæ intelligant; *Perditus in ætenu eris.* [a] Immane supplicium perferunt à cæca nocte, quàm stygiæ tenebræ secum vehunt & excludendo solem, commune captivorum solatium. Neque tolerabilior est mephitis illa, quæ exhalatur ex inferorum cloaca, plena pestilentissimi fœtoris. Augent dolorem multiplices lachrymæ, quæ ex oculis quasi continuo fonte fluunt. Porro miseriam miserrimorum apud Inferos

N 4

civium

a Cap. 51. 26.

civium accendit ignis stygius. Acerba hæc omnia. Sed nil his omnibus acerbius illo, quod singulis tormentis totâ mole incumbit, Æternitatis pondere. Hoc immensum pondus cum his momentis ponderasset falax quidam Juvenis (a) (de quo Granatensis,) sic ipse secum differere. Non posset invenire homo aliquis in hoc mundo sani cerebri, qui totius mundi imperium vellet admittere eâ conditione, ut per annos 30. aut 40. in lectulo plumis molli, in culcitra rosis & liliis strata extensus jaceret. Quod si ita est, quæ mania, quæ phrenesis, quæ hominum dementia, velle pro re nihili amplecti lectum ardentem, in quo torreatur æternum? Ea cogitatio sic hominem pupugit, ut ad frugem redierit, & tandem ob exquisitas, quibus pollebat, virtutes, in Antistitem fuerit adscitus. Penetraverat in ipsa Æternitatis adyta eminentissimus Cardinalis Bellarminus, cum illa

a *Dux pecc. l. 1. p. c. 10.*

la verba Lovanii in D. Michaëlis templo è suggestu proferret: (a) *Tam horrenda res est, sine fine torqueri, ut licet unus tantum ex omnibus filiis Adæ tali supplicio esset mactandus, meritò omnibus pavendum ac trepidandum esset. Si ista non credimus, ubi est fides nostra? Si credimus, ubi iudicium? Si sanæ mentis sumus, si Divinis oraculis, si Prophetarum vaticiniis, si Ecclesiæ, si Christo, si Deo fidem adhibemus, quo pacto tam horrendo periculo imminente dormimus?* (b) *O æternitas!* (exclamat non nemo) *quem cui consideratio non movet, caret vel mente, vel fide.* O quæ calamitas! immersum esse in stagno sulphureo, velut victimam destinatam ad pœnas persolvendas, in igne excitato flatu iræ Divinæ: nil amplius circa videre, nisi terrificæ demonum spectra, ad nihil superesse, nisi ad tormenta & cruciatus in toto corpore & anima perferendos:

N 5

depre-

a Serm. de infer. b Pædag. Christ. p. 1.
c. 8. §. 8.

deprehendere gehennam in propria conscientia: aliam non habere vitam, quàm æternitatem pœnarum: immò momentis singulis cogitare, hoc omne & totum quod patior, in flamma, in sulphure, in pice, in fœtore, siti, & fame, sine fine, absque cessatione, sine interruptione minima, perpetuò esse patiendum. Hoc demum est terribilium omnium terribilissimum.

Conceperat illud terribile arcanum, quantum fas est homini, [a] Ægidius ille Religiosissimus, qui affirmabat: si unus tantum homo damnandus esset, cæterique omnes salvandi: ego totis viribus adniterer, ne unquam peccarem, ne sic essem ille unus. Quid verò ad ista talia nobis animi est? immò, quis esse debet? opportunè Bernardus? [b] *Alterum è duobus eligamus, aut semper cruciari cum impiis, aut perpetuò latari cum Sanctis. Bonum siquidem & malum; vita & mors, ante nos sunt posita: ut ad quod voluerimus, manus extendamus. Magni utrimque momenti sunt ea, quæ Christiano in*
a A Lapid. in 1. petri 1. 10. b de Ani. 23.

deliberationē venire oportet. Utrimq;
æternitas est; sed altera beata; infortu-
nata altera: ab hominis cujusque ele-
ctione pendet, utram admittat. Qui
rectē, prudenterq; vult eligere, neces-
se est, imiterur Davidem, cujus est il-
lud: [a] *Cogitavi dies antiquos; annos æ-*
ternos in mente habui; & meditatus sum
nocte cum corde meo. Dignum planē ex-
ercitium, non infimis duntaxat mor-
talibus, & mediocribus, sed summis e-
tiam Capitibus, & coronatis vertici-
bus, dies, noctesq; cum secuturā æter-
nitate occupari, præsertim quando de
eâdem, volucres sibi aliisque occinunt.
Civis Erfordii, corvum olim habuit,
domi suæ cicurem incolam: Advertit
aliquando herus, quod avis tristior se-
deret, suisq; se plumis involveret me-
ditabundæ similis: Ergo hortatur,
quid mente coqueret, aut quæ severior
cogitatio animum exederet. Tum cor-
vus quâ voce potuit: *Cogitavi; in-*
quit, dies antiquos; & annos æternos
in mente habui: hæc ubi dixi, si-
mul ex oculis patris familias abiit; ut

a Ps. 76. 67.

N 6

cre-

credibile sit, sub corvi schemate, spiritum aliquem latuisse, quem æternitatis memoria exercuerit. Neque tamen moror, spiritus hic fuerit, an veri nominis corvus? vellem, ut cum ipso singuli quotidie, imò in momenta singula nobis occineremus de annis æternis transigendis: aut inter gaudia quondam Beatorum, aut inter inferorum supplicia. Denique, hæc pauca tecum identidem meditare: Neceffe est, mihi, sit post ultimum halitum corpori, & animæ, æternum benè, vel æternum malè elige, benè elegisse, erit eligenti æternum bonum; malè, æternum malum.

Ut quæ legisti effugias, hæc pauca expendas.

QUID gravius, quàm semper velle quod nunquam erit, & semper nolle quod nunquam erit? In æternum peccator non assequetur quod vult, & quod non vult; nihilominus in æternum cogetur pati. *Clarius in Orat. 12.*

Quid (inquit quidam Sanctus) tri-
stius

stius & durius , quàm dici semper
NON, ad ea quæ petuntur ; & semper
dici ITA , ad hæc quæ maximè odisti?
Ad districti iudicii iustitiã pertinet, ut
nunquam careant supplicio , quorum
mens in hac vita nunquam voluit ca-
rere peccato , & nullus detur iniquo
terminus ultionis , quia quamdiu va-
luit, habere noluit terminum crimi-
num criminis : S. Greg. in Moral.

Tunc videbit impius quòd Deus
cuncta conspiciat , cùm viderit se pro
occultis damnari ; aperiet oculos in
pœna , quos clausit in culpâ. Idem 25.
Moral. cap. 3.

Cruciatur, & non extinguitur; mo-
ritur, & vivit; deficit, & subsistit; fini-
tur, & sine fine est. Idem l. 9. moral. c. 40.

EXEMPLUM.

Jordanus Generalis Ordinis S. Do-
minici, filium cujusdam Comitum la-
scivum ac salacem , inferorum obje-
ctis pœnis ad frugem convertit. Multa
illi suggererat pia consilia, & salubria
monita, sed surdo canebat, cæco præ-
lucebat. Tandem cùm videret eum
formâ

formâ decorum, vultu speciosum, aspectu gratum, his illum aggreditur verbis: O Juvenis speciosissime, unum te rogo, ut quando respicies tu ipsius formam & formæ suspicies venustatem, quando pulcherrima illa intuebere membra, cogita, sed serio: Nunquid dolendum foret, si contingeret formosa hæc formosissimi corporis membra, fieri æterni incendi fomenta, perennium flammarum pabula? si illi limpidi oculi, aurea cæsaries, eburnea frons, roseæ genæ, corallina labra, nivea cervix, lactea colla, hoc tam affabre concinnatum corpus deberet obduci fuligine, involvi sulphure, fumare inter crepitantiū flammariū globos? Non caruit hoc consiliū successu: sæpius hæc Juvenis ille secū perpendere, sæpius in mentem revocare: nec fructu pœnitendo. Nam perspectâ tandem rerum omnium vanitate, mundum jussit res suas habere, eique renuntians, ad religiosam se contulit familiam, malens ibi brevi tempore corpus affligere pœnitentiis, quàm æternis affligi suppliciis. Ju-

Juvenis quidam in quasvis sese effundebat delicias. Interdiu ambulabat inter rosas, noctu cubabat inter plumas; omne tempus terebat inter delicias. Hic die quodam hæc secum cogitare: illam quam duceret vitam, esse viam ad mortem: incumbere sibi necessitatem semel patiendi vel hinc parva, vel postea summa: nemini fas esse transire à delitiis ad delicias; toto corpore, totâ æternitate ardere; non tantum esse grave, sed intolerabile. Ergo patiamur, ne patiamur: hinc ad momentum, ut postea in æternum. His ita expensis, ad D. Dominici sese contulit asceterium. Cum in sacra illa pietatis palæstra, corpus suum inflictis per cilicia, & flagella pœnis, graviter exerceret; parentes conscii, virum gravem ad eum delegant, qui suaderet, priusquam votis se Deo obstringeret, à statione discederet, Ordinem desereret. Quia, inquit, naturæ complexione nimis es delicatus, non poteris tam rigidi Ordinis sustinere asperitatem; ad quem Juvenis; Itane verò? Ideo mihi

hi

hi ad mundum suades reditum, quia delicatus sum? At hæc ipsa unica fuit, cur mundum deserui, causa: cum enim non nescirem me adeo esse delicatum, ut nec pulicis in summa cute possim perferre aculeum, nec unius noctis febriculam, nec unius scintillæ ardorem, quin præ dolore exclamem: Aeternos, eosque acerbissimos, per singula totius corporis membra, qui potero sustinere cruciatus? Itaque cum alterutrum sit eligendum, elegi potius poenitentiae asperitatem in hoc Ordine, quam poenarum acerbicatem in illo loco, ubi nullus est ordo.

O homo qui desideras regnum Dei possidere, cur fecisti malum? Dum potes, emenda: dum tempus habes, clama ad omnipotentem Deum: dum datur spatium, luge: dum licentia est, poeniteas: festina dum potes, dum anima versatur in corpore, dum adhuc vivis, futurum remedium requirere tibi, priusquam te in profundo absorbeat pelagus, & priusquam te malignus rapiat infernus, ubi nulla datur indulgentia, tibi nul-

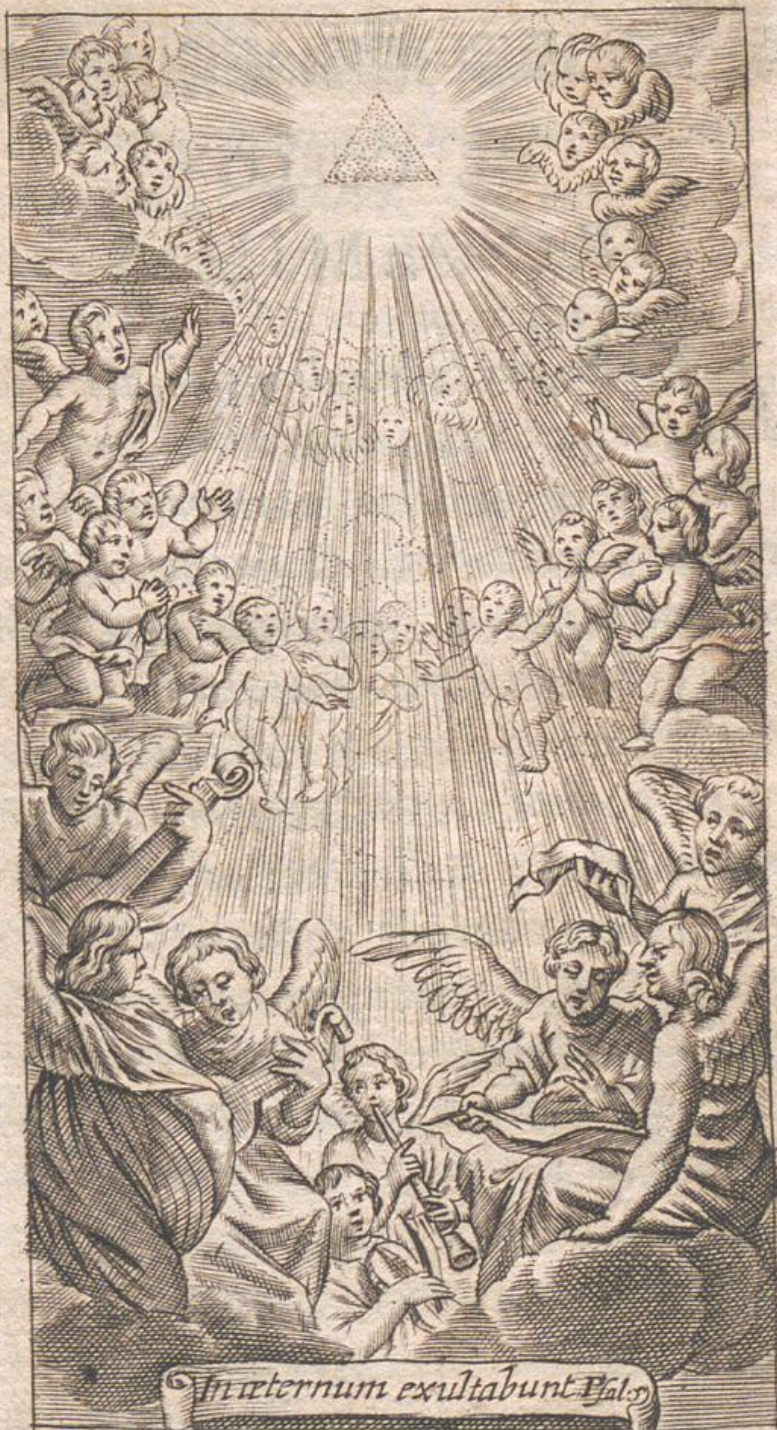
nullus regreditur ad veniam. S. Aug.
serm. 40. de Sanct.

Si haberes (ut ait S. Hieron.) sapientiē
Salomonis, pulchritudinem, & formā
Absolonis, fortitudinem Samsonis, an-
nos, & vitæ tempora Enoch, Croesi
divitias, Octaviani potentiam, quid
hæc omnia in fine vitæ profuerint, si
corpus vermibus, anima diabolis ce-
dat, ut cum divite Epulone æternis
tormentis torqueatur?

Expiatura erit illic inextinguibilis
concrematio, quidquid hic non studu-
erit sanare correptio. Ardens inferni
puteus aperietur, descensus erit, redi-
tus non erit. Illic denudati, & corpo-
raliter mortui perpetuum demergen-
tur, dejiciendi in tenebras exteriores
infelicitè exclusi, infelicius includen-
di. De hoc puteo Propheta dicit: Ne-
que absorbeat profundum, neque urgeat
super me puteus os suum. Psal. 68. Ideo
dicit, Neque urgeat super me puteus os
suum: quia cum susceperit reos, clau-
detur sursum, & aperietur deorsum,
dilatabitur in profundum, nullum spi-
ramen,

amen, nullus liber anhelitus claustr
desuper urgentibus relinquetur, de-
trudentur illic vale dicentes rerum
naturæ, ultra nescientur à Deo, qui
Deum scire noluerunt, morituri
vitæ & morti sine fine vi-
cturi. Eusebius Gall.

In aeternum exultabunt Psal.
Tot afflues bonis si fueris bonus.

tr
de-
um
qui

E

terno lati, coronatique fruuntur. Et hoc proprium est hominis, qui hic velut in exilio peregrinatur a Domino, celum velut patriam contueri. Cur enim existimas is Deum, os hominis, oculosque in altum erexisse? cur ut bruta pecora lutum, solumque spectamus? Accipite responsum à Divo Bernardo. [a] Propterea Deus rectum fecit hominem, etiam corpore ipso, & os hominis sublime dedit, cum prona utique spectent animantia cætera terram, & attollens ad sidera vultus illico suspiret, ubi tam beatam, & perennem conspiciat mansionem: mane piè, & fideliter nobis eam intuentibus, vehementissimum quoddam incentivum amoris, & provocatio flagrantissimi desiderii, & visio ipsa illius lucidissimæ regionis? non sunt stellæ cœli similes glebis terræ, inter splendorem solis, & caliginem terræ hujus, non parva distantia est; forte tamen in terra nonnulla pulchra videntur, & hæc ipsa undique mixta non pulchris, & aurum in luto,

a Serm. de S. Martino.

to, gemma in pulvere, liliū inter
spinas, tota pulchra es, patria mea, &
macula non est in te: tota pulchra es,
absque eo, quod intrinsecus latet: non
fine causa cælum dicitur planè exi-
mum, nescio quid celatur in eo; vide-
mus patriam, sed à longè salutamus,
adoramus illas delicias, sed non gusta-
mus. Ita S. Bernardus. Nunc igitur
& sursum ascendamus vos adhortor,
duabus istis oculis, quas toties in sacro-
sancto Christi sacrificio auditis. Sur-
sum corda. Hactenus corda vestra fue-
runt deorsum in regione mortis, in tar-
tarorum altissimo barathro, in centro
terræ; nunc sursum corda, sursum supra
terram, & terrarum palatia, ac divi-
tum pavimenta: ac quidquid ex terra
concretum est: sursum super omnia sub-
lunaria, & aeris regionem, & planeta-
rum domicilia, ac sphaeram ignis; sursum
super omnes stellas, & solem, & orbes
caelestes, & firmamentum; intrate in
gaudium Domini, in illud gaudium,
quod nemo tollet à vobis, stete ut viri illi
Galilæi aspicientes in cælum, & ut ver-
bi

bis utar S. Bernardi. Visitate singulos ordines Angelorum, Patriarcharum numerum, & cuneos Prophetarum, & Apostolorum senatum: [a] suscipite Martyrum coronas purpureis floribus rutilantes, redolentes liliis cohortes Virginum admiramini, & ad mellifluum novi cantici sonum: quantum prævalet infirmitas cordis, erigite aures.

CAPUT I.

Homo novus despicit magnam terram, expensâ magnitudine cali.

Immensum propè est, ut spatii intervallum, sic & conditionis discrimen, inter hæc tria tri loca, cœlos, terras, inferos. Cùm enim mundus hic medius sit inter cælum & infernum, in quo ea quæ supra in cælo, & infra in orco continentur, inveniuntur; ex amore eorum, quæ homo amplectitur, ejus felicitatis, vel miseriæ augurium capitur. In cælesti illa gloria vita absque morte reperitur, in inferno
autem

a Serm. 4. de Ascen. Dom.

autem mors absque vita: medius utriusque mundus, morte & vita constat. In cælo sanitas est absque morbo: in inferno infirmitas absque sanitate: in mundo & sanitas & infirmitas. In cælo gloria absque miseria regnat; In inferno miseria sine gloria dominatur: in terris utrumque invenitur. In cælo pax absque bello, in inferno bellum sine pace. In mundo, utrumque videre est: denique in cælo sunt omnia bona sine malis; in inferno, omnia mala sine ullo bono, in hoc mundo bona & mala inter se mixta.

Nunc autem nostri est arbitrii quædiu sol intelligentiæ lucet supra horizontem Animæ nostræ, quæ placet eligere, vel bona æterna, ubi nulla sunt mala, vel mala æterna, ubi nulla sunt bona. Sed ne in horum electione erremus errorem irreparabilem, quem tota nec corrigit æternitas; postquam timore vos perculi proponendo æterna in orco mala, jam contendam desiderio accendere, obtinendi æterna, quæ in cælo sunt, bona.

Illic

Illic interim fixa sint nostra & corda & lumina, ubi vera sunt bona & gaudia. Priusquam tibi infinitos cælestis gloriæ thesauros aperiā, locum ipsum, in quo hi thesauri absconditi sunt, proponam; & quantus ille sit mole, quā altus, longus, latus, exponam. Magnitudinem cæli facile quis conjiciet ex altitudine, altitudinem ejus demonstrant Astronomi primo ex Sole. Prodeat ergo in theatrum vas illud magnum, fons omnium luminum sol, cujus aspectu quotidie perfundimur, cujus aspectu quotidie fruimur, cujus speciem quotidie intuemur. Is nostris oculis non videtur major globo aliquo communi sphærico. Quantæ putatis solem esse molis? supra totius terræ ambitum centies & sexagesies; hæc non est unius, sed omnium plane, nullo excepto, Astronomorum conspirans sententia. Itaque sunt in sole 160. quasi mundi. Et tamen quam exiguæ apparet nobis sol molis? Jam verò quantum putatis distare solem à terra? necesse enim est immenso quodam

O

dam

dam spatii intervallo à nobis distare cum tam vastum corpus, nobis appareat tam pusillum. Audite & obstupescite. Distat Sol à terra 4. millionibus miliarium (millionem voco decies centena millia) & amplius. Unde sequitur tantam esse peripherream & vastitatem Coeli solaris, ut sol 24. [a] horis suum circulum peragens, una hora percurrat unum millionem & 140. millia miliarium: quod tantumdem est, ac si terræ ambitum, & gyrum circumcurreret quinquagesies. Ambitus enim convexi cœli solis continet 27. milliones & 360. millia miliariorum. O liceat hic clamare: [b] *O Israel quàm magna est domus Dei, &c.* O Reges! ac terrarum Principes! Quid pro digitali terræ glebula tam atrocibus bellis geritis! Quid pro arena una totum orbem cædibus funestatis, & tam cruenta prælia præliamini? cælum aspiciite, & suspiciite. Quale regnum vertici vestro incumbit, pro illo pugnate, donec expugnetis. Nul-
lum

a 3. b *Baruch. 3. 14.*

lum pro eo bellum non iustum est. Sed relicto sole, altius animo ascendamus, & quàm pusillum sit, quidquid in terra videtur magnum, intelligamus. Ascendamus à cælo solis ad ipsum firmamentum. Quantum putatis firmamentum distare à terra? Docebunt nos iidem illi Astronomi. Probant illi, & convincunt terram à concavo firmamenti, five cæli octavi & stellati, distare octoginta millionibus milliarium cum dimidio, spissitudinem verò firmamenti esse eandem. Quanta ergo debet esse distantia, spissitudo, & amplitudo cæli noni, decimi & undecimi, si qui sint aliis superiores, ac maximè cæli empyrei? Inde jam deducunt, si lapis molaris inciperet cadere à convexo firmamenti versus terram, antequam terram attingeret, opus esset 92. annis ut decideret. Deus immortalis, videtur id humana fide majus. Vos proponite vobis lapidem molarem, ingentem, quam vastum, summi ponderis, quo majoris est ponderis, eò

celeriori impetu deorsum fertur: fingite talem lapidem cadere ex altissima quam unquam vidistis turri, dicetis momento prope esse in terra: omnes qui sunt circa turrin fugiunt, dum vident ex alto moveri. Fingite Angelum revelare vobis jam nunc ex firmamento devolvi lapidem huiusmodi recta super vestra capita. Non est quod quis hinc fugiet, ut interitum effugiat, maneat quisque securus sine metu: si sit adolescens, fiet juvenis, fiet vir, fiet decrepitus & depontanus senex, toto incanescet capite, antequam lapis is tangat caput: cum inceperit agere annum 90. tum tempus est ut fugiat, & sibi prospiciat. Ex hac ergo cæli à terra distantia, constat, quanta sit cæli altitudo. Sed firmemus in firmamento adhuc gradum, & quanta sit stellæ magnitudo, inquæramus, docent Astronomi, nullam esse stellam, quæ non decies octies major sit toto globo terræ, & tamen stellæ prope sunt innumeræ. Quælibet autem stella in æquinoctiali posita singulis horis con-

conficit plus quàm 42. milliones miliarium; si ergò in stella aliqua, & multò magis si in cælo empyreo confisteremus, & despiceremus hunc terræ globulum, an non exclamaremus cum Seneca: [a] *Hoc est punctum, quod inter gentes ferro & igni dividitur: ô quàm ridiculi sunt hominum termini. Punctum est in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis, sursum ingentia spatia sunt. Deinde cum formicis homines conferens. Cum te, ait, in ista verè magna sustuleris, quoties videbis exercitus subjectis ire vexillis, dices, it nigrum campis agmen, formicarum est discursus iste, in angusto laborantium. Videte nunc quàm sint omnia, quæ videntur magna, risu, & contemptu digna. Poëtæ si quando quempiam parvi volunt facere, ac vilependere donum ejus, aut prædium, aut fundum, aut agrum parvum esse ajunt, itaque contemptim describunt, ut cum ipsa domo Dominum con-*

O 3

tem-

a L. 1. Natur. in proemi.

temnere & palam ridere videantur.
 [a] Hoc pacto inter Græcos Lucilius scripsit, Monophanis agrum tam parvum extitisse, uti se suspendere in illo, propter famem non potuerit, neque mortuus sepeliri. [b] Alius quidam Lupo gratias agens, affirmat se prandium ab illo quàm prædium accipere maluisse. Nam pensilem præ fenestra hortum suum in florum testa, rure illo esse majorem: cùm ruta unica totum illud rus occupet, cum unius cicadæ ala rus totum tegat: cùm uno die formica totum rus assumat: cum clausæ rosæ folium, rus totum coronet. O miseri Monophanes, qui agros tam angustos, qui fundos tam breves, qui domos tam exiguas, qui prædia tam contracta, qui atomos, qui unius rutæ spatium, qui locum ab ala cicadæ tegendum, pratum à formica devorandum, hortum à rosæ nondum apertæ folio coronandum,

a L. 2. *Antholog.* b *Martial.* l. 11.
 Exig. 19.

tur.
lius
par-
illo,
que
lam
an-
pe-
fe-
sta,
ini-
u-
um
nat:
um
qui
ant
qui
ios,
um
n à
o-
an-
m,
11.

dum, capacissimo cælo, vastissimo
palatio, immenso Deo antefertis.
Bestiæ deorsum spectant, porci lu-
tum versant, talpæ terram in deli-
ciis habent, forex fodit, & rimatur
glebas, scarabæus stercorea amplexa-
tur, sic peccatores, sic infideles, sic
hæretici, sic athei, quia neque ani-
mum, neque oculos ad cælum attol-
lere possunt, toti terrenis inhiant,
ad lumen noctuæ, ad tenebras aquilæ.
Aliter filii Dei, qui patrem suum non
in rebus parvis, sed magnis, non
in imis, sed summis quærunt: quia
spem fidemque habent æternitatis:
oculos in stellas conjiciunt, animum
ad cælum attollunt, mentem in Deo
defigunt: hinc tam læti alacresque
caduca relinquunt, terrena con-
temnunt, vilia cal-
cant.

* * * *

CAPUT II.

*Novus homo spretis terræ angustiis,
meditatur ampla ex cæli am-
plitudine.*

UT in hoc argumento de cælesti gloria, quod & jucundissimum est auditu, & utilissimum fructu, ordinatè, sine confusione procedamus, hunc ordinem observemus, ut primò, locum ipsum, qui est cælum empyreum, depingamus, deinde dotes & gaudia omnia, quæ in corpus, tum quæ in animam redundabunt, exponamus. Prius conatus fui ad oculum demonstrare cæli immensam magnitudinem ex magnitudine solis, stellarum ac firmamenti, ejusque à terris distantia, modò à firmamento ad cælum ipsum empyreum, Beatorum felicissimum domicilium, gradum faciamus. Ut cæli amplitudo ab omnibus intelligatur, notandum est, undecim esse cælos, qui his nominibus ab Astrologis insigniuntur, cælum Lunæ, Mercurii, Veneris, Solis, Martis, Jovis, Sa-

Saturni, firmamentum, primum mobile, cælum crystallinum, & Empyreum: quod est regnum Beatorum. Hic est ergo cælorum ordo. Jam ut reliquis omissis de cælo Empyreo differamus, quantæ sit illud capacitatis, accipite ex Astronomis. Dixi antea, firmamentum distare à terra 80. millionibus milliarium cum medio, & amplius; quantum putatis ergo distare ipsum cælum empyreum? Ex mente omnium Astronomorum, cælum Empyreum, quoad concavam sui partem, distat à centro terræ mille 295. millionibus, & 9. millibus milliarium. Jam si secundum eorum principia, tantundem spissitudinis illi tribuas, pars ejus convexa distabit à centro terræ bis mille 590. millionibus, & 159. millibus milliarium, & hæc tantum semidiameter faciunt. Integer ergo diameter per centrum terræ, usque ad convexam ejus partem continebit quinque mille, & 180. milliones, & 318. millia milliarium. Tota verò circumferentia convexæ ejus partis,

partis, quæ ter diametrum continet,
 & paulò amplius, illud ampliùs re-
 linquendo, complectetur 15. millia
 miliarium, & 540. milliones, & 954.
 millia miliarium. Quæ certè alti-
 tudo & latitudo immensa est, & va-
 stitas incomprehensibilis: quæ licet
 fidem humanam superare videatur,
 tamen scripturæ loca varia non ex-
 haurit: cùm dicat locum cæli esse im-
 mensum, nec habere finem. Et Eccle-
 siastes. [a] *Altitudinem cæli & latitu-
 dinem terræ, quis dimensus est?* Quasi
 dicat: Nemo Geometra potest metiri:
 quia est tantum non immensum. Quis
 hæc cogitans tam amens sit, & stoli-
 dus, ut iniquè punctum ex hoc pun-
 cto, videlicet agrum, domum, aut rem
 aliam, proximo, per vim aut fraudem
 surripere, itaque se immensis orbium
 supernorum spatiis excludere velit?
 Quis punctum terræ præferat cælo-
 rum immensitati? Quis particulâ ter-
 ræ rubræ vel albæ (nec enim aliud est
 aurum vel argentum) vendat va-
 stissi-

a Cap. 3.

stissima stellarum palatia? Et tamen
quot litibus contenditur, quot Ad-
vocati, causidici sese fatigant pro uno
prædiolo, pro jugero terræ? Verè Boë-
tius, terram universam non solum
punctum, sed punctum puncti appel-
lat, sic enim loquitur: [a] *In hoc ergo
minimo quodam puncti puncto conclusi,
de pervulganda fama, de proferendo
nomine cogitatis?* Tam parvus est vicus
orbis terrarum, si cælo conferatur.
Illic ergo conversi sint semper nostri
oculi, ubi æterni sunt thesauri. Ita S.
Symphorianus, adolescens, cum ab
Aureliano Imperatore ad Martyrium
raperetur, mater eum hisce verbis a-
nimavit: *Nate, nate, memento æternæ
vitæ, cælum suspice, & ibi regnantem
intuere, tibi enim vita non eripitur, sed
in melius commutatur.* Cælum su-
spexit, & tormenta omnia despexit,
oblataque fortiter cervice carnifi-
ci, cælum mox fuit ingressus, quod
paulò ante fuerat intuitus. Quis-
quis hîc affligeris infirmitate, an-
geris

a L. 2. de confid.

geris dolore, obrueris tristitia, invol-
veris ærumnis, cælum suscipe. Si post
gravissimas multorum annorum li-
tes, causâ cecideris, si ereptæ tibi sint
opes, si læsa est fama, si passus es bono-
rum jacturam, si deturbatus es de gra-
du dignitatis, si excideris gratia Prin-
cipis, si hostis agros vastavit, horrea
incendit, domum expilavit, omnibus
te fortunis exuit; Cupis contrahos
morbos amuletum, quæris in tot æ-
rumnis perfugium, exoptas contra
omnia hæc mala certissimum præsi-
dium? cælum suspice. Inter omnia cir-
ca se ruentia, stabit semper erecto a-
nimo, quisquis convertit erectos ad
sidera vultus. Interim quot sunt, qui
ob digitale tuguriolum, ob pedale
prædiolum, ob exiguum agellum, li-
tibus acerrimè contendunt, amicitiam
violabunt, contra fas & nefas aliena
iniquè tollent, altercabuntur, vocife-
rabuntur, & tantum non se mutuò, si
non dentibus, saltem contumeliis, &
dicteriis lacerabunt. Audite hîc lo-
quen-

quentem Augustinum. [a] *Utere mundo, & non te capiat mundus. Quid intrasti? Iter agis, exiturus venisti. Iter agis, hospitium est hac vita. Quid hic ergo immortalia opera cogitas mortalis? Brevi migrandum est ex hospitio in domicilium, ex hoc exilio ad patriam, hoc carcere in regnum; soluta semel vinculis corporis anima, non diu hærebit in itinere, licet immenso quodam spatii intervallo diffitum sit cælum à terra. Sed, si cælesti gloria digna fuerit, ad summum illud cælum in momento quasi demigrabit: sicut cogitatio nostra in instanti excurrit, quocumque vult, & subito est in Oriente, Occidente, Græcia, Hispania, Indiis. Et sicut oculus noster, quamprimum nocte serena illum aperimus, & ad cælum attollimus, statim videt cælum stellatum, & omnes stellas; Ita anima nostra soluta corpore, statim erit in cælo Empyreo, tot licet milliarium millionibus à nobis dissito. Hac itineris ad cælum*

P bre-

a Tract. 40. in Joan.

brevitate, sese solabatur, nostro sæculo matrona illa generosa, fidei causâ in Anglia ad mortem damnata, horrendum visu, ac perpeßu, ut scilicet saxo acuto incubans, superne imposito gravi pondere permeretur, dum vita ei, & anima exprimeretur, aliis horrentibus, ipsa læta cygneum canens: [a] *Tam brevis, ait, via est quæ ducit ad cælum: post sex horas super Solem, & Lunam evehar; astra pedibus premam, empyream inibo.* O quantus nobis omnibus lætitiæ campus aperitur cogitantibus, post 6. fors dies, post sex menses, post sex annos, certè post 60. años, hæc omnia quæ legimus miranda, spectabimus, efferemus nos super ærem, & spæram ignis Lunam, stabimus super planetas, & Solem, firmamentum, calcabimus omnes quæ vertici nostro imminent stellas. Cur ad illa excelsissima spatia cogitationes nostras non efferimus, dum adversis & rimimur? Hic frequens animi per cogitationes ad cælum ascensus, sup-

a *A Lapidè in Pent. 4. 51.*

suppeditaret invictum contra omnes
vitæ ærumnas robur. Ita sanctus Vin-
centius mente in cælum se librans, vi-
cit, immò risit omnia Daciani tor-
menta: cumque in equuleo sublatus,
ab eo per ludibrium quæreretur Dacia-
nus Tyrannus, ubinam esset? In
sublimi, ait, unde te potestate terre-
na tumentem altè, despicio. Graviora
minitanti: Non minari mihi, vide-
ris, respondit, sed quod votis omni-
bus concupieram, afferre. Igitur cum
ungulas, faces, prunas, toto cor-
pore dilacerato constanter exciperet,
ait. [a] Frustra fatigaris Daciane;
non potes tam horrenda cogitare tor-
menta, quæ ipse paratus sum sustine-
re. Carcer, ungula, candentes la-
minæ, morsque ipsa, ludus, jocus-
que Christianis sunt, non tormenta: cæ-
lum enim cogitant. Sicut igitur qui
cælum sæpè suspicit, non tam ocu-
lis crassioribus corporis, quàm a-
cutioribus fidei, despicit omnia cor-
poris

P 2

poris

2 A Lapidè in Prop. M. 914.

poris tormenta , ita & contemnet omnia vitæ oblectamenta.

CAPUT III.

*Homo novus erigit se è cælo ad cælum,
dum contemplatur venustatem
Cæli.*

[a] ¶ Tetimus nuper in atriis domus Dei, in suburbiis cœlestis Jerusalem, in vestibulo magni illius palatii: modò subeamus tecta: ingrediamur ipsum palatium, non ex auro, ebore, & electro, sed è nobiliori materiâ ædificatum: inferamus pedem in illam civitatem, de quâ Propheta loquitur: (b) Gloriosa hæc est Civitas immortalium civium, Principum, & filiorum Dei, qui unâ cum Angelis politiâ, singulari voluntate, amore invicto, & inflammato, Dei legibus perfectè sese submittunt. Hæc Civitas, est patria nostra; illic amplissima sunt fundamenta, altissimi muri, plateæ pro-

a Cæli venustas, ornatus, elegantia.
b Psal. 86. 3.

prolixissimæ , quæ gemmato pavimento , tessellato emblemate , electo lapide undique collucent. Miratur posteritas opus illud prodigiosū Dionysii, qui cū magnis, multisque præliis Indiam sibi subjugasset ; postea in trophæum, templum sibi construxit adeo magnificū, ut in eo 365. grad^o quasi ex saphiro purpureo continerentur, teste Epiph. [a] Hoc Templum collatū cum immenso illo coeli palatio, minus est , quàm doliolum Diogenis, collatum cum toto hoc mundo. Sed frustra conamur explicare inexplicabilem loci illius amplitudinem, & magnificentiam, multò minùs inæstimabiles , quæ illic reconditæ latent, divitias & delicias. Non possunt eas, neq; Arithmetici calculis numerare , neque Geometræ calamo metiri , neque Oratores, neq; Dialectici, neque Grammatici oratione explicare. Sed quia hîc potissimum agimus de loci duntaxat pulchritudine, ac splendore: quantus is sit, vel hinc licet arguere. Pro-

P 3

pona-

a L. 12. de gem. c. 5.

ponamus nobis finem, cur Deus cælum procreavit; ob quam causam? quid per hoc intendit? Non aliam ob causam, cælum condidit, quàm ut quanta sit ejus Potentia, Sapientia, Bonitas, Majestas, Magnificentia; omnibus, & Angelis, & hominibus, totique rerum universitati, palàm non tantùm ostenderet, sed ostentaret. Quod si igitur voluerit Deus opus illud condere; ut in eo, velut in clarissimo theatro Potentiam suam manifestaret, vos & jam concipite, quanta illa sit? Tanta est illa; ut quemadmodum hunc mundum unico pollentis voluntatis nutu fabricatus est: ita infinitos, ut sic loquar, eodem nutu, verbo uno & procreare, & procreatos possit in nihilum redigere. Dein quidquid facit, nullo conatu, & labore facit; eâdem facilitate, quâ producit arenam, potest producere cælum: non plus laborat Deus, ut producat Seraphinum, quàm formicam; Angelum, quàm muscam: non plus laboravit Deus, cùm produxit om-

omnium Angelorum primatem Luciferum , quàm infimum terræ vermiculum. Neque sub operis majori pondere gemit , & sudat ; nec minori relevatur , & respirat : omnia, quæ vult , potest ; facitque, quidquid vult, solo arbitrio, & voluntate. Nunc ergò hoc modo nobiscum ratiocinemur : tanta est Dei Potentia, quantam jam ostendi, tantaque ejus gloria : quale erit illud opus , quo volvis illam , & potentiam , & gloriam manifestare ? Quid enim deerit, quò minus ex omni parte sit absolutum ? Non artificis manus , aut industria ; potentia est immensa : non prudentia ; scientia est infinita : non voluntas ; summe bonus est, non opes, aut divitiæ : ab illo uno, omnes illæ procedunt. Quale opus, ex illa officina prodibit ! ubi sunt tales architecti, Omnipotentia Patris, sapientia Filii, Bonitas Spiritus Sancti, ubi bonitas vult, & imperat, sapientia ordinat, & disponit ? Omnipotentia potest ; quidquid vult immensa

Bonitas, & concipit ac ordinat infinita Sapientia. Verè ergò de illâ immensâ Civitate dixit David: *Gloriosa dicta sunt de te &c.* Et D. Prosper: (a) *Illâ Civitas, quæ est Sanctorum, Angelorum, omniumque Electorum congregatione beata, meritis fulgentibus micat, ubi æterna salus exuberat, veritas regnat; ubi nec fallit quispiam, nec fallitur: unde nullus beatus ejicitur; ubi nullus miser admittitur.* Est ibi certa securitas, secunda tranquillitas, felix æternitas, æterna felicitas. Est ibi amor perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & onus omnium spiritus. De immensâ quoque felicitate incoherentium illam Civitatem, suaviter more suo D. Bernardus: [b] *Videbit Beatus Deum ad voluntatem, habebit ad voluptatem, fruetur ad incunditatem. In æternitate vigeat, in veritate fulgeat, in bonitate gaudeat. Sicut habebit permanendi æternitatem; sic cognoscendi facilitatem, requiescendi felicitatem.*

a L. 4. de vita contemplativa. b De proem. cœlest. patriæ.

citatem. Sed quod felicissimam reddit illam, de qua loquimur, Dei Civitatem, est jugis illa, ac perennis pax, de quâ loquitur David, agens de cælesti Jerusalem: [a] Qui posuit fines tuos, pacem. Quis fando explicet, quanta erit gestientis Animæ jam beatæ lætitia; dum ingressa jam illam Civitatem, ejus fines, Deus posuit pacem, Deo jam unita, & in centro suo collocata, dicet cum Davide: [b] In pace in idipsum dormiam, & requiescam. Vocat S. Propheta, pacem, in idipsum: id est, immutabilem, ut vult Cassiodorus, pacem eodem modo semper se habentem, pacem nunquam interruptam, duraturam in omnem æternitatem. Tum pax erit æterna, & imperturbabilis quies, cum ad centrum omnis boni dabitur introitus, & exuti mortalitatis exuviis, arctè cum principio nostro jungemur. Hujusmodi plenissimam pacem frustra in mundo, atque in hujus vitæ curriculo exspectes, supra coelos omnes tutum

P 5

sibi

a Psal. 137. 14. b Psal. 4.

fibi , nec mutationibus obnoxium,
domicilium consecuta est. Totus hic
mundus , ut è contrariis qualitatibus
est compositus , & compactus ; sic tur-
bulentæ perturbationis materiam
continuo suggerit, quâ mortalium vi-
ta propè obruitur. Quot tamen sunt,
qui malunt incolere hanc luteam ca-
sam , quàm coelestem Aulam? Tunc il-
lum sapere contendes , qui càm uni-
versam domum , optimâ instructam
suppellectile ; horrea frugibus com-
pleta, generosos in stabulis equos , ar-
menta , greges , in prædam Vulcano
cedere , flammisq; consumi , ficcis
oculis spectasset : ut primum clausâ vi-
li caveâ rediit in memoriam philome-
la , etiam igne sublata , cantu suo he-
rum oblectare solita ; tum demum il-
lachrymari cœpit , & aviculæ jactu-
ram deplorare. Insipientem dubio
procul pronuntiabis. Nam etsi aures
oblectet suavis philomelæ cantus; ma-
gnarum tamen opum possessionem,
quis non pluris æstimet ? sed omnes
propè eandem insaniunt insaniam.

Ea-

Eadem multi sunt mentis hebetudine,
quâ Honorium fuisse narrant : Hic
post longam urbis obsidionem : cum
intraret quidam, qui illi nuntiaret pe-
riisse Romam ; jam ab hoste occupa-
tam ; aversâ cogitatione à tanta Regi-
næ urbiuin clade , ingemuit morti u-
nius caniculæ , quam Romam appel-
labat ; & mortuam credebat annun-
tiari. Ridebat ad jacturam potentis-
simæ urbis : gemit ad mortem ab-
jectissimæ canis. Sic plurimi ejulant,
suspitant, mœrent , copiosissimè la-
chrymantur ; dum illis eripitur aurum,
comburitur tuguriolum, aufertur pal-
lium : verbo ut clarius dicam, dum
privantur cœno ; exultant, gestiunt,
epulantur , tripudiant ; dum privan-
tur cœlo. [a] Videntur non pauci ma-
le feriatî insanire non tantum cum
Honorio, sed cum Gallieno. Hic enim
turpissimum omnis luxuriæ man-
cipium , cum Romanum tene-
ret Imperium , ita libidini fer-
viebat , ut cætera omnia posthaberet.

P 6

Cum

a Fisoa paradoxum fol. 68.

Cum enim (ait Trebellius Pollio) ei
nuntiatum esset , *Aegyptum* descivisse :
dixisse fertur. Quid sine lino *Aegyptio*
esse non possumus ? Cum autem vastatam
Asiam , & elementorum concussionibus ,
& *Schytarum* incursionibus comperis-
set. Quid , inquit , sine *Apphronitis* esse
non possumus ? . Perditâ totâ *Galliâ* , ar-
risisse , ac dixisse prohibetur : Non sine
trabeatis sagis tuta *Respublica* est ?
Heu multos hęc ætas habet *Gallie-*
nos ; eoque etiam turpiores , quò ter-
râ , cœlum præstantius est. Unus hic
opes ; ille delitias , alius dignitates , aut
aliud pro libidine , & præterea nil co-
gitat. Oblectat hoc unicum ; fastidio
cætera sunt ; & offendis , si de vitâ
quondam in cœlis agendâ ; vel de via ,
quâ illuc tenditur , vel verbulum. U-
na propè omnium vox est : *Cœlam* , *cœ-*
li Domino ; *terram autem dedit filiis ho-*
minum. Malunt luteum in terris gur-
gustiolum , quàm auratum in cœlis
palatium. Digni , vel ideò æternum
cœlis excludi , quia ipsi omnem de cœ-
lo cogitationem animo excludunt.

Præ-

Præcedat nostrum ad cœlum desiderium, antequam eo inseratur anima: ad illud Regnum prius avidi anhelemus, quàm beati intremus: ut illud, quod tantâ cupiditate desideramus, totâ æternitate possideamus.

CAPUT IV.

Homo novus, dum suspicit dotes gloriosæ corporis, despicit suum corpus.

[a] **H**actenus Cœli Empyreï amœnitatem, magnitudinē, splendorem fuimus contemplati; superest modò, ut ad ipsos cœlites, qui locum illum æternum incolent, sermonem convertamus. Sumemus exordium à corpore Beatorum: deinde gradum faciemus ad Animam. Quemadmodum ex duabus partibus conflatus est homo: alter, quâ nihil humilior corpore; altera, quâ nil dignior Animâ? ita utraque gloriam in cœlo, gaudiumque suum participabit. Sed quid commercii foetidæ, & putidæ carni, & in stercorebus desideriorum suorum

P 7

com-

a *Quatuor dotes corporis.*

computrescenti, cū sanctuario cœlorum? Caro, quæ in stabulo palo alligari debebat; ecce quomodo inter Angelos Dei invenitur? sine, ô Domine, pulverem in pulvere; non enim decet sanctuarium tuum; terram super cœlos elevari. Sed qui dixit: [a] *Benedicam Ismaeli; augebo, & multiplicabo eum valde; etiamsi filius ancilla sit*; Idem quoque volet ostendere benevolentiam, & favorem suum erga corpora Sanctorum, propter communionem quam habent cum animabus. Voluit enim, ut quæ jugum pariter cum animabus portârunt; gloriam quoque, & felicitatem participant. Hoc est, quod innuit Per Prophetam: [b] *Duplicia possidebunt in terra sua*; gloriam scilicet corporis, & animæ. Ibi enim denarius dabitur mercenario; stipendium militi; torques victori; brævium comprehensori; amico dona: hæreditas filio; sponso nuptialia. Hæc inter erunt quatuor corporis dotes; claritas, impassibili-

tas;

a Gen. 17.20. b Psal. 61.7.

tas, agilitas, subtilitas. Ordiamur
à prima. Hic observandum, ut do-
tem illam probè intelligamus; dupli-
ci sensu aliquid dici clarum; vel quia
pervium est: ita vitrum dicitur cla-
rum, & aqua; aut quia lucidum: sic
stella dicitur clara. Corpora Beato-
rum utroque modo erunt clara, id est,
pervia, & lucida. Pervia; sicut ait
Gregorius: *Beatorum civium corpora
sibi invicem, & claritate fulgent, & puri-
tate translucent; ita quod uniuscujus-
que mentem ab alterius oculis, membro-
rum corpulentia abscondet; sed patebit
omnium oculis, ipsa etiam corporis har-
monia. Sicque unusquisque erit con-
spicabilis alteri; sicut nunc non potest es-
se conspicabilis sibi ipsi: sic ipse.* Itaque
præterquam quod exterior pulchri-
tudo corporis rara, & eximia futu-
ra sit; ipsa interior, multis hanc
partibus superabit, utque ab omni-
bus conspiciatur, corpus erit dia-
phanum; sit ut nulla sit futura in cor-
pore vena, nervus, arteria, cartila-
go, tendo, fibra nulla: cujus pul-
chri-

chritudo, & symmetria singulorum oculis non fit futura conspicua, & spectabilis. Secundò; erunt non tantum pervia, sed lucida, & clara. Patet id clarissimè è verbis Christi: [a] *Fulgebunt Iusti, sicut Sol in regno Patris mei.* Illa autè claritas ab animæ gloriâ promanabit, quæ in corpus ipsum redundabit; adeò ut ipsum lucidum, splendidum, & rutilans redditurum sit. Ecquid erit illud gaudium, tot soles uno in loco collectos intueri? si enim vel unicus Sol, tanto intervallo à terrâ remotus, & nunquam quiescens, tanto perè hominum & recreet oculos, & exhilaret animos, dum splendorem emittit; quantum Deus bone, gaudium erit, millenos, & decies millenos Soles, oculis vicinos contueri! Tanta erit hæc corporum Gloriosorum claritas, ut quidam Theologi dicere non sint veriti; unius tantum corporis Gloriosi splendoret, si de coelis in terram descenderet, Solem, & stellas ofuscandas, lumenque amissuras. Hæc
clari-

a Marc. 13.

claritas erit veluti vestis toti corpori:
sed vestis, quam nec Seres texunt, nec
Tirii inficiunt: vestis, quovis auro in-
texto, & bombycino elaborato elegan-
tior. Si corporis gloriosi oculis vestris,
vel tenuis aspectus occurreret: mihi
credite, tantam amoris flammam illa
pulchritudo excitaret, ut nil aliud,
vel agere, vel spectare liberet, toti præ
gaudio, & stupore in eo spectaculo de-
fixi teneremini? Una esset omnium
vox, quæ Petri in monte Thabor:
Bonum est nos hic esse. Secunda dos, est
immortalis impassibilitas, vel impas-
sibilis immortalitas. Itaque corpus
gloriosum erit immune ab omni ma-
lo quantum ad actum, & quantum ad
potentiam. Quantum ad actum; quia
nulla corruptio, nulla deformitas, nul-
la infirmitas, debilitas, vel defectus
remanebit in eis. Quantum ad poten-
tiam; quia non poterunt aliquid pati,
quod sit eis molestum, vel quod in
minimo eos possit lædere. Nam for-
tior non patitur ab imbecilliori. Jam
verò nulla Sanctorum corporibus for-
tior a,

tiora, aut violentiora reperire est: ergo nec minimum quid patientur. De horum autem robore, hoc Apostoli ad Corinthios habemus testimonium: *Sanabitur in corruptione; resurget in incorruptione.* [a] Item illud B. Anselmi, qui ait: *Sanctos in cælo robore Hercules, & Sampsones, superaturos.* [b] tantumque eorum robur & virtutem fore, ut horum minimus, universam hanc mundi machinam concutere, & instar pilæ, loco movere posset. Gloriabatur olim Archimedes se, si pedem extra mundi limines ponere posset; altero terram, quasi globum propulsaturum. Inanis hæc quædam præsumptio fuit: in Sanctis tamen hoc locum habet, quibus vasta hæc orbis machina instar pilæ fit. Cum igitur tanta Sanctorum corporum vis sit & potentia; quid illis nocere queat? si nil illis nocere potest: ergo impossibilia sunt. [c] *Itaque non ampli-*

413

a 1. Corinth. 15. b de similib. c Apoc. 6.

plius esurient, neque sitient; neque cadet
super eos Sol, nec ullus aestus. Et rursus:
Non erit luctus, neque clamor, sed nec
ullus dolor, quia priora transierunt. Imò
mediis in flammis non ardebunt, in aquis
non mergentur, nulla machæra Carnificis
poterit illis caput tollere: nulla manus
Tyranni poterit vel pilum capiti eripere.
Nullam amplius habet potestatem in pedes
podagra, in manus chiragra, in pectus
asthma, in ventrem cholica: Vigor corporis
nullo unquam morbo marcescet; sanitas
erit integra, & perfecta, pulchritudo
semper florida, & vivida, nulli corruptioni
obnoxia. Præter impassibilitatem hanc, &
ab omni mutatione exemptionem, pollebunt:
corpora subtilitate quâdam incredibili;
cujus ope, & adminiculo, quocunque
locorum ingredientur, & egredientur; quin
& januas violenter, sine ullâ tamen vi
perfringent, muros penetrabunt, cœlos
pertransibunt, nulloque impedi-
diente instar spirituum, radio-
rum-

rumque solarium , vitreas fenestras
perradiantium, per omnia sese inge-
rent. Pater id ex verbis Pauli: *Semi-
natur corpus animale; surget corpus spi-
ritale*; quia à spiritibus & Angelis, quo
ad subtilitatem nil differet. Ultima
dos est, quæ communi nomine agili-
tas appellatur: per quam tantâ in cor-
pus Anima potestate donabitur, ut il-
lud ab uno loco, in alium movere;
imò uno momento è cœlo, in terram
descendere; ab uno mundi cardine
discurrere in alterum possint sine ullâ
defatigatione, aut labore. Elici hoc è
verbis D. Pauli potest: *Seminantur in
infirmitate: surgent in virtute*: Et ra-
tio planè convincit, fore hujusmodi
corpora; Nam tarditas, & mora ini-
mica sunt spiritui; atque gloriosa cor-
pora, quasi spiritus erunt: ac ideò a-
gilia & levia. Pluribus, hæc celeritas
è sacræ scripturæ locis adstrui potest;
quæ Animarum motum rebus levissi-
mis, & moveri facillimis compa-
rat. Sapiens eam scintillis comparat:

[a] *Sicut scintillæ in arundinetis discurrent.* [b] Ezechiel, fulguri; idque in ænigmate rotæ, quæ à spiritu impellitur: *Ibant, & revertebantur instar fulguris.* Isaias, avibus, per aëra volantibus: [c] *Assument pennas, sicut aquilæ; current, & non laborabunt, volabunt & non deficient.* O delitias incredibiles! ignem celeritate, aves velocitate, fulminis alas levitate antevertere. At ne hoc vobis incredibile videatur; similitudine quâdam notius faciam: scenim Cursores illi cœlestes, quos Aristoteles intelligentias, nos sanctiori nomine Angelos appellamus: ad planetarum, orbiumque cœlestium motum, directionemque destinati, viginti quatuor horarum spatio totum orbem obambulent; adeo ut singulis horis, viginti sex passuum millia conficiant; an non credemus gloriosas illas animas, naturales illas, & internas corporum suorum motrices, celeriorrem adhuc ipsis motum impeturas? Ab uno, scilicet, polo, in alterum, eadem

a Sap. 3. b Ezech. 1. c Isa. 4.

dem transferendo; unicoque momento ab uno mundi cardine, in alium devehendo? Angelus, qui Abacuc Prophetam in Babylonem [a] è Judæa, quæ quingentorum passuum millibus à se invicem distabant, cæsarie apprehensum, unico momento transvexit, hujusce mæ sententiæ testis, & suffragator erit. Si enim hoc ipse in alterius corpore; quid non Animam in proprium, facturam credendum est? si in corpore adhuc mortali, spisso, crasso, patibili, hoc ille potuit; quid porro hæc Angelis par in gloria, in proprio, & quidem glorioso, beato, spirituali, Divino, faciet? Longius adhuc procedit S. Augustinus, ait namque tantam horum corporum agilitatem fore; ut ipsum Animæ velle, & cogitationem quodammodo præventura sit: [b] *Ubi volet spiritus; ibi erit & corpus.* At tamen celeres spiritus, & Animæ motus sunt; ut unico instanti, & desiderio cælum adeat, &

In-

a Dan. 14. b L. 22. de Civit.

Inferos; cogitatione Antipodes, spe quoque & ambitione ad columnas usque. Herculeas pertingat, & ubique locorum imaginando peregrinetur. Cum igitur corpus, eadem quâ spiritus celeritate, movendum sit, ut Augustinus sensit: credere profectò oportet, magnam ejus celeritatem, & agilitatem fore. Hæc erunt illa exquisita Beatorum decora, quibus corpus donabitur. Quis hæc animo volvens, corpus suum volet impudiciâ contaminare? quis ei lenocinabitur indulgendo? Quis non viriliter omnia carnis blandimenta respuat, si cogitet idem aliquando ad tantam gloriam evehendû? ut loco putredinis, claritas; loco cinerum; gemmæ, loco ægritudinum sanitas, loco brevissimi temporis, æternitas, loco tenebrarum, splendor, loco calamitatum & ærumnarum, felicitas, & gloria, veraque beatitudo successura sint? ô beata conditio! quæ adumbrari quidem, non plenè exprimi, aut repræsentari aliquâ, quæ in terris habetur, excellentiâ
-jod

possit ! ô nimia filiorum Adam, & filiarum Evæ cæcitas ! qui ad rerum periturarum comparisonem, acquisitionemque, ad botrum uvarum, honoris cujusdam perfectionem, mulieris venustatem, domorum magnitudinem, commodorum desiderium, urbium opulentiam, Provinciarum ubertatem animantur : adeò verò negligentes, tepidi, atque inertes sunt, ut inclytas illas, de quibus differuimus, corporis dotes acquirant. Hirundines, ajunt, nidum suum nunquam ponere in pariete caduco, aut domo ruinam minitante ; & homines tam stolidi sunt, ut ibi & nidum, & quietem suam collocent, ubi cernunt omnia labefactanda, & repentino casu dejicienda, ut amatores suos opprimant, & involvant ? Quàm longè aliter facerent, si fabricam illam corporis sui, tot dotibus honestandam, solidis virtutibus firmarent. Nemo, ut plumbum possideat, aurum perdit. Nemo mavult arundine niti, quàm scipione eburneo. Nemo carbones eligit, &

the-

thesaurum contemnit. Nemo potius umbram captat, quàm prædam. Nemo optat magis venari ventos, quàm cervos. Nemo Regiam, marmoreamque domum negligit, ut possit habere casam, puerili ludo ex arenis ædificatam. Denique nemo pluris æstimat stillam, quàm fontem; guttam, quàm fluvium; granum, quàm acervum; punctum, quàm circulum. Et nos plumbeas has voluptates aureis illis deliciis; umbras has vanissimorum honorum, illis veris titulis, ventos istos, casas has, istas arenas, stillas, guttas, grana, puncta, certis illis, æternisque gaudiis, quæ ex corporis solius beatitudine, hauriemus, anteferemus? O, si & vana ista, & vera illa; ista fluxa, illa æterna seriò perpendere-remus! perspicuè profectò cerneremus, quàm exigui momenti sint omnia, quæ in terris tam ambitiosè amamus: imò quàm prorsus nihili facienda, si cum coelo, rebusque sempiternis comparentur. Quippe, quidquid fluxum est, transit; quidquid au-

Q

tem

tem transit, postquam transiit, perinde est, ac si nunquam extitisset. Idem enim restat post finem, quod fuit ante initium; ante initium nondum erat; post finem non amplius erit: Nil ergo erit. Eat igitur aliquis cum Salomone, & dicat: [a] *Vadam & affluam deliciis, & fruam bonis.* Mox alteram ejus cantionem usurpabit, dicens: *Ecce vidi, quod hoc quoque esset vanitas.* Quare, etiamsi quis omnibus mundi voluptatibus perfundatur; & si cum Sardanapalo, in delitiis nateret; cum Cleopatram in rosis & gemmis coenaret, etsi omnibus titulis saluretur; omnibus honoribus afficiatur; omni gloria colatur: omnium vocibus, & sermonibus celebretur; supra omne Imperium & solium evehatur, idque longo tempore, plurimisque annis: si tamen postea vel casu, vel fraude, aut violentiam hostium, vel ipsam morte cogatur hæc omnia deferere; nil supererit ex omnibus, quod eum delectet, aut quod sit loco emolumenti. Quæ cogitatio, Bo-

a Eccl. 21.

Bononiæ , in primis ferè Dominicanì
Ordinis initiis , Virum magnum , cla-
rumque doctrinâ mirè perculit. [a]
Cum enim Reginaldus , unus ex præ-
cipuis illius familiæ , magno homi-
num concursu , & approbatione, Ver-
bum Dei prædicaret ; Monetus (sic e-
nim ipse appellabatur) de industria il-
lius congressum , & sermonem fugere
consueverat , multum sibi ab eo me-
tuens, tamen in Stephani Martyris na-
tali , ad ejus Concionem , comitum
importunitate pertactus , primis sta-
tim verbis captus est , cum illam vo-
cem exponeret : *Ecce video cælos aper-*
tos. Ita enim differebat : nunc qui-
dem cæli portas ad beatitudinem pa-
tere , ita ut quivis ingredi posset ; qui
autem negligentes essent , & Deo cor
suum clauderent , iis vicissim cælos
claudi , ut deinde intrare non possint,
nec pluribus opus fuit : statim enim
corde immutato, qui ad eam horâ tam
alienus fuerat à Religione , Religionis
voluntatem concepit: finitâ Concione

Q 2

Regi-

a Platus l. 3. c. 38.

Reginaldum adiit, animum suum exposuit, eumque voti etiam vinculo confirmavit. Ecce, quisquis hæc legis, & ipse nunc dicere cum Protomartyre potes: *Ecce video cælos*. Video non oculis illis crassioribus corporis, sed acutioribus mentis: fide, quæ infusa est in fonte Baptismatis; *video cælos apertos*. Cuilibet jam cælum patet; nullus, dum spirat, spe intrandi excluditur. Contendite omnes intrare, antequam claudatur. Non intratur in Regnum gloriæ, nisi per januam pœnitentiæ. Non tenditur ad illud Regnum per viam latam superbiæ, luxuriæ, invidiæ, socordiæ, [a] sed per angustam Humilitatis, Paupertatis, Pudicitiae. Festinate, quoniam tempus breve est. Erit, quando cælum, quod nunc tibi patet, claudetur, nisi festines intrare, dum patet: audies, quod fatuæ illæ virgines: *Clausæ est janua*. Tunc dices, non ut Stephanus: *Ecce, video cælos apertos*; sed, *Ecce video cælos clausos*. Primo momento,

quo

a *Matth. 25.*

quo mors tibi claudit oculos , si Dei fueris inimicus, clauditur tibi cœlum: frustra tunc ex averni antro pulsabis suspiriis, gemitibus, ejulatibus ad fores cœli: audies triste illud; *Clausæ est janua.* Pulsa iterum post mille annorum myriades, post infinita sæculorum curricula; iterum audies: *Clausæ est janua.* Claudio & ego cum D. Bernardo. [a] *Quid ergo istud est negligentia? quid pigritia? imò, quid vecordia est, ut non crebris suspiriis & ferventissimâ affectione abrumpere hinc, & in illa tam felicia agmina jaculari animos studeamus?*

CAPUT V.

Homo novus, dum convertit oculos, ut videat Beatorum oculorum voluptatem, avertit oculos, ne videat vanitatem.

EXposuimus partem beatitudinis, quæ ex animâ redundat in corpus; dum quatuor ejus dotes exquisitissimas, quibus pollebit, explicavimus:

Q³

nunc

a Serm. 5. de omnib. his.

nunc de gaudiis, quibus quinque sensus redundabunt, differemus. Ab oculis ducemus principium, quia inter sensus tenent principatum. Tantæ erunt perfectionis oculi, ut nihil eorum organum vel in minimo possit perturbare. Hæ porrò, erunt visus perfectionis. [a] Primò, Corpora omnia videndo penetrabit Beatus quilibet, seque etiam interius æquè facile, atque exterius usque ad ipsam totius corporis harmoniam, perspiciet. Secundo, eadem facilitate videbit remotissima quæque ac proxima, minima uti maxima, se ipsum sicut cætera. Tertiò, eodem corporis situ permanente, æque videbit retrò, quam ante se; non vertendo se, vel semel movendo: imo videbit, quæ sunt supra se, non levando oculos; quæ sunt infra, non declinando eos. Quartò, videbit diversa objecta, & quasi infinitos radios, tanquam unum, vel quasi unitos. Et quod est præ omnibus admirandum,

a *Busto serm. T.2.503.*

dum, æquè videbit oculis clausis, atque apertis. Si enim oculi Beatorum visuri sunt ultra densissimos parietes, ahenos muros, & vastissimos montes; omnia corpora quantumvis densa, & opaca penetraturi; multò minus palpebræ, seu membrana illa tenuis, quæ oculis oppanditur, quæ etiam ipsa gloria donabitur, impediet oculos, quo minus omnia videat. Hæc de facilitate, & modo, quo videbit; jam objecta ipsa, in quæ videndo tendet, & tendendo delectabitur in lucem proferamus. In primis, supra modum oculos oblectabit incredibilis ille ornat⁹, splendidissima illa magnificentia loci, quem incolunt, nimirum, ipsum Cælum Emphyreum. Itaque, ut jam compendio perstringamus omnia objecta, quibus oculi delectabuntur; Videbit Beatus oculis corporis fluvium illum vitæ electo puriorem, atque instar crysalli pellucidum, gyros pulcherrimos, ac mandros in vastâ illâ cælorum planitie facientem, fontesque hinc

inde salientes. Videbit totum orbem inferiorem ; nam licet convexum sui cœli Empyreï , quod calcatur ingentis, ac propè immensæ sit spissitudinis, & solidissimum, est tamen summè transparent. Videbit totam terram, & omnia, quæ in ea geruntur, cognoscet, præter cogitationes hominum liberas. Videbit Infernum, omnesque damnatos ; denique totius terræ finem, & à centro emergens, videbit Antipodes, & quidquid in altero Hemispherio, usque ad Empyreū inferior orbis continet. Sed quale concipient gaudium ex aspectu propè innumerabilium Angelorum? Est admodum vero simile, Angelos assumpturos corpora speciosissima ex aëre, quibus pascant oculos Beatorum, ut ab iis videri, & cum iis colloqui possint : quæ sententia est D. Anselmi in suo Elucidario, & aliorum. Jam vel unius Angeli pulchritudo superat omnem omnium hominum, qui unquā fuerunt, vel erunt pulchritudines simul conflatas. Sed ex re aliâ nullâ, plus gaudii & voluptatis percipient,

ent, quàm ex gloriosissimo, & ter adorando Christi Corpore. In illud omnium oculi, atque ora potissimum convertentur. [a] Et si verum est, quod quidam existimant; Crucem Christi Domini in cælis totâ æternitate conservandam; imò, ut aliis placet; omnia signa Passionis Christi Domini; quantum Divina illa spectacula, & præclarissima redemptionis nostræ instrumenta, oculos omnium recreabunt! sed quid volo, dicendo prosequi, oblectamenta oculorum, quæ oculus non vidit? O verè. [b] *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis!* Quis, ut illa aliquando videat, quæ hîc à Beatis videnda proposuimus, nolit quævis hîc & facere & pati? plenæ sunt gentium historiæ admirandis in omni malorum tolerantia pro honore, pro aurâ populari, pro auro, pro impudicis amoribus. Igitur, (ut optimè argumentatur Tertullianus) [c] *Si tanti vitrum; quanti verum margaritum.* Quis

non

a Fabri T.3.773. b Luc.10.23. c L.ad
Martyr.

non libentissimè tantùm pro vero habeat erogare, quantum alii pro falso ? Confundemur, si reformidaverimus pati pro veritate in salutem, quæ alii affectaverunt pro vanitate in perditionem. Scilicet lutei, & sordidi, lutum, & cœnum; cælo, & Deo præferimus. Egregiè ad rem nostram S. Augustinus: [a] Secari & uri se sinunt homines; ut dolores non æterni, sed aliquanto diuturnioris ulceris, acriorum dolorum pretio redimantur. Immaniſſimis bellis miles atteritur; pluribus fortasse annis in laboribus inquietus; quàm in otio quietus. Quibus tempestatibus, & procellis, quàm horribili, & tremendâ sevi-tiâ cæli & maris, impleti sunt mercatores, ut divitias ventosas & perituras acquirant, majoribus quàm, quibus acquisita sunt periculis, & tempestatibus plenas ? Quos æstus, quæ frigora, quæ pericula ab equis, à fossis, & præcipitiis, à fluminibus, & à feris perferunt Venatores ? Quem laborem esuriendi,

a Tom. 10. serm. 9.

& sitiendi, ut feram capiant? Quantis,
& jam in scholis vigiliarum, & absti-
nentiæ molestiis exercentur; non propter
discendam sapientiam, sed propter opes,
honoresque vanitatis: qui hæc amant,
non gravia pati videntur; omnia enim
sæva & immania prorsus, facilia, &
propè nulla facit amor. Quanto ergo
facilius, ac certius ad veram beatitudi-
nem Charitas facit, quod ad miseriam
cupiditas fecit? Quàm facile toleratur
quævis adversitas temporalis; ut æterna
pœna vitetur, ut æterna requies compa-
ratur: Hæc Augustinus. Certum id est,
non tantum laboris à nobis exigere
Deum pro cælo, quantum dæmon pro
orco. Plus citra comparisonem la-
borant impii, ut pereant, & salute ex-
cidant, quàm Iusti, ut salutem conse-
quantur. Reperiuntur, qui plus o-
peræ impendunt, ut excolant suum
fundum, agrum, hortum, quàm ut
obtineant cælum. Imò sunt, qui ita
immersi sunt hisce fluxis, ac caducis
rebus; ut parati sint credere omni jure,
quod

quod habent ad cælum, si modò velit Deus illis perpetuò indulgere usuram rerum perituram. Talis repertus est nostro sæculo in Italia nobilis quidam, qui juxta Florentiam hortum habebat suburbanum, perquam amænum, tam fœcundum fructibus, quam jucundum floribus; diceres Floram ipsam, illic sedem collocasse. Eò Nobilis hic animi relaxandi causâ, fessus curarum, ex urbe, tanquam è fluctibus ad portum sese conferebat. Hic cum die quodam cum uno è Patribus nostris per virentes horti ridentis semitas lætus, & alacer obambulet: Pater, ex loci amænitate mentionem injecit cœlestis Paradisi, [a] cumque ei conaretur suadere, illū locum citra ullam comparisonem esse & jucundiores oculis, & gratiores animis, plusque deliciarum uno momento, quàm pluribus sæculis ex horto suo, illic eum percepturum. Itane verò, inquit alter, ficcine de cœlesti paradiso sentis? cœcæ hæ sunt tuæ conjecturæ:

cœ-

a *Le petit Mirosans flater 23.*

cœcus de coloribus judicas, dum hæc de cælo pronuntias. Quod ad me at-
tinet, si Deus pro mercede omnium bonorum operum, quæ unquam præ-
stiti, vel præstabo olim, velit mihi to-
tâ æternitate indulgere hunc meum, quo fruor, hortum; næ ego libens concederem ipsi suum cælum, & re-
nuntiarem omnibus cœli delitiis. Has blasphemias, & incæsto ore prolatas voces, Pater acriter reprehendit, eum-
que impietatis in loquendo insimula-
vit. Sed non tardus fuit in vindican-
do Deus. Nam cum paulò post ex horto ad palatium se conferret; ecce tibi è ponte, ubi transibat, præceps corruit; fractaque cervice, miserè ex-
piravit, sine ullo animi dolentis ar-
gumento. Ita miser, & hortum ami-
sit, nec cælum acquisivit. O curvas in terram animas, & cælestium ina-
nes? Rem acu tetigit, dum hæc verba protulit D. Gregorius: [a] Omnes,
ait, *hujus sæculi dilectores, in terrenis rebus fortes sunt, in cælestibus autem debiles:*

R

a Dist. c. omnes.

debiles : nam pro temporaligloria desu-
dare usque ad mortem appetunt, & pro
perpetuâ, nec parum quidem in labore
subsistunt : pro terrenis lucris, quaslibet
tolerant injurias; & pro caelesti merce-
de vel tenuissimi verbi contumelias fere-
re recusant. Terreno judici, toto etiam
die assistere, fortes sunt : in oratione ve-
rò coram Domino, vel unius hora mo-
mento lassantur. Sapè nuditatem, de-
jectionem, famemque pro acquirendis
divitiis, atque honoribus tolerant : su-
perna autem laboriosè tantò magis qua-
rere dissimulant, quantò ea tribui tar-
dius putant. Hæc ille. Contra ve-
rò, qui oculos defigunt in cælum;
terrena ad tempus negligunt posside-
re, ut valeant cælestibus sine fine gau-
dere : non curant hîc omnibus tor-
mentis affici, ut possint ibi Divinâ vi-
sione refici. Omnia patienter tole-
rant, quia cælum impatienter deside-
rant. Hoc igitur patiat, ut tali glo-
riâ potiatur : ferat, ut ad illam se con-
ferat : subeat tormenta, aut transeat ad
oblectamenta. Unde Augustinus ad u-
num

numquemque nostrum. [a] *Tolera,*
quod non vis, ut assequaris, quod vis.
 Satius enim est hîc modicâ miserîâ e-
 mere æternam felicitatem; quàm mo-
 dicâ felicitate, voluptate præsentî e-
 mere æternam miseriam.

CAPUT VI.

Homo novus, dum reliquas cogitat Bea-
torum voluptates ex reliquis sensi-
bus, censet se fuisse hætenus
insensatum.

DE oculis, five de sensu visus, abun-
 dè dictum est in priore capite. Ex-
 pediamus reliquorum sensuum singu-
 lares, quibus perfundentur volup-
 tates. Trahit me in odorem unguen-
 torum suorum cælestis paradisus,
 quem indubiè exhalabunt, in illis Eli-
 siis hortis, lilia, rosæ, violæ, narcis-
 sci. Itaque, quod attinet ad olfactum,
 perfundetur absque dubio fragrantis-
 simis odoribus, quos corpora Bea-
 torum suavissimè spirabunt; ac præ-
 fertim sacratissimæ humanitatis
 Christi, & Beatæ Virginis; utpotè,
 a In Ps. 79. R 2 quæ

quæ in ipso suo in cælum ascensu, am-
 brosiâ suavissimi odoris complevit to-
 tum cælum : unde stupefacti cælestes
 genii tantâ odoris perfusi fragrantia
 clamabant : [a] *Quæ est ista, quæ a-
 scendit per desertum, sicut virgula fu-
 mi, ex aromatibus myrrhæ, & thuris,
 & universi pulveris pigmentarii? Quod
 si corpora Sanctorum in sepulchris in-
 ventâ, summam exhalaverint odoris
 suavitatem, nondum glorificata vel
 immutata; qualem odorem effundent,
 excocta jam solis increati ardore, o-
 mni putredine? si tantum corpora;
 quantum animæ ex se effundent odo-
 rem? [b] Meritò de iis dictum est ab
 Oseâ: *Sancti tui, Domine, florebut ut
 lilium; & sicut odor balsami erunt ante
 te.* Si tam gratus fusus sit odor Beato-
 rum; qualis erit ipsius Christi? qui de
 se ipso dicit: [c] *Sicut cinamomum, &
 balsamum aromatizans, odorem dedi:
 quasi myrrhæ electa dedi suavitatem o-
 doris.* Similiter & gustus erit plenus
 incredibili sapore, & dulcedine, & sa-*

tietate

a Cant. 3. b C. 14. c Eccl. 24.

tietate quadam, & refectione cælesti
 oblectabitur : idque ob qualitatem
 quandam inhærentem, quæ non sele-
 ctissimorum modò ciborum; sed & o-
 mnium, quæ fingi, cogitari, credi-
 que possunt, rerum saporem contine-
 bit. Hic ergò sensus gustandi suam ha-
 bebit voluptatem non in perceptione
 cibi, & potus; sed humoris cujusdam
 suavissimi, qui linguam, palatum, &
 interiora imbuet. Hic humor prove-
 niet, partim ex optimo temperamen-
 to : si enim homo boni temperamen-
 ti & planè sanus, suaviter afficitur lin-
 guâ & palato, etiam jejunos; quantò
 suavius ibi afficietur, ubi tempera-
 mentum erit perfectissimum? partim
 ex aliquo fortè cælesti liquore divini-
 tus infuso : quem credibile est etiam
 per stomachum, cæteraque interiora,
 diffundendum. Neque enim frustra
 de Beatis canit David : [a] *Inebria-*
buntur ab ubertate domus tuæ; & tor-
rente voluptatis potabis eos. Sensus tan-
 gendi, suam voluptatem percipiet;

R 3

tum

a Psalm. 35.

tum ex aura cælesti, & cælestis corporis attactu, tum ex intimo sensu optimi temperamenti: homo enim perfectè sanus, ipsam corporis bonam constitutionem in se suaviter sentit. Hujus voluptas erit longè maxima; quia cum tactus sit toto corpore diffusus, purissimis quoque, sanctissimisque delitiis circumfluet. Imo ex mente celeberrimi Scriptoris Granatensis: Tactus in mutuo pacis osculo, ipsius Dei Incarnati, & Sanctorum, summè delectabitur. Prò nimia cæcitas non credentium, vel credere nolentium, majores Deum sibi, & Electis non reservasse delicias ac voluptates, quàm animalibus reservârit. Sciant porrò tantum inter cælestes, & omnes simul terrenas voluptates, tam præsentēs, præteritas, quàm futuras discrimen esse, quantum inter Animam, & corpus, naturam, & gratiam, brutum pecus, & Seraphinum; tempus, & æternitatem. Superest ultimus sensus, Auditus. Itaque aures sine intermissione audient ineffabilis illius musicæ con-

concentum & harmoniam ; cuius vox una satis est ad omnium hominum animos incredibili voluptate perfundendos. Sonant enim ibi semper , ut ait B. August. melliflua Hymnorum organa. Tunc complebitur illud, quod scribit S. Joan. [a] Post hæc , audivi quasi vocem tubarum multarum in cælo dicentium Alleluja : Laudem dicite Deo nostro omnes Sancti ejus ; & qui timetis Deum ; pusilli & magni. Et audivi vocem quasi turbae magnæ : & sicut vocem aquarum multarum ; & sicut vocem tonitruorum magnorum , dicentium Alleluja ; quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens ; gaudeamus , & exultemus , & demus gloriam ei ; quia venerunt nuptiae Agni. Illic (ut docent quidam Theologi) [b] quilibet Sanctus cantabat propriâ , & singulari voce ; quæ ab omnibus & singulis audietur , & discernetur. Innuit id David : [c] Exultabunt Sancti in gloria , letabuntur in cubilibus suis ; exaltationes Dei in gutture eorum. Ex-

R 4

a Apoc. 19. 6. b Busto T. 2. serm. 504.
c Psal. 149.

Exaltationes Dei, vocat laudes, quibus Deum extollent, immensam ejus excellentiam, omniaque opera magnifica commemorando. Has, ait, fore *in gutture eorum*: non ergo solum in animo, nec solum cogitatione Deum laudabunt; sed & voce (a) Itaque dubitandum non est, fore ibi cantum vocalem: Ita Lessius. Quia cum homo corpore, & animo constet; oportet, ut non solum animo, sed & corpore serviat. Servitus autem Dei consistit in laude, & gratiarum actione, praesertim in patriâ, ubi omnia opera poenitentiae, & misericordiae cessant. Accedit, quod ex magno amore, & intenso gaudio homo naturaliter incitatur ad cantandum, ut experientia constat. Interna enim suavitas mentis, dum ex parte superiore redundat in inferiorem, etiam per corporis instrumenta se prodit foris. Quare cum sancti sint Divino amore inflammati, & gaudio undequaque plenissimi, impensissimè ab intrinseco ad Divinas lau-

a *De summo bono l.3.c.8.fol.524.*

laudes tantum celebrandas incitantur. Unde S. Gregorius explicans versiculum illum, c. 8. Job : [a] *Donec Impleatur os tuum. Benè os risu impleri dicitur, & labia júbilo : quia in illa æterna patria, cùm Justorum mens in exultationem rapitur, lingua in cantum laudis elevatur.* De eadem re D. Augustinus. *Omne opus eorum, laus Dei, sine fine, sine defectione, sine labore. Felix ego, & verè in æternum felix ! si post resolutionem hujus corpusculi audire meruero illa Cantica cælestis melodia, quæ cantantur ad laudem Regis æterni, ab illis supernæ patriæ civibus, Beatorumque spirituum agminibus ? fortunatus ego, nimiumque beatus ! si & ego ipse meruero cantare ea, & assistere Regi meo, Deo meo ? Quisque ibi canit laudes Divinas modo sibi accommodato: Angeli, voce spirituali ; homines etiam corporali. Quanta verò futura fit voluptas cælestis illius musicæ, ex humani cantus suavitate proclivè est conjicere ; quæ interdum tanta est, ut cùm excellens aliqua vox conjungitur*
a L. 8. Mor. c. 31. 1. R 5 cytha-

cytharæ , aut testudini) animum quasi à corpore abducatur; & homo vix ferre possit ob nimiam cordis delectationem ars musica , dulce laborum solamen , quantum humanas afficiat mentes ? illi maximè experiuntur , qui sonos ingeniosè attemperatos , aurium delicias norunt æstimare. Sed ausim dicere ; si phonsi hic omnes , & quotquot in terris scientes sunt musices , conferantur ad cælestes Aulædos , stridulæ cicadæ , raucum aliquid & insulsum murmurantes videbuntur. Fingete , modulatas avium voces audire ; ex omnes ad illam cælestis musicæ suavitatem fordebunt. Puta nervos , chordasque testudinum sonare , plorabunt. Cogita liquidi gutturis , artisque musicam promitti ; huic qualicumque musicæ , simul ac alteram illam tu opposueris ocus , & Bysthoniam testudinem cessare , & Lesbyam cytharam facessere , & pertæsus tacere Amphionis lyram jubebis. Digni erunt cælestis illius concentus musicam percipere , quorum aures

res apertæ sunt, & largissime patent
audiendo verbo Dei, Spiritus sancti
afflatibus ac instinctibus, Angeli tu-
telaris inspirationibus, piis monitis,
salubribus consiliis: clausæ verò sunt,
dum cum Atheniensibus aliqui, de
umbrâ asini, & puerilibus nugis, & a-
nilibus fabulis, ossutiis; & affaniis
longos sermones texunt; sunt aliqui
eo impietatis prolapsi, ut frustra illis
inter vitia sua, & delitias sepultis, lo-
quatur Ecclesiastes, in Templo; An-
gelus, in conscientia; Deus, in men-
te: surdi sunt. Labet rem hanc pla-
nius exponere, fufiusque. Cosmogra-
phi tradunt quosdam Nili accolæ,
planè surdos esse, propter continuum
fragorem, & vehementem impetum,
quo fluvius ille de altissimis monti-
bus se præcipitat: obtusæ semper ma-
gno strepitu aures, denique surdes-
cunt. Et mundus iste, nunquid tor-
rens est? Nunquid impetuoso Nilo si-
mile flumen? Nunquid & procellosum
est mare? O quanti in hoc pelago flu-
ctus curarum! quot undæ sollicitu-

dinum ? quanti strepitus affectuum !
quanti clamores & vociferationes plo-
rantium, cachinantium, negotian-
tium, fabricantium, ludentium, bac-
chantium ! atque hæc causa est, cur
impius quisque, ac sceleratus de alte-
ro mundo, alterâque vitâ, aut non au-
diat, aut non fructu percipiat ; quia
totus ejus absorptus est animus, in re
familiari benè administrandâ, in sani-
tate conservandâ, in lucro faciendo, in
locupletandis liberis, & sexcentis aliis
hujus sæculi negotiis ? Demum hic
mundi strepitus est ? quo multorum
inter flagitia sua, ita aures obtundun-
tur, ut surdi fiant, nec admittant am-
plius pia : & salubria suadentium con-
silia : sic non pauci surdi fiunt ex con-
sceleratis hominibus, ad conscientia-
e suæ domesticas exprobrationes, ad cla-
mores Ecclesiæ, ad severa Numina
ipsius, & frequentata monita. Ajunt
quidem, pro pallio continuandæ im-
pietatis affirmant ; cùm olim ad ex-
trema ventum fuerit, & utramque au-
rem latissimè aperturos, salutaria di-
ctu-

cturis, conscientia, sacerdoti, Deo:
falluntur illi plerique, qui multo tem-
pore, multisque annis inter vitia &
cupiditates suas obsurduerunt; etiam
sub mortem, nullis cohortationibus
ad resipiscentiam possunt promoveri.
Non est, ut sperent illi, se audituros
illud Divinum in cœlesti Odeo, Alle-
luja. Quod, ut percipiat, audite
nunc Verbum Dei; auditum observa-
te: *Beati enim, qui audiunt verbum Dei,
& custodiunt illud.*

CAPUT VII.

*Exuberans gaudiorum copia, ex mutuo
Beatorum aspectu, & gloriâ.*

SI quis expetat ex hâc valle lachry-
marum habere spongiam, quâ ab-
stergat ab oculis suis omnem lachry-
mam, is hodie mecum oculos non in
altum attollat ad sublime cœli Am-
phiteatrum; sed convertat ad nobile
illud patientiæ theatrum, ad Jobi ster-
quilinium. Si rectè expendas, quæ
audies verba in hoc sterquilinio, ter-
rena omnia cum Paulo, arbitraberis

ut stercora. Job verè monstrum patientiæ : cùm jaceret in olido fimeto, tanquam spectaculum humanæ miseriæ ; velletque suum in extremis ærumnis lenire mærorem, quin & aliorum omnium in quavis calamitate mitigare dolorem ; voluit verba quædam arcana exprimere, quæ ad omnem omnium sæculorum memoriam perennarent. Audite loquentem : *Quis mihi tribuat, ut scribantur sermones mei? Quis mihi det, ut exarentur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Quis mihi tribuat, inquit? sed quid vis tibi tribui? quæ est petitio tua? ut scribantur sermones mei.* Ad eam inopiam redactus sum, ut etiam tegula, in qua scribam, mihi non suppetat; contorti digiti, compressæ manus, frigore tremulæ, & ulceribus plenæ. Optarem tamen ad solatium breves sermones litteris commendare. Aderit utique, qui scribat. Quid superest? papyrus. Ecce charta papyracea, sed parcite quæso : deferatur

ratur membrana, pergamina ? nam
charta papyracea deletur facilè, &
frangitur. *Exarentur in libro.* Con-
cedimus perlubenter, cedo librum:
scribe, quæ lubet. Absit, nollem
tanti momenti verba, & digna cedro,
exarare in libro, qui putrefactioni, &
tinearum edacitati obnoxius est. Erit
fortasse plumbum extensum per mo-
dum pergamenæ, cui verba mea per-
enniter imprimantur? Aderit: *stylo fer-*
reo, & plumbi lamina. Verum, nec
plumbum mihi placet, quia potest ig-
ne solvi, & liquefieri. Aliud posco,
quod sit ære perennius. Ecce filicem?
placet: *Vel celte sculpantur in filice.*
Habes ad manum filicem, filemus,
ut verba à te exaranda percipia-
mus: Scio, inquit, quod Redem-
ptor meus vivit; & in novissimo die
de terrâ resurrecturus sum, & rur-
sum circumdabor pelle meâ; & in
carne meâ videbo D E U M Salvato-
rem meum, &c. *reposita est hac spes*
mea in sinu meo. Quasi dicat: Hæc
spes sola videndi aliquando oculis
meis

meis Salvatorem meum ? jam nunc
 & animum extremè afflicto, & cor-
 pus tot ulceribus plenum, tanto unde-
 quaque perfundit gaudio; ut omnis
 mihi calamitas vertatur in solatium;
 omnis afflictio, in lætitiā: multo-
 que mihi acceptius sit, jacere in hoc
 sterquilinio, quàm sedere in solio. Hic
 ergo vos jam paucis expendite: si spes
 adhuc tenuis, & obscura illius gloriæ,
 quam à longè prospexit Job mille re-
 trò annis, tolerabilia, imò facilia; ne
 dicam, jucunda reddiderit, nudita-
 tem, morbos, ulcus pessimum, ignem
 sacrum, lepram, scabiem, elephan-
 tiasim, dolorem articulare, viscera
 putrida, apostema, gravem halitum,
 uxorem stultam, dæmonem, infami-
 am, probrum, & sterquilinium, in
 paradisi speciem converterit; si, in-
 quam, tantum potuerit sola spes Chri-
 stum videndi? quid erit re ipsâ, & il-
 lius conspectu frui, & totâ, quæ in-
 finita est, beatitudine potiri? [a] *Ubi*
erit (ait Gregorius) *lux, sine defectu;*

ga-

a In Psal. 7.

gaudium, sine gemitu, desiderium, sine
pœnâ; amor sine tristitiâ; satietas, sine
fastidio; sospitas, sine vitio; vita sine
morte; salus, sine languore. Ubi (ait
Augustinus) Rex, est veritas; lex, cha-
ritas; dignitas, aequitas; pax, felicitas;
vita aternitas? Ubi (ait S. Bernardus)
premium est videre Deum, vivere cum
Deo; vivere de Deo; esse cum Deo, esse in
Deo, qui erit omnia in omnibus. Nos
more nostro, ex immenso illo delitia-
rum Oceano, stillas aliquas delibe-
mus; expendendo quantum futurum
sit gaudium, ex beatissima illâ Beato-
rum omnium tum hominum, tum
Angelorum societate. Plurimum con-
fert ad solatium, plurimos esse, qui
solatii suppeditent argumentum.
Nunc autem quanta sit futura Beato-
rum se invicem, summo cum gaudio
contuentium multitudo, expendamus.
Inchoamus ab Angelis. Proditur 4.
lib. Revelat. S. Brigittæ, Deiparam
dixisse D. Brigittæ, tantum esse nume-
rum Beatorum spirituum Angelico-
rum; ut si computarentur omnes ho-
mi-

mines, ab Adam, usque ad ultimum in fine mundi nasciturum, possent unicuique homini deputari ad minus decem Angeli. [a] D. Dionysius Areopagita dicit: *Tantum esse numerum Angelorum, ut soli Deo sit cognitus*, [b] S. Ambrosius dicit, *homines esse centesimam tantum partem numeri Angelorum; & quatuor superiores Ordines, Dominationes, Thronos, Cherubinos & Seraphinos, longè esse numerosiores quinque Ordinibus inferioribus*. [c] Suares dicit, *numerum Angelorum, respectu hominum dici posse infinitum, & innumerabilem*. Albertinus dicit, Archangelos eodem excessu superare Angelos, quo ipsi superant homines: Ergo cum teste D. Brigittâ, (cujus Revelationem maximi æstimat Vasques) pro uno homine, decem Angeli dari possint; eodem excessu, dabuntur pro uno homine centum Archangeli, mille Principes, decem millia Potestatum, centum millia Virtutum, millio Dominatio-

num,

a *Celest. Hierar. c. 13. & 14.* b *Ambros. in Luc. c. 15.* c *Suar. l. de Ang. nat. c. 11. n. 3*

num, decem milliones Thronorum,
centum milliones Cherubinorum,
mille milliones Seraphinorum. Quod
& S. Thomas apertè docet, dicens, tan-
tò magis in unoquoque Ordine mul-
tiplicari Angelorum numerum; quan-
tò Ordo ipse altior est & præstantior.
Unde meritò interrogat Job: [a] *Nun-
quid est numerus militum ejus?* quasi
dicat innumerabiles esse. Jam verò est
valdè credibile, quod docent novissi-
mi Auctores: [a] *Angelos omnes in cæ-
lo assumpturos corpora speciosa ex æthe-
re, quibus pascant oculos Beatorum; ut
ab illis videri, & ore ad os loqui possint.*
Hoc enim videtur poscere amicitia, &
arctissima unio & communicatio; quæ
erit inter Angelos & homines Beatos,
quasi concives cæli: aliàs etiam sensus
Beatorum nullum ex Angelis recipe-
rent gaudium; imò in nulla re cum
illis communicarent: itaque inter An-
gelos & Beatos tantum esset commu-
nicatio quoad mentem, non quoad
corpus.

a Cap. 25.

corpus. Quod si ita est, Deus immortalis ! quale erit gaudium, tot immensæ pulchritudinis spiritus intueri, alloqui, cum illis conversari? Refert Serarius, de quodam Architecto, (a) qu. cum Erfordia erigeret Chartusiam, Angelum specie juvenis conspexisse, tantâ elegantia, & pulchritudine; ut diceret se alterius oculi jacturam libenter facturum, si eum iteratò semel duntaxat conspiciari posset. Si quis posset vel Angelum videre unum; cum eo loqui; audire illum de arcanis, & sublimibus rebus magnificè differentem; intueri illius vultum pulchritudine mirabili formosum: vim mentis penetrare, & acervos perfectionum, magnaue illa intellectus, ac voluntatis ejus decora, sanctimoniamque augustam, quantis gaudiis collesceret? Et dubitemus, quin Beatus splendidissimo illo theatro omnium Angelorum incredibiliter capiatur? sanè, cum oculos conjicient in illam tam illustrem Beatorum societatem, in qua, ut à S. Basilio verba mutuer:

a *A Lap. Prop. Major. 289.*

[a]

[a] *Sunt Angelorum miriades, festi primorum parentum confessus; Apostolorum throni; honorati Prophetarum conventus; Regia Patriarcharum sceptrum; corona Martyrum; Justorum omnium laudes in commune triumphantium; Vix tenere se poterunt, quin exclament atque gestiant. Socrates, brevi moriturus, singulari gaudio afficiebatur; cum se diceret pergere ad Heroas, ad semper Deos; ad optimos viros antiquitatis, cum quibus in æternam agiturum se ævum agebat. Quod si cuilibet arbitrarium esset, cum quibus vellet colloqui, indubiè quisque suæ artis Actorem, vel in eâ maximè præcellentem vellet alloqui? Philosophi, Aristotelem, Mathematici, Archimedes; Oratores, Tullium; Pictores, Apellem; Medici, Hipocratem; Jurisperiti, Justinianum; Milites Alexandrum, aut Cæsarem; & optarent videre & cuperent alloqui: maximâ afficerentur voluptate, posse eorum frui & conspectu, & societate. Quale ergo erit*

a *Exhort. ad R. pt.*

rit gaudium, posse familiarissimè sermocinari cum magnis illis antiquæ Legis Heroibus, Adamo, Noë, Abraham, Jacob, Joseph? cum illis, Divino Spiritu olim afflatis vatibus, Isaiâ, Jeremiâ, Ezechiele, David, &c. cum inclytis Regibus, Davide, Ezechiâ, Josaphato, Manasse: cum honorato Apostolorum senatu, cum Petro, Paulo, Joanne: cum Augustino, Hieronymo, Chrysostomo, Gregorio; quorum & sanctimoniam veneratur, & scientiam admiratur tota posteritas. Nec tantum gaudebunt mutuo conspectu; sed & colloquio. Hîc jam magna est controversia in scholis Theologorum? quo idiomate Beati se mutuò alloquuntur, an Latino? an Græco? an Syriaco? Memini, me aliquando legisse in quodam impertinente Thesuro Theologicarum, usus Beatos in cælo idiomate Hiberno: sed nemo miretur impertinentia poni in impertinente. Sunt, qui existimant, quemque locuturum suo idiomate, sibi vernaculo; ut omnium gentium linguis Deus laudetur.

tur. Rem prodigio simillimam, quæ sententiam nostram confirmat, refert S. Gregorius: [a] *Puer quidam armentarius, hac vitâ prius defunctus, deinde eidem restitutus, Dominum suum vocari iussit; cui ait: ego in cælo fui, & qui de hac domo morituri sunt, agnovi: Ille, ille, atque ille morituri sunt, &c. Ut autem scias, quod me in cælo fuisse verum fateor; Ecce accepi illic, ut linguis omnium loquar. Nunquid tibi incognitum fuit, quod Græcam linguam omnino non nossem, & tamen Græcè loquar, ut cognoscatis, an verum sit, quod me omnes linguas accepisse testificor. Cui tunc Græcè Dominus suus locutus est; atque ita ille in eadem lingua respondit; ut cuncti, qui aderant, mirarentur. In eadem domo habitabat quidam Bulgarus, qui ad hunc puerum deductus, Bulgaricâ linguâ locutus est. Sed ita puer ille, cum esset Italus natione, Bulgaricâ locutione respondit, ac si natione fuisset Bulgaricus? Ex duarum ergo lin-*

a l. 4. Dialog. c. 26.

linguarum experimento crediderunt eum, uti fatebatur, fuisse in cælo: ita D. Gregorius. Tametsi non constet ex Divinis oraculis, quo idiomate; Beati se invicem, ut plurimum sint allocuturi; tamen rationi conformius videtur, (quæ est & D. Hieronymi opinio) futurum illud idioma, quod primo homini Adamo à Deo fuit infusum, nimirum, Hebræum: Nam Deus ipse, Hebræâ linguâ Adamo fuit locutus in paradiso. Et ipse Filius Dei jam Incarnatus; eâdem linguâ usus est plerumque, & eâ arcana omnia fidei, mysteria, & Evangelia exposuit. Colloquia autem, quæ illic instituent, erunt, qualia olim fuerunt Apostolorum; cum repleti jam Spiritu sancto, in solemnitate Pentecostes, loquebantur variis linguis. Et quid loquebantur? [a] *Magnalia Dei?* sic illi inter sese jucundissimè different de immensis Dei perfectionib⁹; de ejus ineffabili sapientiâ, potentiâ, bonitate, misericordiâ, justitiâ; & potissimum admirabili il-

a Acto. 2.

lâ providentiæ ejus œconomiâ, circa propriam suam salutem. Quam occultis callibus, & arcanis modis eos ad salutem promoverit? quoties suâ gratiâ prævenerit? Divinis instinctibus ad virtutem promoverit; in gravissimis dæmonis insultibus adfuerit; è præsentibus periculis eripuerit; ab æterno ex singulari favore eos ad gloriam elegerit? O quantò exultantis animi gaudio unus alteri, post enarrata salutis, quæ adiêre pericula, repetent illud sacrum Regii Vatis acroama [a] *Nisi quia Dominus adjuvit me; paulò minùs habitasset in inferno anima mea.* Quàm jucundum erit audire ex ore magni illius Pauli, quomodò cùm ipse in campo Damasci spirans iratum, & cædis in discipulos Christi, voce è cælo lapsâ, & fulgenti luce circumfusus, fuerit repenti ex Ecclesiæ persecutore, redditus ejusdem Apostolus. Ex ore Petri, quo pacto, cùm ille ter Christum negasset, ejusdem oculis in se conversis, illicò amarè fleverit. Quibus

S

ver-

a Psal. 93.17.

verbis efferet Christi erga se beneficentiam Magdalena; cui post vitam obscœnissimè in lupanaribus actam, remissa subito fuere omnia peccata. Quoties narrabit ultimum, quò propè naufragium passus est, animæ periculum David; dum & iniquissimum commisit homicidium, & turpissimum patravit adulterium? Non tunc amplius canet tristem illam Naniam: [a] *Miserere mei Deus; sed Misericordias Domini in æternum cantabo.* Deinde alii differunt de arcanis fidei Mysteriis; de Christi Incarnatione, Nativitate, vitæ ejus normâ: de illius cruciatibus, Resurrectione, Ascensione ad cœlum, de Sacramentis. Singuli præsertim Religiosi narrabunt; quibus Dei afflatibus ex mundi fluctibus erepti, ad religiosæ vitæ portum fuerint promoti: aliàs æternum perituri. Sic quilibet totius vitæ gesta, & pericula, & Divinæ circa se Providentiæ dispositionem, ac seriem, summâ cum animi

a *Psal. 50. 88. 2.*

animi triumphantis præ gaudio exultatione enarrabit. In hac magna Dei Basilica non resonabunt, nec audientur illorum voces, quibus in hac vita, linguâ, nobile illud hominis ornamentum, non est aliud, quàm ad Deum offendendum instrumentum. Illos non admittendos in sacrum illud cœlestium Oratorum Concilium; patet ex D. Paulo, qui dicit: [a] *Neque maledicos, neque rapaces Regnum Dei possessuros.* Quisquis ergo es candidatus Regni cœlestis, cave, ne censearis in cathalogo maledicorum. Qui sunt maledici; Qui, ut sanniones inverecundi turpicula, è trivio, & fæce populari petita semper in ore habent: qui, teste Ambrosio, [b] *velut plerimarum, huc atque illuc effluunt;* & temerè, putidè, ac indecorè omnia effundunt; qui, quidquid est, vel acrimonix in saryris, vel severitatis in jambis, vel obscœnitatis in elegiis, plenis buccis deblaterant. Sciant ergo detractores, nullum se reper-

S 2

tuos.

a 1. Cor. 6. 10. b In Psalm. 118.

turos locū inter illos, qui summā charitate, & concordia sunt copulati. Oraculum enim est Pauli: *Neque maledici regnum Dei possidebunt.* Quid deinde? Audiamus Empyreæ domus secretarium D: Joannem? [a] *Qui non inventus est in libro vitæ, missus est in stagnum ignis.* In hoc stagno, inquam, fluctuantis, & fumantis ignis: consecrati detractores maledici, audaces, & infandi, cælo exclusi, ut ranæ informes, ut monstri pisces, ut marini dracones, squamis hirti, ore fædi, & edentuli natabunt, & tempus sempiternum cruciabuntur. Jam quis nescit, ut maris, ac fluviorum; sic stagnorum pisces, propriè dici mutos, sic illis detractoribus, Deus in stagno illo fluitantibus, vocem, & sermonem demet, quò nefariè sunt abusi. Nec carent illud lætum Alleluja, sed triste, & lamentabile væ, væ. Væ ergò maledicis! quoniam Regnum Dei non possidebunt.

CA

a Apoc. 20. 25.

CAPUT VIII.

Ingens Beatis est letitia materia, singulorum inter se concordia, & amor.

[a] **C**hristus, ut electos suos in mundi jam deficientis occasu consolaretur, eorum animos inter tot turbidas cæli, terræque tumultuantis tempestates erigeret; his illos verbis adhortatur. [b] *His autem fieri incipientibus, respicite, & levate capita vestra.* Non vult illos despiciere terras, sed respiciere cælos: *Levate capita vestra*, id est, mentis atque intelligentiæ aciem attollite; abite, & affectu, & re etiam ipsâ à terra, mundumque hunc aspectabilem contemnite. Opportuno planè consilio; quia ut rectè Galfridus: *Non expectemus, ut mundus nos obruat: & necesse est, ut rna.t* Et vos ex mediis hujus turbulenti mundi fluctibus, quibus involvimini, levate capita vestra ad portum. Ex hoc cœno, luto, & fæcibus, quibus volutamini,

S 3

le-

a Gaudium ex societate Sanctorum
& eorum amor. b Luc. 42. 18.

levate capita vestra ad paradisum.
 Ex hoc luctuoso carcere, ex hoc ma-
 sto exilio, ex hac valle lachrymarum,
 levate capita vestra ad illud regnum,
 ad patriam, ad montem Domini, cæ-
 lestem Jerusalem. Ad hoc ipsum
 piissimis nos verborum aculeis stimu-
 lat Regius Propheta: [a] *Filii homi-
 num usquequo gravi corde; ut quid di-
 ligitis vanitatem, & queritis menda-
 cium? filii hominum, quorum origo
 cælestis, sator Deus, forma Divina,
 Anima immortalis, corpus erectum;
 filii hominum, quibus patria est cæ-
 lum, merces Dei possessio; vestis, gra-
 tia, expectatio æterna gloria. Usque-
 quo gravi corde? Animi vestri, cum
 sint spiritus, subtiles sunt, cælos pe-
 netrant, comparantur Angelis, Deum
 imitantur; cur humi cor defigitis,
 per solum repitis, infra terram ab-
 jicitis? filii hominum, si filii bellua-
 rum, aut brutarum pecudum essetis,
 non mirum esset, vos pronos specta-
 re terram, & prono affectu ferri ad ter-
 rena.*

a Psalm. 4. 3.

rena. Verum, *fili hominum*, rationis
participes, totius universi Principes,
quorum Animæ è cælo fatæ, in cælum
aspirant: quorum oculi in supremo
capite collocati, quasi supernorum spe-
culatores; quorum mens tendit in ve-
rum, voluntas rapitur ad bonum.
Usquequo? Non sat temporis vanitatæ
consecratum? non sat esset, semel & ite-
rum in veterem vilitatem degenerasse?
Usquequo? Abiit futilis infantia; expira-
vit fatua pueritia; evanuit insana ju-
ventus, præteriit virilis ætas, properas
segnis senectus, instat mors, imminet
æternitas. Vos ergo, qui hætenus
fuiſtis, gravi corde, levate capita ve-
stra illic, ubi est merces vestra: &
quam illa copiosa futura sit, ex co-
piosissimo gaudio, quo Beati per-
funduntur, ob gloriosam cælitum
societatem, mutuum amorem, sum-
mam concordiam intelligite. Ho-
mines in hoc mundo sunt tanquam
in itinere viatores, in diversorio
hospites, in exilio advenæ: at ve-

rò, ubi ad patriâ pervenerint, tunc demum audiunt ex ore magni illius Patris familias: [a] *Jam non estis hospites, & advena; sed estis cives Sanctorum, & domestici Dei?* Modò dispiciamus, quales sint, qui admittuntur illic & cives, & domestici. Quærit Regius Vates: [b] *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* Respondet Deus: *Qui ingreditur sine maculâ, & operatur justitiam.* Itaque nemo unus illic est cum minima vel in anima labe, vel in fronte ruga, vel in vultu nævo, vel in veste maculâ. Illic nil intrat coinquinatum. Apud veteres, templa habebant fontes, quibus ante ingressum quilibet diluebatur: Inde & templa hujusmodi, delubra, à diluendo vocabantur, teste S. Isidoro. [c] Sic antequam ingredimur magnum illud templum veri illius Salomonis; necesse est, labes omnes eluere: quia nil coinquinatum intrabit in Regnum cælorum. [d] *Ipsa verò civi-*

tas,

a *Ad Ephes. 2.* b *Pf. 14. 1.* c *15. Ety-
mol. c. 5.* d *Apoc. 21.*

tas, (ait S. Joannes) *aurum mundum simile vitro mundo*. Non est vel minimus illic pulvisculus; multò minus in plateis cœnum, aut lutum, aut fæx. Illic sunt lilia, sed sine lolio; rosæ, sine spinis, aurum, sine scoriâ; uvæ, sine labruscis, granum, sine palea; frumentum, sine zizanio. Hoc innuit Isaïas, his verbis: [a] *Hierusalem civitas sancta, non adjiciet ultra, ut pertranseat per te incircumcissus, & immundus*, scriptum est: [b] *foris canes*. In illa patria, nullus est cum Abele, Cain, qui occidat: in illo regno, nullus cum Davide, qui persequatur Saul in illa familia, nullus cum Jacob Esau, qui oderit: in illa domo, nullus cum Isaaco, qui pugnet Ismaël: in illo Collegio, nullus est cum Apostolis, qui prodat, Judas. Nulli ibi claudi, manci, lufci. loripedes, gibbosi; sed omnes staturâ corporis æquales, colore candidi, corpore integri, formâ speciosissimi; omnes innocentes, sapientes, nobiles, affabiles. Deinde, si
juxta

a Isa. 51. b Apoc. 22.

juxta tritum adagium : In omni re
 varietas delectat : hujus profectò de-
 lectionis copiosissima erit materia,
 quia maxima erit in tanta societate
 varietas. Primò erit varietas sexuum,
 viri, fæminæ, & neutri Angeli, in
 quibus tres Hierarchiæ; in qualibet
 tres Chori. Secundò, varietas na-
 tionum: [a] *Ex omnibus Tribubus, lin-
 guis, nationibus, populis*, ut loquitur
 S. Joannes, qui tamen omnes se mu-
 tuò intelligent, quia quilibet omni-
 bus linguis loqui poterit. Tertiò,
 erit varietas statuum; alii Patriar-
 chæ, alii Prophetæ, Apostoli, Mar-
 tyres, Episcopi, Doctores, Monachi,
 Eremitæ, Virgines, Viduæ, Conju-
 gati. Quartò, diversitas meritorum
 in quovis Ordine: sicut enim stella
 differt à stella in claritate, & alia est
 claritas Solis, alia Lunæ; ita & in
 Sanctis erit varietas gloriæ. Jam, si
 varietas stellarum in cælo; varietas
 florum in horto, varietas herbarum
 in prato, arborum in f, avium

in

a Apoc. 5. 9.

inaëre, ciborum in mensa, nationum in terra; varietas pennarum in pavone, piscium in mari, vel expressa tantum in libris, aut tabulis a deo delectet; quæ erit delectatio, videre in tanta multitudine tantam varietatem? Quale gaudium erit, illic vivos præsentisque spectare in cælo, quorum nunc ossa veneramur in sepulchro. Magni pendimus in theca aliqua argentea gestare ad collum, illorum vel cineres, vel partem vestis: deinde multorum dierum conficimus itineta, ut vel loca, ubi sepulti sunt, lustremus; illorum favillas & cineres, proni, corporis reverentia collimus, & dissuaviando osculamur, quid erit videre illorum corpora, quorum hîc veneramur vel ossa? Quanti æstimamus Augustini scripta, Chrysostomi Homilias, Gregorii Libros, Thomæ Doctrinam? quid erit, Magnos illos Heroes audire loquentes in cælis, quorum scripta sic admiramur in terris? Quanta erit voluptas, eorum consuetudine familiar-

liariter uti ? quas tametsi nunquam viderimus, eorum tamen memoriam, festis diebus, cæremoniis, rituque solenni celebramus. Sed præcipuum gaudium, quod percipiunt Beati, est ex tanta illa Cælitum omnium inter se concordia. Nullæ enim in tam numerosâ cælestium Civium turbâ, erunt turbæ. Adeò enim arcto charitatis, & sinceræ amicitie vinculo copulantur; ut non ita firmis compagibus membra membris adhæreant. Nulla enim ibi contradictio, oppositio, altercatio, ambitio, æmulatio. Omnes idem volunt, idem nolunt; quia omnes unam, & eandem habent, & observant regulam, Dei voluntatem refragari amplius non possunt. Majores illic gloriâ impensissimè diligunt se inferiores: hi contra officiosissimè colunt, & venerantur eos, qui sibi gloriâ præcellunt; & de gratiis in eos collatis maximoperè, & collætantur, & congratulantur. Bonum unius, bonum est omnium, & omnium uniuscujusque sigillatim: quisque namque

que bonum ejus, quem diligit, tanquā
 proprium sibi adscribit; quin tan-
 tum, ne dicam amplius gaudet quis-
 que de bono alterius, ac de proprio,
 idque per exuberantis charitatis ex-
 cessum. Omnes eidem mensæ assi-
 dent Divinitatis: omnes eodem bi-
 bunt e calicē; omnes ex eodem fon-
 te hauriunt. Deus siquidem in omni-
 bus, & omnes in Deo; ipse illis o-
 mnia. Ac proinde nulli afficiuntur,
 nisi ipsi; adeo ut illos sibi uniens, il-
 los & invicem uniat, & connectat,
 juxta vulgatum illud Philosophiæ a-
 xioma: *Quæ sunt eadem uni tertio,
 sunt eadem inter se.* O Beatam socie-
 tatem! in qua multitudo sine con-
 fusione; magnitudo, sine ambitio-
 ne; varietas, sine contentione: inæ-
 qualitas, sine discordiâ; æterna, sine
 diminutione Charitas reperitur. Un-
 de Sanctus Augustinus, exponens illa
 verba; *Laudate Dominum in Sanctis e-
 jus*, [a] ait, Sanctos ipsosmet esse tu-
 bam,

T

a In Psal. ult.

bam, Psalterium, cytharam, tympanum, & chorum, chordas, organum, & cymbala bene sonantia, quibus ibi dicuntur laudare Deum. Ipsi siquidem, etsi diversa sint instrumenta, & diversos recedant sonos, & tonorum differentias, uti in musicâ: omnes tamen aptissime consonant, & hâc differentiarum consonantiâ Deum concordissime laudant. Illic ergo, cum futura sit perfectissima Charitas, illa faciet quoque omnia communia. Pro hâc impetrandâ orabat olim Christus Patrem, cum diceret: *Rogate Pater, ut illi unum sint*, per amorem, scilicet, [a] *Sicut nos unum sumus*, per naturam. Itaque omnes & Angeli, & Beati homines unum sunt, magis, quàm membra unius, ejusdemque corporis; quia omnes participant de eodem spiritu, qui dat omnibus unum esse, & unam beatam vitam. Unde quæ-

a Joann. 17. 10.

so , membra unius corporis tantam inter se habent unitatem , & concordiam ? Causa est ; quia omnes de unâ , eâdemque formâ communicant , quæ est una , eademque Anima : quæ dat unicuique esse unum , & vitam unam. Si anima , seu spiritus humanus tantæ sit virtutis , ut possit inter membra tam longè inter se , & natura & officio differentia , ut sunt pedes , & caput , tantam unitatem conciliare : quanto magis poterit spiritus Divinus , per quem vivunt omnes Electi , tantam ; & multò perfectiorem unitatem facere inter ipsos cœlorum cives , & incolas. Jam verò , si hoc modo unitas , & amor omnia communia faciat , tam bona , quàm mala ; quantam lætitiâ unus Electus ex gloria capit omnium aliorum , dum quemlibet , & singulos amat sicut seipsum ? Nam (ut Divus Gregorius loquitur) hæreditas cœlestis pro toto exercitu Sanctorum est u-

na , & pro uno illorum , tota : singuli enim de gaudio omnium tantam percipiunt lætitiā , quantam perciperent , si ipsi omnium possiderent. Quid jam hinc sequitur , nisi , quemadmodum Electorum infinitus quasi est numerus ; ita & singulorum gaudium futurum sit infinitum ? Ut autem coelo potiamur , hanc prudentiæ regulam sectemur : videlicet ut non rarò totius vitæ nostræ rationes ob oculos nobis subjiciamus , eamque accuratè ad hanc amussim componamus ? An vitæ hæc mea , quam hoc modo duco , coelo sit digna ? Quidquid Christus prohibet , facio ; quidquid faciendum præcipit , rejicio : sperno ejus consilia ; non audio ejus monita ; despicio mandata ; violo ejus leges ; non obtempero ejus instinctibus : ficcine itur ad astra ? Deinde vehementer conducet , ut singulas sæpè actiones respiciam , meipsum interrogando : Estne hæc actio consen-

tanea vocationi meæ ! atque adeo ducitne hæc actio ad cœlum ? Estne talis , ut mercedem inde , & bravium à cœlesti Agenothesi expectare liceat ; imprudens sum , si exequar illam , unde ad æterna bona mihi aditus vel intercipitur , vel impeditior redditur. Hæc regula opera sua omnia metiebatur sanctus Ludovicus Galliarum Rex , qui sceptrum ad modum obelisci artificiosè elaboratum in annulo inclusum gerebat , cum hoc symbolo : *Volo solidum , perenne* , quasi dicat , omnia dicta , facta , cogitata volo , ut cœlum & æternitatem spectent. Sed mentes hominum fascinat amor terræ. Hostis offert pomum , ut rapiat Paradisum : terram cum auro suo ingerit , ut subtrahat cœlum ; voluptates fluxas obtrudit , ut auferat æternas ; honoris fumum venalem offert , ut adimat immortalitatis gemmam. Concludo cum Div. Bernardo.

[a] *O verè miser homo , ut miser-*

T 3

rum

a Serm. de miseria hominis.

rum pascas corpus, & vestias, & car-
nis voluptatibus, quæ post paucos dies à
vermibus devorabitur, satisfacias, sol-
licitus laboras; discurreis, vigilas,
& somnum non capis, ut repleas ventrem.
& pro Animâ tuâ, quæ Deo præsenti-
tanda est, cur non sollicitus fatiga-
ris, ut ipsam pascas bonis operibus, &
induas virtutibus, ne appareat nudi-
tas ejus? *Va tibi est! & vatibi erit!*
quia reddes, quæ sunt Caesaris Caesari;
& non quæ sunt Dei, Deo. *Vide miser,*
quia totum, est vanitas; totum, est stul-
titia; totum, dementia, quidquid fa-
cies in hoc mundo, præter id solum,
quod in Deum, & propter
Deum, & honorem Dei
facies.

CAPUT IX.

*Deus clarè visus , est tota hominis
salus.*

[a] [Saïas plenus jam coelesti instin-
ctu , ac Divino aſſatu , cùm
vellet prædicando vaticinari & ex-
ponere felicissimam hominis Justi
jam demortui conditionem ; multa ,
immò omnia his paucis complexus
est verbis : *Dicite Justo , quoniam be-
nè.* [b] Sub unicâ illâ voculâ Be-
nè , totam comprehendit Beati felici-
tatem ; quasi dicat , si benè est pe-
regrino , dum pervenit in patriam ;
si benè est nautæ , dum subiit por-
tum ; si benè est militi , dum fruatur
pace ; si benè est rei cuicumque , dum
quiescit in centro : dicite Justo , quo-
niam benè ; quia dum Deum videt ,
jam quiescit in centro ; jam factus est

T 4

in

a De Visione Dei. b Isa. 3.

in pace locus ejus ; jam fruitur portu ;
jam habitat in patria. Deus confir-
maturus animum Moyſis , & indura-
rurus contra omnes , quæ illi impen-
debant calamitates, dicit. *Oſtendam tibi
omne bonum*, [a] quaſi dicat : Noli a-
nimo dejici , nec frangaris adverſita-
te , tibi ipſi conſta in ærumnis : ſint,
licet graves , quos exantlas , labores ;
dura , quæ pateris , incommoda ;
magna , quæ ſubis , pericula ; multæ ,
quas tolleras, moleſtiæ ; major tamen
his omnibus erit merces tua : *Oſten-
dam tibi omne bonum*. Tria ſunt bo-
norum genera : honeſtum , utile ,
jucundum : hæc omnia bona tibi
oſtendam. Ad hæc , alia ſunt ani-
mi bona : ſapientia ſcilicet , ſcientia,
virtutes : alia , corporis pulchritudo,
ſanitas , robur : alia verò externa,
divitiæ , voluptates , gloria. Hæc o-
mnia oſtendam , cùm Unum bonum
oſtendam : ſed quale bonum oſten-
des?

a *Exod: 33.*

des ? Omnis boni bonum , cui nil
potest addi. Hic semper bono aliquid
additur : dicitur enim bonus homo ,
bonus ager , bona domus. Quoties di-
cis bonum , semper aliquid adjicis : sed
bonum simplex , bonum , quò cuncta
sunt bona , est Visio Dei. De hac Vi-
sione Dei , quæ est ipsa totius Beatitu-
dinis essentia : sine quâ , licet omnia
bona adessent , nemo esset Beatus , dis-
seremus. Haftenus , quæ de coelo
diximus magna , multa , mira , non
modò pauca , parva , communia , sed
propè nulla censebuntur , si confidere-
mus è solio Dei emicantes radios in-
finitæ sapientiæ , amorisque immensi ,
qui sua luce Beati mentem illu-
strabunt : & torrentes voluptatis in-
de manantes , quibus animus , & o-
mnis illius affectio obruetur. [a]
Cum olim Trajanus Imperator in Se-
natum venisset , vultumque illum su-
um exhibuisset , pulchritudine & di-
vina moderatione augustum , ac

T 5

Ma-

a Plin. in panegy.

Majestate suspiciendum : communi omnium Senatorum voce acclamatum est : *O nos felices !* Quam se felices exclamabunt Beati omnes, cum Magnus ille Rex Regum amabilem illum vultum suum aperiet : quem prius obvolatum, atque in hac vita per speculum, perque ænigma videbamus, in quo intuendo, & amando, & fruendo, summa & absoluta est felicitas. Ibi tandem aliquando cor illud, quod in mortali hac peregrinatione, inquietum semper est, ut agebat sanctus Augustinus, cor quod ad DEUM unum perenni motu ferebatur, suavissimè conquiescit? [a] *Unversa cessant, disinuntque moveri cum venerint sua in locum*, ait Aristoteles. Sic, cum Deus sit boni centrum, & totius Beatitudinis complexio; qui perfectè illum possidet, nil aliud est, cujus desiderio capi, & teneri queat. ibi quiescet appetitus intellectus nostri nec amplius sapere

a *Arist. l. 1. de celo c. 9.*

re quidquam expetet, habebit enim in conspectu suo omnia, quæ sciri possunt. Quiescet hinc cupiditas voluntatis: amabit enim bonum illud, in quo uno, bona sunt omnia: extra quod, nullum bonum reperitur. Ibi appetitus omnis edendi, bibendique satiabitur abundantia cœlestium epularum? Ibi tres illæ virtutes, Fides, Spes, & Charitas, quibus hanc in vitâ potissimum colitur Deus, liberalissimum recipient præmium? Fides, visionem; Spes, possessionem; Charitas imperfecta, ultimam perfectionem. Itaque non mirum, si tot bonis circumfluens anima, quæ toto mundo sic expleri non potuit, ut non longius, latiusque finem immensæ cupiditatis extenderet, jam beatam satietatem experiatur, juxta Davidis vaticinium: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* [a] Vel, ut vertit Sanctus Hieronymus: *Implebor, pro*

T 6

sa-

a Psal. 16. 15.

satiabor. Illa est gloriosa expletio:
quæ nil vacuum & inane dimittit, nil,
quod præterea possit animus appetere,
& prosequi. Beata saturitas, sine
nausæ; voluptas, sine fastidio; per-
ennium voluptatum usus, absque
mollitiæ; & continua, sine labore, felicitas.
Quantum ergo necesse est esse illam
pulchritudinem, quæ sola conspici-
ta tam Electos omnes reddit felices,
ut non possint esse feliciores. Sed
quid mirum est, si tantæ pulchritu-
dinis visio Beatos faciat Ange-
los omnes, juxta ac homines; cum
beatum reddat ipsam etiam Deum,
qui non habet aliam Beatitudinem,
quàm ut videat propriam suam
pulchritudinem, eâque fruatur?
Ad hujus rei cognitionem, etiam
in cæca illa gentilitatis caligine, per-
venit Ethnicus ille Philosophus, i-
mò Philosophorum Princeps Ari-
stoteles, hoc inductus argumen-
to: summum illud bonum, ait, cum
vitam

vitam habeat, necesse est, in aliqua re se exerceat: sed non dormit, cum liberum sit ab omnibus operibus humanis; qualia sunt edere, bibere, & similia: oportet igitur in alio nullo se exerceat, quàm in contemplatione? An aliquid extra se, cujus contemplatione beatus sit? Nequaquam: nam si tale quid esset; id melius esset, atque nobilius illo: ejus enim visio beatum faceret illud summum Bonum: & per consequens hoc Deus esset, non illud. Rectè igitur concluditur: si exercitium summi Boni sit contemplari, & contemplando beatum esse; nil autem contempletur extra se: sequitur quòd seipsum semper contempletur, & proinde infinitè beatus sit. Qualis igitur erit illa pulchritudo? si intueri illam, & contemplari duntaxat beatum faciat etiam ipsum Deum, impleatque sinum illum immensum, & capacitatem felicitatis infinitæ infinitam?

Qualis erit illa pulchritudo, quam Dominus ille ab æterno contemplatur, & in æternum contemplabitur, sine ullo tædio, vel fatigatione? unde & tantam, tamque inexplicabilem concipit voluptatem, ut quidquid unquam creavit, vel creare possit, nil esse videatur, si cum illa voluptate conferatur. Quomodo natabit homo in hoc tantæ magnitudinis pelago, cum ipsa Dei magnitudo in hoc natare valeat? Ah pulcherrime pulchritudinis Auctor, aperiantur oculi mei, ut videant hanc speciem, & cæteris rebus omnibus claudantur! sint mihi Domine, omnes creaturæ, speculum, in quo te contemplari: imago, in qua te videre: scala, qua ad te ascendere: liber, in quo tuas perfectiones legere possim. Non miror dixisse dæmonem aliquando ex ore obsessi: si totum cælum esset pergamenum, & totum mare atramentum, & omnes stellæ magistri Parisienses, & omnia stramina calami:

hi

hi omnes Magistri, & cæteri nec exprimere scribendo, nec exponere loquendo possent minimum gaudium, quod percipiunt Sancti ex vultu Dei. Itaque in Deo videbitur decor & venustas omnium rerum creatarum & creabilium. Illic videbimus varietatem & pulchritudinem omnium temporum, jucunditatem Veris, claritatem Æstatis, abundantiam Autumni, & Hyemis quietem. Illic sapientia Salomonis, videbitur ignorantia; illic pulchritudo Absolonis, deformitas; illic fortitudo Sampsonis, imbecillitas. Tanta est autem delectatio, quæ percipitur ex visione Dei, ut licet quis omnes omnium Martyrum cruciatus sustinuisset à primo mundi die usque ad extremum, abundè Deus illi satisfaceret, & merita illa omnia compensaret, si se illi videndum exhiberet unico momento. Effugit enim verò omnem intellectum, quanta futura sit delectatio intueri, & intelligere, quo.

quomodo Deus sit invisibilis, omnia videns; immutabilis, omnia mutans; immotus, movens; semper agens, & semper quiescens, colligens, & non egens; omnia portans sine onere, omnia implens sine inclusione. Quomodo, cum sibi met ipsi non dissimilis sit, dissimiliter tamen agat dissimilia? Quomodo, qui ubique semper est, & tamen vix inveniri potest: quem stantem sequimur, & apprehendere non valeamus. Quam lætitiā ergo Beatus non perfundetur! Quo gaudio extra se non efferetur? Itaque videre Deum, est præmium vitæ æternæ, gloria spirituum, lætitiā sempiternā, corona decoris, brævium felicitatis, pulchritudo pacis. Ipse præmium, & merces expectationis. *Ero*, inquit Moyse, *merces tua magna nimis*. Magnum enim magna decent. Verè tu DEUS magnus es, & merces tua magna nimis. Neque enim magnus es tu, & parva merces tua: sed ut magnus es, ita magna merces

merces tua. Quoniam non aliud es
tu, & aliud merces tua. Sed tu ipse
magnus nimis: tu ipse magna merces
nimis. Tu corona, & Coronator; Tu
Promissor, & promissio; Tu remune-
rator, & munus. Piè de hac visione
Laurentius Justinianus: [a] Divinis
splendoribus, & perpetuâ claritate ful-
gebit rationalis potentia, incomprehen-
sibili lumine, veritate perspicua, sere-
nitate lucidissima, & jucunda visione
lustrabitur? Nam secunda Dei ver-
bo, & clara visione ei inhaerens, inscru-
tabilia secretorum Dei iudicia, & in-
effabilia sapientiae ipsius arcana, vero
percipiet cognitionis intuitu: videbit
Deum in seipso; videbit se in Deo, &
Deum in se: videbit Deum in creatu-
ris, & creaturas in Deo; sicque ineffa-
bili luce decorabitur; lumine namque
gloria circumfusa, Aeternum ab æ-
terno æternaliter genitum contuebi-
tur; atque meridiano splendore il-
lustrata, sine differente, vel obnubi-

lante

a De disciplin. & perfect. monast.

lante medio, Dei essentiam contem-
plabitur. Et paulo post: Ab immensi-
tate decoris, à perennitate gloria, à sua-
vitate spiritus, à liberalitate infusionis,
à continuatione gaudii, ab inhaesione
dilecti totaliter comprehensi, omnes
circumfusi quodam irreverabili intui-
tu, & donati imperturbabili pace,
Dei beatissimam fruuntur essentiam: sicque
totus rationalis spiritus Dei insigni-
tus Imagine, in suum se transforma-
bit. Auctorem; nulla deinceps polluen-
dus labe, nullo timore turbandus: sic
ipse. Verè dixit Augustinus: [a]
Quod Deus preparavit diligentibus se,
fide non capitur, spe non attingitur,
charitate non apprehenditur, desideria
& vota transgreditur; acquiri potest,
estimari non potest. Sed melius celo-
rum gaudia exprimet idem Augusti-
nus, admiranda quadam, quam ipse
describit visione, quam verbis: ip-
sis ejus verbis historiam contexam:

[a] Eâ-

a l. 22. de Civit.

[a] Eâdem die & horâ, quâ obiit Hieronymus, eram Hippone in cellula mea quiescens, avidè cogitans, qualis inesset animis Beatorum gloria, & lætitiarum quantitas; cupiens inde ex hac materia brevem componere tractatum, &c. Chartâ, calamo, pugilari-que in manibus susceptis, ut brevem scriberem Epistolam sanctissimo Hieronymo destinandam; ut quidquid ex hoc sentiret, responderet: Cumque jam scribens saturationis exordium, Hieronymo prænoscere; ineffabile subito lumen, nostris invisum temporibus, nostrisque minimè linguis declarandum, cum ineffabili inauditaque omnium odorum fragrantia cellulam, in qua stabam, intravit: quo à me viso, stupore admirationeque commotus, animi & membrorum virtutes repente amisi. Nesciebat enim, quod tunc Dextra mirabilis Dei exaltasset servum suum. Itaque quia talem nunquam oculi mei perspexerant lucem, olfactus

meus

a Epist. 205.

meus odorem non senserat: tam novis,
tam inauditis miris obstupesceram. In-
ter hac de luce hac dicens verba, vox
emicuit: Augustine, quid quæris? pu-
tasne brevi immittere vasculo mare to-
tum? brevi pugillo intercludere terra-
rum orbem? calum firmare, ne usitatas
exerceat motus? Quæ oculus nullius ho-
minis videre potuit, tuus videbit? quæ
auris nulla per sonum hausit, audiet tua?
quæ cor humanum nullatenus intellexit,
nec etiam cogitavit, existimas te posse in-
telligere? Infinita rei, quis erit finis?
Immensa, quâ mensurâ metieris? Potius
totum mare in arctissimo claudetur
vasculo; potius terrarum orbem parvu-
lus teneret pugillus: potius calum à mo-
tu continuo desisteret, quàm gaudiorum
& gloria, quibus Beatorum Animæ si-
ne fine potiuntur, minorem intelligas
particulam. Impossibilia facere ne co-
neris. Hic non quæres, quæ non alibi,
nisi quo tam faciliter properas, inveniri
possunt. Hoc satage, talia exerce opera,
ut ea, quæ hic aliquantulum intelligere cu-
pis,

pis, in eternum habeas: Hæc de se Augustinus. Cur ad tanta, & tam certò nobis promissa bona; inter tot, quæ nos hîc premunt, mala, mentem non erigimus? Cur Daniele, in Babylone captivum non imitamur? Is [a] ait scriptura, ingressus est domum suam, & fenestris apertis in canaculo suo contra Jerusalem, tribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat. Ipse ergo è tristi Babylonis captivitate eminens salutabat Patriam suam Jerusalem: non aperiebat fenestras, quæ ad Babylonem spectabant; sed quæ ad Jerusalem. Claudite hîc oculos, est Babylon, nil occurret hîc dignum visu: aperite, ut sursum suspiciatis, ibi est Jerusalem, visio pacis. Habemus in nobismetipsis domum, cujus pars inferior est corpus, superior Anima; binæ illic sunt fenestræ: Intellectus, Voluntas: fertur Intellectus in omne verum, Voluntas in omne bonum: utrumque nusquam verè, ac plenè invenitur, nisi in Jerusalem.

¶ Dan. 6.

Per

Per has geminas fenestras saluta, & respice Jerusalem Patriam tuam. Fili Adam, hæc Patria vestra. Oves Christi, hoc est vestrum ovile, hæc pascua vestra, columbæ seductæ non habentes cor, hic vester nidus, hæc requies vestra. Quid agitis? quò curritis? quid persequimini? Cur tantum bonum vobis tam leviter eripi finitis; Cur non fortiter tanto stipendio dimicatis? Cur celeriter tanto promisso bravio non curritis. Hic tempus certaminis est, illic triumphi. Hic sementem facere, illic metere oportet. Cur uvas colligitis, antequam maturescunt? Cur otio & voluptatibus ante tempus vacatis? Vacate nunc contemplandæ cælesti Jerusalem, ut illic ingressi, aliquando audiatis: [a] *Vacate, & videte; quoniam suavis est Dominus.*

CAPUT X.

*Ultimus hominis finis, est bonorum
omnium æternitas, sine fine.*

[a] **H**Oc capite finem imponemus
materiæ illius Regni, cujus
nullus est finis; ostendemusque u-
berrimam Beatissimis omnibus accrescere
lætitiæ segetem ex bonorum om-
nium, quæ possident, æternitate.
Bona omnia temporalia, perpetuas
vicissitudines subire, continuâ verti-
gine circumagi, jugi instabilitate,
perniciosissimæque fugacitate in su-
um præcipitare occasum, quotidiana
docet experientia; sola, quæ in
cælis sunt, bona sunt solida, stabilia,
firma, immobilia, æterna. Hinc re-
ctè exclamat S. Augustinus: [a] O
regnum beatitudinis sempiternæ! ubi
ju-

a *Æternitas omnium bonorum in
cælo.* b *Soliloq. 6.35.*

juventus nunquam senescit: ubi decor
 nunquam pallefcit: ubi amor nunquam
 tepescit: ubi sanitas nunquam marces-
 cit: ubi gaudium nunquam decrefcit:
 ubi vita terminum nescit. Sic ipse. De
 illo regno ita loquitur Ifaias [a] Reg-
 num tuum, regnum omnium ſæculo-
 rum. Felix regnum, cujus quot ſunt
 habitatores, tot ſunt poſſeſſores;
 quot cives tot Reges; felix, iterumque
 felix Regnum! cujus opulencia infi-
 nitas; cujus amplitudo, immenſitas;
 cujus duratio æternitas; cujus dig-
 nitas, divinitas. Sed æturi de hujus
 Regni æternitate, de ipſa prius aga-
 mus æternitate. Viri Divino ſpiritu
 afflati, ajunt ſolum Deum æternum
 eſſe, temporis Dominum, cujus reg-
 num ſit regnum omnium ſæculorum:
 alia omnia labi, & fluere, & pondere
 ſuo tendere in nihilum. Nam tametiſi
 Animæ, & Beatæ mentes dicantur
 æternæ; non tamen ſemper fuerunt,
 nec niſi alieno beneficio ſunt futuræ,
 ita

a Ifa. 57. 15.

ita ut quodammodo fæneratitiam æternitatem, & precariam perpetuitatem habere videantur. Cæterum clarè Divina Oracula pronuntiant solum Deum esse propriè æternum. Quam ob causam, *Rex seculorum*, nuncupatur à D. Paulo [a]. *Antiquus dierum*, à Daniele. Ab Isaia: *Excelsus, & sublimis, habitans æternitatem*. A Siriis, *Gigas seculorum*, ob magnitudinem potentix, & maiestatem æternitatis: solus ergó Deus æternitate sua tutus, & totus est, nusquam variabilis; qui omnem temporis fluxum, & seculorum commutationem idem exuperat. Sicut enim immensitas Dei, totam Dei magnitudinem, quæ absque termino quaquaversum super cælos in immensum diffunditur, colligit in punctum, ut non minus habeat in puncto loci, quàm in spatio infinito: ita æternitas durationem, & quasi ætatem Dei, quæ infinito tem-

V

po ri

a Tim. 1. Dan. 7. 9. Is. 57. 15.

pori coextenditur, colligit in momentum; ita ut totum possideat in instanti, sive in puncto. Sicut enim se habet immensitas ad punctum loci, ita æternitas se habet ad punctum temporis. Talem, aut hominibus, aut Angelis, æternitatem non transcribimus: solus enim Deus est, [a] *Excelsus & sublimis, habitans æternitatem, & Gigas sæculorum*. Ut tamen ei, quâ fieri poterat, etiam in duratione similes fieremus; [b] *sicut ille est vivens in sæcula sæculorum, & vivens in sempiternum*: [c] ita voluit & nos, qui ab æterno quidem nec fuimus, nec esse potuimus; saltem posthac in sæcula sæculorum, & in sempiternum vivere. Hæc etsi non sit propriè dicta, & adæquata, sed quodammodo dimidiata; est tamen à Deo participata, & in futurum infinitè extensa, veraque æternitas, divinæ æternitati dissimilis qui-

a Is. 57. 15. b Apoc. 10. 6.

c Dan. 4. 31.

quidem duratione retrò infinita; similis tamen duratione in futurum infinita, & inexhausta. Qualis ergò in illis existere debet, & exuberans in omnem partem lætitiæ copia? ubi bona omnia sunt simul congesta, & singula æterna? possessio boni infiniti & æterni: æterna lux, æternum convivium, æterna lætitia, æterna laus, æterna jubilatio, æternus triumphus, æternus pulcherrimi Dei aspectus, & quidquid bonorum optari potest. Verè ergò sunt Beati. Quia, *Beatitudo* (teste Boëtio) est *status omnium bonorum aggregatione perfectus*. [a] Beatitudo ergo est status, id est, bonum quoddam permanens; quod fortunæ lufibus non subest, neque enim novit fortunæ rotam volubilem, clavum enim apposuit ei: quare bonum illud immensum, occasum ignorat, & vicissitudinem. Hinc D. Augustinus dubitans, quomodo

V 2

modo

2 3. de Consol. Philos. 2.

modo post diem Iudicii, misericordia Dei dicatur æterna, cum in cælo non sunt Beati indigentes misericordia, & ait: [a] *Rectè in æternum futuram misericordiam ejus dicimus: non quia in æternum miseri erunt, & ideo in æternum ejus misericordia indigebunt; sed quia ipsa Beatitudo, quam misericorditer miseri præstat, ut esse miseri desinant, & esse Beati incipiant, non habebit finem; & ideo in æternum misericordia ejus: quod enim Justi erimus ex iniquis, sani ex infirmis, vivi ex mortuis, immortales ex mortalibus: & Beati ex miseriis, misericordia ejus est; hoc autem quod ita erimus, in æternum erit: ideo misericordia est in æternum, quia benefactum, quod nobis misericorditer præstat, in æternum est. Est ergo status, & quidem omnium bonorum aggregatione perfectus: nulum enim bonum non ibi; Plato beatum illum dixit, cui nil boni deest.*

Et

a *Exposit. Ps. 135. Confitemini, &c.*

Et D. Bernardus : [a] *Beatitudo est, ubi nil sit, quod nolis : & ubi totum sit, quod velis : sic ille. Nil ibi, quod nolis; non fames, non sitis, non nuditas, non paupertas, non lassitudo, non dolor, non timor, non labor, non inimicus, non morbus, non mors : nullum ibi malum, nec pœnæ, nec culpæ. Nil ibi, quod non velis : sed totum ibi, quod tu velis, delitiæ, divitiæ, honores, amici, salus, vita. Extollit mirificè ex hoc capite Beatorum statum Sanctus Augustinus : [b] Quanta erit illa felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum ? vacabitur Dei laudibus, qui eris omnia in omnibus. Quia tunc non erit ulla necessitas : sed plena, certa, segura, sempiterna felicitas. Ipse finis erit desideriorum nostrorum : qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur. O verè maximum sabbathum, non habens vesperum ! Ibi vacabimus*

V 3

G

a Serm. de triplici genere bonorum.

b L. 22. de civit. cap. 30.

& videbimus: videbimus, & amabi-
 mus: amabimus, & laudabimus!
 Ecce, quid erit in fine, sine fine? Nam
 quis alius noster est finis? nisi perveni-
 re ad regnum, cuius nullus est finis?
 Hac est requies sempiterna, sine fine
 erit requies ista, sine fine erit gaudium
 hoc, sine fine erit incorruptio. Vitam
 æternam habebis: requiem, quæ non
 habet finem. Quanto labore digna est
 requies, quæ non habet finem? Sed fi-
 nem imponamus huic Regno, cuius
 nullus est finis, probando illud Re-
 gnum cum infinitis, quos continet
 thesauris; cum immensis, quæ com-
 plectitur bonis, posse emi, & quidem
 exiguo pretio. Accipite ex D. Augu-
 stino ejus pretium, & accendite ad
 emendum vestrum desiderium. [a]
 Venale est, venale est, quod habeo, dicit
 tibi Deus. Eme illud. Quid habes ve-
 nale? Requiem, ait, venalem habeo;
 emi illam. Dicis ei: Quantum valet?
 Pretium ejus labor est. Quanto labore
 digna

a In Psal. 93. post medium.

digna est quies, quæ non habet finem! si
verum vis comparare & verum judica-
re; æterna requies, æterno labore rectè
emitur: Verum hoc est; sed noli timere;
misericors est Deus. Si enim haberes æ-
ternum laborem, nunquam pervenires ad
æternam quietem. Ergò ut aliquando
pervenias ad id quod emis, non in æter-
num laborandum est: non quod non va-
leat tanti, sed ut possideatur, quod emi-
tur. Digna est quidem emi labore per-
petuo; sed necesse est, ut labore temporali
ematur. Decies centena millia anno-
rum habent finem: quod tibi dabo, di-
cit Dominus, non habet finem. Qua-
lis misericordia Dei? non dicit decies
centena millia annorum labora; non di-
cit, vel mille annis labora; non dicit,
quingentis annis labora: sed cum vivis,
inquit, labora, in paucis annis. Inde
jam requies erit: & finem non habebit,
&c. Ecce quantum pretium damus:
quodammodo unam siliquam, ad accipi-
endum thesauros sempiternos: sic ipse,
Sed fors erunt, qui se labore cælum

emere posse negabunt: quia sunt viribus infirmi: conditione debiles, naturâ delicatuli. Idcirco, ut & hanc ansam tibi eriperet sanctus Augustinus, aliud adhuc, & longè vilius pretium emendi cœli proponit. Cùm multa simul conglobasset in laudem cœli, tandem concludit: (a) *Facilius inveniemus, quid ibi non sit, quàm, quid ibi sit? Et tamen venale est. Eme, si vis. Nec multum astues, de re magna, propter magnitudinem pretii. Tantum valet; quantum habes. Noli querere, quid habeas, sed qualis sis. Res ista te valet, tantum valet, quantum es tu, Te da, & habebis illam. Quid exastuas, quid turbaris? Nunquid quesiturus es te; aut empturus te? Ecce tu qui es, qualis es, da te illi, & habebis illam. Sed malus sum inquires, & forcè me non accipit: dando te illi, bonus eris; sic ille, Hæc, cùm ita se habeant, cùm in cœlo sint omnia æterna; & æterna comparari possint tam exiguo pretio, labo-*

a De verb. Dom. ser. 64. c. 2.

bore momentaneo , nos , ut Regnum
illud omnium sæculorum emamus, in
rebus omnibus omittendis , & agen-
dis, præcipuè semper spectandū , quid
expostulent rationes æternæ ; sive , ut
explicatius dicam , quid extremus vi-
tæ nostræ finis exigat ; quid summum
bonum , quo sunt omnia referenda ;
Quid Deus ipse, qui summum bonum
est, finis noster. Quid postulet major
Dei gloria , cum nostra semper salute
conjuncta. Quid ea super re dicet,
consulta fides ? quid sacra Scriptura ?
quid disciplina Christiana ? Non quid
sensibus arrideat : quid natura vitata
requirat : quid in præsentī maximè sit
gratum, facile, jucundum. Assumat
igitur, æternitatis trutinam, & ad eam
omnia dicta, facta , cogitata diligen-
ter expendat. Ita faciebat olim S. Fran-
ciscus; undè cū frater ejus, homo ar-
roganter insolens , ab illo semī nu-
do, & algente, amariore joco, quàm
deceret fratrem , rogasset , sudoris
guttam sibi drachmā venderet ; lætis-

simus respondit; se jam pridem totum Domino vendidisse, & quidem ingenti pretio sempiternæ vitæ. Idem post aliquot annos, gravissimis doloribus exagitatus; & novis insuper molestiis à dæmone divexatus, ut jam humanæ vires, ferendo vix essent: audiit è coelo sibi verè gaudendum; quod per eas tribulationes tantum sibi thesaurum acquireret, cui nullus in terra comparari posset; licet tota terra in aurum; omnes lapides in gemmas; omnes aquæ in balsamum verterentur: quâ voce cœlesti sic est recreatus, ut jam non sentiret dolorem, statimque advocatis præ gaudio fratribus, narraret, quod è cælo solatium accepisset. Verè ergò, [a] *Beati, qui habitant in domo tuâ Domine, in secula seculorum laudabunt te. Æternitas sæculum unum est; annus unus est, dies unus; imò punctum unum, propter indivisibilem unitatem infiniti: Tamen dies sunt infiniti, anni infiniti,*

a Psal. 33.

ti, infinita sæcula, propter immensitatem. [a] *Dies Domini*. Non est alia ætas digna Deo, quàm æternitas, nec alio digna æternitas quàm Deo. Et nos æternitate fruētes in cœlo, erimus Divini, pleni Deo, filii Dei; vivemus cum Deo, erimus quasi Dii. O æternitas! Magnitudo Dei, est immensitas; Natura Dei est bonitas; virtus Dei, est infinitas; voluntas Dei, est æquitas: lex Dei, est sanctitas: vita Dei, est felicitas: ætas Dei, est æternitas. O admirabilem ætatem! Ætas, quæ nec transit, nec venit, nec in curriculum revertitur: sed commensurata (si dicere liceat) & adæquata Deo. Sicut enim ille immobilis est, & omnia movet: sic æternitas stat semper immota, ut centrum, & axis; volvit tamen tempus & mundum, ut rotam, vel sphæram. Ideoque æternitas omne tempus includit, præteritum, quia erat; præsens quia est: futurum, quia erit. Non sic erat, ut transierit, uti
a 2. Cor. 3. dies

dies hesternus, quia fuit: & non est,
 non est: quomodo præsentis tempo-
 ris instans, quod in ictu oculi currens
 est, & non est. Non erit, quia quod
 erit, nunc non est, sed futurum expo-
 ctatur. Sicut dies crastinus: sed erat,
 sine principio, & sine medio, & erit
 sine termino. O ætas incomprehen-
 sibilis! ætas antiquissima, & prima!
 ætas novissima, & ultima! immò nec
 prima, nec ultima! ætas unica, & so-
 la! dies unus: (a) *Melior est dies una*
in atriis tuis super millia. Quis te pote-
 rit laudare, ô beata æternitas? Tues
 antiqua, & uova; non prius antiqua,
 quàm nova; non prius nova, quàm
 antiqua: imò ideò antiqua, quia no-
 va: ideò nova, quia antiqua. Anti-
 qua es, ô æternitas! quia semper fui-
 sti: Nova es, quia semper eadem es:
 Non deficit unquam. O beata æter-
 nitas! non mutaris unquam, quoti-
 die reflorescis, & renovas omnia infe-
 riora,

a Psal. 38.

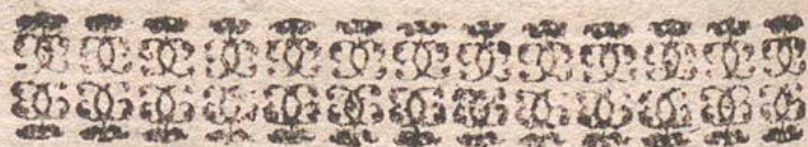
est, po-
ens
mod
po-
rat,
erit
en-
na!
nec
co-
na
to-
es
a,
m
o-
ti-
ti-
s:
r-
ti-
e-
a,
riora, cūm semper stes immobilis. Æ-
ternitas regnat, æternitas vincit, æ-
ternitas imperat, æternitati laudes, æ-
ternitati gratias, æternitati triumphas
hones. Ad hanc æternitatem
vos invito : hanc æternitatem
vobis opto, hanc æternita-
tem precor & spero.

X

IN-

):(o):(

INDEX CAPITUM.

PROOEMIUM
DE MORTE. *Fol. 1.*

CAPUT PRIMUM.

Novi hominis, ex attenta Mortis consideratione, Genesis. *4*

CAPUT II.

Homo vetus ad intuitum sepulchri evigilat ; & jam novus sibi invigilat. *12*

CAPUT III.

Hominis fragilitas, temporis pernicitas. *20*

CA-

INDEX.

CAPUT IV.

Quid sit mori? 29

CAPUT V.

Homo vetus reddit animam ex de-
formi pulchrum, inspiciendo sepul-
chrum. 38

CAPUT VI.

Novus homo, nova videt, audit, in-
telligit; dum sepulchra inspicit. 44

CAPUT VII.

Mors multis est invisa, quia non pau-
cis improvsa. 51

CAPUT VIII.

Summi momenti summum momen-
tum. 59

X 2

PRO-

INDEX.

PROOEMIUM,
DE EXTREMO
JUDICIO. 69

CAPUT I.

Evigilat homo vetus, sonitu tubæ
sepulchralis, citantis eum ad Judi-
cium. 73

CAPUT II.

Post tubæ sonitum, sequitur Resur-
rectio corporum. 82

CAPUT III.

Crux ante adventum Judicis appa-
rens in aëre, variis vario se exhibe-
bit schemate. 93

CA

INDEX.

CAPUT IV.

Bene expensus descensus è cælo supremi Judicis, erit ascensus ad cælum novi hominis. 105

CAPUT V.

Judicis è cælo descendentis, & in throno confidentis magnificus apparatus. 115

CAPUT VI.

Ante ultimum Tragoediæ actum, prodeunt varii reproborum Actores. 127

CAPUT VII.

Pronuntiatur faustissima in Electos sententia. 137

CAPUT VIII.

Fulminatur decretoria in improbos sententia. 151

X 3

CA-

INDEX.

CAPUT IX.

Utriusque sententiæ executio, & om-
nis temporis consummatio. 166

PROOEMIUM.

DE INFERNO,

Homo vetus descendat cogitatione
ad inferos, ut inde novus ascendat
perfectiōe ad Superos. 177

CAPUT I.

Locus, & Societas. 180

CAPUT II.

Tenebræ. 186

CAPUT III.

Fætor. 193
CA-

INDEX.

CAPUT IV.

Fletus. 198

CAPUT V.

Fames. 204

CAPUT VI.

Vermis conscientiae. 210

CAPUT VII.

Ignis. 215

CAPUT VIII.

Desperatio. 219

CAPUT IX.

Aeternitas. 225

INDEX.

PROOEMIUM.

DE COELO. 238.

CAPUT I.

Homo novus despicit magna terræ,
expensâ magnitudine cœli. 241

CAPUT II.

Novus homo, spreto terræ angustis,
meditatur ampla, ex cœli amplitudi-
ne. 250

CAPUT III.

Homo novus erigit se è cœno, ad cæ-
lum; dum contemplatur venustatem
cœli. 258

CA-

INDEX.

CAPUT IV.

Homo novus, dum suspicit dotes gloriosi corporis. 267

CAPUT V.

Homo novus, dum convertit oculos, ut videat Beatorum oculorum voluptatem; avertit oculos, ne videat vanitatem. 283

CAPUT VI.

Homo novus, dum reliquas cogitat Beatorum voluptates; ex reliquis sensibus, censet se fuisse hactenus insensatum. 293

CAPUT VII.

Exuberans gaudiorum copia, ex mutuo Beatorum aspectu, & gloriâ. 303

CA-

INDEX.

CAPUT VIII.

Ingens Beatis est lætitiæ materia, singulorum inter se concordia, & amor.

319

CAPUT IX.

Deus clarè visus, est tota hominis salus.

333

CAPUT X.

Ultimus hominis finis, est bonorum omnium æternitas sine fine.

349

F I N I S.

Privilegium Cæsareum & Facultas
R. P. Provincialis Provinciæ in-
ferioris Rheni.

EGo infrascriptus Societatis Iesu per Pro-
vinciam Rheni inferioris prepositus Pro-
vincialis, potestatem mihi à patre N. P. Io-
anne Paulo Oliva Societatis nostra præ-
posito Generali, ad id facta, concedo Her-
manno Demen Bibliopola Coloniensi fa-
cultatem recudendi Opera P. Guilielmi
Staniburstii legitimè antehac censa pro-
bataque, quæ inscribuntur Tessera Chri-
stiani Militis, Historia Passionis, & Tra-
ctatus de Quatuor Novissimis, eidemque
ius Cæsarei Privilegii usurpandi eatenus
indulgeo, ut ipso invito, Librum hunc ne-
mo deinceps recudere, nemo intra S. R. Im-
perii fines, & hereditarias S. Cæs. Majest.
Provincias importare, aut venum ex-
ponere audeat, in cuius rei fidem has lit-
teras manu nostra subscriptas & Sigillo
munitas dedimus Colonia 23. Martii
1674.

(L. S.)

Winandus Weidenfeldt:
AP.

APPROBATIO.

HÆc veteris homi-
nis *Metamorpho-*
sis, & *Novi Genesis*,
Auctore R. P. Guiliel-
mo Stanihursto Societa-
tis JESU, cum sit ad ve-
terem hominem exuen-
dum, & novum homi-
nem induendū quasi pa-
renesis, censeo dignum
qui fiat publici juris.

Actum 31. Martii, 1661.

C. VOOCHTS, Canonicus S. T. L.
& Archidiaconus Antverpiensis,
Lib. Censor.

21.

10-

s,

el-

a-

e-

n-

i-

a-

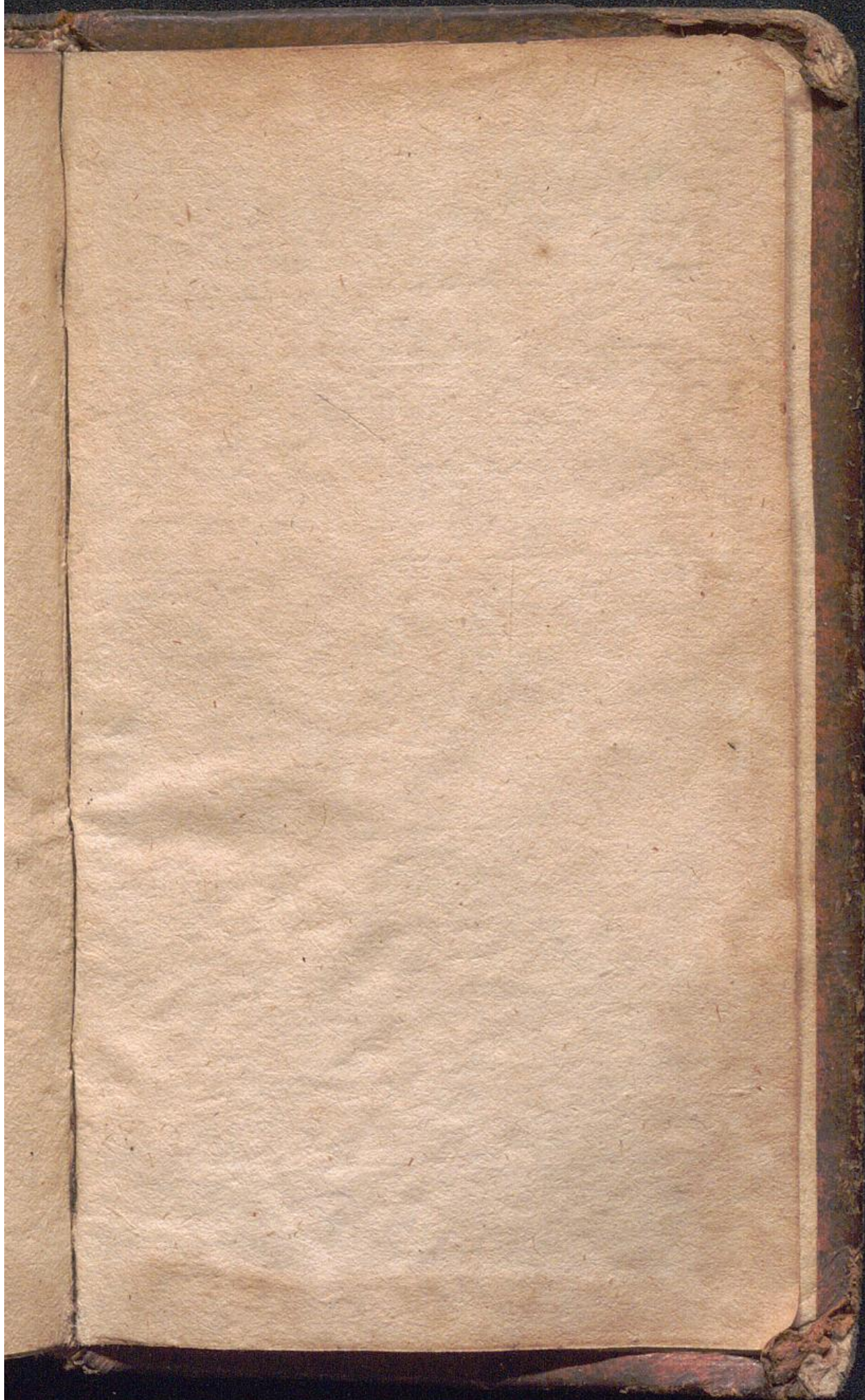
m

L

s,

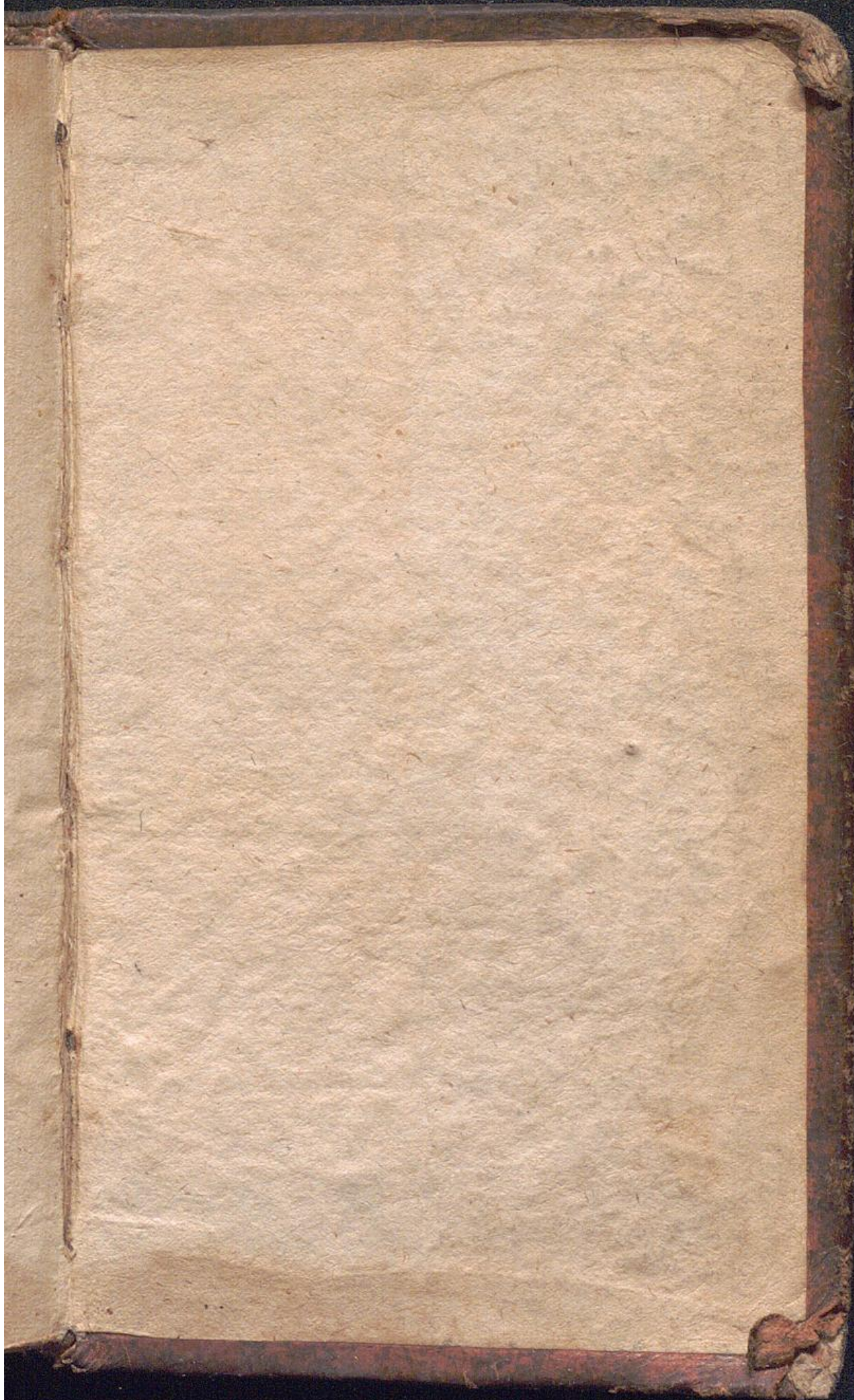
Q. 11

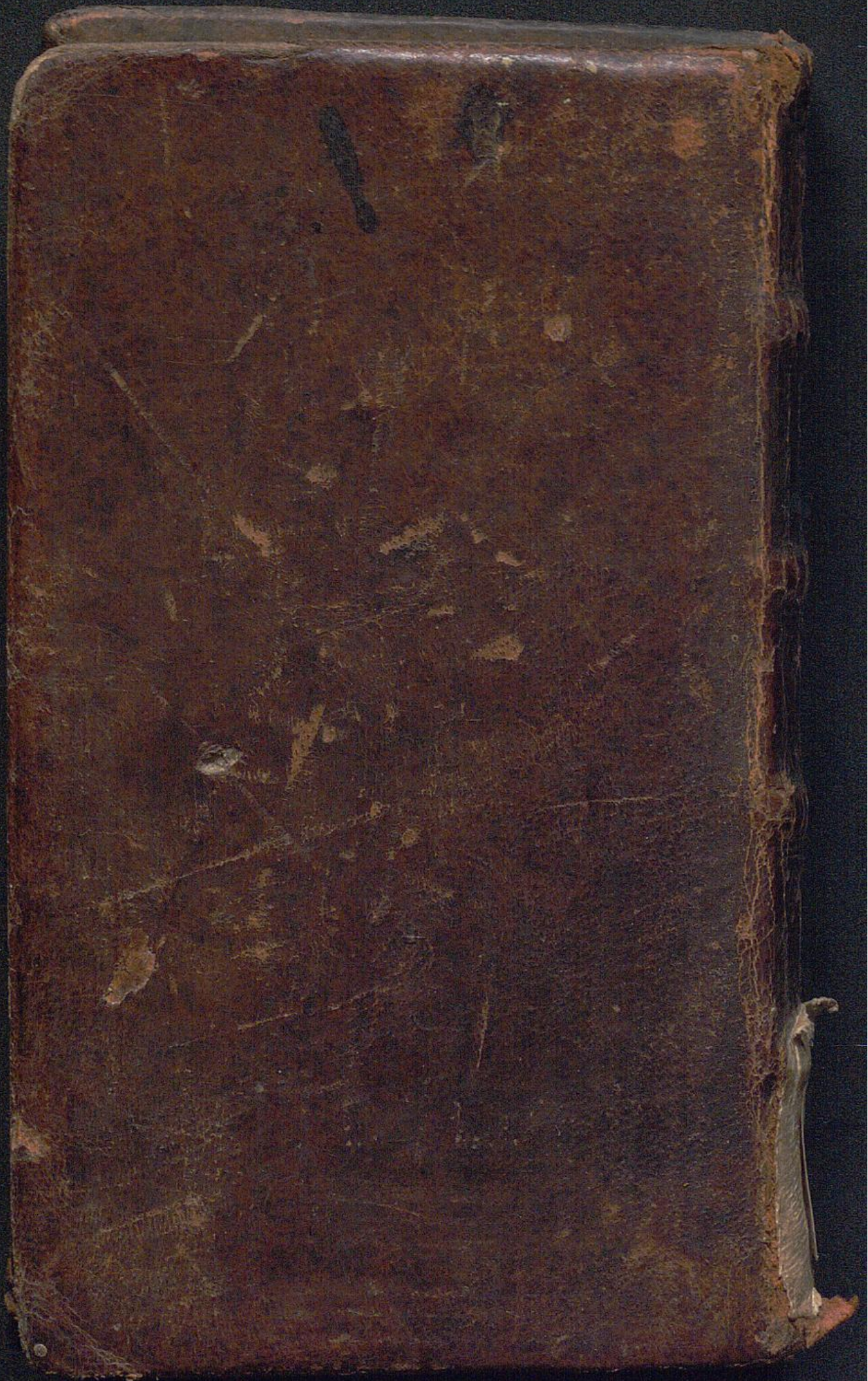
8.

Q. 11

8.

Th
3069

